

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

RNDr. Jiří Tomeš

**Ozbrojené konflikty po konci studené války:
kritická kvantitativní analýza**

Disertační práce

Praha 2008

Školitel: Prof. Petr Dostál, M.A., PhD.

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracoval samostatně a použil jsem přitom jen zdrojů, které uvádím v seznamu literatury a pramenů.

V Praze dne 29. 5. 2008

podpis.....

Děkuji školiteli, prof. Petrovi Dostálovi, M.A., PhD., za odborné vedení, rady a cenné připomínky v průběhu jejího zpracování.

Dále děkuji Pavlíně Špurné, Tomáši Kafkovi a Josefu Novotnému za pomoc a rady při zpracování analytické části práce a technickou pomoc při její finalizaci.

Obsah	
Seznam obrázků	5
Seznam tabulek	6
Seznam příloh	7
Úvod	8
1. Teorie vzniku válek a ozbrojených konfliktů	15
2. Definice a metodické problémy – datasety ozbrojených konfliktů	22
3. Vývoj ozbrojených konfliktů po konci studené války	31
4. Typologie ozbrojených konfliktů podle příčin – diskuse	38
4.1 Kulturní – etnické a náboženské – faktory	40
4.2 Ekonomické faktory	44
4.3 Politické faktory	47
4.4 Geografické faktory	49
4.5 Geopolitické faktory	51
4.6 Občanské a kořistnické války	53
5. Statistická analýza vnitrostátních ozbrojených konfliktů	57
5.1 Závislé proměnné – hodnocení využívaných datasetů	57
5.1.1 Počty válek a ozbrojených konfliktů	59
5.1.2 Problematika měření a vyjadřování obětí	60
5.1.3 Poznámky k použitým datasetům	63
5.2 Výběr a hodnocení nezávislých – vysvětlujících proměnných	76
5.3 Korelační a regresní analýza	79
5.3.1 Analýza na úrovni konfliktů	80
5.3.2 Analýza na úrovni států	82
5.3.3 Komponentní analýza nezávislých proměnných	87
5.3.4 Regresní analýza	90
5.4 Shrnutí	98
6. Proměna charakteru ozbrojených konfliktů po konci studené války	103
6.1 Pokles počtu mezistátních a vzrůst počtu vnitrostátních konfliktů	105
6.2 Pokles výskytu občanských válek	110
6.3 Rozmach ozbrojených konfliktů za identitu	113
6.4 Úbytek válek a vzrůst počtu konfliktů nízké intenzity – rozvoj guerillových metod boje a terorismu	115
6.5 Zvýšení podílu civilních (a nepřímých) obětí	118
6.6 Zvyšující se počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob	127
6.7 Rozvoj humanitárních aktivit a pomoci	128
6.8 Technologizace boje a informační válka	129
6.9 Stírání rozdílů mezi formami a způsoby vedení válek a konfliktů	130
6.10 Masová brutalizace ozbrojených konfliktů	132
6.11 Globalizace válek a ozbrojených konfliktů	133
6.12 Rozšíření obchodu se zbraněmi	134
6.13 Prodlužování délky vnitrostátních ozbrojených konfliktů	136
6.14 Rozmach využívání privátních žoldněřských jednotek	136
7. Ekonomizace ozbrojených konfliktů a nové zdroje financování	138
7.1 Proměna financování ozbrojených konfliktů	143
8. Geografické aspekty a proměna geografického rozšíření válek a konfliktů	146
Závěr	158
Literatura a prameny	165
Přílohy	176

Seznam obrázků

obr. 1	Ozbrojené konflikty – srovnání datasetů 1	25
obr. 2	Ozbrojené konflikty – srovnání datasetů 2	26
obr. 3	Vývoj ozbrojených konfliktů v období 1946–2005 podle základních typů	28
obr. 4	Nigérie – ozbrojené konflikty po roce 1990	30
obr. 5	Vývoj počtu ozbrojených konfliktů a geopolitické změny	31
obr. 6	Trend vývoje ozbrojených konfliktů podle Marshalla	34
obr. 7	Trend vývoje násilných konfliktů podle HIIK	34
obr. 8	Srovnání výskytu – počtu ozbrojených konfliktů 1945–89 a 1990–2006	36
obr. 9	Vývojové trendy ozbrojených konfliktů podle typu 1946–2006	42
obr. 10	Vývoj zastoupení politických režimů 1946–2007	48
obr. 11	Korelační diagram – srovnání datasetů AKUF a COW podle délky konfliktů	61
obr. 12	Korelační diagram – srovnání datasetů AKUF a UCDP podle počtu obětí	62
obr. 13	AKUF – Ozbrojené konflikty podle typu	65
obr. 14	COW a Marshall – Ozbrojené konflikty podle typu	66
obr. 15	KOSIMO – Ozbrojené konflikty podle typu	68
obr. 16	HIIK – Ozbrojené konflikty podle typu	69
obr. 17	PRIO/UCDP a PIOOM – Ozbrojené konflikty podle typu	75
obr. 18	Korelační diagram – vztah dědictví a výskytu/trvání ozbrojených konfliktů	84
obr. 19	Korelační diagram – vztah HDP na obyvatele a relativní počty obětí	84
obr. 20	Korelační diagram – vztah úroveň zákonnosti a relativní počet obětí	85
obr. 21	Mezistátní ozbrojené konflikty 1945–89 a 1990–2006	106
obr. 22	Pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu v zemích OECD	108
obr. 23	Pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu v zemích mimo OECD	108
obr. 24	Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu a datasetů 1	111
obr. 25	Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu a datasetů 2	112
obr. 26	Oběti ozbrojených konfliktů podle UCDP – Afrika, Amerika a Evropa	123
obr. 27	Oběti ozbrojených konfliktů podle UCDP – Asie a Oceánie	124
obr. 28	Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu	141
obr. 29	Země postižené vnitrostátními ozbrojenými konflikty 1945–2006	151
obr. 30	Vývoj ozbrojených konfliktů v Asii a v subsaharské Africe	154

Seznam tabulek

tab. 1	Srovnání počtu válek v poválečném období	29
tab. 2	Srovnání počtu vnitrostátních válek a ozbrojených konfliktů	29
tab. 3	Vývoj počtu ozbrojených konfliktů – srovnání vybraných datasetů	32
tab. 4	Vývoj struktury ozbrojených konfliktů v poválečném období	32
tab. 5	Vývoj počtu ozbrojených konfliktů po konci studené války podle základních typů	33
tab. 6	Vývoj násilných konfliktů v období 1995–2005 podle HIIK	33
tab. 7	Vývoj ozbrojených konfliktů ve druhé polovině 90. let podle PIOOM	33
tab. 8	Srovnání počtu a délky ozbrojených konfliktů za studené války a po jejím konci	35
tab. 9	Vývoj struktury typů ozbrojených konfliktů podle PRIO/UCDP	38
tab. 10	Vývoj struktury typů ozbrojených konfliktů podle Marshalla	39
tab. 11	Násilné konflikty kulturní a občanské povahy v období 1945–89 a 1990–99	42
tab. 12	Vývoj zastoupení autokracií, anokracií a demokracií	47
tab. 13	Srovnání vybraných datasetů podle průměrných hodnot – délky a počtu obětí	80
tab. 14	Párové korelace konfliktů a vybraných nezávislých proměnných	81
tab. 15	Párové korelace konfliktů a nezávislých proměnných – COW a UCDP	83
tab. 16	Párové korelace na bázi konfliktů za státy – AKUF	86
tab. 17	Párové korelace na bázi konfliktů za státy – Marshall	86
tab. 18	Nejvýznamnější komponentní zátěže	88
tab. 19	Hodnoty variability zjištěných faktorů/komponent	88
tab. 20	Párové korelace faktorů a konfliktů – Spearmanův korelační koeficient	89
tab. 21	Srovnání vybraných datasetů na základě výsledků regresní analýzy	91
tab. 22	Vývoj počtu mezistátních a občanských válek – intenzita výskytu válek	107
tab. 23	Mezistátní a vnitrostátní ozbrojené konflikty po 2. světové válce	107
tab. 24	Změna struktury – podíl kulturních a občanských konfliktů	110
tab. 25	Ozbrojené konflikty za identitu – vývoj struktury vnitrostátních konfliktů	114
tab. 26	Války a ozbrojené konflikty nízké intenzity – změna	115
tab. 27	Ozbrojené konflikty a oběti v období 2002–03 podle Human Security Report	120
tab. 28	Porovnání počtu obětí a intenzity násilných konfliktů podle vybraných datasetů	120
tab. 29	Významné genocidy a politicidy po 2. světové válce	121
tab. 30	Oběti vnitrostátních a internacionalizovaných konfliktů po konci studené války	122
tab. 31	Srovnání úmrtnosti v zemích a regionech postižených ozbrojenými konflikty	126
tab. 32	Srovnání počtu obětí konfliktů v DR Kongo v období 2000–03 podle zdrojů	126
tab. 33	Vývoj počtu uprchlíků 1992–2004 podle zemí původu	127
tab. 34	Proměna a charakteristiky válek: premoderní, moderní a postmoderní války	131
tab. 35	Nejvýznamnější exportéři zbraní v letech 1999–2006	135
tab. 36	Srovnání průměrné délky ozbrojených konfliktů v období 1945–89 a 1990–2006	136
tab. 37	Příklady nejvíce ekonomizovaných konfliktů a zdrojů jejich financování	144
tab. 38	Mezistátní ozbrojené konflikty podle typu, období a regionů	147
tab. 39	Země nejvíce angažované v mezistátních ozbrojených konfliktech	147
tab. 40	Nejvíce konfliktní země – vnitrostátní ozbrojené konflikty	149
tab. 41	Rozšíření ozbrojených konfliktů po studené válce podle SIPRI a UCDP	152
tab. 42	Rozšíření ozbrojených konfliktů po studené válce podle HIIK	152
tab. 43	Počet obětí ozbrojených konfliktů podle makroregionů a období	155
tab. 44	Pravděpodobnost výskytu vnitrostátních konfliktů a produkce diamantů a drog	155
tab. 45	Geografické aspekty výskytu surovin a ozbrojených konfliktů	156
tab. 46	Export diamantů – DR Kongo, Rwanda a Uganda 1997–2000	156
tab. 47	Převis importu diamantů do Belgie v období válek v Libérii a Sierra Leone	157

Seznam příloh

Příloha 1 Seznam nezávislých proměnných

Příloha 2 Přehledy ozbrojených konfliktů podle vybraných datasetů

AKUF

COW

Fearon

KOSIMO

Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence, 1945–2006 (Marshall)

UCDP

Příloha 3 Výsledky komponentní, korelační a regresní analýzy

Úvod

Konec studené války představoval nejvýznamnější geopolitickou změnu ve světě po konci 2. světové války. Rozsáhlé a mnohovýznamové konsekvence této změny se staly předmětem zájmu studia celé řady společenských věd. Nesmiřitelné ideologicky determinované velmocenské soupeření, které v poválečném konfrontačním období produkovalo regionální konflikty téměř po celém světě, (zdánlivě) skončilo. Uvolnilo však nové síly a vyprovokovalo aktivity a procesy, jejichž cíle, formy a orientace začaly proměňovat politickou a bezpečnostní mapu světa. Na globální úrovni – se na bázi nové rekonfigurace moci charakterizované potvrzením (super)velmocenského postavení USA začíná formovat nový geopolitický systém. Na (makro)regionální úrovni jednotlivé státy a další subjekty (mezinárodně)politické a geoekonomické scény začaly hledat svoji novou pozici, resp. v nových podmínkách formujícího se geopolitického systému (znovu) soupeřit o lepší postavení a o nové příležitosti na osvobozeném a rozšířeném trhu zboží a idejí. Začátek 90. let byl tedy ve znamení (bezpečnostních) nadějí, stejně jako nejistot.

Pád berlínské zdi a železné opony a následný rozpad komunistického tábora, který vyvrcholil rozpuštěním Varšavské smlouvy a Sovětského svazu, znamenal také konec řady zástupných válek, jež představovaly charakteristický produkt studené války. Hrozba globálního (jakkoli nepravděpodobného) konfliktu pominula, šance na šíření demokracie a liberální ideologie, anticipované Fukuyamou (1989, resp. 1992) v jeho Konci dějin, se zvýšily a otevřely se nové možnosti formování mírového uspořádání světa. Gurr (2003), resp. Gurr, Marshall a Khoslaová (2001) tvrdí, že nenastává konec dějin, ale že se nabízí unikátní možnost získat nad nimi (mírovou) kontrolu – vývoj a nové dějiny se již dají vyjednat. Také Mamadouhová (2005) ve svém bibliografickém výběru geografických prací o válkách tvrdí, že s koncem uplynulého století lze pozorovat přesun pozornosti od geografie válek ke geografii míru. Konec studené války a nadšení z nastávající „epochy míru“ přineslo snížení nákladů na zbrojení, rozsáhlou demobilizaci ve sjednocující se Evropě a za Clintonovy vlády v 90. letech také v USA. Významně se rozšířil počet zemí, jež zavedly svobodné volby, a tak – i když tento fakt nepředstavuje automatickou záruku klidného mírového vývoje – stále více zemí a lidí získává zkušenosti s demokratickými mechanismy, jež lze efektivně uplatňovat i v rámci mírových aktivit.

Na začátku 90. let Saul Cohen zásadně změnil a na jejich konci doplnil svoji koncepci geopoliticky rozděleného světa (soupeření) s příslušnými politicko-geografickými konsekvencemi a přišel s vizí, jak se bývalá pásma velmocenských střetů (*shatterbelts*) promění v regiony kontaktů – *gateway* (Cohen 1999). Také Modelski (1999 a 2005) reviduje svoje práce o globálním soupeření velmocí a hovoří o přechodu od modelu **globální hegemonie** (*leadership*) k modelu **globální organizace** – evoluční, přirozené a nutné cestě směřující k vytvoření jednotného (integrovaného) stabilního světového systému. Někteří autoři již od počátku tento optimismus nesdíleli a varovali před neznámou nejistotou a možnou destabilizací, kterou přinese rozpad relativně stabilního bipolárního systému. A to jak na úrovni celého světového systému (Kugler 1995, Waltz 1991), tak v případě konkrétních makroregionů jako východní Evropa, resp. Sovětský svaz (Mearsheimer 1990, Van Evera 1990). Na ně navázal Huntington (1992 a 1996) s proslulým střetem civilizací, který by měl vyplnit vzniklé geopolitické vakuum, v jehož rámci a konfliktech se zrodí nový hegemon a světový řád – nový geopolitický systém. Útoky 11. září 2001 a invaze do Iráku v roce 2003 představují podle některých autorů počátek nové etapy destabilizace světa, která může být zdrojem nových konfliktů i mimo tradiční ohnisko napětí – Blízký východ. Tønnesson (2003) dokonce naznačuje hrozivou vizi „globální občanské“ války.

Lze však říci, že ať se bude formování nového geopolitického řádu ubírat jakýmkoliv směrem, jeho stabilita – v období stále intenzivnější globalizace a mobility (lidí, výrobních faktorů a myšlenek) – je nemyslitelná bez snahy o řešení významných ozbrojených konfliktů, resp. dlouhodobých ohnisek napětí, které zainteresované strany (včetně velkých geopolitických hráčů) neustále rozdělují. Globální konsenzus si lze sotva představit bez řešení alespoň klíčových regionálních konfliktů. Zejména těch, které byly v minulosti determinovány a živeny geopolitickými cíli nepřátelených velmocí. Naději v možnost koordinovaného a koncepčního řešení významných konfliktů vzbudil společný postup různorodých mezinárodních sil proti Hussajnově Iráku v případě války v Perském zálivu, stejně jako mírová dohoda mezi Izraelem a Palestinci v roce 1993. Následný vývoj na Blízkém východě jako nejdůležitějším ohnisku-regionu napětí v současném světě uvedený optimismus spíše nepotvrdil. Také další akce mezinárodního společenství reagující na významné krize ve světě nelze považovat za skutečně úspěšné. Původně slibný zásah NATO motivovaný násilím Miloševičovy Jugoslávie v Kosovu roku 1999 byl problematický nejen pro omezený politický mandát, ale zejména pro jeho přinejmenším kontroverzní výsledek. Zabránil vyhnání Albánců a rozsáhlejší humanitární katastrofě, ale k řešení konfliktu (v duchu současných principů mezinárodního práva) nepřispěl. Invaze USA a jejich spojenců do Iráku v roce 2003 pak mezinárodní společenství i dosavadní euroatlantické spojence dokonce rozdělila.

V případě ostatních, vesměs vnitrostátních, resp. internacionalizovaných konfliktů, mělo mezinárodní společenství – ať v jakékoli sestavě a zaštitěné OSN – na zklidnění ozbrojených či válečných konfliktů jen dílčí podíl, vesměs bez jejich definitivního či alespoň perspektivního vyřešení. Na druhé straně 90. léta přinesla taková selhání OSN, k jakým nedošlo ani v období studené války. Vedle fiaska v Somálsku (1993) lze jako příklady dále jmenovat genocidu ve Rwandě 1994, masakry v Bosně (Srebrenica), války v Čechensku, „první africkou světovou válku“ v Kongu/Zaire a nejnověji také tragédii v súdánském Dárfúru. Ty představují důkazy, že mezinárodní společenství v čele s OSN není schopné a dokonce ani ochotné plnit vlastní chartu a převzít odpovědnost za respektování nejdůležitějšího lidského práva – práva na život. Jedná se o selhání takového rázu, že např. Melvernová (2000), nekompromisně kritizující postupy OSN, tvrdí, že genocida ve Rwandě znamená rozklad nového mezinárodního pořádku postaveného na porážce nacismu¹.

Řada autorů a institucí však hodnotí vývoj bezpečnostní situace a ozbrojeného násilí ve světě zcela opačně. Např. Marshall a Gurr (*Peace and Conflict* 2003 a 2005) nebo Mack et al. (*Human Security Report* 2005) tvrdí, že konec bipolárního soupeření a snížení výdajů na zbrojení uvolnily významné mírotvorné kapacity, které – po přechodném období výbuchu etnonacionálních aspirací v první polovině 90. let – začaly být efektivněji využívány a významně přispěly k poklesu výskytu ozbrojených konfliktů.

Rozporně se v rámci diskuse o šíření demokracie a efektech mírotvorných aktivit hodnotí útok 11. září 2001 a jeho konsekvence, tedy zásah USA a mezinárodních sil v Afghánistánu, a zejména invaze do Iráku. Ke snížení počtu ohnisek napětí na přelomu tisíciletí skutečně došlo, ale nikdo netuší, jaký dopad na bezpečnostní situaci ve světě bude mít právě invaze USA do Iráku, a zvláště její (eventuelní) neúspěch.

Vzhledem k tomu, že již před koncem studené války došlo k významné změně ve struktuře konfliktů, kterou charakterizoval pokles mezistátních a rozmach vnitrostátních konfliktů (např. Sarkeesová, Wayman, Singer 2003), značná část autorů obrátila pozornost k zanedbávaným válkám „občanským“. Zvýšený zájem o vnitrostátní konflikty nastal

¹ Viz do češtiny přeloženou recenzi knihy Melvernové od R.W. Johnsona Kdo nese vinu: Skandál Rwandy, Afriky i Západu (<http://www.britskelisty.cz/0106/20010625d.html>).

zejména proto, že vypukly konflikty nové, a také proto, že řada konfliktů vznikla v přímé souvislosti s rozpadem systému studené války. Ten přinesl mimo jiné geopolitickou destabilizaci uměle či násilně vytvořených státních celků – Sovětského svazu a Jugoslávie. Rostoucí zájem o konflikty na periferii mají také na svědomí technologicky vyspělá media a možnost sledovat ozbrojené střety a utrpení lidí takřka v přímém přenosu. Přes sílí mediální pozornost však zůstává řada tragických konfliktů rozvojového světa ve stínu akcí, jež souvisí s projevy hegemonie, tradiční geopolitiky a odvěkého globálního soupeření. Jedná se o konflikty, v nichž se angažují velmoci v čele s USA, které mají velký mezinárodní ohlas a ovšem i předpokládaný dopad (válka v Perském zálivu, tažení v Afghánistánu, invaze v Iráku, válka Izraele s Hizballáhem) a které zároveň přinášejí všudypřítomnou hrozbu terorismu. Ostatní ozbrojené konflikty odehrávající se na geopolitické periferii, přestože představují rozsáhlé tragédie a trvají desítky let, zůstávají na okraji zájmu, protože v plánech globálních aktérů a při realizaci strategií velmocenských (resp. národních) zájmů hrají podřadnou roli. Podle Kaldorové (1999, resp. 2001) nejsou tyto konflikty dostatečně globalizovány. Někteří autoři jako Thussu a Freedman (2003) označují opomíjené konflikty s milióny (třebaže nepřímých) obětí např. v Kongu/Zaire a v Súdánu, dokonce za „neviditelné“.

„Nové války“ a konflikty 90. let se staly (dalším) argumentem, který pomáhá vysvětlit geopolitický i sociálně ekonomický vývoj světa. Velkou pozornost odborných kruhů i medií přitáhla diskuse o charakteru vznikajícího nového (*emerging system*) geopolitického systému/řádu, při jehož zrodu jsou (nové) ozbrojené konflikty – alespoň v duchu tradičních modelů, cyklů velmocenského soupeření à la Modelski (cit. Taylor 1993) – zcela přirozené. Vedle nepříliš přínosných diskurzivních debat o aspiracích velmocí, zjednodušeně omezených na alternativní koncepcí formování světového systému na škále od unipolarity po multipolaritu, resp. na analýzy a prognózy role a geopolitické doktríny USA, se jejich mediálně nejpůsobivějším výsledkem stala konfrontace koncepcí Fukuyamova „konce historie“ a Huntingtonova střetu civilizací. Tyto dvě koncepce reprezentují dva ze základních a zároveň až protikladných přístupů k explanaci konfliktů v rámci tradičního geopolitického paradigmatu. Jejich vysvětlení konfliktů a válek spočívá na jedné straně v procesech modernizace (a demokratizace) a jejich souboji s konzervativními společnostmi a silami hájícími status quo (a to nejen v muslimském světě); na straně druhé také v mediálně živeném boji o (staro)novou identitu rozmanitě definovaných skupin vrcholícím střetem kultur, který lze považovat za hierarchicky nejvyšší kategorii konfliktů etnonacionálních a náboženských. Přestože jsou obě koncepce vědeckými kruhy přijímány kriticky, jejich (nejen citační) ohlas je obrovský a dopad ve veřejné a politické sféře (až nebezpečně) významný. Někteří Huntingtonovi následovníci i z řad odborných kruhů jsou pak ještě odvážnější a vyjadřují obavu, že největší riziko budoucnosti a generátor konfliktů představuje konfrontace dvou – podle nich – základních sil a trendů světa: konzervativního fundamentalismu (vedle aktivnějšího islámského je nutné zmínit i extrémní pravicový protestantismus), ztotožňujícího boží vůli s konáním vlád a států, a liberálně demokratického, charakterizovaného diktátem kultury spotřeby a hédonismu, symbolicky vyjádřeného ve střetu *džihád* versus *McWorld*.² Freedman (2001)³ dokonce po událostech 11. září 2001 tvrdí, že vyhlášená válka proti terorismu může představovat novou formu Třetí světové války. Většina světových (např.

² B.R. Barber (1992): Jihad vs. McWorld (http://www.marion.ohio-state.edu/fac/vsteffel/web597/Barber_jihad.pdf)

³ L. Freedman: World War III, Foreign Affairs, September 13, 2001.

Henderson, Singer, Tucker) i našich odborníků⁴ uvedené a nepříliš korektně podložené Huntingtonovy vize zpochybnila. Řada takových prací (Henderson a Singer 2000, Russett, Oneal, Cox 2000) ovšem operuje s vývojem konfliktů během studené války a v období těsně po jejím konci (do poloviny 90. let), takže jejich argumentace nemůže být příliš průkazná. Avšak např. Tuscisny (2004) dokumentuje, že se počet intercivilizačních konfliktů po konci studené války snížil (výsledky ale také nejsou přesvědčivé – na začátku 90. let se snížil jejich podíl, nikoli však absolutní počet; nedošlo ani k žádné změně trendu). Na druhé straně vývoj po 11. září 2001 – zdá se – Huntingtonovu varovnou myšlenku – alespoň co se týče střetu (radikálního) islámu se sousedními civilizacemi (spíše však kulturami či etniky) – naplňuje. Podobně, tj. pesimisticky hodnotí vývoj také Noam Chomsky (2003, česky 2006), který za největší bezpečnostní riziko pro svět považuje snahu USA směřující k potvrzení či dokonce posílení jejich hegemonní pozice ve světě. Emmanuel Todd (2007) dokonce nejvýznamnější mezinárodní konflikty současnosti (zejména pak invazi do Iráku) interpretuje jako poslední (zoufalý) pokus USA o zachování kontroly aktivit rozhodujících aktérů a makroregionů světa v období jejich slábnoucí či mizející hegemonie. Analogicky však je možné hodnotit aktivity zmíněného radikálního militantního islámu (džihádismu) – jako poslední pokus o zachování statu quo v islámském světě, odvrácení hrozby vítězství modernizace (a sekularizace) a eroze moci konzervativních muslimských elit.

Řada autorů – i přes erozivní působení nejen postmoderních, ale spíše post-bipolárních přístupů – se nadále snaží interpretovat současné ozbrojené konflikty v duchu tradičního geopolitického uvažování/hodnocení (*geopolitical reasoning*), a to přesto, že geopolitickou optikou jsou nazírány především konflikty mezistátní, jichž v posledních dvou desetiletích významně ubylo. Na druhé straně i vnitrostátní konflikty na světové periferii lze hodnotit prostřednictvím globální geopolitické optiky, zejména pak jako důsledek převážně ekonomických aktivit privátních zahraničních subjektů na straně jedné a nezájmu ze strany velmocí a OSN na straně druhé. Přesto (nebo právě proto) jsme svědky neustálého recyklování starých geopolitických konceptů, uvažování a jednání v duchu (konceptů) hegemonie a rivality, prosazování národních nebo velmocenských zájmů a snahy po geoekonomickém ovládnutí strategických oblastí (Brzezinski 1999, Dugin 1997, O’Loughlin 2005, Ó Tuathail a Dalby 1998, Taylor 1993).

Geopolitický a morální imperativ ukládá USA šířit s pomocí volného trhu liberální demokracii (za Clintona) či s pomocí boží prozřetelnosti a vůle pravivově protestantské ideje o posledním boji před koncem světa (za Bushe) a potvrdit svoje hegemonní postavení. A aby nikdo nepochyboval o tom, že jsou schopny světu vnutit svoji vůli, snaží se Spojené státy opanovat rozhodující strategické body a oblasti světa, než příliš zesílí noví soupeři – Čína a její rivalové – s obrovskou spotřebou již dnes nebo brzy silně nedostatkových surovin. Konflikty, které tato snaha plodí, přestože nejsou z hlediska počtu obětí s výjimkou Iráku příliš významné, odvádějí jak pozornost, tak nemalé prostředky od řešení celé řady „občanských“ válek a dalších vnitrostátních ozbrojených konfliktů; ty nadále zůstávají na periferii zájmu, což některé politické síly a ekonomické subjekty konec konců skrytě vítají.

Přestože mocenské struktury a media USA a Evropy vnucují světu hierarchii důležitosti témat a tedy i konfliktů (často jediný konflikt mezinárodního rozměru – zvláště za účasti velmocí – ostatní jakkoli tragické občanské války vždy upozadí), zesílení zájmu o vnitrostátní konflikty dokumentuje aktivita řady institucí a autorů zabývajících se bezpečnostní situací ve světě.

⁴ Střet civilizací? – Dominance Západu, nebo dialog světových kultur. Sborník prací Vladimír Nálečka, Miloš Mendel, Oskar Krejčí, Stanislav Komárek, Zdeněk Zbořil, Ivo T. Budil, Martin Hekrdla, Bob Fliedr, Tomáš Halík (<http://www.blisty.cz/art/10468.html>)

Řádově se zvýšil počet publikací a periodik⁵ o ozbrojených konfliktech, zejména v souvislosti s novými válkami na Balkáně, Kavkaze, v západní Africe a v oblasti Velkých afrických jezer. V jejich rámci se rozšířila diskuse o příčinách a charakteru těchto konfliktů a jejich proměně po konci studené války (např. Ballentineová a Sherman, Collier, Collier a Hoefflerová, Fearon a Laitin, Gleditsch, Gurr, Chiozza, Kaldorová, Kalyvas, Kaplan, Keen, Marshall, Renner, Sambanis). Zvýšený zájem o „občanské“ války a konflikty, odehrávajících se často na periferii, má na svědomí spíše globalizace a rozvoj informačních technologií a nevládních aktivit, než změna zahraničně politických priorit velmocí. Tento zájem je také spojen se zjišťováním proměny konfliktů po skončení studené války a především je charakterizován skutečnou módní vlnou, a totiž objevováním nových válek, nových forem konfliktů (a ozbrojeného boje) a zdůrazňováním postmoderního charakteru současných ozbrojených konfliktů (Best a Kellner 2001, Hables Gray 1997, Kaldorová 2001, Mueller 2004).

Avšak nejvíce analýz je tradičně věnováno studiu příčin válek a konfliktů. To zažívá díky rozvinutí metod sběru a zpracování dat a informací a vytvoření řady databází a rozsáhlých souborů konfliktů vysvětlujících proměnných skutečný boom. Vědecká obec však zůstává při hodnocení a vysvětlování důvodů ozbrojených konfliktů i nadále rozpolcená. Neshodne se ani na tom, které z příčin konfliktů jsou významnější – zda kulturní (za identitu), ekonomické nebo politické. Nezanedbatelnou část odborníků lze podezřít z náklonnosti k určité argumentaci, kterou může ovlivňovat nejen jejich zařazení v rámci teoretických proudů (škol – univerzit), ale také postavení v rámci zájmových struktur (včetně struktur moci).

Výše uvedené názory a poznatky představují primární motivy a východiska práce a naznačují také dva základní rozpory či paradoxy týkající se vývoje bezpečnostní situace a ozbrojených konfliktů po konci studené války a jejich studia. Jedná se o následující teze:

1. Někteří zástupci vědecké obce tvrdí, že po konci studené války došlo k výraznému zlepšení bezpečnostní situace ve světě a generelnímu poklesu počtu válek a závažnosti ozbrojených konfliktů (viz např. Human Security Report 2005), ale jiní (např. Waltz, Huntington, Chomsky) toto tvrzení zpochybňují.

2. Přetrvává či dokonce sílí (odborná) kontroverze ohledně vysvětlování hlavních či primárních příčin válek. Vysvětlování příčin vzniku válek a konfliktů se liší natolik významně, že se dá hovořit o různých explanačních směrech či školách. Přičemž za dominantní a zároveň často protikladné se považují faktory ekonomické na jedné straně a kulturní (etnické a náboženské) na straně druhé.

3. Významný paradox představuje všeobecně sdílené přesvědčení, že války a ozbrojené konflikty se po konci studené války významně změnily – staly se postmoderními a globalizovanými, zatímco přístupy k jejich studiu a (následně i) řešení zůstávají v zajetí tradičních analytických metod a hodnocení. A to přesto, že řada autorů zdůrazňuje změny a nové trendy jak ve sféře předmětného zaměření studia, tak i jeho metodologie.

V návaznosti na uvedené motivy je **cílem práce** rozebrat (diskutovat, analyzovat) následující okruhy otázek:

⁵ Jen po roce 1989 bylo založeno více než 30 časopisů, které se věnují problematice ozbrojených konfliktů a mírových studií, např. Civil Wars (1998), Conflict, Security & Development (2001), Conflict Trends (1998), Cooperation and Conflict (1992), Defence and Peace Economics (1989), Defence Studies (2001), Global Crime (1999), Journal of Armed Conflict Law (1996), Peace and Conflict Studies (1994), Peace Review, A Journal of Social Justice (1989), Peace, Conflict & Development (2002), Polemos (1998), Security Studies (1991), Small Wars and Insurgencies (1990) a další vznikají (Media War Conflict 2008), včetně řady regionálních a mnoha elektronických (např. <http://smallwarsjournal.com/>).

(i) jak pád systému studené války proměnil bezpečnostní situaci světa, zvláště pak, zda došlo k jejímu zlepšení či zhoršení, k poklesu či růstu výskytu a intenzity válek a ozbrojených konfliktů;

(ii) zda se změnila struktura – příčiny ozbrojených konfliktů a jak;

(iii) jak se změnil charakter ozbrojených konfliktů;

(iv) jak se proměnily geografické a ekonomické aspekty válek a ozbrojených konfliktů.

Snahou bude také alespoň nastínit jak studované (nové) ozbrojené konflikty proměňují svět, resp. jak svět – nejvýznamnější aktéři (a jejich zájmy), nové procesy a faktory ovlivňují a proměňují svět konfliktů. Odpovědi na tyto otázky by měla přinést konfrontace (a komparace) poznatků již realizovaných studií a výsledků vlastní empirické – převážně statistické – analýzy.

Důležitou součástí práce je diskuse nad metodickými přístupy k analýze současných občanských válek a konfliktů. Snahou je přitom poukázat na zásadní rozpor mezi způsoby a kritérii hodnocení ozbrojených konfliktů a jejich proměňujícím se charakterem. Práce chce ukázat/dokázat, že převládající metodika hodnocení konfliktů se v současnosti stává do určité míry irelevantní. Dále, že vypovídací možnosti tradičních přístupů a metod jsou omezené, nejen pro komplexní podmíněnost hodnocených jevů – válek a konfliktů –, ale zejména proto, že války současnosti se (pokud nejde o studium jejich tradičních charakteristik a forem) od válek minulosti značně liší. Jestliže se většina odborníků shoduje v tom, že se války a ozbrojené konflikty po studené válce významně proměnily, zejména ve smyslu jejich dopadů a stírání rozdílů mezi jejich formami, pak tradiční metodologie jejich analýz (založená obvykle striktní definici války/konfliktu, opírající se nejčastěji o kritérium bojových obětí) nemůže poskytovat hodnověrné poznatky. Interpretace příčin konfliktů se pak za takové situace stává značně voluntaristickou a subjektivní.

Podstatnou součástí práce je kritické zhodnocení současných studií „občanských“ válek, v jehož rámci se věnuje pozornost tradičnímu dilematu vznikajícímu při studiu příčin ozbrojených konfliktů současnosti. Zjednodušeně řečeno odborná veřejnost vede spor o to, zda významnější příčiny válek a konfliktů představují ekonomické motivy nebo kulturní faktory. Tedy spor, který charakterizuje kontrapozice základních motivů – *greed a grievance*, resp. *creed* (hrabivost/zisk vesrus křivdy a víra). S ohledem na uvedené cíle, přístupy a na základě reflexe relevantní literatury jsou formulovány **základní teze** práce: vývoj, výskyt a charakter ozbrojených konfliktů po rozpadu minulého bipolárního geopolitického systému:

(i) nelze vzhledem k jejich komplexní podmíněnosti interpretovat jednoznačně; (ii) nelze jej ani redukovat prostřednictvím tradiční dichotomie faktorů – kulturní versus (politicko)ekonomické; (iii) vysvětlování příčin i charakteru občanských válek a dalších ozbrojených konfliktů je značně variabilní až kontroverzní.

V této souvislosti lze vyslovit domněnku, že některé interpretace podléhají cílům, resp. zaměření/specializaci autorů, eventuálně zájmům institucí, které tito autoři zastupují: např. Světové banky (viz práce Colliera a spol., de Soysy, Le Billona, Sambanise) na jedné straně a řady nevládních organizací, think-tanků na straně druhé. Akademické instituce, z nichž některé realizují rozsáhlé programy výzkumu ozbrojených konfliktů a bezpečnostní situace ve světě, by měly být v tomto ohledu nestranné, když jejich primárním cílem je objektivizace poznatků. Nejvýznamnější akademická pracoviště reprezentují Center for the Study of Civil War při Mezinárodním ústavu pro výzkum míru (PRIO – International Peace Research Institute Oslo – Gleditsch a spol., Tønnesson) a katedra pro studium míru a konfliktů university v Uppsale (vytvářející v rámci Uppsala Conflict Data Program nejpoužívanější databázi ozbrojených konfliktů), Heidelberg Institute for International Conflict Research

(HIK), International Institute for Strategic Studies (IISS), University of Maryland a George Mason University (Gurr a Marshall a jejich periodikum Peace and Conflict), Stanford University (Fearon a Laitin), University of Colorado (O'Loughlin), University of British Columbia a Liu Institute for Global Issues, publikujících Human Security Report. Nelze však říci, že by rozsáhlá publikační činnost vědecko-výzkumné sféry vyústila v nějaký konsenzus ohledně explanace příčin válek a konfliktů a vývoje bezpečnostní situace ve světě. Subjektivní (a tudíž často kontroverzní) interpretace však obvykle zůstává (jen) projevem individuálních a patrně i úmyslně provokativních postojů.

Konkrétní hypotézy práce se týkají dvou rozdílných témat:

a) problematiky věcného řešení, tj. četnosti/výskytu, struktury, příčin a geografického rozšíření válek a ozbrojených konfliktů:

hypotézy I

1. Konec studené války významně ovlivnil počet (intenzitu výskytu) ozbrojených konfliktů – v období geopolitického přechodu konfliktů přibylo.
2. Konec bipolárního soupeření přinesl omezení mezistátních a mezinárodních konfliktů, výrazně se zvýšil podíl konfliktů vnitrostátních.
3. Významně se změnilo zastoupení základních typů válek a konfliktů, zejména ubylo konfliktů občanské povahy, vedených z ideologických nebo „čistě“ mocenských důvodů a zvýšil se podíl konfliktů kulturní povahy.
4. Stále významnějším rysem současných konfliktů se stává jejich ekonomizace.
5. Ozbrojené konflikty stále častěji vznikají v důsledku politických změn, přechodu od jednoho systému ke druhému – v období (přechodné) slabosti státní moci.
6. Klesá počet a podíl nejvýznamnějších konfliktů (válek) a naopak vzrůstá počet a podíl konfliktů nižší intenzity.
7. Ozbrojené konflikty se prodlužují, klesá podíl přímých bojových obětí, roste však podíl civilních a nepřímých obětí.
8. Proměnil se geografický obraz – rozšíření vnitrostátních konfliktů. Jejich těžiště se přesunuje z oblastí velmocenského soupeření – z Euroasie (*shatterbelts*) do subsaharské Afriky.
9. Mění se charakter ozbrojených konfliktů – konflikty nabývají postmoderní povahy, resp. proměňují svoje formy.

b) metodicko-statistického studia vnitrostátních (občanských) válek a ozbrojených konfliktů. Lze předpokládat, že výsledky analýz a následně i jejich interpretaci významně ovlivňují nejen zvolené nezávislé (vysvětlující) proměnné, ale také proměnné závislé: primárně počet a intenzita ozbrojených konfliktů. Velmi tedy záleží na hodnotě závislé proměnné a tudíž na zvoleném způsobu jejího vyjádření. Pro tyto účely statistická analýza porovnává délku konfliktů, minimální a maximální počet obětí.

hypotézy II

10. Se zvyšujícím se počtem, resp. délkou konfliktů (zejména po studené válce) se zvyšuje význam faktorů etnických, resp. etnoreligiálních.
11. Se zvyšujícím se počtem/podílem obětí (intenzitou) konfliktů se zvyšuje význam faktorů ekonomických.
12. Se zvyšující se délkou a počtem obětí konfliktů se zvyšuje význam faktorů geopolitických a dědictví (poloha, výskyt surovin, koloniální minulost a zkušenost s předchozími konflikty).
13. Signifikance uvedených souvislostí (korelací), a tedy vypovídací schopnost analýz se zvyšuje s vyšším počtem obětí a je také významnější v období po studené válce.

1. Teorie vzniku válek a ozbrojených konfliktů

Teoretická literatura o válkách a ozbrojených konfliktech je bohatá a rozmanitá, ovšem v řadě ohledů také kontroverzní. Vědci a práce se zabývají všemi aspekty vzniku, vývoje, rozšíření, dopadů válek a ozbrojených konfliktů: záměry a cíli aktérů, organizací a řízením válek/bojů, průběhem i řešením konfliktů, dále jejich aspekty psychologickými, sociologickými, kulturními, historickými, geografickými, ekonomickými, mezinárodně politickými, právními, vojenskými, etickými či environmentálními. Nejen pro uvedenou širokou paletu přístupů, ale zejména z důvodů rozmanitých možností interpretace vzniku válek a ozbrojených konfliktů, je poznání pravidelností (či dokonce zákonitostí) vzniku a výskytu válek obtížné. Teorii vysvětlujících války je příliš mnoho a jsou příliš kontroverzní. Neexistuje však žádná komplexní nebo široce přijímaná teorie, která by války a ozbrojené konflikty vysvětlovala souhrnně a měla univerzální platnost (např. Levy 1983). Někteří autoři jsou proto skeptičtí k možnostem poznání a explanace válek a zmíněný Levy (2001) tvrdí, že současná věda poskytuje jen málo poznatků, jež by měly charakter zákonitostí a umožňovaly predikci násilných konfliktů, mimo jiné (či zejména) proto, že neexistuje konsenzus ohledně příčin válek, ani v oblasti teoretických a metodologických přístupů jejich studia a výsledně možností generalizace tak komplexního a kontextuálně podmíněného jevu jaký (současné) války reprezentují. Také proto lze přístupy k problematice násilných konfliktů hodnotit buď jako teoreticky zjednodušující – **redukcionistické** (ty aspirují na obecné či všeplatné vysvětlení příčin vzniku či rozšíření konfliktů, ale vesměs jsou málo úspěšné), nebo za přístupy **kontextuální**, které války vysvětlují v širším kontextu politických, společenských a environmentálních souvislostí (např. Duffield 2001, Homer-Dixon 1999, Richards 2005).

Mnoho teoretických prací o ozbrojených konfliktech či válce zmiňuje či vyzdvihuje fundamentální dílo Karla von Clausewitze **O válce**, které bylo napsáno již v roce 1832 a které si získalo mnoho následovníků, ale také kritiků a odpůrců. Pro někoho věčně platné, pro jiného kontroverzní zůstávají jeho základní a notoricky známé myšlenky charakterizující především principy či způsoby vedení válek (např. koncepty totální a omezené války). Z těch proslulo zejména tvrzení, že „válka je pokračováním politiky jinými prostředky“, resp. jeho pojetí války jako zvláštního druhu sociální praxe. Clausewitz považuje také válku za racionální (politickou) aktivitu, kterou ovlivňují objektivní i subjektivní faktory.

Již Platón v *Zákonech* (česky 1997) tvrdí, že „v realitě je přirozeně každá obec (komunita, stát) v neustálé nevyhlášené válce proti všem ostatním.“ Přirozenost lidské agresivity a válek obhajoval také Hobbes, který tvrdil, že lidské chování je ovládáno nikoli racionalitou, ale touhami a vášněmi, přičemž základními motivy konfliktů jsou touha po bohatství, moci, prestiži a slávě. A protože uvedené motivy touhy jsou všudypřítomné, je hobbesovský svět charakterizován bojem všech proti všem (*bellum omnium contra omnes*) a válka představuje přirozený stav společnosti, který lze podle Hobbese eliminovat autoritativní a podle Kanta republikánskou formou vlády a internacionalismem (např. Ditrych⁶).

Na Hobbese navazuje postmoderní filosof Foucault (cit. Barša⁷), který např. slavnou Clausewitzovu tezi zjednodušeně obrátil a říká, že politika je pokračováním války jinými prostředky. Tudíž i on souhlasí s tím, že válka je setrvalý stav, pouze nabývá rozmanitých podob politicko-mocenského soupeření.

⁶ Ondřej Ditrych: Mezi Hobbesem a Kantem: K diskusi o povaze mezinárodního řádu. Glosy.info, 23. září 2004. [cit. 17. března 2007] <http://glosy.info/texty/mezi-hobbesem-a-kantem-k-diskusi-o-povaze-mezinarodniho-radu/>.

⁷ Pavel Barša: Konec filozofie věčného míru, Lidové noviny 13.5. 2006.

Nejobecnější přístupy říkají, že konflikty vznikají kvůli nepochopení, resp. špatnému pochopení protivníka, jeho záměrů a aktivit, resp. bezpečnostní situace vůbec. Takto chápaná **informační teorie** vzniku válek zjednodušeně tvrdí, že konflikty způsobuje nedostatek informací, či misinterpretace stran úmyslů a použití síly jedné či obou stran sporu. Např. Blainey (1988) uvádí, že státy nebo národy zahajují válku, když jsou přesvědčeny o tom, že znají sílu protivníka, o své převaze a svém vítězství. Také Van Evera (1999) tvrdí, že pravděpodobnost války se zvyšuje, když útočník předpokládá (třeba i mylně), že vítězství bude snadné. Historie i současnost zná mnoho případů, které dokazují, že nestačí mít informace o vojenské síle (početním stavu a výzbroji) protivníka, ale že je nutné počítat s faktorem ohrožení existence na straně napadených a s motivací útočníka na straně druhé (viz fiasko USA ve Vietnamu a Iráku, SSSR v Afghánistánu). Informační teorie se však zabývá pouze jedním, a to spíše méně významným aspektem vzniku konfliktů. Její uplatnění je omezené na specifické případy. Informace či dezinformace – jakkoli jsou důležité – pouze zvyšují či snižují riziko konfliktu, resp. ovlivňují jeho výsledek.

V rámci teoretických přístupů se nejvíce pozornosti věnuje příčinám vzniku válek, a tedy studiu vlivu (rizikových) faktorů, které konflikty vyvolávají a které významně ovlivňují jejich průběh a charakter.

Waltz jako teoretik mezinárodních vztahů zjišťuje, že příčiny konfliktů lze nalézt ve třech rovinách (cit. Drulák 2003). Na úrovni jednotlivce je vyvolává lidské sobectví a zaostalost (materiální i duchovní); na úrovni států inklinaci ke konfliktům způsobuje jejich nedemokratický (podle liberálů) nebo imperialistický (podle marxistů) charakter, a konečně na úrovni mezinárodního systému, k válkám dochází v důsledku všeobecné nejistoty způsobené absencí vyšší moci, resp. pozitivní diplomacie a její institucionalizace, v rámci systému svrchovaných států. Waltz kritizuje většinu přístupů proto, že se soustředí pouze na jeden druh příčin a pomíjí ostatní. První dva druhy označuje za efektivní příčiny, zatímco stav systému působí jako příčina permissivní, která je pro vznik válek nutná, nikoli však postačující. Uvedené přístupy se však obvykle aplikují na konflikty mezi státy, i když jsou použitelné i pro analýzu konfliktů vnitrostátních.

Teorie charakterizující příčiny vzniku válek a ozbrojených konfliktů lze na základě uvedeného přístupu rozdělit do dvou až tří skupin. První z nich nachází vysvětlení vzniku konfliktů v biologicko-psychologické podstatě člověka (event. jen mužů), v jeho přirozenosti, a ve faktorech, jež ji charakterizují: narcismus, touha po moci a dominanci, agrese pudová či agrese spojená se zajištěním životní existence (přežití). Zjednodušeně či freudovsky je tento přístup vysvětlován na základě **libida dominandi** a zkratkou „frustrace z deprivace plodí agresi“. Záleží tedy jen na podmínkách, které agresivitu a agresi vyvolávají, a ty jsou např. podle Kaplana v subsaharské Africe všudypřítomné. Také van Creveld (1991) nepovažuje války jen za racionální aktivitu, v jejímž rámci je podle Clausewitze násilí (prostředky a rozsah) podrobena jeho účelu a dokonce tvrdí, že války vznikají proto, že muži rádi bojují.

Keegan (1999) je přesvědčen, že válčení je nade vše záležitostí emocí – hrdosti a ješitnosti (kdy ego potírá rozum) a také instinktu.

O přirozenou či vrozenou agresivitu lidí se opírá teorie **sociálního darwinismu**, která považuje člověka pouze za jednoho z živočišných druhů a v návaznosti na Hobbese, jenž považoval válku za přirozený stav společnosti, jsou přírodním zákonům podřízeny také organizované společenské skupiny – kmeny, etnika, národy a státy. Extrémním vyjádřením teorie sociálního darwinismu se stal koncept státu jako živého organismu (Kjellén cit. Heyden 1960), který rozvíjela nechvalně známá německá geopolitická škola Karla Haushofera; její „poznatky“ sloužily expanzivní politice nacismu. Zatímco tyto „geopolitické“ teorie byly již dávno odsouzeny jako nevědecké, biopsychologické motivy násilného chování rozmanitých

skupin obyvatel se v intencích přístupů evoluční psychologie nadále studují (viz např. van der Dennen 1995) a Tinbergen (cit. *ibid*) tvrdí, že lidé se chovají jako teritoriálně organizované druhy a tedy brání a rozšiřují svoje území, zdroje obživy a usilují o zlepšení postavení v rámci příslušného společenství. Evoluční psychologie (modernější obdoba organické teorie) tvrdí, že násilí a války jsou výsledkem extenze zvířecího chování. Základem je vrozená (lidská) agresivita a potřeba patřit k určité skupině (smečce). Rozdíl mezi chováním zvířat a lidí spočívá pouze v tom, že člověk je jedním z mála tvorů/druhů, který není vybaven inhibičním mechanismem, jež by mu bránil zabíjet a likvidovat jedince vlastního druhu (Lorenz 1993, Livingstone Smith 2007).

Uvedené přístupy rozvíjí Blainey (1988), který se domnívá, že v každé společnosti se psychologická inklinace k míru a k válce cyklicky střídá v závislosti na prožitých událostech a působení masových mediálních prostředků.

Z výše uvedených přístupů vychází **teorie relativní deprivace** (Gurr 1970, cit. Duganová⁸), která předpokládá, že pocity deprivace a frustrace nejsou vlastní pouze jedincům, ale také různě definovaným skupinám, a tudíž, že ke konfliktům dochází na základě kumulace nenaplněných očekávání, jak individuálních, tak skupinových, jakkoli mohou být subjektivní povahy. Zvláště v podmínkách skutečné či domnělé diskriminace lze snadno mobilizovat a orientovat (frustrované) společenské entity tak, aby vytvořené křivdy odstranily násilím. V subsaharské Africe můžeme nalézt řadu příkladů tragického vyústění situací relativní deprivace, i když se vesměs nejedná o deprivaci zubožených obyvatel, ale spíše jejich (potenciálních) vůdců a elit, kterým jiní odepírají přístup k moci a ziskům. Na podobných principech je vystavěna **teorie mobilizace (lidských) zdrojů** a politických příležitostí (např. McCarthy 1997 a Tilly 1978, 2004), která zjednodušeně tvrdí, že konfliktům dochází s rozvojem možností (ať skutečných i předpokládaných) zlepšit politický a sociálně ekonomický status.

Analogická východiska charakterizují teorii **skupinového nároku** (Horowitz 1985, resp. 2001), která zdůrazňuje význam etnického a náboženského faktoru jako hybné síly sociálních konfliktů a operuje v kategoriích práva na sebeurčení a autonomie. Přitom konflikty generované na bázi uplatňování práva na identitu/sebeurčení vysvětlují jak kulturně pluralistické přístupy, zdůrazňující separaci a izolaci etnoreligiózních skupin, tak modernizační a ekonomicky založené teorie poukazující na roli kontaktů a soupeření, např. **modely etnonacionální mobilizace** a v jejich rámci zejména model etnické soutěže (Dostál 1999, Tesař 2007). Uvedené teorie a modely jsou spojovány zejména s etno-religiózními aktivitami a nacionalismem. Etnonacionalismus definuje Gellner (1993) jako politický princip, který sleduje ztotožnění etnické/národní jednotky s politickou. Hroch (1996) jej charakterizuje jako stav mysli či přesvědčení, že zájmy a hodnoty vlastního národa jsou nadřazeny jiným. V obou případech aktivity, které směřují k naplnění uvedených přístupů vedou vždy ke konfliktům, obvykle násilným.

Také sociolog Randall Collins⁹, vedle „tvrdých“ faktorů, jako jsou surovinové zdroje a moc, zdůrazňuje faktory „měkké“, abstraktní, a tvrdí, že skupinové symboly a emocionální solidarita představují v konfliktech nejvýznamnější zbraň. Mobilizace obyvatel na základě symbolů a sdílených emocí ohrožené či (nově) vytvářené identity představuje tradiční součást (militantní) politické praxe i v současnosti (viz mobilizaci obyvatel bývalé Jugoslávie na bázi etnokulturních animozit, vyústující v „bratrovražedný“ konflikt). Zakořeněné stereotypy symbolické politiky etnického šovinismu představují podle Kaufmana (2006) největší problém při řešení nepoddajných etnických konfliktů.

⁸ Máire Duganová: Aggression (<http://www.beyondintractability.org/essay/aggression/>).

⁹ Conflict & Geopolitical Theory (http://www.pineforge.com/upm-data/8930_RCollins.pdf).

V rámci **psychologických teorií** někteří autoři (např. Neumayr 1995) poukazují na vliv chování jednotlivců a zdůrazňují, že Napoleon, Stalin, Hitler nebo Mao byli mentálně vyšinutí. Psychopatologické sklony vládců, jako Bokassa, Idi Amin, Muammar Kaddáfí, Pol Pot, Foday Sankoh nebo Charles Taylor se však považují jen za jeden z důvodů příslušných konfliktů.

Vzhledem k tomu, že vznik a vedení válek je především záležitostí mužů (podle Aristotela je „muž politické zvíře“), a také proto, že vyšší míra agresivity je u mužů geneticky vrozená, přichází současný **feminismus** s tím, že příčiny válek lze odstranit, resp. rizika jejich vzniku snížit, když se ženy budou více angažovat v politice, nebo dokonce když zaujmou ve společnosti vedoucí role (např. Reagan, Paskeviciuteová 2003). Možná, že Rwanda, s největším zastoupením žen v zákonodárných orgánech na světě, představuje také pokus o prevenci dalších ozbrojených střetů v zemi postižené nejtragičtějším konfliktem po konci studené války. Analogicky lze spekulovat, zda 50% zastoupení žen v parlamentu Tanzanie (nejvyšší v rozvojových zemích) nepříspěvá k relativně klidnému vývoji v této jinak (podle řady faktorů) rizikové zemi.

Avšak psychologické přístupy – také proto, že lidé jsou si velice podobní – nemohou vysvětlit proměňující se obraz válek a konfliktů ve světě bez pochopení skutečných motivů soupeřících stran a kontextuálních vlivů, příčin a jejich interpretace a medializace.

Druhou a početnější skupinu reprezentují teorie, které vysvětlení ozbrojených konfliktů hledají ve strukturách společnosti a jejich změnách (např. Šedivý 2000). V jejich rámci můžeme rozlišovat struktury mezinárodní (povaha geopolitického systému či mezinárodních vztahů a rozložení moci) a vnitrostátní (povaha režimu, etno-religiózní struktura a sociálně ekonomické rozdíly). Za nejvýznamnější jsou považovány přístupy v rámci primární **strukturální teorie** (někdy se zařazují mezi sociologické teorie), která říká, že riziko ozbrojených konfliktů se zvyšuje na jedné straně s nestabilitou a anarchií mezinárodních vztahů, a na druhé straně s represivním charakterem a četností nedemokratických režimů. Jedná se především o „**teorii demokratického míru**“ (Doyle, 1986, Rummel 1979), založenou na tezi, že demokratické státy spolu neválčí a demokratický stát nepoužívá (ozbrojené) násilí ani pro řešení vnitřních konfliktů, neboť demokratické instituce a sdílené normy umožňují mírové řešení konfliktů. Empirické důkazy v tomto ohledu poskytuje řada studií (např. Benoit 1996, Gleditsch a Hegre 1997, Rummel 1995). Liberální státy obvykle negenerují ozbrojené konflikty (navenek ani uvnitř státu) také proto, že jejich politika je pod kontrolou veřejnosti (Benoit 1996, Levy 1989, Russett et al. 1995). Autoritativní režimy jsou náchylnější k protežování úzkých skupin, ke korupci, zneužívání moci, a tudíž ke konfliktům vnitřním i vnějším (Bueno de Mesquita et al. 1999).

Za významné strukturální teorie lze řadit také **geopolitické** a **ekonomické** teorie válek, které mají podobná či společná východiska. **Geopolitická teorie** tvrdí, že konflikty jsou výsledkem nerovnoměrné distribuce zdrojů a moci, resp. důsledkem snah o jejich přerozdělení nebo o přístup k nim (Cohen 2003). Tradičně je geopolitický přístup spojen s aktivitami států, zejména velmocí, a tudíž s mezistátními konflikty. Projevem hegemonie je snaha kontrolovat rozhodující surovinové zdroje (např. energetické) a jejich (re)distribuci, resp. aktivity, které ohrožují zájmy velmocí vůbec. V rámci geopolitických přístupů se vede diskuse o stabilitě systémů a o vlivu počtu velmocí a aktérů na riziko vzniku mezistátních konfliktů a válek, aniž by se však dosáhlo kýženého konsenzu (Levy 1992). Řada odborníků (Mearsheimer 1990, Wayman 1985) považuje za stabilnější systém bipolární (např. studená válka), než multipolární (předcházela první i druhé světové válce), jiní spojení bipolární stability považují za oxymoron (Kegley, Raymond 1992). Historie potvrzuje, že destabilizovaný mezinárodní systém generuje také konflikty vnitrostátní (důsledky obou světových válek). K destabilizaci

dochází podle Modelského (cit. Taylor 1993) v období proměny postavení – síly a významu – velmocí v rámci mizejícího či vznikajícího systému, která přímo nebo nepřímo generuje konflikty, a to nejen v rámci souboje o hegemonii, ale proto, že se uvolňují síly dříve (nejen velmocemi) spoutané či marginalizované.

Základem **ekonomické teorie**, která rezonuje zejména v dílech marxistů a neomarxistů (Lenin, Mandel 1986, Packer 2003), je tvrzení, že (mezistátní) války jsou produktem ekonomického soupeření v rámci anarchického/nestabilního systému mezinárodních vztahů, důsledkem snahy o získání nových trhů, zdrojů a bohatství. Občanské války jsou pak produktem nespravedlivého vlastnictví výrobních prostředků a přerozdělování výsledků práce a z toho pramenícího nerovného sociálně ekonomického postavení. Původní koncepce, která vycházela z merkantilismu a vysvětlovala konflikty velmocí v období 16. až 18. století, byla oživena v 19. i 20. století německými autory a je vesměs považována za překonanou (např. Coulombová 2004). Někteří autoři (např. Petras 2003), v souvislosti s novou agresivnější zahraniční politikou USA motivovanou rozšířením impéria „svobodného“ trhu však hovoří o novém merkantilismu. Razantní pokles mezistátních válek, na kterém má podíl prohlubující se ekonomická interdependence, tento přístup diskvalifikuje alespoň ve sféře mezinárodních vztahů. Uvedené schéma však lze aplikovat na mnohem častější konflikty vnitrostátní – „občanské“ války. Keen (1998) tvrdí, že (současné) války nepředstavují jen selhání určitého systému, ale spíše alternativní systém fungování ekonomiky a výkonu moci. Pro vznik válek není důležitý (prvotní) motiv, ale možnost zisku, proveditelnosti a ekonomické životaschopnosti. Přitom za dominantní motiv a cíl ozbrojených aktivit se považují – vedle tradičně uváděné kontroly těžby ropy – především snáze kontrolovatelné suroviny jako diamanty, zlato či koltan a pochopitelně drogy (Collier, Klare, Le Billon, Renner, Ross). Populární je tvrzení zastánců liberalizace obchodu, že státy, které jsou svázány intenzivními obchodními vztahy, spolu neválčí. Tento předpoklad však realisté napadají (např. Copeland 1996). Praxe, zejména pak zkušenost dvou světových válek, liberální tvrzení nepotvrzuje, i když evropská (ekonomická) integrace představuje nepochybně významný důkaz uvedeného předpokladu. V podobném duchu se vedou spory o vztah válek a globalizace – zda riziko válek/konfliktů globalizace zvyšuje nebo snižuje (Duffield 2000, Chossudovsky 2003, Kaldorová 2001).

Jak empirické poznatky, tak z nich vyplývající teoretické závěry vysvětlující vznik válek se však významně liší v hodnocení významu ekonomických faktorů. Na jedné straně se zdůrazňují faktory jako zaostalost a chudoba, sociálně ekonomické rozdíly (především marxisté), výskyt surovinových zdrojů a regionální diference v jejich vybavení, na straně druhé je to možnost (relativně snadného) zisku, resp. příležitost k obohacení či posílení moci.

V rámci sociálně ekonomických teorií zaujímají specifické postavení **ekologické přístupy**, které vyzdvihuje např. Homer-Dixon (1994, 1999), když tvrdí, že k násilným konfliktům (především v rozvojových zemích) dochází s devastací životního prostředí, degradací podmínek života a tedy kvůli nedostatku zdrojů obživy (více např. van der Dennen 1995 a jeho mikroteorie, resp. „mikrozáklady“ konfliktů a válek).

Hůře zařaditelné jsou přístupy historiků, které lze souhrnně označit jako **historickou teorii**, jež ve stručnosti tvrdí, že války vznikají shodou okolností, náhodně, resp. v určitých historických a sociálně ekonomických kontextech, a tudíž, že je obtížné je předvídat, přestože vysvětlení *ad hoc* a možnost generalizace vesměs poskytují.

Na bázi společenských struktur a vztahů je založena také **marxisticko-leninská teorie** válek, která konflikty a války považuje za nedílnou součást a produkt antagonistických třídních vztahů a zájmů (lze dodat, že i zájmů skupinových či oligarchických a ekonomických). Mezistátní války jsou důsledkem snahy o maximalizaci zisku a o ovládnutí nadnárodních

trhů, světové pak jsou výsledkem (geoekonomického) imperialistického soupeření. Občanské války jsou podle marxistů produktem soupeření tříd a rozporů mezi společenským charakterem (veřejných) zdrojů a jejich soukromokapitalistickým vlastnictvím, resp. přivlastňováním výsledků jejich využívání.

Jiný přístup nabízí **modernizační teorie** (zejména v souvislosti s etno-nacionální emancipací), která tvrdí, že stále intenzivnější politické a ekonomické interakce vedou k erozi tradičních komunit a vyvolávají negativní reakce na proces, který převážně kulturně definované skupiny obyvatel vnímají jako ohrožení jejich způsobu života – jejich identity (např. A. Smith 2000). Zvláště dochází-li k překotné modernizaci tradičních, relativně zaostalých společností a komunit v podmínkách etnické, sociálně, politicky diferencovaných zemí jsou ozbrojené konflikty běžným vyústěním stresu a tenzí, které mnohé země neumějí zvládat. Rychlé ekonomické a zároveň politické změny zesilují konkurenční boj, skupinovou soutěž o (stále více) nedostatkové nebo obohacení umožňující zdroje a často vedou k ozbrojeným konfliktům (např. Doyle, Sambanis 2000).

Určité pojetí mezi první a druhou skupinou přístupů představují koncepty **(neo)malthuziánství, bio-kulturní, etnocentrická a rasistická teorie** a nověji také **antropologické teorie**. Neomalthuziánský přístup vychází z přesvědčení, že války jsou produktem nerovnoměrného vývoje populace a prostředků obživy, produktem nedostatku zdrojů (obživy). V jeho intencích se zdůrazňuje, že v poválečném období dosáhl populační přírůstek rozvojové části světa rekordních hodnot, a to v podmínkách, kdy je rozhodující část populace zaostalých zemí determinována tradičním způsobem života – tedy hospodařením, které neumožňuje odpovídající zvýšení produktivity (a potravinové produkce). To vede ke stále extenzivnějšímu využívání zdrojů, k narušování ekologické a sociálně ekonomické stability a následně k degradaci environmentální i lidské vyústující v násilné konflikty (Homer-Dixon 1999).

Bio-kulturní kořeny konfliktů se často spojují s freudovským narcismem (etnické) menšinové odlišnosti (Ignatieff 1998) či se staronovým barbarismem – narcismem násilí (Richards 1995) současných válek v subsaharské Africe, kdy extrémní podmínky vyprodukovaly atavismy „nesmyslného“ násilí živeného skutečnými i domnělými křivdami minulosti. Tyto teorie se sice vesměs považují za okrajové či dokonce za pavědecké, na druhé straně některé současné konflikty skutečně nabývají extrémně iracionálních podob.

Antropologické teorie nacházejí vysvětlení konfliktů v kulturních rozdílech mezi lidmi, národy a společnostmi; rozhodujícím faktorem tedy není přirozenost (a pudy), ale výchova, přesvědčení a víra, generované či formované prostřednictvím náboženství, ideologie nebo nacionalismu. Příkladem kombinace antropologicko-kulturních a geopolitických přístupů může být Huntingtonova teoretická koncepce střetu kultur (civilizací).

Všeobecně panuje přesvědčení, že důležitější mezistátní konflikty jsou vesměs vysvětlitelné na bázi strukturálních makroteorií – anarchické struktury a nerovnoměrného rozdělení zdrojů a moci. Mikroteorie a měřítkově neutrální teorie (zejména antropologická) se spíše uplatňují v případě konfliktů vnitrostátních. Přitom úlohu individuálních (tedy mikro) i strukturálních faktorů je nutné hodnotit jak v kontextu rozdílných měřítek, tak u vědomí, že mohou působit na všech úrovních.

Poslední skupina teorií má základ již ve starších pracích Sorokina (1937) a Quincy Wrighta (1942) a lze ji označit jako teorie **multikauzální, resp. teorie mnohonásobných příčin** či **vícenásobného zapříčinění**. Podle tohoto přístupu je válka multikauzální fenomén, nemá nikdy jedinou příčinu, vždy se na jejím vzniku i průběhu podílí více faktorů (Suganami 1997), i když některý může – často jen zásluhou medií – působit dominantně. Některé studie (např. Chan 2003) naznačují, že války, které vznikly kombinací několika příčin a faktorů, obvykle

nemají dlouhé trvání, zatímco konflikty, jež charakterizuje jedna či dvě dominantní příčiny (nejčastěji etnický motivovaný antagonismus) patří k nejúpornějším.

V posledním období se prosazuje přístup, který integruje vysvětlení na bázi dlouhodobě působících faktorů (struktur a geopolitických a globalizačních tlaků) a krátkodobých politických aktivit (tzv. mobilizace pod prapory). Nejen postmoderní přístupy, ale také neschopnost (či spíše nemožnost) nalézt konsenzus ohledně základních příčin, rezultovaly ve tvrzení, že žádná teorie nevysvětlí válku úplně, vždy lze najít více faktorů – příčin a uplatnit více přístupů. Již Michael Haas (1974) tvrdil, že výskyt válek nevykazuje silnou korelaci s žádným jednotlivým faktorem. Hodnotil však spíše války mezistátní, v případě válek vnitrostátních někteří současní autoři (Collier et al. 2003) takové faktory nacházejí. V současnosti už většina odborníků jednotlivé faktory nezdůrazňuje, stále však dominují přístupy, které dokumentují/vyzdvihují skupiny faktorů. Problémem je také, že teorií, které se snaží vznik a vývoj konfliktů vysvětlit je podobně jako faktorů příliš (také proto přezívají tendence k redukcionismu). Také proto studium ozbrojených konfliktů v této souvislosti zažívá rozvoj teoreticko-metodologické základny a orientuje se na využívání rozmanitějších přístupů, a zejména kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod.

2. Definice a metodické problémy – datasety ozbrojených konfliktů

Většina odborníků se shoduje v tom, že pro potřeby studia je nutné války a ozbrojené konflikty definovat, tedy jasně a exaktně stanovit, který konflikt lze označit za válku, resp. ozbrojený konflikt, a který nikoli. Definování a následná kategorizace konfliktů a válek a jejich hodnocení je spojeno s řadou metodologických problémů, a proto je také stálým předmětem diskusí, studia a vylepšování. Přestože rozdílná hodnocení vývoje a příčin válek mohou být výsledkem specifických přístupů, analytických metod i subjektivního pohledu, prvotní rozdíly vznikají již při použití rozdílných definic, resp. kritérií, podle kterých jsou konflikty zařazovány do příslušných přehledů – datasetů či databází.

První moderní encyklopedické přehledy válek a konfliktů vytvořili Sorokin, Wright a Richardson ve 30. až 50. letech (více viz Ecková 2005, která provedla komparaci celkem 60 datasetů). Systematicky a dlouhodobě se studiu válek a vytváření vědecky pojaté databáze začal věnovat tým University of Michigan v rámci projektu *Correlates of War* (COW) pod vedením Davida Singera¹⁰. Jeho hlavní předmět zájmu však představují státy, a tudíž mezistátní konflikty, a tak v rámci řady publikovaných prací dominují snahy o vysvětlování příčin válek na základě či v duchu tradičního geopolitického soupeření a národních zájmů. Za nejdůležitější kritéria při definování válek se považují účast a status organizovaných složek a počet bojových obětí¹¹ a kontinuita bojů. Small a Singer (1982) v rámci COW operují s válkami, v jejichž rámci rozlišují mezistátní války (kritérium 1 000 obětí z řad ozbrojených složek), extra-systémové války (1 000 obětí z řad vojáků ročně na straně člena mezinárodního systému – vesměs antikoloniální, resp. národně osvobozené války) a občanské války (1 000 bojových obětí). Předpokládá se, že zjišťování počtu obětí bojů (převážně vojáků a dalších militantů) je snazší a přináší přesnější výsledky, než (nahodilá) šetření a demografické metody používané pro odhady nepřímých obětí (převážně civilistů).

Až po konci studené války byl projekt a databáze rozšířeny na vnitrostátní ozbrojené konflikty – občanské války, které představují v rámci ozbrojených konfliktů naprosto dominantní kategorii. Podle COW musí občanská válka splňovat následující kritéria: (i) organizované vojenské akce; (ii) minimálně 1 000 bojových obětí ročně; (iii) účast ozbrojených složek státní moci (vlády); (iv) efektivní odpor ze strany opozičních sil (to znamená, že podíl obětí silnější strany, nejčastěji ozbrojených sil vlády, musí činit nejméně 5 % celkového počtu obětí).

Asi nejvíce studií a publikací využívá databáze ozbrojených konfliktů, kterou vytvořil společný tým dvou institucí působících ve sféře bezpečnostních studií a konfliktů – *Peace Research Institute Oslo* (PRIO) a katedra pro výzkum míru a konfliktů univerzity v Uppsale, realizující *Uppsala Conflict Data Program* (UCDP).¹² Ta zahrnuje a definuje ozbrojené konflikty jako konflikty, ve kterých: (i) zdrojem inkompatibility je snaha o kontrolu vlády nebo území; (ii) se angažují alespoň dvě soupeřící strany; (iii) jednu z těchto stran reprezentuje státní moc a druhou opoziční organizace; (iv) použití ozbrojené síly přineslo

¹⁰ V rámci COW byla vytvořena databáze, která zahrnuje celkem 412 válek za období 1816 až 1997: 179 válek za období 1816–99, 233 válek v letech 1900–97, resp. 135 válek v období 1950–97.

¹¹ Bojové oběti (*battle-deaths*) představují oběti, které jsou výsledkem přímých bojových akcí obou stran konfliktu a zahrnují oběti na straně vlády, ozbrojených složek opozice i civilistů; nezahrnují oběti jednostranných represí, včetně etnických čistek, nebo oběti důsledků bojů (např. zemřelí v uprchlických táborech). Vedle toho se rozlišují oběti z řad ozbrojených složek (*combatant*) a válečné oběti (oběti celkem, tedy zahrnující např. oběti masakrů).

¹² Výsledky jejich sledování publikuje pravidelně *Journal of Peace Research* a ročenka SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute).

nejméně 25 bojových obětí ročně; za válku je považován ozbrojený konflikt s více než 1 000 bojových obětí za rok.

Databáze UCDP zahrnuje všechny základní typy konfliktů – mezistátní, vnitrostátní a vnitrostátní internacionalizované (viz tab. 5). Celkem se podle kódování UCDP za období 1946 až 2005 uskutečnilo 231 ozbrojených konfliktů (nová verze z roku 2007 jich za období 1945–2006 uvádí již 251; v případě rozlišení válečných epizod a aktérů jich bude téměř dvakrát více, viz obr. 2). Podle uvedené definice je vnitrostátních konfliktů pouze 200. To znamená, že ozbrojené konflikty mezi jednotlivými etniky, náboženskými a dalšími komunitami, pokud se jich neúčastní ozbrojené složky vlády, tyto databáze nezahrnují.

Na základě řady zdrojů kompiluje vlastní přehled ozbrojených konfliktů Monty Marshall¹³, který upozorňuje na problematické rozlišování bojových (vojenských a civilních) obětí také s ohledem na status aktérů válek a ozbrojených konfliktů (COW např. nezahrnuje oběti bojů za nezávislost v rámci antikoloniálních válek). Podobně jako kanadský projekt Ploughshares¹⁴ používá pro zařazení kritérium kumulativního počtu 1 000 obětí za celou dobu trvání konfliktu.

Řada databází, resp. definic válek/ozbrojených konfliktů, rozlišuje konflikty podle intenzity násilí, tj. podle počtu obětí. Např. PRIO/UCDP je dělí do tří kategorií¹⁵: (i) **malý ozbrojený konflikt (*minor*)**: více než 100 obětí celkem a nejméně 25 obětí každý rok; (ii) **ozbrojený konflikt středního rozsahu (*intermediate*)**: více než 1 000 obětí v průběhu celého konfliktu; (iii) **válka (*war*, resp. *major conflict*)**: více než 1 000 obětí každý rok v průběhu celého konfliktu.

Podobnou klasifikaci používá také Jongman (PIOOM¹⁵), který rozlišuje konflikty vyšší intenzity (válek), nižší intenzity (100–1 000 obětí za rok) a násilné politické konflikty (méně než 100 obětí, ale jejich počet je vyšší než v případě malých konfliktů podle PRIO/UCDP, viz tab. 7).

Další známé databáze konfliktů udržuje londýnský *International Institute for Strategic Studies* (IISS) nebo německý ústav *Arbeitsgemeinschaft Kriegsursachenforschung* (AKUF) v Hamburku. AKUF definuje sice války v tradičním duchu, když stanovuje, že vojenské, resp. ozbrojené operace musí vykazovat určitou kontinuitu, nesmí se jednat o živelná vystoupení a občasná střety, aktéři konfliktu se musejí řídit určitou strategií; explicitního kritéria počtu obětí však nepoužívá.

Odlíšnou metodologii studia konfliktů založenou více na kvalitativním přístupu prezentuje *Heidelberg Institut für Internationale Konfliktforschung* (HIIK). Nepoužívá přesné kritérium počtu obětí a rozlišuje pět stupňů konfliktu podle významu či intenzity; přičemž tři nejvyšší (válek, vážné krize, krize, resp. násilné konflikty) lze považovat za ozbrojené konflikty, protože v jejich rámci dochází k významnějším obětem na životech. Databáze HIIK (Konflikt Simulation Modell – KOSIMO) obsahuje navíc konflikty dalších (nestátních) aktérů, a tak např. v rámci války v Libanonu (1975–90), kterou většina jiných datasetů kóduje jako jediný konflikt – občanskou válku, rozlišuje 7 (různých) konfliktů, v případě války v Afghánistánu pět ozbrojených konfliktů, na Srí Lance v jediném roce 2004 dokonce 8 konfliktů (na druhé straně četné etnické konflikty v Barmě zahrnuje pod konflikt jediný)¹⁶. Od výše zmíněných databází se liší jak výslednými počty konfliktů (viz tab. 2 a 6), tak zejména rozdílným

¹³ Viz *Major episodes of political violence 1946–2006* (<http://members.aol.com/cspmgm/warlist.htm>).

¹⁴ <http://www.ploughshares.ca>

¹⁵ PIOOM – Interdisciplinary Research Programme on Causes of Human Violations, Leiden University.

¹⁶ Conflict Barometer 2004 (<http://www.hiik.de/start/index.html.en>).

trendem vývoje jejich četnosti v posledním období (viz obr. 7). Vzhledem k zahrnutí konfliktů nižší intenzity, dokumentuje neustálý růst počtu násilných konfliktů. Grafické srovnání vybraných datasetů viz mapky – obrázky 1 a 2.

Také katalog konfliktů, který sestavil Peter Brecke¹⁷, pomíjí stát jako nutného aktéra a při nízkém kritériu počtu obětí (jen 32 ročně) identifikuje za období od 15. století do konce 20. století více než 3 500 ozbrojených konfliktů.

I když existuje snaha datasety retrospektivně korigovat¹⁸, nelze říci, že to vždy vede k lepšímu výsledku. Např. při poslední korekci datasetu UCDP¹⁹ byl v rámci první indicko-pákistánské války vyřazen rok 1947, ač v tomto roce zahynulo v bojích cca 1 100 indických a kolem 1 500 pákistánských příslušníků ozbrojených sil, o civilních obětech nemluvě.

Lze říci, že většina definic a datasetů včetně COW a PRIO/UCDP nedostatečně reflektuje poválečný vývoj, který je charakterizován vzrůstajícím počtem občanských válek, resp. vnitrostátních konfliktů, a neustále se zvyšujícím podílem nepřímých civilních obětí. Tuto skutečnost zdůrazňuje překvapivě málo autorů (např. Chojnacki 2005), a tak většina datasetů a na nich založených kvantitativních analýz s počty civilních obětí neoperuje. Takový přístup přináší významné paradoxy. Např. konflikt, který vyústil v genocidu ve Rwandě byl PRIO/UCDP označen jako válka jen v letech 1991–92 (intervence tutsijských jednotek Rwandské vlastenecké fronty – FPR a jejich střety s vládními vojsky). V roce 1994, kdy došlo k největší genocidě/politicidě po studené válce s téměř miliónem vesměs civilních obětí, je však uveden v kategorii *intermediate*, tj. středně velký konflikt (počet obětí z řad ozbrojených složek byl totiž relativně velmi nízký).

Prvotní kritérium rozlišení a každé typologie ozbrojených konfliktů a válek představuje **politický status** aktérů konfliktu, jež vyvolává rozdílné mezinárodně politické, právní a geopolitické konsekvence a také rozdílný zájem politiků, odborné i široké veřejnosti. Jinou reakci (mezinárodní) veřejnosti vyvolává agrese jednoho státu vůči jinému státu, jinou mezinárodní intervence pod hlavičkou OSN (či bez ní) nebo vnitrostátní konflikt (občanská válka), nemluvě o konfliktech regionálních, lokálních a interkomunálních, zvláště pokud se odehrávají na periferii světa.

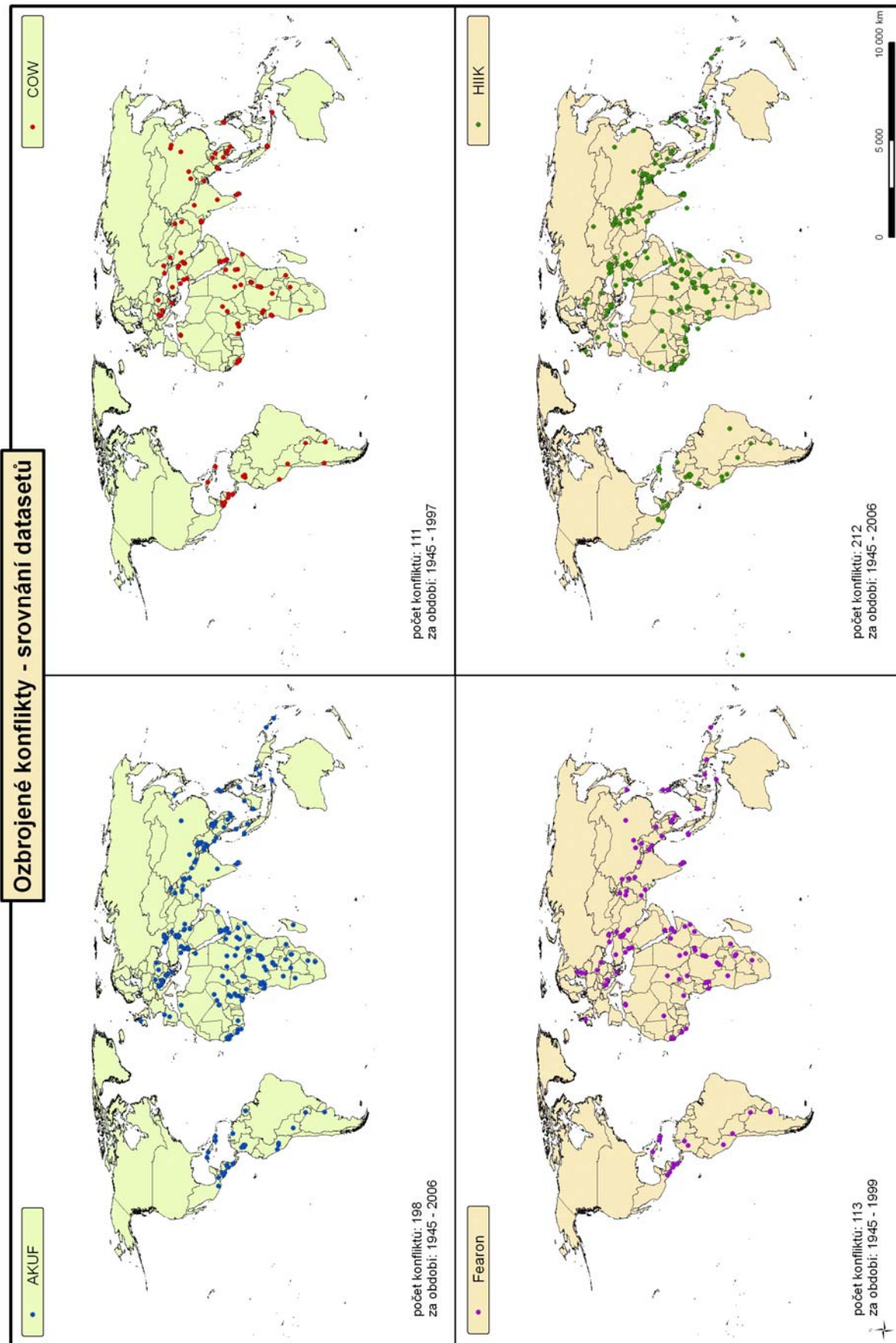
¹⁷ <http://www.inta.gatech.edu/peter/>, další viz

<http://www.pcr.uu.se/research/UCDP/confliktdatasetcatalog.pdf>

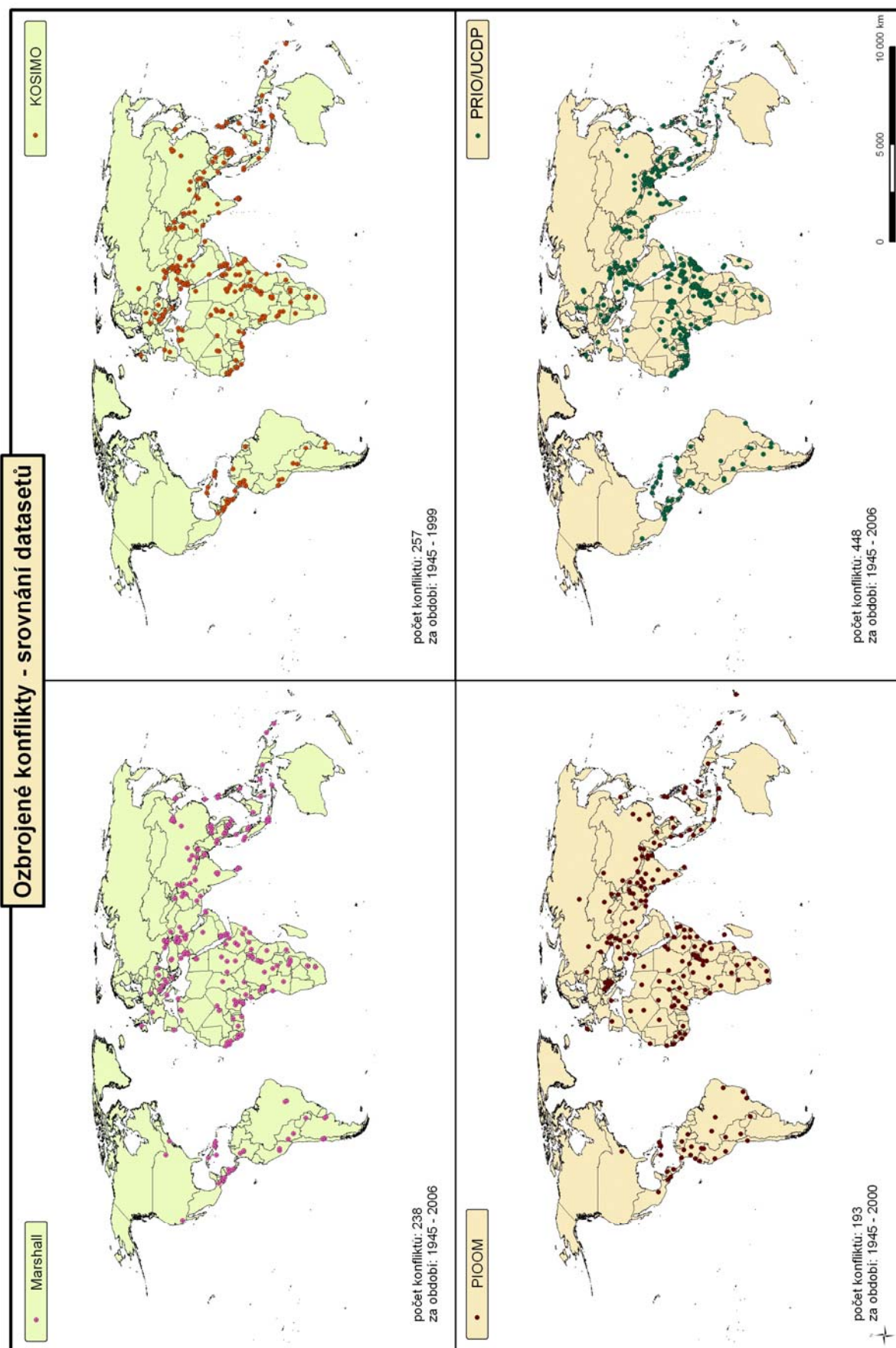
¹⁸ Historickou databázi COW např. doplnil (vesměs na základě zdrojů UCDP) a korigoval Gleditsch (2005)

¹⁹ PRIO/UCDP (http://www.prio.no/cwp/armedconflict/version_history.pdf)

obr. 1 Ozbrojené konflikty – srovnání datasetů 1

obr. 2 Ozbrojené konflikty – srovnání datasetů 2

Sarkeesová a Singer navazující na poznatky výzkumného projektu COW, reflektují nový vývoj a rozšiřují původní klasifikaci z 60. let a snaží se reagovat na výzvy po vytvoření nové ucelené typologie, jež by dokázala zahrnout i „postmoderní“ konflikty²⁰. Původní studium mezistátních konfliktů a válek za účasti státních aktérů bylo rozšířeno o nevládní entity, jež nepředstavují subjekty mezinárodního práva, ale často o toto postavení usilují. Nový výzkum potvrdil, že roste význam nestátních entit, které se stávají nezávislými na vládách a někdy také státy svými (operačními, bojovými) možnostmi převyšují. Vedle tradičních guerillových skupin se jedná především o nadnárodní společnosti, mezistátní integrace nebo teroristické organizace. Na základě těchto poznatků pak byla vytvořena následující typologie válek (viz také tab. 2):

– **mezistátní válka** (*inter-state war*): boj mezi dvěma nebo více členy mezinárodního systému (státy), v jehož rámci při bojových operacích padne ročně více než 1 000 příslušníků vojenského personálu (1. typ);

– **extrasystémová válka** (*extra-systemic war, extra-state war*) – válka mimo území členů mezinárodního systému; boj mezi členem mezinárodního systému a politickými entitami, jež nejsou členy tohoto systému a který si vyžádá minimálně 1 000 obětí za rok. V minulosti spadaly do této kategorie „národně“ osvobozené války proti kolonizátorům; jako poslední případ se uvádí ozbrojený odpor proti okupaci Západní Sahary Marokem v roce 1975, event. osvobozené války SWAPO proti okupantům z Jihoafrické republiky, která skončila v roce 1988. V rámci této kategorie můžeme rozlišit dva nové typy: (i) boj státu proti nezávislému nestátnímu aktérovi (2. typ): USA a spojenci vs. Taliban a Al-Kajda; (ii) boj státu proti závislému nestátnímu aktérovi (3. typ): USA versus „Hussajnovi“ stoupenci v Iráku. (nelze označovat za válku, pokud nesplňuje kritérium 1 000 vojenských obětí ročně);

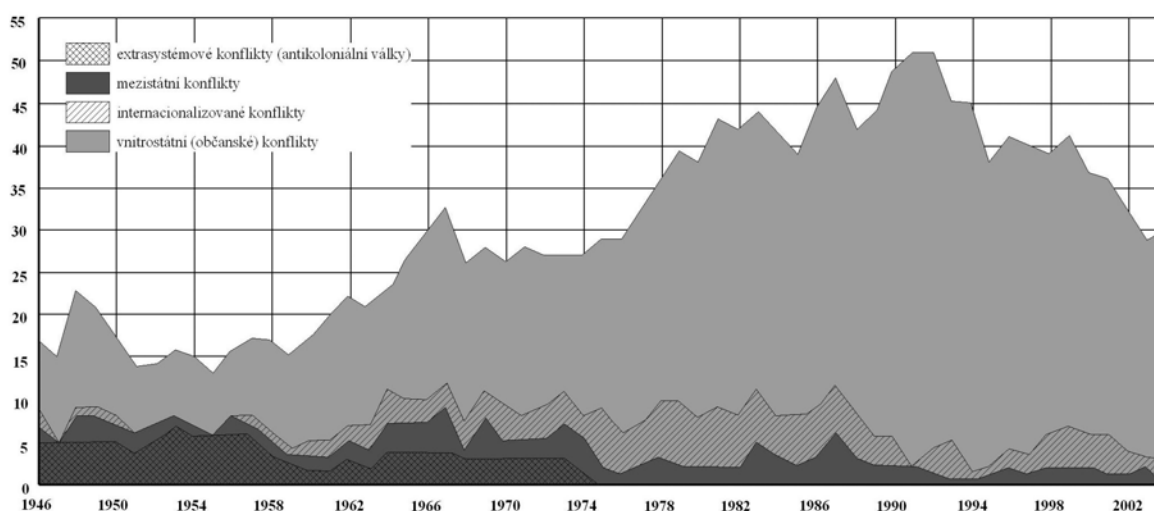
– **válka uvnitř státu** (*intra-state war*): boj mezi dvěma ozbrojenými silami uvnitř státu, při němž zahyne násilnou smrtí minimálně 1 000 lidí za rok bez ohledu na to, zda se jedná o vojáky či civilisty. V jejím rámci se rozlišují dvě kategorie: (i) **občanská válka** (*civil war*): boj vlády a opoziční entity, buď o kontrolu nad státem (4. typ), nebo z důvodu nějakého lokálního sporu (5. typ), když nejčastějším předmětem sporu je specifický politicko-mocenský status (např. autonomie) či kontrola zdrojů; (ii) **interkomunální konflikt** (*inter-communal war*), definovaná jako boj dvou či více zájmových skupin, jež nezahrnují státní ozbrojené složky v rámci jednoho státu (6. typ), např. etnické a náboženské konflikty v Nigérii.

Devadesátá léta přinesla nový, 7. typ, který představuje ozbrojený konflikt dvou nebo více nestátních aktérů mimo území státu jejich původu (např. ve východní části DR Kongo spolu bojovaly hutuské milice Interahamwe a jednotky Tutsiů ze Rwandy, nebo na území Sierry Leone soupeřily – nejčastěji o kořist (diamanty) – jednotky Taylorovy Libérie s vlastní guerillovou opozicí. Nejnovější příklady tohoto typu představují aktivity súdánských džandžavidů (arabských milic), kteří pronásledují opozici za hranicemi v Čadu.

V Evropě se díky publikacím institucí PRIO/UCDP a SIPRI (Wallensteen 2002) rozšířilo používání jednoduššího členění na bázi politického statusu aktérů, které rozlišuje: (i) mezistátní konflikty, (ii) vnitrostátní konflikty, které lze dělit na občanské války a ostatní, (iii) konflikty, k nimž dochází při vzniku států – ozbrojený separatismus.

²⁰ Viz přednáška Armed Conflict Past & Future: A Master Typology na konferenci v Uppsale 2001 <http://www.pcr.uu.se/conferenses/Euroconference/workpapers.html>

obr. 3 Vývoj ozbrojených konfliktů v období 1946–2005 podle základních typů

Zdroj: UCDP (Uppsala Conflict Data Program)

Toto jednoduché členění, resp. definice základních typů konfliktů však přináší určité problémy. Např. podle PRIO/UCDP neprobíhal v letech 2004 a 2005 ve světě žádný mezistátní konflikt. A to proto, že v Iráku a Afghánistánu intervenovaly USA a mezinárodní síly na straně legitimních vlád, resp. že proti USA nebojovaly složky státního aktéra (vlády). Také proto některé přehledy (např. Eriksson, Wallensteen 2004) uvádějí vedle mezistátních a vnitrostátních ještě konflikty internacionalizované, které vznikají buď rozšířením konfliktu na území sousedních států (zejména v oblastech, kde hranice vytýčené kolonizátory jsou obvykle umělé, formální), nebo na základě zahraniční intervence či jejich kombinací. Navíc někteří autoři (např. Chiozza et al. 2004) považují za internacionalizované řadu vnitrostátních konfliktů také proto, že vnější příčiny takových konfliktů mohou být stejně důležité jako vnitřní, nemluvě o tom, že je často obtížné vnější a vnitřní příčiny některých konfliktů rozlišit. Např. konflikt o Náhorní Karabach/Arcach nelze považovat jen za vnitrostátní konflikt (a už vůbec ne za občanskou válku) Ázerbájdžánu, ale spíše za konflikt internacionalizovaný (vedle Arménie se na něm podílela i Moskva), separatistický a mezistátní (mezi Arménií a Ázerbájdžánem). Mnohostranně internacionalizovaná byla také válka v Zaire/Demokratické republice Kongo v letech 1997–2002.

Ve svých přehledech až donedávna UCDP opomíjel střety nestátních aktérů (interkomunální konflikty). A tak v jeho databázi chybějí etno-religiózní srážky v Nigérii, rozšířené po konci diktatury v roce 1999 (podle odhadů jim padlo za oběť 50 až 100 000 lidí). Uppsalská databáze uvádí v Nigérii pouze jeden konflikt malého rozsahu v roce 2004 (střety s islamistickou sektou Následovníků proroka) a jeden konflikt v deltě Nigeru. Přitom v rámci této kulturně velmi heterogenní země lze rozlišit více než 40 násilných konfliktů (viz obr. 4). Problémy také způsobuje rozlišování konfliktů v případě vícerozměrného konfliktu na území jednoho státu. Např. válku v Bosně (1992–95) lze hodnotit jako jednu válku, ale také jako tři až čtyři rozdílné ozbrojené konflikty: mezi Bosňáky (Muslimy) a srbskými militanty – zástupci „Srbské republiky“, válka mezi bosenskými Chorvaty a srbskými militanty, střety mezi muslimskými Bosňáky v rámci Bihače a střety mezi Chorvaty a Muslimy. Dále je nutné zdůraznit, že žádný z uvedených datasetů nezahrnuje genocidy a masakry, které jsou označovány za jednostranné násilí (absentují ozbrojené složky odporu/opozice).

Nejvýznamnějším důsledkem odlišných definic je rozdílný výsledný počet konfliktů, difference v počtu konfliktů označovaných za války, a výsledně tedy i pozornost a prostředky

věnované jejich vývoji a řešení. Pokud srovnáváme počty válek a ozbrojených konfliktů za delší, např. poválečné období, pak se rozdíly v počtech konfliktů mezi používanými datasey blíží poměru 1 : 3 (viz tab. 1, 2, 3, 4 a 5). V období po konci studené války jsou rozdíly stejně významné, neboť např. nejnižší počet válek uvádí HIIK (24) a nejvyšší Dan Smith (68).²¹

tab. 1 Srovnání počtu válek v poválečném období

dataset	období	války celkem	občanské války
IISS	1945–1990	70	–
HIIK (KOSIMO)	1944–1999	113	63
UCDP	1946–1999	204	86
COW/Gleditsch*	1945–1999	160	112
Doyle, Sambanis	1945–1999	–	127
AKUF	1945–1999	208	141

Zdroj: Eberwein, Chojnacki (<http://skylla.wz-berlin.de/pdf/2001/p01-304.pdf>), Jongman;
Pozn.: *COW/Gleditsch (korigovaný dataset COW); IISS (International Institute for Strategic Studies).

Tabulka 2 do jisté míry dokumentuje změnu v přístupu ke studiu konfliktů, která je také důsledkem proměny ozbrojených konfliktů po konci studené války – dochází k úbytku tradičních válek a růstu počtu konfliktů nižší intenzity a regionálního a lokálního charakteru (zejména etnických a interkomunálních o dominanci, identitu a zdroje). To vede v případě „flexibilnějších“ datasetů (AKUF, PITF, UCDP a jeho nových rozšířených verzí) k vyššímu počtu ozbrojených konfliktů po roce 1990.

tab. 2 Srovnání počtu vnitrostátních válek a ozbrojených konfliktů

dataset	období	celkem 1945–06	1945–89 vnitrostátní	1990–2006 vnitrostátní	1990–06 nové	% podíl 1990-06
AKUF	1945–2006	199	116	119	83	41,7
COW	1945–1997	102	79	41	23	22,5
Fearon	1945–1999	114	80	67	36	31,6
KOSIMO	1945–1999	252	186	115	66	26,2
Marshall	1945–2006	238	162	115	76	31,9
PITF	1948–2006	296	191	129	87	29,4
UCDP1	1945–2006	313	177	170	136	43,5
UCDP2	1945–2006	416	177	273	239	57,9

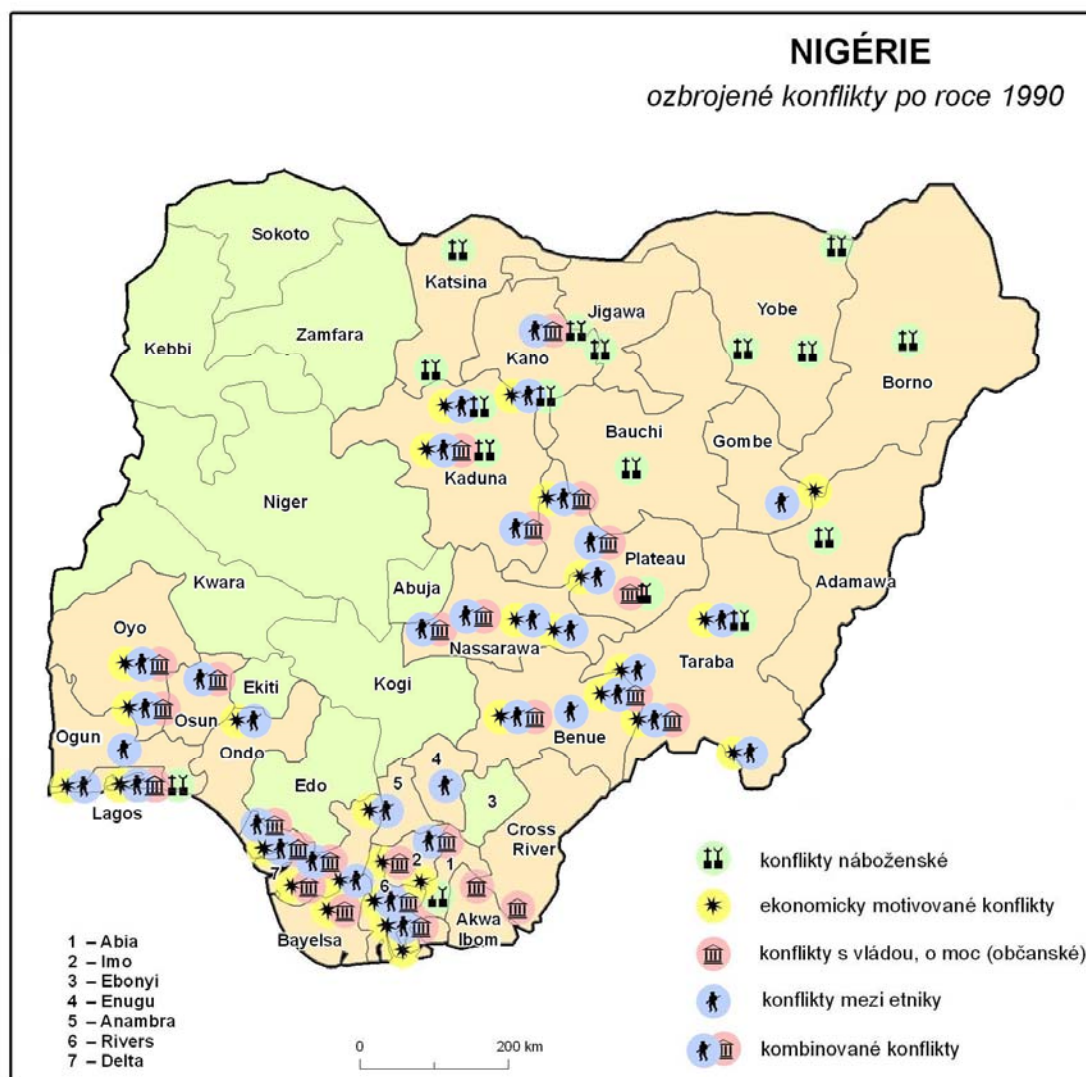
Zdroj: UCDP 1 – základní dataset, UCDP2 – dataset rozšířený o konflikty nestátních aktérů (převážně etnických skupin) pouze však za období 1990–2006.

Pozn.: PITF – Political Instability Task Force (<http://globalpolicy.gmu.edu/pitf/>)

Pokud budeme srovnávat ozbrojené konflikty nižší intenzity, pak budou rozdíly mezi datasey ještě výraznější (např. datasey PIOOM nebo HIIK, – viz tab. 6 a 7). Rozdílné počty mohou do značné míry ovlivnit výsledky statistických analýz, a tudíž také interpretaci příčin vzniku a důvodů rozdílné intenzity geografického výskytu ozbrojených konfliktů. Navíc grafické či tabulkové vyjádření vývoje počtu ozbrojených konfliktů skrývá jejich „demografii“ – vznik a ukončení konfliktů v rámci roku, resp. stejného časového období. I když se během nějakého období počet konfliktů nezměnil, mohlo v jeho rámci vzplanout třeba i deset konfliktů nových a zároveň stejný počet mohl skončit jako v případě datasetu UCDP v letech 1990 a 1991. Uvedeným skutečností není – na rozdíl od definičních rozdílů – zatím věnována patřičná pozornost.

²¹ Viz *The State of The World Atlas 2001 a Trends and Causes of Armed Conflict* (<http://www.berghof-handbook.net>).

obr. 4 Nigérie – ozbrojené konflikty po roce 1990

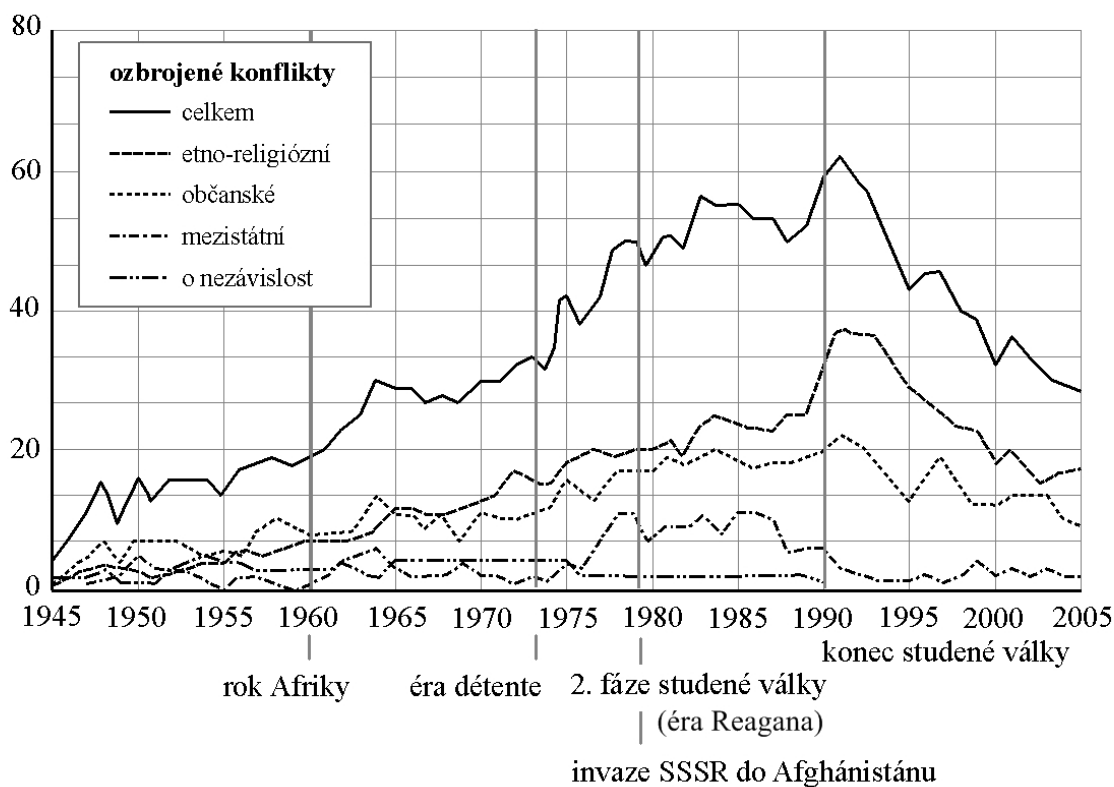
Nejvýznamnější základní kategorii válek, resp. ozbrojených konfliktů, představují vnitrostátní konflikty, pro které se (nesprávně) vžil označení občanské války. Ve skutečnosti občanské války představují v současnosti (spíše) výjimečný typ konfliktu. O moc – kontrolu vlády, nebo alespoň určitého území jde v konfliktech vždy. Proto za občanské lze považovat pouze ty konflikty, které nelze specifikovat lépe či přesněji, konkrétně na základě primárních příčin vzniku, tedy jako etnické, náboženské, pro zisk apod. Definice občanských válek představuje problém i v jiném slova smyslu. Např. kolumbijští prezidenti odmítají (dlouhotrvající) konflikt v zemi označovat za občanskou válku, protože aktivity guerillových složek nejsou motivovány „ušlechtilými“ ideologickými cíli; cílem není změna režimu, nýbrž zisk – kontrola kriminálních aktivit, zejména produkce drog a obchodu s nimi.

3. Vývoj ozbrojených konfliktů po konci studené války

Řada autorů se shoduje v tom, že výskyt (četnost), struktura (zastoupení typů), formy a intenzita ozbrojených konfliktů prošly ve 2. polovině 20. století významnými změnami. Celé období 19. a většinu 20. století charakterizovaly války mezi jednotlivými subjekty mezinárodního systému a jejich aliancemi, a to jak přímo na evropském kontinentě, tak v rámci koloniální expanze evropských mocností. Také po 2. světové válce soupeření ideologií a geopolitické ambice charakterizované zejména komunistickou expanzí v euroasijském *rimlandu* vyprodukovaly Cohena pásma střetů – *shatterbelts* (cit. v Taylor 1993) a v jejich rámci způsobily nejvážnější ozbrojené konfrontace: korejskou válku, válku v Indočíně, sérii izraelsko-arabských válek. Většina prací se proto až donedávna (v kontextu proměny systému studené války a tradičního velmocenského soupeření) zabývala mezistátními konflikty. Tyto konflikty byly nejen relativně početné (viz tab. 4, obr. 21), ale také geopoliticky nejvýznamnější a připadl na ně rozhodující podíl obětí: korejská a vietnamská válka a střety na Blízkém východě (zejména irácko-iránská válka) měly na svědomí zhruba 6 milionů mrtvých, tj. přibližně 30 % všech obětí studené války a cca 90 % obětí bojových. Od 50. let se obraz a struktura válek postupně mění, v souvislosti se zvyšujícím se počtem členů mezinárodního systému (nezávislých států) začalo přibývat konfliktů vnitrostátních – občanských válek (viz obr. 5 a 6).

V historickém pohledu dokumentuje vliv geopolitických změn (třicetiletá válka, soupeření evropských velmocí, sedmiletá válka a napoleonské války a koloniální expanze v 18. a 19. století, imperialistické soupeření na konci 19. století a v 1. polovině 20. století) např. Peter Brecke na základě výše uvedeného přehledu (katalogu) konfliktů, který zahrnuje války a ozbrojené střety již od počátku 15. století.

obr. 5 Vývoj počtu ozbrojených konfliktů a geopolitické změny

Zdroj: UCDP

Růst počtu ozbrojených konfliktů a válek lze pozorovat i v delším historickém pohledu, jak v důsledku intenzifikace kontaktů/střetů rozmanitých skupin z důvodů populačního růstu a zvýšené mobility, tak v důsledku významných geopolitických změn. Takové geopolitické změny (a mezinárodně politické krize), které vždy znamenaly zvýšení počtu konfliktů, představovaly důsledky a dozvuky 2. světové války a počátek velmocenského soupeření v souvislosti s formováním vojensko-politických paktů (NATO a Varšavská smlouva) a rozpadem koloniální soustavy. Důležitou geopolitickou změnu znamenal také vrchol procesu dekolonizace – rok Afriky (1960), který přinesl vznik řady (nestabilních) států; dále to byly izraelsko-arabské války (1967 a 1973) na Blízkém východě, sovětská invaze do Afghánistánu a konec studené války s rozpadem komunistické soustavy.

tab. 3 Vývoj počtu ozbrojených konfliktů – srovnání vybraných datasetů

	1945-1949	1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004
COW	9	8	7	11	12	20	19	23	24	36	29	
Fearon	10	11	9	13	17	24	28	30	37	55	44	
AKUF	16	13	16	29	36	35	41	42	43	69	62	59
Marshall	16	18	25	27	32	35	46	53	51	73	58	44
PITF	2	4	22	43	55	56	63	56	63	84	72	50
UCDP	21	16	20	29	33	41	46	50	57	94	74	57
UCDPet								51	58	95	76	147
UCDPtot								51	74	147	132	214

Pozn.: UCDPet – základní dataset UCDP doplněný o konflikty nestátních aktérů (etnické a komunální střety v období 2002–05); UCDPtot – UCDPet plus případy jednostranného násilí (pouze v období 1990–2006); COW – kurzívou doplněné konflikty;

Počet mezistátních válek se významně snížil již v 80. letech a s koncem studené války tyto konflikty téměř vymizely (viz tab. 4). Konec bipolárního soupeření v tomto ohledu tedy situaci nijak nezměnil. Po roce 1989 za 15 let vzplanulo celkem 12 mezistátních válek, přičemž v žádném roce neprobíhaly ve světě více než dvě. Většina z nich se přitom odehrála na světové periferii a – s výjimkou konfliktu Etiopie a Eritreje – ani nepřinesly velké oběti. Za nejrozsáhlejší mezistátní konflikt posledního období lze považovat původně vnitrostátní a posléze internacionalizovaný konflikt v DR Kongo (Zaire)²², ve kterém bylo angažováno celkem sedm států. Za geopoliticky významné se považují pouze válka v Perském zálivu (1991) a invaze USA a jejích spojenců do Iráku (2003).

tab. 4 Vývoj struktury ozbrojených konfliktů v poválečném období

konflikty	1945-1949	1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004
celkem	48	77	86	117	139	157	221	257	263	283	211	161
mezistátní	5	16	5	18	13	8	36	44	43	13	10	12
antikolon.*	10	14	17	15	20	20	12	10	10	1	–	–
M+A	15	30	22	33	33	28	48	54	53	14	10	12
M+A (%)	31,3	39,0	25,6	28,2	23,7	17,8	21,7	21,0	20,2	4,9	4,7	7,4
ostatní	33	47	64	84	106	129	173	203	210	269	201	149

Zdroj: Marshall (2006): *Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence 1946–2005*.

Pozn.: Hodnoty vyjadřují součet let s ozbrojenými konflikty v příslušném období; *antikoloniální zahrnují i boj proti okupaci; M (mezistátní), A (antikoloniální).

²² Konflikt mezi Hutuy a Tutsii ve Rwandě vyvolal masovou migraci převážně hutuských uprchlíků do sousedního Konga/Zaire, jež v oblasti Kivu také kvůli působení ozbrojených hutuských milic destabilizovala situaci a vedla k novým konfliktům nejen ve východní části země. V reakci na ekonomicky motivované aktivity jednotek Rwandy a Ugandy v této oblasti došlo k intervenci několika afrických států ve prospěch vlády v Kinshase. Konflikt byl tedy internacionalizován dvojnásobným způsobem.

Podobný vývoj dokumentuje většina známých datasetů (viz obr. 1 a tab. 4 a 5), a to jak ve smyslu tendencí, tak struktury (zastoupení základních typů konfliktů). Většina autorů se shoduje i na interpretaci vývojových změn po konci studené války. Za období 1946 až 2005 podle výše uvedené metodiky PRIO/UCDP došlo celkem ke 231 ozbrojeným konfliktům ve 150 zemích. V období 1946–88 (tedy 42 let) se jich odehrálo 110, ale po skončení studené války, tedy za pouhých 15 let, to bylo již 121 ozbrojených konfliktů v 81 zemích, tedy relativně výrazně více. V éře studené války připadal v průměru na jeden rok 2,6 konfliktu, zatímco po jejím konci 7,7 (ve 2. polovině 90. let došlo k poklesu na hodnoty kolem 5 konfliktů). K jiným závěrům svádí Marshall, který identifikuje za stejné období 316 konfliktů (s více než 1 000 obětí včetně civilistů). Na období 1945–88 připadá 227 válek a konfliktů a na éru po konci studené války cca 90 konfliktů, tj. stejný průměrný počet konfliktů za rok (5,2).

tab. 5 Vývoj počtu ozbrojených konfliktů po konci studené války podle základních typů

	1989	1990	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	1946 1988	1989 2005
vnitrostátní	37	45	49	41	37	35	32	30	26	25	68	91
mezistátní	2	2	2	0	1	1	2	1	2	1	33	9
internacionaliz.	5	3	0	5	1	2	5	5	2	5	9	20
celkem*	44	50	51	45	38	38	39	35	29	30	110	121

Zdroj: PRIO/UCDP; Eriksson a Wallensteen 2004.

Pozn.: *Databáze se retrospektivně koriguje, takže se nejnovější počty uváděné v periodických publikacích Journal of Peace Research mírně liší od starších verzí datasetu.

Výjimky představují datasety Jongmana/PIOOM (jeho řada je však příliš krátká, viz tab. 7) a zejména HIIK (tab. 6, obr. 7). V případě válek je trend u většiny datasetů podobný, ale při srovnání konfliktů nižší intenzity se vývojové tendence významně liší (viz obr. 6 a 7). Oba poslední přehledy – narozdíl od ostatních – dokumentují růst počtu konfliktů ve 2. polovině 90. let, resp. na přelomu století.

tab. 6 Vývoj násilných konfliktů v období 1995–2005 podle HIIK

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
celkem	113	114	127	128	134	144	155	173	143	158	184
války	10	7	9	9	13	12	12	13	14	3	2
vážné krize	27	21	18	22	21	24	26	29	21	33	22
VK a války	37	28	27	31	34	36	38	42	35	36	24
ostatní*	76	86	100	97	100	108	117	131	109	122	160

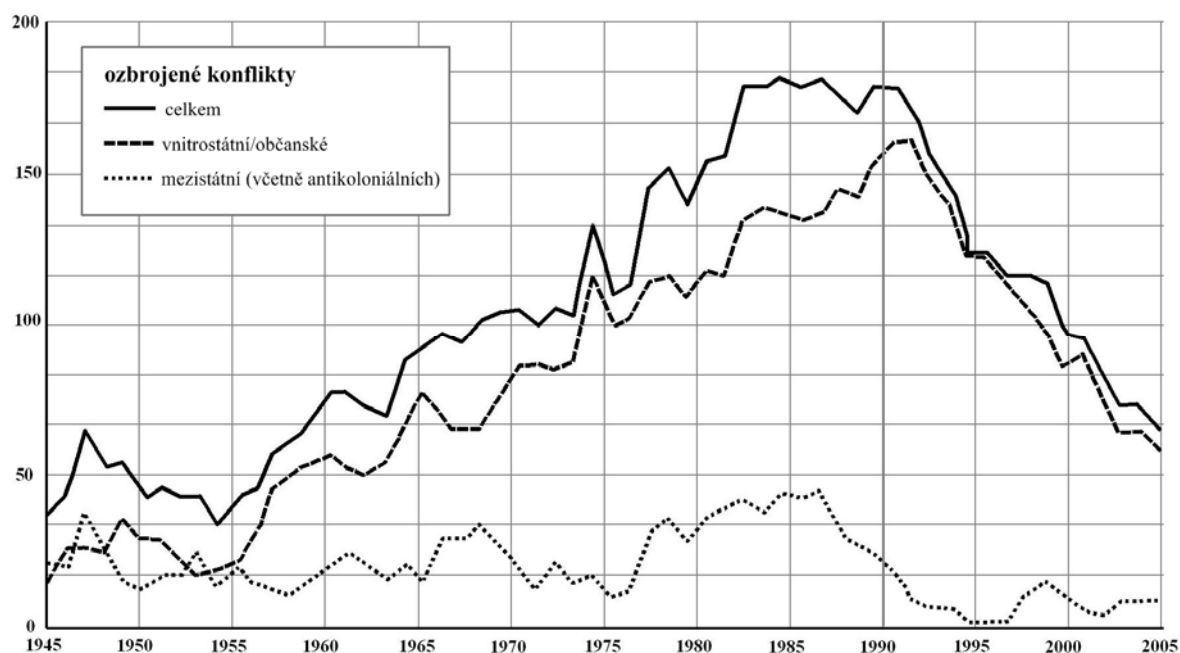
Pozn.: *ostatní: krize a latentní konflikty (bez obětí); VK – vážné krize.

tab. 7 Vývoj ozbrojených konfliktů ve druhé polovině 90. let podle PIOOM

konflikty	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
vysoké intenzity	22	20	20	16	22	26	24
nízké intenzity	39	31	59	70	77	78	79
NPK*	40	44	45	114	151	178	175
celkem	101	95	124	200	250	282	278

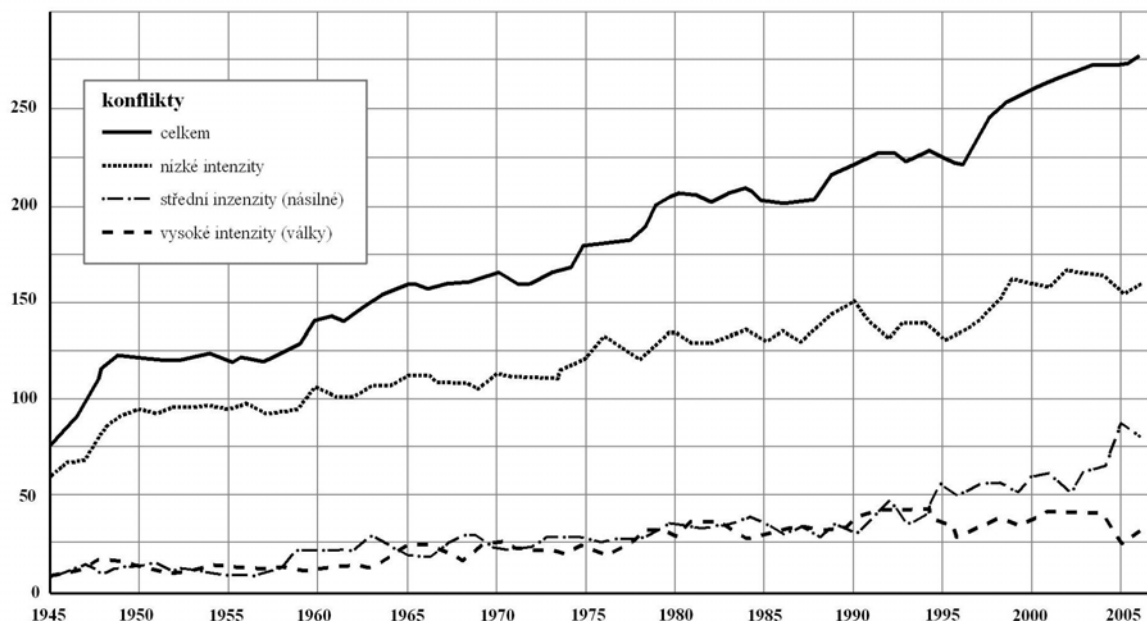
Pozn.: * NPK – násilné politické konflikty

obr. 6 Trend vývoje ozbrojených konfliktů podle Marshalla

Zdroj: Marshall 2006 *Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence 1946–2005*

obr. 7 Trend vývoje násilných konfliktů podle HIIK

Zdroj: HIIK Conflict Barometer 2006; pozn. údaje nejsou plně v souladu s databází KOSIMO.

Až rok 2005 znamená – a to podle všech zdrojů/datasetů – výrazný pokles nejtěžších konfliktů, i když v případě KOSIMO jde spíše o přesun z kategorie válek do kategorie významných násilných konfliktů (vážných krizí) v důsledku stále větší korektnosti co se týče počtu obětí. Ale již rok 2006 přináší nový významný mezinárodní konflikt na Blízkém východě (intervence Izraele proti Hizballáhu v Libanonu), tedy v oblasti vnímané jako největší ohnisko (geo)politického napětí a zdroj konfliktů a také internacionalizovaný konflikt

v další rizikové oblasti Afrického rohu – v Somálsku, ve kterém se významně angažuje Etiopie.

Na základě uvedených dat je zřejmé, že konec bipolárního systému znamenal přechodně významný růst počtu ozbrojených konfliktů, přičemž bezprostřední vliv na vznik nových konfliktů měl rozpad Sovětského svazu a Jugoslávie, na které připadaly téměř 2/3 přírůstku. Až 2. polovina 90. let přináší uklidnění a snížení počtu konfliktů na úroveň 80. let a v současnosti dokonce počet konfliktů klesl k hodnotám začátku 70. let (éra *détente*).

S hodnocením, jež spojuje vývoj počtu konfliktů se změnou geopolitické situace v makroregionálním měřítku či dokonce změnou geopolitického systému, však nesouhlasí např. Fearon a Laitin (2003). Na faktu, že ve 2. polovině 90. let došlo k poklesu počtu ozbrojených konfliktů na úroveň 80. let (nikoli však podle všech datasetů) zakládají originální tvrzení, že vývoj – zvýšený počet konfliktů s rozpadem systému studené války a kolapsem sovětského bloku nesouvisí. Takové hodnocení však lze poměrně snadno zpochybnit, zejména s ohledem na vliv dalších geopolitických změn v průběhu studené války a na skutečnost, že řada (převážně etnonacionálních) konfliktů, jež v souvislosti s kolapsem komunistického systému vznikly, nebyla dosud definitivně vyřešena.

Také Marshall a Gurr (2003, 2005) nebo *Human Security Report* (HSR) dokumentují signifikantní pokles výskytu válečných konfliktů po konci studené války. Právě HSR považuje za nejdůležitější faktor změny trendu – výrazného poklesu konfliktů i jejich obětí – konec ideologického soupeření velmocí. To vedlo na jedné straně k omezení až zastavení podpory bojujících stran v zástupných válkách vedených v rozvojovém světě a k posílení mírových kapacit a rozvoji mírových aktivit mezinárodního společenství na straně druhé.

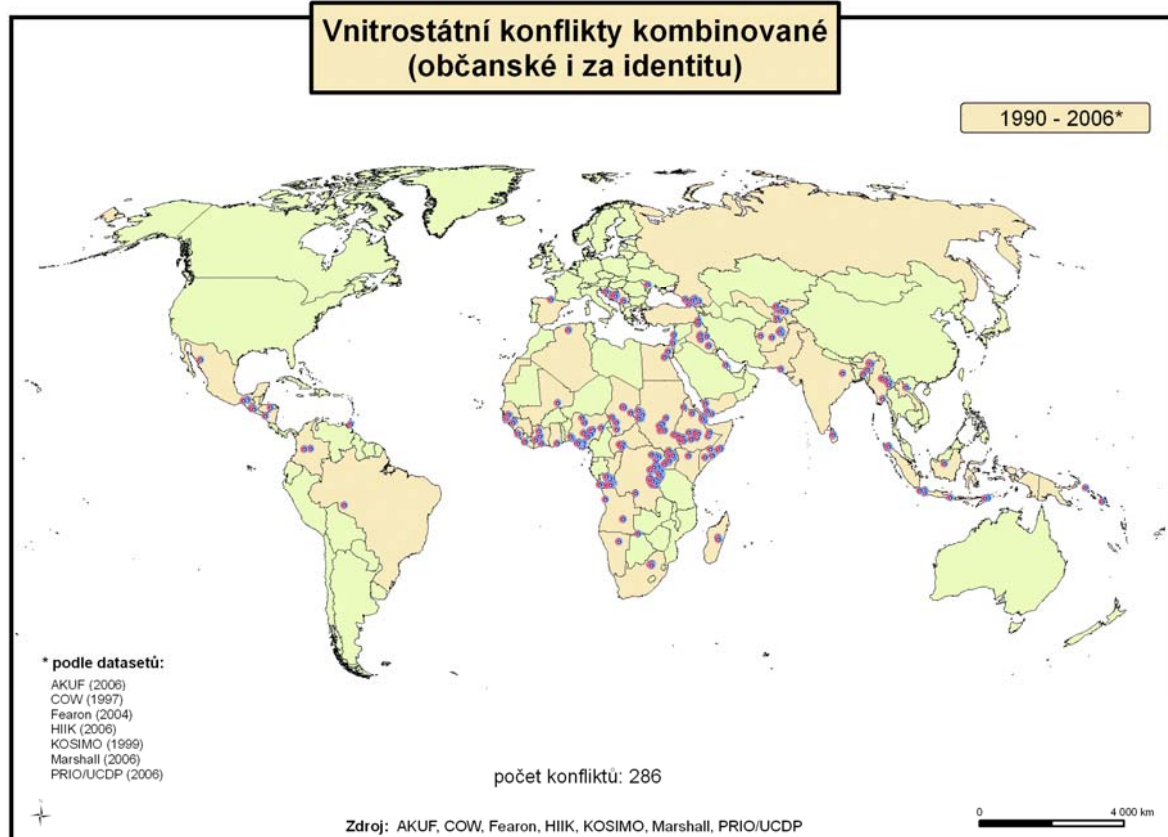
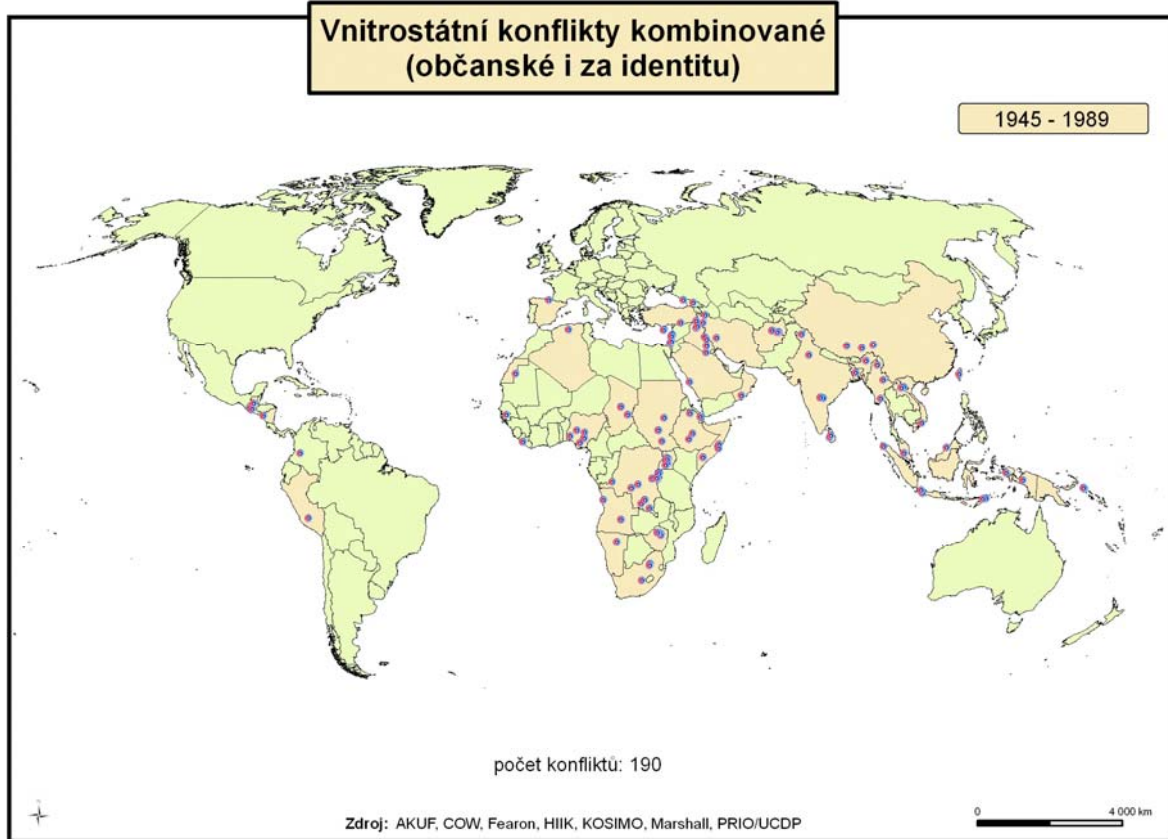
Trend signifikantního poklesu počtu válek a významnějších ozbrojených konfliktů sice většina datasetů potvrzuje, ale pokud do přehledů zahrneme veškeré násilné střety nestátních aktérů, interkomunální konflikty, masakry, výbuchy násilí a velké teroristické akce a když budeme uvažovat také všechny civilní oběti, zejména nepřímé, pak vývoj nebude tak jednoznačný. Taková úplná databáze zatím nebyla vytvořena, ale alternativní přístupy ke sledování konfliktů, jaký prezentuje HIIK nebo Jongman či studie uvažující přímé i nepřímé oběti (např. Ghobarah et al. 2003, Murray et al. 2002, Valentino 2004, šetření a zprávy International Rescue Committee), výše uvedené optimistické závěry poněkud zpochybňují. Nemluvě o tom, že údaje o vývoji ozbrojených konfliktů za celý svět zastírají rozdílné trendy v jednotlivých makroregionech (viz další kapitola). Také pokud srovnáváme četnost a trvání válek a konfliktů za obě období celkem, pak je zvýšení jejich incidence po konci studené války zřejmé (zvýšený výskyt konfliktů zvláště vynikne, pokud ze sledovaných datasetů vytvoříme jeden soubor, viz obr. 8). Průměrná délka ozbrojených konfliktů vyjádřená součtem délky všech konfliktů za rok, je po studené válce téměř dvojnásobná ve srovnání s obdobím 1945–89 (viz tab. 8).

tab. 8 Srovnání počtu a délky ozbrojených konfliktů za studené války a po jejím konci

období	počet konfliktů	délka období (měsíce)	délka konfliktů (měsíce)	průměrná délka (měsíce)
1945–2006	231	744	16 265	21,9
1945–1989	119	540	9 624	17,8
1990–2006	112	204	6 641	32,6

Zdroj: PRIO/UCDP

obr. 8 Srovnání výskytu – počtu ozbrojených konfliktů 1945–89 a 1990–2006

Souhrnně lze konstatovat, že minimálně od poloviny 90. let klesá počet válek a vážných ozbrojených konfliktů, charakterizovaných zejména vyššími počty bojových obětí, a v posledním období s výjimkou konfliktu v Dárfúru a v Iráku i obětí civilních. Na druhé straně roste počet konfliktů (zdánlivě) méně závažných, které jsou vesměs projevem procesů modernizace a emancipace etnopolitických skupin a jejich soupeření. S vyšší mobilitou lidí, myšlenek a zájmů, jejich intenzivnější artikulací a medializací projevuje skupinové zájmy stále více subjektů, stále více jich hledá a formuje svoji identitu, lepší status i možnost ekonomického zajištění (jak přežití, tak rozvoje) a vyššího zisku. Za přispění silného populačního růstu a omezování surovinových zdrojů a zdrojů obživy, zejména v rozvojových zemích, tak dochází ke zvyšování počtu kontaktů, sporů, střetů a násilných konfliktů.

4. Typologie ozbrojených konfliktů podle příčin – diskuse

Zjišťování příčin válek a ozbrojených konfliktů představuje nejdůležitější část jejich studia, neboť znalost motivů a důvodů se považuje za elementární předpoklad jejich vysvětlení i řešení. Tato problematika získala nový impulz po konci studené války s rozvojem etnopolitických konfliktů a proměnou charakteru konfliktů; ty jsou podle řady autorů stále častěji motivovány ekonomicky a nabývají rozmanitějších forem. Zvýšený zájem o studium příčin konfliktů provokují a zároveň dokumentují na jedné straně tvrzení o nových válkách, na straně druhé názory, které odmítají clausewitzianskou racionalitu politického zadání válek a zdůrazňují význam psychologických a kulturních faktorů, kmenového atavismu a mužské touhy o sebeuspokojení (např. Van der Dennen 1995). Uvedený přístup není nijak nový a spíše reflektuje znovuoživený zájem o ozbrojené konflikty, když velmocenské soupeření poněkud vyšlo z módy a s ním také ideologické faktory a do značné míry také jeho marxistická explanace. Změna geopolitických podmínek a nové konflikty a války vyprovokovaly novou diskusi o příčinách konfliktů a válek. Přes tendence ke komplexnějšímu, holistickému až postmoderně individuálnímu přístupu ke studiu válek rozhodující část vědecké obce vede i nadále spory o to, zda základní příčiny ozbrojených konfliktů jsou povahy kulturní, ekonomické nebo politické.

Řada autorů uvádí, že kategorizace konfliktů podle příčin je nejen problematická, ale také subjektivní. Např. Douma²³ tvrdí, že kvůli komplexitě a dynamice většiny konfliktů je nesprávně extrahovat jedinou příčinu a jejím prostřednictvím konflikt vysvětlit a zařadit. Mnoho „občanských“ válek současnosti je také vedeno pro jiné než proklamované cíle. Navíc řada vleklých konfliktů prošla v průběhu času proměnou své podstaty – cílů. Např. válka v Angole začala jako antikoloniální (1961–75), po získání nezávislosti se změnila ve válku zástupnou (1976–92), internacionalizovanou účastí vojsk Kuby a Jihoafrické republiky, resp. občanskou, motivovanou ideologicky, a po volbách v roce 1992 ve válku občanskou (o moc či dominanci), motivovanou ekonomicky (Cater 2003). Nemluvě o tom, že mocenský konflikt měl také etnický rozměr (základnou UNITA na jihu a ve středu země je etnikum Ovimbundu, v případě MPLA na severu a západě zejména Mbundu).

Základní poznatky o vývoji struktury konfliktů podle typů poskytují výše uvedené datasey. Databáze PRIO/UCDP rozlišuje pouze 2 až 3 typy inkompatibility a konfliktů: mocenské (o vládu), územní (zahrnuje jak konflikty mezistátní, tak etnické a náboženské – nejčastěji ve formě separatismu), event. konflikty při vzniku státu (tab. 9).

tab. 9 Vývoj struktury typů ozbrojených konfliktů podle PRIO/UCDP

	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85	86-90	91-95	96-00	01-05
T	66	55	62	81	96	76	92	107	120	114	108	85
T*	30	17	30	49	53	40	62	75	89	97	92	71
%	29,4	22,1	34,5	39,8	33,5	26,7	33,7	33,3	36,6	41,5	44,4	42,0
M/O	29	17	21	32	46	61	81	104	107	116	90	75
VS	28	33	28	22	27	23	19	18	15	13	7	5
celkem	102	77	87	123	158	150	184	225	243	234	207	169

Zdroj: PRIO/UCDP

Pozn.: M/O – mocenské/občanské, T – teritoriální, VS – konflikty při vzniku státu včetně antikoloniálních; T* – bez konfliktů mezistátních, antikoloniálních a při vzniku států. Hodnoty vyjadřují délku ozbrojených konfliktů (součet roků s ozbrojenými konflikty).

Takové dělení je však pro postižení příčin nedostatečné, resp. nepřesné. Např. korejská válka (1950–53) nebo vietnamská válka (1955–64) a všechny antikoloniální války se označují za

²³ Pyt Douma: Findings of the Research Project Causes of Conflict in the Third World: Executive Summary http://www.clingendael.nl/publications/1999/19990000_cru_paper_douma.pdf

teritoriální konflikty; ty pak představují v období studené války dominantní typ konfliktu. Marshall ve svém přehledu poskytuje přesnější členění: mezistátní války nebo konflikty, války o nezávislost (poslední končí v roce 1990 vznikem Namibie), občanské války a konflikty (konflikty o politickou moc), etnické války a konflikty (tab. 9 a 10). Taková struktura lépe odráží povahu konfliktů a její proměny.

tab. 10 Vývoj struktury typů ozbrojených konfliktů podle Marshalla

	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	00-04
celkem	48	77	86	117	139	157	221	257	263	283	211	161
OVK	20	32	38	46	49	54	77	93	90	96	75	61
%	41,7	41,6	44,2	39,3	35,3	34,4	34,8	36,2	34,2	33,9	35,6	37,9
E/NK	13	15	26	38	57	65	96	110	120	173	126	88
%	27,1	19,5	30,2	32,5	41,0	41,4	43,4	42,8	45,6	61,1	59,7	54,7

Zdroj: Marshall 2006 – *Major Episodes of Political Violence 1946–2005*

(<http://www.systemicpeace.org/>)

Pozn.: OVK – občanské války a násilné konflikty, E/NK etnické a náboženské konflikty

Již srovnání několika základních datasetů naznačuje, že rozlišování konfliktů na základě příčin představuje kontroverzní téma. Podle Marshalla lze usuzovat, že občanské války byly významnější v období formování států v rámci soupeření ideologicky protikladných soustav a konfrontační fáze studené války (1945–64). Podle PRIO/UCDP tomu bylo spíše naopak. Se vznikem nových států (rok Afriky) vzrůstá podle Marshalla podíl etnopolitických konfliktů, podle PRIO/UCDP zase podíl konfliktů mocensko-politických (občanských). Nejvyššího rozmachu a zastoupení dosahují etnoreligiózní konflikty v 1. polovině 90. let, kdy konec studené války přináší vznik nových států a nové konflikty o identitu a etnopolitický status. Údaje databáze UCDP tento trend sice jednoznačně nepotvrzují, ale v jejím případě je zařazení některých konfliktů problematické: např. v Somálsku lze rozlišit jak konflikt o moc, tak separatismus (Somaliland), podobně v Čadu nebo Ugandě jde o občanskou válku i střety o regionální (etno-religiózní) dominanci. Také konflikt v Dárfúru nelze považovat primárně za konflikt mocenský (ale spíše za konflikt, kde hraje významnější roli příslušnost – identita). A konflikty ve východní části DR Kongo v období (první africké války) 1998–2002 se jednoznačnému zařazení vzpírají úplně, nemluvě o útoku na Světové obchodní centrum v září 2001.

V obecnější rovině např. Martin Wight (cit. Šedivý 2000) rozlišuje 3 hlavní motivy válek: ze ziskuchtivosti (*greed*), ze strachu (ať oprávněného, či nikoli) a ze zásady (ideologické). Do této typologie lze ještě zařadit konflikty, jež představují reakci na předchozí násilí a sledují nápravu křivd minulosti (*grievance* – nerovnoměrné a neadekvátní rozdělení bohatství a moci, dominance jedné skupiny nad jinou, přivlastnění či okupace území a zdrojů). Další autoři (zvláště ze skupiny Světové banky Paula Colliera) doplňují toto příliš jednoznačné rozdělení o motiv příležitosti (*opportunity*) – příležitosti k obohacení či vylepšení postavení (statu). Zejména Collier a Hoefflerová (1999) nebo Elbadawi a Sambanis (2000) používají ve svých studiích analogického rozdělení na dva základní typy konfliktů, jejichž motivem je buď dosažení spravedlnosti, resp. náprava křivd (*justice-seeking* – *grievance*), nebo obohacení – zisk (*loot-seeking* – *greed*). Toto dělení je také zásadní pro rozlišování válek spravedlivých a ostatních (nespravedlivých).

Důležitější je však rozlišení na bázi konkrétních příčin, neboť jejich identifikace je prvním předpokladem řešení, resp. prevence konfliktů. Ty lze kategorizovat různě, např. Douma rozlišuje 3 skupiny faktorů ovlivňujících vznik konfliktů²⁴:

(i) politicko-vojenské: demokratizace a míra svobody vyjádřené institucionální kapacitou (mírou účasti) a rozdělením/sdílením moci; rychlost politických změn – transformace společnosti;

(ii) sociálně ekonomické: životní úroveň – chudoba, resp. hluboká nerovnoměrnost rozdělení bohatství a příjmů; tempo a charakter ekonomického vývoje;

(iii) vnější: charakter mezinárodních vztahů, mezinárodní či makroregionální bezpečnostní situace, sousedství, ekonomické vztahy, zahraniční vojenská a hospodářská podpora, tlak věřitelů.

Kombinací ekonomických faktorů (*greed*) a faktorů kulturních, eventuelně politických (*grievance*) lze pokrýt téměř celou škálu více či méně specifických typů ozbrojených konfliktů: např. spory o území, hranice (pozemní i vodní), snahy o osvobození, nezávislost, dekolonizaci, etnickou, náboženskou a regionální suverenitu a autonomii, konflikty ideologií, o charakter politického systému (kontrolu vlády); lze mezi ně zařadit i řadu konfliktů mezistátních a mezinárodních, resp. konfliktů motivovaných geopolitickými zájmy (Collier, Hoeffler, Rohner 2006).

Axt (2006) v rámci přehledu literatury o konfliktech uvádí řadu typologií: např. Deutsch (orig. 1973) rozlišuje 5 zdrojů konfliktů: 1. kontrola zdrojů, 2. preference a problémy související s předchozími křivdami a škodami, 3. víra, 4. společné hodnoty, 5. povaha vztahů; Singer (orig. 1996) za obvyklé motivy/příčiny válek považuje území, ideologii, dědičnou, resp. dynastickou legitimitu, náboženství, jazyk, etnicitu, touhu po sebeurčení, zdroje, trhy, touhu po dominanci, rovnosti a odplatě.

Velká skupina autorů (např. Ellingsenová, Gurr, Kaufman, Marshall) za nejdůležitější typ násilných konfliktů považuje konflikty za identitu, konflikty založené na rozdílech a zájmech determinovaných etnický, jazykově, kmenově, nábožensky a regionálně.

Odbornou diskusi tak charakterizují spory o to, zda současné, resp. poválečné konflikty a války, vysvětlují spíše faktory kulturní (etnicita a religiozita), nebo faktory ekonomické a sociální, resp. zda se jejich úloha se změnami systému (geopolitického a jednotlivých států) a kontextu také mění. Zda se po konci bipolárního ideologického soupeření začaly více uplatňovat kulturní rozdíly a politika identity (à la Huntington), nebo se naplno projevíly dříve ideologicky poněkud maskované ekonomické zájmy (rozmanitých skupin včetně etnik) a hlavním motivem násilí je zisk či pouhé přežití.

4.1 Kulturní – etnické a náboženské – faktory

Řada autorů se přiklání k tomu, že ideologické vakuum a soupeření po konci studené války vyplnil rozmach politiky nalézání či sebepotvrzování kulturní identity, dříve tlumených či upozadovaných animozit, a tudíž že nejfrekventovanější příčinou současných konfliktů je etnonacionalismus a snaha o národní či kulturní sebeurčení. Etno-kulturní (etnické a náboženské) konflikty tvoří podle Ellingsenové (2000) více než 2/3 a podle Marshalla cca 60 % všech násilných konfliktů současnosti. Gurr (1993) nebo Emminghaus et al. (1997) tvrdí, že formování kulturní identity bez zkušenosti s rozvojem občanské společnosti produkuje prapůvodní násilí, jehož jsme nyní svědky, zejména v transformujícím

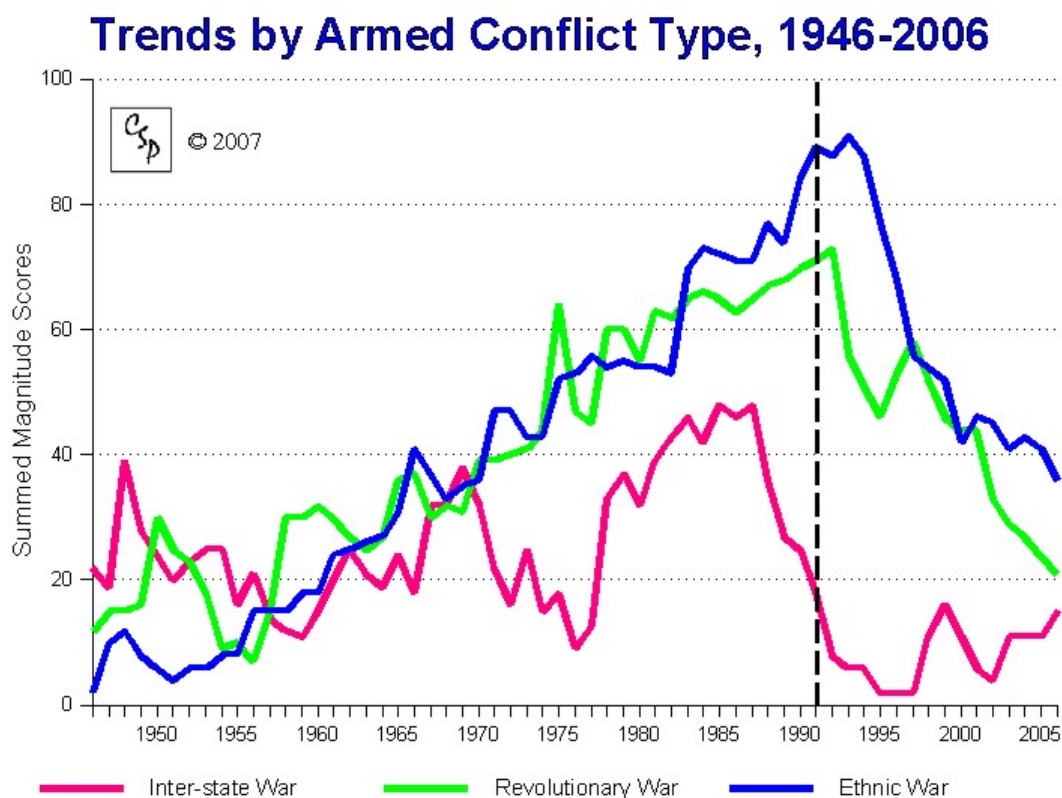
²⁴ Douma: The Political Economy of Internal Conflict, A Comparative Analysis of Angola, Colombia, Sierra Leone and Sri Lanka (http://www.clingendael.nl/publications/2003/20031100_cli_study19.pdf).

či modernizujícím se světě. Tharoor (1999) říká, že žijeme v éře postmoderního **tribalismu**. Vedle etnické emancipace se pod vlivem soupeření o hegemonizaci vlivu na masy stále silněji projevuje náboženská neslučitelnost (inkompatibilita) a z ní vyplývající nesnášenlivost. Tam, kde dochází k protikladné kongruenci etnicity a religiozity (proti sobě stojí etnický i nábožensky odlišné skupiny) nalézáme konflikty, které jsou ze všech nejvytrvalejší, vzpírající se jakémukoliv kompromisnímu řešení: Židé a muslimští Palestinci, muslimští Albánci či Čečenci a pravoslavní Srbové a Rusové, křesťanští Arméni versus muslimští Ázerbájdžánci, muslimští Arabové a křesťanské či animistické černošské kmeny v Súdánu, buddhističtí Sinhálci kontra hinduističtí Tamilové. Etnicita, religiozita a kulturní odlišnosti vůbec jsou častým zdrojem střetů v politické i ekonomické sféře, když jde o moc a bohatství soupeřících stran. Kaldorová (2001) rozlišuje, zda aspirací etnických aktivit, jež mohou plodit konflikty, je a) snaha o získání práv používat jazyk a kulturní rozvoj, nebo b) zda politika identity slouží k získání politické moci (politika identity přitom může také sloužit ekonomickým cílům).

Většinou se předpokládá, že se zvyšující se mírou etno-religiózní diversity (frakcionalizace) se také zvyšuje riziko konfliktů (Sambanis 2001). Avšak Collier (2001) nebo Fearon a Laitin (2003) takové tvrzení zpochybňují. Avšak koncentrovaný výskyt konfliktů v subsaharské Africe a v tropickém pásmu Asie, tedy etnický nejrozmanitější zóně světa – zdá se – potvrzuje spíše první předpoklad. Již na začátku 90. let někteří odborníci a politici (např. americký senátor Moynihan 1992) upozorňovali, že etno-nacionální střety budou charakterizovat konflikty 21. století a mohou vyústit ve vznik až 50 států (Tharoor 1999). Nacionalismus definovaný Gellnerem (1993) jako komplex sociální, kulturní, intelektuální a emotivní reakce na destabilizaci tradičního systému představuje významnou náplň a hybnou sílu konfliktů, které přímo či nepřímo (za určitých podmínek) produkuje. Destabilizace, jež generuje etno-nacionální aspirace, nabývá různých forem – rychlá (či dokonce násilná) modernizace, aplikování koloniální (imperiální) formy vlády nebo kolaps tábora či jistot socialismu.

Sambanis (2001) napočítal v období 1960–99 dvakrát více (77) ozbrojených konfliktů, jejichž motivem bylo potvrzení etnické nebo kulturní identity, než konfliktů na bázi ideologických rozdílů (jen 32, přičemž mezi ně zahrnuje jak masová vystoupení – revoluce, tak organizačně, časově a geograficky omezené akce jako puče). Gurr, Woodward, Marshall (2005) dokladují (viz obr. 9), že na přelomu století počet etnický motivovaných konfliktů převýšil počet revolučních válek dvakrát. Ale taková zjištění obvykle neodpovídají počtu konfliktů, v jejichž rámci alespoň jedna strana sleduje separaci a vznik nového státu, těch je obvykle méně. Gleditsch et al. (2002) identifikuje v období 1946–2001 104 konfliktů sledujících kontrolu nad určitým územím (secesionistická hnutí), ale 148 konfliktů, ve kterých jde o převzetí vlády nad státem. Ilustrativní příklady představují Burundi a Rwanda, tedy konflikty které jsou vesměs charakterizovány jako etnické, přitom cílem obou etnických skupin – Hutuů i Tutsiů – je získání kontroly nad celým státem. Lze je tedy zařadit do obou kategorií.

obr. 9 Vývojové trendy ozbrojených konfliktů podle typu 1946–2006

Převzato z Global Conflict Trends (<http://www.systemicpeace.org/conflict.htm>)

Trend vzrůstajícího podílu konfliktů za identitu (motivovaných kulturně) po konci studené války podporují vedle skupiny, sdružené kolem projektu *Minority at Risk*²⁵, zejména Ellingsenová (podíl kulturně determinovaných konfliktů se podle ní zvýšil v 90. letech až na 80 %, viz tab. 11), která za konflikty kulturní povahy považuje např. ozbrojené konflikty v Angole, Nikaragui, Mosambiku, Libérii a Sierra Leone (tedy ty, které mají zřejmé atributy občanských válek, resp. válek motivovaných především politicko-ekonomicky, primárně pro zisk). Kulturní aspekty, či dokonce kořeny, uvedené konflikty bezpochyby mají. Je však otázkou, zda představovaly jejich hlavní příčinu. Podle řady jiných autorů nikoli. Ellingsenová ve svém přehledu o tom rozhoduje do určité míry subjektivně. To však neznamená, že tvrzení Colliera nebo Fearona a Laitina (opírající se o výsledky statistických analýz, viz dále) o indiferenci etnokulturních faktorů můžeme považovat za korektní. Při omezeném počtu konfliktů, které ve svých analýzách používají (44–78 válek za období 1960–2000 v případě Colliera), jsou jejich závěry nevěrohodné, jak vyplývá již z práce Sambanise (2001) a jak dokazují v dalších studiích např. Cederman a Girardin (2006), Nathanová (2005).

tab. 11 Násilné konflikty kulturní a občanské povahy v období 1945–89 a 1990–99

období	kulturní	%	ostatní	%	celkem
studená válka	648	67,4	313	32,6	961
1990–99	353	79,1	93	20,9	446
celkem	1001	71,1	406	28,9	1407

Zdroj: Ellingsenová 2000

²⁵ *Minority at Risk* – projekt monitoruje problémy a aktivity více než 200 etnických skupin celého světa (<http://www.cidcm.umd.edu/inscr/mar/>).

V případě srovnání nejčastěji používaných datasetů (AKUF, COW, Marshall, UCDP viz obr. 13–17 a tab. 9, 10) bude situace poněkud odlišná. Skutečnost, že kulturní konflikty v poválečném období nepřevažovaly v poválečném období je ovlivněna výrazně nižším počtem konfliktů v datasetech, které zahrnují pouze významnější konflikty (a protože se jednalo o období studené války, dominovaly války a konflikty občanské povahy). Trend po konci studené války je však naprosto zřejmý – dochází ke zvyšování podílu konfliktů etnických a náboženských.

Všechny datasety potvrzují sílící roli kulturních faktorů – významu identity v rámci sociálních konfliktů. Výrazný růst počtu etno-nacionálních konfliktů na začátku 90. let má na svědomí především rozklad internacionální marx-leninské ideologie, jež vyústil v rozpad Sovětského svazu a Jugoslávie. Nejen v těchto regionech nacionalismus vyplnil ideologické vakuum (a slabost nových vlád) a nabídl staronovým vůdcům a frustrovaným masám ideovou náhražku a novou možnost sebeidentifikace.

Bell-Fialkoff (2003) tvrdí, že vzrůstající počet etno-nacionálních konfliktů a případů separatismu je přímým důsledkem rozvoje ideálů svobody, práva na sebeurčení a zastupitelské demokracie. Také proto lze považovat tento typ konfliktů i v perspektivě za velmi významný. Kulturní inkompatibilita plodící konflikty se přitom projevuje více podél „huntingtonovských“ hranic civilizací, zatímco jinde (zejména v subsaharské Africe) začínají dominovat ekonomické motivy ozbrojených konfliktů.

Na druhé straně existuje celá řada autorů, kteří etnicko-náboženské příčiny nepovažují za hlavní faktor ozbrojených konfliktů a jejich vliv relativizují. Fearon a Laitin (2000) tvrdí, že etnické křivdy nepředstavují dobré vysvětlující proměnné, protože jsou vesměs všudypřítomné. Podobně jako Collier (2001) nebo Collier a Hoefflerová (2001) uvádí, že etnická či náboženská rozmanitost nejsou ani významným rizikovým faktorem, neboť vysoká míra etnolingvistické heterogenity riziko konfliktu spíše snižuje. Podle jejich analýzy je riziko konfliktu v etnicky homogenní zemi mnohem vyšší (až 23 %) než v případě etnicky nejvíce rozmanitých zemí, kde klesá pod 5 %. Poukazují také na to, že Afrika je mnohem etnicky rozmanitější, incidence konfliktů je však srovnatelná či jen o málo vyšší než v Asii. Vysvětlují to tím, že v etnicky rozmanitých zemích je mnohem obtížnější zformovat dostatečně široké a zároveň soudržné platformy odporu než v zemích homogennějších, resp. charakterizovaných kontrapozicí dvou etnik či kulturních společenství. Připouštějí tak, že faktor etnicity roli hraje, ale pouze v zemích, které vykazují 45 až 85 % dominanci jednoho etnika. Rozlišují tedy mezi kulturní fragmentací, která konflikty obvykle nezpůsobuje a dominancí, resp. polarizací, která často doprovázena diskriminací naopak představuje významný rizikový faktor. V takovém případě se riziko konfliktu zvyšuje dvakrát (na základě tohoto ukazatele je vyšší v zemích Asie než Afriky). Důležitější je tedy polarizace společnosti (země), nikoli její frakcionalizace.

I když počty významnějších konfliktů (válek) nejsou pro průkaznou statistickou analýzu dostatečné, zdá se, že vyšší počet konfliktů motivovaných ekonomicky v Africe a kulturně založených v Asii tyto předpoklady potvrzuje. Stejně jako, že k nejvyššímu riziku ozbrojených konfliktů dochází, pokud se etnické či kulturní linie (*cleavages*) kryjí s rozdíly v sociálně ekonomické sféře.

Nejen proto, že autoři jako Ellingsenová, Huntington a do jisté míry i Marshall a spol. (*Minority at Risk Project*) kulturní faktory zdůrazňují (až protežují), je nutné upozornit, že i v případě řady válek a konfliktů (zejména v subsaharské Africe), které jsou tradičně interpretovány a medializovány jako občanské války o moc, zdroje a suroviny (konkrétně války v Libérii, Sierra Leone, nebo v Kongu/Zaire), hrají etnokulturní linie střetů významnou roli: o kontrolu vlády a zdrojů tradičně soupeří např. v Libérii Krahn(ové) a Kru(ové) versus

Gio(vé) a Mano(vé) v Libérii, v Pobřeží Slonoviny se střetají původní obyvatelé (zejména na jihu) s kulturně odlišnými potomky přistěhovalců ze severu (Burkinabé); v Kongu/Zaire lze rozlišit několik konfliktů na bázi etnických rivalit (v posledním období zejména střety etnik Hema a Lendu ve východokonžské provincii Ituri). V Nigérii lze vedle tradiční linie diskontinuity mezi muslimy a křesťany rozlišit desítky etnických a interkomunálních konfliktů (viz obr. 4).

Řada autorů přístup Colliera (i Fearona) odmítá a upozorňuje, že jejich přístup, marginalizující kulturní a zdůrazňující ekonomické motivy, je příliš zjednodušující, že vnitrostátní konflikty mají rozmanité příčiny, že etno-religiózní konflikty nelze směšovat s tradičními občanskými válkami, že vznik konfliktů lépe vysvětlují interakce kulturních vzorců a politické situace (např. Reynal-Querolová 2002, Sambanis 2001). Na druhé straně je nutné – i přes silnou oporu v literatuře a datech – interpretovat roli kulturních faktorů opatrně. Kalyvas (2003) upozorňuje, že politika identity se formuje na úrovni států a národů, zatímco na lokální a regionální úrovni mohou hrát významnější roli „přízemnější“ motivy.

4.2 Ekonomické faktory

Stále větší počet autorů považuje za nejdůležitější příčiny „občanských“ válek ekonomické faktory, které jsou však rozmanité povahy. Není tak divu, že se o význam ekonomických motivů a jednotlivých faktorů také vedou spory. Jejich studiem se dlouhodobě zabývá skupina expertů Světové banky kolem Paula Colliera.²⁶ Tito autoři zdůrazňují zejména materiální ekonomické zájmy, tedy ziskuchtivost (*greed*) a příležitost k obohacení jako základní faktor-motiv a „palivo“ konfliktů. Ve svých statistických analýzách a ekonometrických modelech testují řadu ukazatelů ekonomické, kulturní, politické a (geo)demografické povahy a ekonomické motivy jim vycházejí jako nejvýznamnější rizikové faktory vnitrostátních konfliktů. Odmítají etnickou, sociálně náboženskou či ideologickou idiosynkrazii jako primární či nejčastější příčinu konfliktů a poukazují na jejich ambivalentní význam, protože v některých případech situaci a riziko zhoršují, někdy spíše stabilizují. Uvádí také, že křivdy (*grievance*) slouží často k maskování skutečných, tedy ekonomických cílů. Collier tak považuje za primárního původce konfliktu rebely, nikoli státy a vlády, což představuje také hlavní slabinu jeho argumentace. Často se totiž kořistnický chovají arogantní politické „elity“ a s nimi spojené podnikatelské skupiny a právě jejich sobecké zájmy a nezáměr o řešení sociálních a problémů jsou tím hlavním motivem rebelií. Tato skutečnost má za následek neadekvátní mezinárodně-politické implikace (akce OSN a zasahujících států jsou vesměs orientovány proti rebelům, nikoli proti autoritativním zkorumpovaným vládám). Někteří autoři (např. Ballentineová, Nitzschke 2003) však upozorňují také na to, že pokud opoziční síly provozují predátorské aktivity, neznamená to automaticky, že jejich prvotním cílem je (jenom) ekonomický zisk. Uvádějí také, že kriminální ozbrojené aktivity nelze stavět na roveň s aktivitami motivovanými politicky, a to přesto, že lze dokumentovat stírání rozdílů mezi chováním elit a rebelů, formami a motivy v rámci současných válek, které akcentuje Kaldorová (2001). V souhrnu považují Collierův přístup za redukcionistický, který nepostihuje složitou podmíněnost řady konfliktů, a tudíž ani nemůže nabídnout odpovídající, resp. optimální způsoby jejich řešení.

Často je v literatuře replikován význam ekonomické nerovnosti pro vznik konfliktů: čím vyšší je úroveň majetkových a příjmových rozdílů, tím vyšší je riziko konfliktů (např. Amartya Sen

²⁶ Další autory a experty skupiny reprezentují Ibrahim Elbadawi, Lani V. Elliot, Håvard Hegre, Anke Hoefflerová, Marta Reynal-Querolová, Nicholas Sambanis; více o jejich studiích na stránkách Světové banky <http://econ.worldbank.org/external/default/main?menuPK=477971&pagePK=64168176&piPK=64168140&theSitePK=477960>).

1992 nebo Midlarsky 1999). Některé nejnovější studie včetně prací Collierovy skupiny však tuto závislost zpochybňují a tvrdí, že majetkové nerovnosti (křivdy) existují všude. Besançonová (2005) uvádí, že uvedené rozdíly hrají roli zejména v občanských konfliktech, zatímco v rámci etno-nacionálního soupeření malé rozdíly a jejich konvergence riziko konfliktů spíše zvyšují. Tento poznatek také potvrzují studie a výpočty na bázi údajů Světové banky (např. při využití Giniho indexu nerovnoměrnosti) v případě kulturně motivovaných genocid.

Přestože lze chudobu a bohatství považovat za relativní kategorii, je zřejmé, že riziko konfliktů je vyšší v chudých zemích, kde existuje větší možnost relativně rychlého zbohatnutí, stejně jako zbídačení, než v rozvinutých a kontrolovaných demokraciích. I jednoduchý statistický přehled dokumentuje, že nejvíce ozbrojených střetů vzniká v zaostalých zemích. Devět z deseti zemí, které se umístily na konci žebříčku podle indexu lidského rozvoje²⁷, bylo po roce 1990 postiženo nějakým ozbrojeným konfliktem. Prakticky všechny studie zjišťují očekávanou negativní korelaci mezi výší příjmu (HDP na hlavu) a výskytem konfliktů. Za vysoce rizikový faktor považují zejména hospodářský úpadek (pokles HDP) či stagnaci.

Někteří autoři (např. Messerová, Cohen, Marchione 2001) označují za signifikantní faktor rizika ozbrojených konfliktů hlad a dokumentují souvislosti zvýšeného výskytu vnitrostátních konfliktů a nedostatečné potravinové produkce, resp. podvýživy. Otázkou však zůstává co je příčinou, hlad a podvýživa jsou spíše průvodním jevem, nikoli hlavní příčinou válek a konfliktů.

Sociální (majetková a příjmová) nebo politická nerovnost (odpírání podílu na moci) či nespravedlnost a s ní spojená chudoba a zaostalost některých skupin obyvatel hraje roli, důležitější jsou však (podle Colliera a spol. nebo Fearona a Laitina 2003) jiné faktory. Collier a Hoefflerová (1998, 2001) např. dokumentovali vliv ekonomické stagnace a úpadku a rychlého populačního růstu na vyšší incidenci konfliktů v Africe. Tvrdí, že riziko konfliktu se snižuje s rostoucím HDP na hlavu a s tempem jeho přírůstkem (odhadují, že 5% přírůstek HDP ve srovnání se stejně vysokým úbytkem snižuje riziko konfliktu o 40%). Považovat však samotnou chudobu a zaostalost za nejvýznamnější faktor konfliktů je zavádějící, zejména v případě Afriky a nejen proto, že i na konflikty nejvíce sužovaném kontinentě nalezneme země chudé a bez válek.

Collier a spol. považují totiž uvedené faktory za nutné, ale nikoli za nejdůležitější příčiny vzniku ozbrojených konfliktů. Zdůrazňují, že míra rizika konfliktů stoupá s pravděpodobností zisku, možností financovat ozbrojené aktivity, které zase umožní upevnit kontrolu nad zdroji zisku a rozšíří možnosti jejich rozmnožování. Collier (2000a) hovoří o predátorském chování ozbrojených skupin, které pouze využívají situace, tj. příležitosti a podmínek pro loupení nejvhodnějších.

Proveditelnost loupeže (*feasibility*) představuje podle Colliera (2000b) hlavní determinantu rizika konfliktu (operuje s ní tzv. predátorská teorie). Neopomíjí ani touhu po moci (*lust*), která je však jen prostředkem k zajištění či zvýšení zisku. Zároveň tito autoři demaskují záměry většiny povstaleckých skupin, které se často prezentují jako revolucionáři a ochránci chudých. Aby získaly podporu pro „protistátní“ aktivity tvrdí, že jejich cílem je náprava křivd a zajištění spravedlnosti. Výsledně zmínění autoři považují finanční životaschopnost povstaleckých organizací za významnější než výše uvedené ekonomické faktory. K těmto závěrům docházejí na základě jak ekonometrických, tak i mikro-ekonomických modelů

²⁷ Viz Human Development Report (<http://hdr.undp.org/reports/>), World Development Report 2005 <http://web.worldbank.org>

poptávky a nabídky, jež dokumentují motivy rebelských kořistnických aktivit (Sambanis 2003).

Životaschopnost ozbrojených rebelií v zaostalých zemích nejčastěji zajišťuje ovládnutí produkce surovin a obchodu s nimi. Jednostrannou **závislost ekonomiky na exportu jedné suroviny** považují nejen autoři Collierovy skupiny, ale také např. Renner (2002) a Ross (2003) za nejvýznamnější faktor vzniku guerillových aktivit a válek. Zvláště to platí o surovinách, jejichž produkci lze poměrně snadno kontrolovat a plenit (aluviální diamanty, koltan, zlato, dřevo, drogy – viz kapitola 7). Empirické studie Colliera a Hoefflerové (2001) uvádějí, že k nejvyššímu riziku konfliktu dochází, když podíl suroviny na hodnotě exportu země dosahuje 26 %. V takovém případě je empiricky zjištěné riziko, že v příštích pěti letech dojde k ozbrojenému konfliktu 23 %. Pakliže země žádným významným exportním artiklem nedisponuje, klesá toto riziko pod 1 %. Někteří autoři (např. Klare 2002, 2004) tvrdí, že nejrizikovější surovinu představuje ropa. Takové hodnocení nelze však bez výhrady přijmout, neboť vliv produkce ropy na bezpečnostní situaci je kontroverzní. V řadě zemí (Perský záliv, Malajsie, Venezuela) těžba a export ropy přispívá k ekonomickému rozvoji a stabilitě, v jiných je černé zlato skutečně zdrojem či jednou z příčin konfliktů i válek (Nigérie, Angola-Cabinda, Čad, Súdán, Indonésie). Rozhodující je totiž chování mocenských elit a způsob, jak a v čí prospěch se příjmy z ropy využívají.

Závislost ekonomiky na jedné komoditě umožňuje státní moci (zodpovědným úředníkům) realizovat přímou formu tzv. predátorského či kořistnického zdanění (tj. placení zvláštních korupčních poplatků za koncese k těžbě, která se pak realizuje bez ohledů na standardy, omezení a náklady obvyklé v rozvinutých zemích). Této možnosti využívají také opoziční guerillové skupiny. Avšak v případě velmi vysoké exportní závislosti (komodita představuje více než 50% podíl na hodnotě exportu) mohou být zisky vlády natolik velké, že poskytují dostatečné prostředky k udržení moci a potlačení opozice.

Rizikovitost surovinových zdrojů se liší podle možnosti jejich kontroly či plenitelnosti a ovlivňuje tak i charakter konfliktu (např. Ross 2003). Ropa, event. rudy barevných kovů, jejichž těžba vyžaduje velké investiční náklady, které zahraniční firmy realizují vesměs prostřednictvím státní moci, nepředstavují riziko tak velké jako aluviální diamanty, zlato, drogy a dřevo, jejichž produkci mohou poměrně snadno ovládnout opoziční, resp. různé guerillové, predátorské či kriminální síly.

Co se týče distribuce zdrojů, pozoruhodnou (statistickou) souvislost nachází Indra de Soysa (2000, 2002), když tvrdí, že k vyššímu riziku konfliktu přispívá relativní hojnost obnovitelných zdrojů (káva, dřevo a zejména drogy) v jinak chudých zemích a nedostatek neobnovitelných zdrojů (ropa, plyn, zlato, diamanty) v zemích ostatních. Uvedený autor také zdůrazňuje odpovědnost vyspělých zemí, které zásadně ovlivňují ceny spotřebního zboží včetně zemědělských surovin. Dlouhodobý relativní pokles cen řady komodit (např. kávy a kaka), na kterých jsou některé chudé rozvojové země závislé (Uganda, Pobřeží Slonoviny, Rwanda), významně přispěl ke vzniku a prodlužování některých konfliktů²⁸.

Collier a spol. nebo Sambanis (2003) uvádějí na podporu své argumentace vedle statistické analýzy řadu příkladů z minulosti i současnosti, v jejichž rámci také poukazují na cílenou dezinterpretaci skutečných příčin rebelií a konfliktů ze strany jejich iniciátorů. Collier (2001) např. uvádí převrat a „etnický“ konflikt na Fidži, kde vůdce původního etnika Speight svoji privátní ekonomickou motivaci (získat kontrolu nad produkcí mahagonu) maskoval etnickými problémy mezi autochtonními Fidžijci a obyvateli indického původu.

²⁸ Viz Human Development Report 2004

Collier a Hoefflerová (2005) dokonce tvrdí, že k secesionistickému hnutí dochází, když část populace dojde k přesvědčení, že separace je pro ni ekonomicky výhodná (teorie *tax exit*), a uvádí příklady separace Eritreje, nebo Slovinska s Chorvatskem (lze doplnit nigérijskou Biafru, jižní Súdán, indonéský Aceh, ostrov Bougainville, angolskou Cabindu, konžskou Shabu/Katangu nebo senegalskou Casamance, v rámci vyspělých zemí pak severní Itálii, Katalánsko nebo Vlámko). Tuto tezi do jisté míry oprávněně kritizuje např. Green (2004), který uvádí, že pokud by měla obecnou platnost, pak bychom byli svědky tisíců takových případů. Nemluvě o tom, že existuje řada příkladů, kdy je separace – alespoň v krátkodobém horizontu – ekonomicky pro většinu populace (narozdíl od „etnických“ elit) nevýhodná: většina zemí Zakavkazska a Střední Asie, Republika Srbská v Bosně, Kosovo, „Podněsterská“ a „Severokyperská“ republika, turecký a íránský Kurdistan, tamilský Illám, severní Nigérie.

Základním problémem studia konfliktů motivovaných ekonomicky zůstává jejich primární kauzalita – rozlišení, zda jejich aktéři vedou boj s cílem loupit a obohatit se, nebo zda se snaží ovládnout zdroje, aby mohli vést válku pro jiné cíle (Cater 2003, Kalyvas 2004). Nejen tato otázka naznačuje, že souhrnné hodnocení vlivu ekonomických faktorů na vznik válek je stále obtížné.

4.3 Politické faktory

Třetí skupinu faktorů, které významně ovlivňují riziko a výskyt konfliktů, představují faktory politické. Za nejvýznamnější je pokládán *charakter politických režimů*, a na něm závislá *míra svobody* na jedné straně a vláda zákona na straně druhé. Autoritativní a represivní režimy generují odpor a jsou více náchylné ke konfliktům než režimy demokratické (kde moc podléhá kontrole), což dokumentuje řada empirických studií (Lake 1992, Rummel 1995, Marshall a Gurr 2003, 2005). Marshall v rámci projektu *Global Conflict Trends*²⁹ ukazuje souvislosti poklesu výskytu konfliktů a růstu počtu demokracií. Collier (1999) dokonce uvádí, že v demokratických zemích je riziko konfliktů o 60 % nižší než v totalitních. Pouze dvě země s demokratickým zřízením byly postiženy dlouhodobým ozbrojeným konfliktem – Kolumbie a Srí Lanka.

Hegre et al. (2001) nebo Jagers a Gurr (1995) však tvrdí, že nejvíce konfliktní jsou země/režimy, které nejsou ani demokratické, ani jednoznačně autokratické, režimy, jejichž orientace a vývoj je nejistý, podléhá častým změnám s rizikem střídání nestabilních vlád. Takové státy označují Gurr a Marshall (2005) jako *anokracie* a dokumentují jejich rychlý početní růst na přelomu 80. a 90. let (viz tab. 12 a obr. 10). Největší riziko pak představuje přechod k zárodečné demokracii, situace a období, kdy režimy oscilují mezi totalitarismem a demokracií (podle *Freedom House* je vyjadřuje posun na stupnici míry svobody v rozmezí hodnot od 6–7 k 4–5).³⁰ Vývoj v Jugoslávii 90. let a na území bývalého Sovětského svazu, v Indonésii po pádu Suhartova režimu, stejně jako v Alžírsku či Nigérii po zavedení demokratické ústavy v roce 1991, resp. 1999 představují dobrou ilustraci tohoto tvrzení.

tab. 12 Vývoj zastoupení autokracií, anokracií a demokracií

	1977	1991	2006
autokracie	89	44	34
anokracie	16	47	49
demokracie	35	66	77

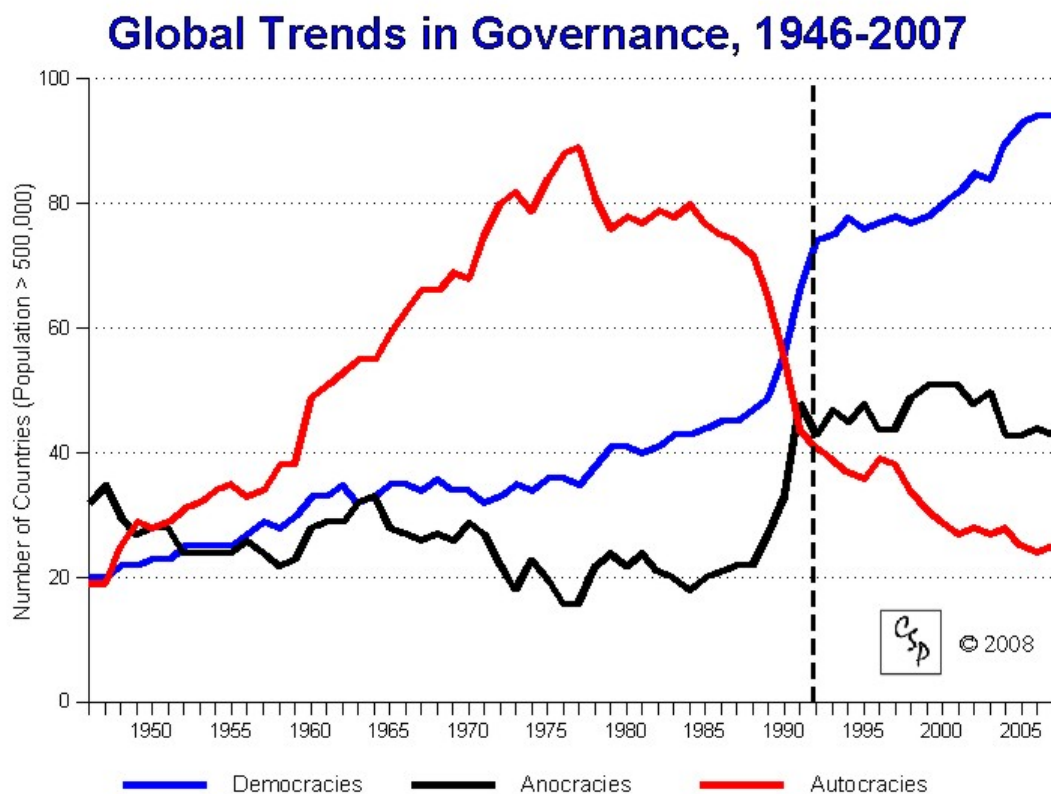
Zdroj: CIDCM

²⁹ Viz *Global Conflict Trends* (<http://members.aol.com/cspm/gm/conflict.htm>).

³⁰ *Freedom House* každý rok hodnotí míru politických práv a občanských svobod ve všech zemích světa; používá k tomu 7 stupňů pro politické režimy (státy a závislá území) od nejsvobodnějších (1), po nejautoritativnější a nejrepresivnější (7).

Rozložení konfliktních zemí podle míry demokracie tradičně charakterizuje symetrické rozdělení (obrácená U-křivka), udávající, že konsolidované demokracie i autokracie jsou nejméně náchylné k válkám a ozbrojeným konfliktům. Hegre a spol. (2001) tvrdí, že křivka se postupně stává asymetričtější jak dochází k erozi autokratických režimů, či spíše k jejich transformaci v režimy rizikovější – anokratické.

obr. 10 Vývoj zastoupení politických režimů 1946–2007

Převzato z Global Conflict Trends (<http://www.systemicpeace.org/conflict.htm>)

Proces demokratizace, zejména v rozvojovém světě (na periferii světa a kontaktů), není obvykle přímočarý a bez komplikací, a tak není překvapivé, že **náhlé, event. časté změny politických režimů** považuje řada autorů (např. Gleditsch a Ward 2000) za významný rizikový faktor. Např. Measheimer (1990) již před rozpadem Sovětského svazu a vznikem řady ozbrojených konfliktů na jeho území varoval před rychlými změnami, ztrátou kontroly a destabilizací celého makroregionu. Problémem je, že takový přístup slouží řadě autoritativních represivních režimů jako argument proti politickým změnám – demokratizaci, územně správní devoluci, a tudíž často znamená prolongaci konfliktů. Státy, které procházejí zásadními politickými a společenskými změnami, jsou výrazně náchylnější ke konfliktům než jiné. Typické příklady reprezentují konflikty v postsovětském prostoru a bývalé Jugoslávii, ale také třeba Nigérie po konci vojenské vlády v roce 1999 nebo Zaire/Kongo po pádu Mobutuova režimu (v roce 1997). Do této skupiny lze také zařadit země, které prodělávají zrychlenou, resp. zvenku implantovanou (politickou či ekonomickou) modernizaci, jako zmíněná Nigérie, v minulosti např. Írán za šáha, Afghánistán pod tlakem komunistů. V jejich rámci je demokratizační proces spojen se společenskou modernizací, emancipací etnik a překonáváním tradičních kulturních omezení. Z výše uvedených důvodů řada autorů (např. Coyne 2007, Schraeder 2002) soudí, že vývoz demokracie do zemí bez jakékoliv tradice

občanských aktivit, resp. bez ekonomického zajištění modernizace či transformace, představuje velké riziko a vede často ke konfliktům (což je také případ současného Iráku).

Řada autorů se shoduje na tom, že jedno z nejvýznamnějších rizik vnitrostátních konfliktů představuje **slabost státní moci** a její **nedostatečná legitimita**. Mnoho krvavých konfliktů 90. let se odehrálo v kolabujících státech, které Reno (2000) označuje za „stínové“ (státy, které jen předstírají, že vykonávají státní moc). Jako stínové či kolabující státy jsou také charakterizovány země, jejichž vlády jsou neschopné či dokonce neochotné plnit základní (veřejné) funkce a služby. To však platí o většině chudých zemí světa, takže se jedná o důležitý, ale nikoli jediný faktor. Obvykle je totiž selhání či kolaps státu výsledkem sobeckého chování mocenských elit a obrovské korupce. Za takové situace (Libérie, Sierra Leone, Kongo/Zaire) považují opoziční skupiny za oprávněné, když se o zajištění ekonomických či existenčních zdrojů začnou snažit nezávisle na vládě. Fearon a Laitin (2003) považují za rizikovější nové nezávislé státy, které ztratily oporu bývalých mocností; země, kde je státní moc omezena jen na metropole; země s propustnými hranicemi a zahraničními diasporami, které mohou podporovat obě složky konfliktu. Podle Kaplana (2001) proces selhání a hroucení států zachvacuje celé regiony (Afriky) a koresponduje s přicházející anarchií, charakterizovanou kombinací pre- a postmoderní války všech proti všem.

S uvedeným faktorem souvisí další rizikový faktor, který představuje **neschopnost vlád kontrolovat hospodářský vývoj**, nedostatečná kapacita státní moci (Fearon, Laitin 2003). V rámci takových režimů dochází k trvalé diskriminaci různých skupin obyvatel ze strany byrokratického aparátu, který zneužívá mocenského postavení pro své obohacení – takové chování generuje konflikty více než jiné faktory. Problémem je měření tohoto faktoru.

Přes uvedené problémy Marshall a Gurr (2005) a ještě přesvědčivěji *Human Security Report 2005* dokumentují optimistický trend přírůstku počtu demokracií (ale také anokracií) a hovoří o tom, jak ve 2. polovině 90. let mírové kapacity přispěly k rozvoji demokracie, a tudíž k poklesu počtu ozbrojených konfliktů.

4.4 Geografické faktory

Geografické faktory, jež mohou ovlivňovat výskyt konfliktů, jsou rozmanité povahy a také proto jejich vliv na incidenci a trvání konfliktů je na jedné straně triviální, na druhé straně problematický a nejednoznačný. Rozhodující roli hraje poloha jak ve smyslu geopolitickém (konfliktní Blízký východ, Kavkaz, oblast Velkých afrických jezer) a geografického sousedství, tak s ohledem na výskyt a rozložení surovinových zdrojů (nejen strategických a dobře či snadno obchodovatelných), ale také zdrojů elementární obživy.

Pozoruhodné je, že jen málo autorů (např. Buhaug a Gates 2002, Stewartová 2001) vyzdvihuje roli regionálních nerovností (rozdílů v životních podmínkách, příjmech), které zejména v rozvojovém světě poměrně dobře indikují výskyt ozbrojených konfliktů. Relativní zaostalost vesměs periferních oblastí vůči metropolitním regionům je zdrojem konfliktů např. v Nigérii, Súdánu, Pobřeží Slonoviny nebo Ugandě. Na druhé straně existuje řada regionálních separatistických hnutí, jejichž boj je motivován snahou nezávisle spravovat bohaté surovinové zdroje – Aceh, Cabinda, Casamance, Katanga/Shaba, Západní Papua aj. (viz např. Renner 2002, Ross 2003).

V posledních letech se opět stalo módou zdůrazňovat význam tradičních geografických faktorů a přírodních podmínek – nejen pro vedení bojových operací, ale zejména pro vznik vnitrostátních ozbrojených konfliktů. Zejména Fearon a Laitin (2000, 2003) vyzdvihující význam příležitosti pro vznik ekonomicky motivované vzpoury poukazují na geografické faktory. Rebelie a guerillové aktivity vznikají tam, kde mají ozbrojené skupiny jak pro své loupežné akce, tak pro možnost skrytého působení příhodné podmínky: členitý terén, rozsáhlé

neprostupné tropické lesy, špatné, či významnou část roku nesjízdné komunikace, rozptýlené osídlení, periferní poloha – velká vzdálenost od center vlády a moci.

Ale i Collier a Hoefflerová (2001, 2005) považují geografické faktory, zejména pak ve spojitosti s faktory ekonomickými, za důležité. Za významně rizikovější se považují plošně rozsáhlé země, s velmi rozptýleným osídlením, než země malé, resp. s koncentrovanou populací, či silně urbanizované. Jako již klasický příklad uvádí většina studií Kongo/Zaire, kde hlavní město s centrální vládou je odděleno od oblastí bohatých na surovinové zdroje na východě 2 000 kilometrů obtížně prostupných deštných lesů, bez kvalitní dopravní infrastruktury, resp. efektivního spojení vůbec. Riziko vzniku ozbrojeného konfliktu na bázi geografických podmínek této země dosahuje 50 % ve srovnání se 3 % v případě malého městského Singapuru (Collier a Hoefflerová 2001). Uvedení autoři tvrdí, že se zvyšující se velikostí země (populační i plošné) se zvyšuje riziko konfliktu, zejména v případech, kdy rozsáhlá země není dostatečně integrována, a je tudíž objektivně obtížné na jejím území zajistit výkon státní moci. Vyššímu riziku podléhají podle Fearona a Laitina (2003) země hornaté, resp. silně vertikálně členité, které charakterizuje rozervaný terén, rozkládající se v pásmu tropických deštných lesů, s oblastmi hůře dostupnými a skýtajícími pohotovými a efektivní úkryt, vhodnými pro vytváření a fungování paralelních regionálních mocenských struktur, nezávislých na státní moci (vedle zmíněného Konga/Zaire také Myanmar, Indonésie, Afghánistán, Čad, Etiopie, Súdán). Vyšší riziko konfliktů představuje také osídlení rozptýlené než koncentrované (ke konfliktům jsou více náchylné země venkovské než urbanizované). Jako doplňující faktory tohoto typu se ještě uvádí možnost úkrytu a udržování základen mimo území a stát bojů, a zejména výskyt zdrojů, o které v takových konfliktech téměř vždy jde.

Problém v tomto ohledu představuje hustota osídlení, neboť konflikty se vyskytují jak v zemích plošně rozsáhlých a řídko osídlených (Kongo, Súdán), tak v zemích s vysokou hustotou a silným tlakem na půdu a využití přírodních zdrojů (Burundi, Rwanda, event. Nigérie nebo Indonésie). V této souvislosti někteří autoři (např. Homer-Dixon 1994, 1999, Homer-Dixon, Blitt 1998) zdůrazňují vliv faktorů **environmentální** povahy, když poukazují na to, jak v zaostalých regionech světa vyčerpávání a degradace přírodních zdrojů obživy přispívá ke konfliktům a válkám.

Platí však, že uvedené geografické faktory se uplatňují především v případě slabých vlád nestabilních či přímo kolabujících států a vlád, které nejsou schopné výkonu státní moci na celém území. Riziko konfliktů také ovlivňuje základní geografický faktor, a to poloha, zejména v těch případech, kdy spolu sousedí země a regiony, které již byly konfliktem postiženy. Collier, Hoefflerová a Söderbom (2001) uvádějí, že riziko vzniku konfliktu je v takovém případě vyšší téměř o 50 %.

Za důležitý faktor geografické povahy považují Collier a Hoefflerová (2001) existenci populačně silné **diaspory**, která podporuje alespoň jednu ze soupeřících stran konfliktu a uvádí vedle Židů příklady Kurdů, Arménů nebo Tamilů ze Srí Lanky.

Další faktor ovlivňující pravděpodobnost výskytu konfliktů je **demografické** povahy: Ten základní (avšak s nižší mírou korelace) poukazuje na rizika rychlého populačního růstu, který omezuje možnosti ekonomického rozvoje. Rychlý populační růst představuje riziko v několika ohledech – nároky na zajištění obživy (intenzivnější využívání zemědělských a dalších surovinových zdrojů), zvyšující se podíl závislých osob, a to nejen dětí, ale zejména nezaměstnaných. Za vysoce rizikový se považuje vysoký podíl nezaměstnaných, a tudíž frustrovaných mladých mužů – teorie „**youth bulge**“ (Collier 2000b, Urdal 2001). Přičemž platí čím vyšší je podíl mladých mužů ve věku 15–25/29 let, tím jsou v chudých zemích horší podmínky pro jejich uplatnění (vyšší míra nezaměstnanosti) a tím vyšší je pravděpodobnost kriminalizace jejich aktivit a šance, že budou zverbováni pro ozbrojené protivládní či

kořistnické akce. Uvádí se, že nejen v západní Africe (RUF, LURD a Taylorovy jednotky), ale také UÇK³¹ v Kosovu neměla problémy s verbováním mladíků, když míra nezaměstnaných mladých lidí do 30 let dosahovala 70 % i více (Hedges cit. Renner 1999). Ze zemí Afriky a Asie, ve kterých podíl lidí mladších 15 let činil v 1. polovině 90. let více než 40 % byly 2/3 postiženy konfliktem.

Civilizačně demografické faktory mohou hrát i jinou roli. V podmínkách vyspělých zemí s nízkou fertilitou se mohou ženy intenzivněji angažovat v politice, a nabízet tak i jiná (nikoli jen agresivní „samčí“), zvláště méně konfliktní (negociační, mírová) řešení a naopak (Regan, Paskeviciuteová 2003).

Opačný efekt ve srovnání s demografickým tlakem (negativní korelaci) produkuje gramotnost a vzdělání. Absence či nízká úroveň vzdělání představuje další faktor, vysvětlující zvýšený výskyt konfliktů (např. Collier a Hoefflerová 2001). Collier (2000b) dokonce uvádí, že každý rok vzdělání snižuje pravděpodobnost konfliktu o 20 %. Nejvyšší míru rizika konfliktů tedy představuje kombinace velkého podílu mladých nevzdělaných bezprizorních mladých mužů, jejichž frustrace lze poměrně snadno manipulovat a orientovat ve prospěch zájmů guerillových vůdců a warlordů.

4.5 Geopolitické faktory

Geopolitické faktory lze charakterizovat jako kombinaci rozložení zdrojů (nejen surovinových, ale také lidských) a geograficky definovaných strategických pozic na jedné straně a distribuce vojensko-politické moci na straně druhé. Za ryze geopolitické faktory se obvykle označují ty, které ovlivňují mezinárodní vztahy a produkují akce a reakce mezinárodních sil a (vel)mocenských aktérů a jež působí vesměs na globální či makroregionální úrovni. Tyto faktory byly považovány za významnější v období studené války, kdy velmocenské soupeření o kontrolu nad strategicky významnými oblastmi střetů (Cohenovy *shatterbelts*) generovalo přímo i nepřímou řadu mezistátních i vnitrostátních různě internacionalizovaných konfliktů, které často nabývaly podoby tzv. zástupných (*proxy*) válek. Již Bueno de Mesquita (1978) dokazoval, jak mění se situace a tlaky v rámci různých geopolitických systémů (tedy i studené války), produkují konflikty. Úbytek takových konfliktů jen zdánlivě dokumentuje pokles významu tohoto tradičního faktoru. Primárně nejvýznamnější faktor představuje poloha a postavení v hierarchii moci a oblasti zájmů, nikoli již jen tradiční geografická poloha v rámci geopolitického systému (à la Wallersteinovo jádro, semiperiferie a periferie). Geopoliticky významným se stává region, popř. stát, který se vyskytne v průsečíku zájmů lokálních, firemních, státních a globálních aktérů. Geopolitická poloha je tudíž flexibilní kategorie. Geopolitické koncepty a aktivity jsou výsledkem objektivně existujícího rozložení zdrojů a moci. Avšak stejně významné se mohou stát ideové produkty, realizované posléze různými silami v rámci konkrétní zahraničně politické aktivity (viz různé americké a sovětské/ruské doktríny, Mckinderovy či Cohenovy koncepty rozdělení světa, Spykemanův rimland, Kissingerovské *choke-points*, Brzezinského euroasijský Balkán, Bushova *osa zla* nebo svět míru a válek – *dár al-islám* a *dár al-harb* v muslimském pojetí), či dokonce subjektivního hodnocení některých oblastí světa.

Tradičně v souladu s modely vývoje světa, jak je interpretují např. Modelski nebo Taylor (1993), je za hlavní zdroj konfliktů považováno období nestability během geopolitického přechodu od jedné mocenské rovnováhy ke druhé, které se projevuje jak zvýšenými vojensko-politickými a zahraničně politickými aktivitami tradičních i nových velmocí a jejich satelitů, tak konflikty v zemích a oblastech, které jsou těmito aktivitami dotčeny.

³¹ RUF (Revolutionary United Front, Sierra Leone) , LURD (Liberians United for Reconciliation); UÇK - Ushtria Çlirimtare e Kosovës (Kosovská osvobozená armáda).

Tyto geopolitické aktivity nabývají řady podob. Vedle tradičních vojensko-politických lze za geopolitické aktivity považovat především aktivní zahraniční hospodářskou politiku, která podle Robejška (2006) představuje rub a líc jedné mince, a to nejen v podání subjektů mezinárodního společenství, velmocí a jednotlivých vlád, ale stále více i subjektů nestátních. Uvedené subjekty přispívají ke vzniku či prolongování konfliktů, a to jak svými aktivitami (v průběhu studené války i po ní podpora Pákistánu, Izraele, Iráku ze strany USA, kontroverzní aktivity Ruska v Zakavkazsku – pomoc Arménům a naopak snaha oslabit Gruzii), tak nečinností (USA v případě embarga na dodávky zbraní napadeným Bosňákům a Chorvatům nebo odmítnutí angažmá ve Rwandě i jinde, což platí zejména pro OSN). Řada konfliktů na periferii vzniká snahou převážně privátních skupin dosáhnout snadnějšího zisku v podmínkách nezájmu velmocí, resp. neakceschopného mezinárodního společenství v čele s OSN (jsou tedy výsledkem protikladného působení globalizace za geopolitické situace, která již dávno neodpovídá stavu po konci 2. světové války, která není charakterizována mezistátními válkami, jež opravňují OSN k zásahům – mírotvorným aktivitám s použitím síly, i když stále ještě se slabým mandátem).

Geopolitické faktory tedy působí kontroverzně. Blízký východ se zásobami energetických surovin a kontakty Židů s muslimy, podobně jako širší oblast Kaspiku zůstávají geopolitickým ohniskem par excellence a dějištěm nekonečného seriálu konfliktů. Právě ropné zdroje jsou důvodem neustálého recyklování tradičních geopolitických konceptů, které díky rostoucím cenám energetických surovin nabývají na síle. O'Loughlin (2005, s. 103) v této souvislosti parafrázuje Mackindera a říká „Kdo ovládá region Perského zálivu a Kaspického moře, ovládá světovou ropnou scénu; kdo ovládá svět ropy, ovládá světovou ekonomiku; kdo ovládá světovou ekonomiku, ovládá svět.“ Invaze do Iráku je toho zřejmým důkazem. Na druhé straně nejvíce konfliktů se nyní odehrává na geopolitické periferii, v důsledku nezájmu velmocí na jedné straně a s přispěním zájmu (jejich) privátních firem na straně druhé.

Kombinace faktorů a přístupů

Přestože řada autorů inklinuje k protežování některé skupiny vysvětlujících proměnných – faktorů, zejména poslední dobou se objevuje stále více prací, které poukazují na to, že naprostá většina násilných konfliktů vzniká za spolupůsobení několika faktorů. Nejčastěji se přitom zdůrazňují politicko-ekonomické a kontextuální faktory válek. V některých případech, jako je konflikt v Ugandě,³² dokonce někteří odborníci na explanaci jeho hlavních příčin rezignují. Jakkoli lze souhlasit s tím, že ekonomické faktory hrají po konci studené války stále významnější roli, nelze ani jejich vliv absolutizovat, resp. uvádět jako primární. Pokud totiž existuje mezi odborníky nějaký konsenzus, pak se to týká významné role faktorů politických. Významný vliv procesu (pře)rozdělování moci vesměs v podmínkách její nerovnoměrné distribuce, tedy demokratizace, decentralizace je opomíjen jen výjimečně. Na rozdíl od motivů etno-religiózních působí totiž ekonomické faktory – příležitost a zisk – vždy, ale jen v případě slabého výkonu či zpronevěry státní moci, dochází k jejich variabilně motivované (a ideologicky zdůvodňované) operacionalizaci. Společně s Duffieldem (2000) či Caterem (2003) lze konstatovat, že „občanské války“ v rozvojovém světě nejsou produktem „rozvojové nemoci“ (*development malaise*), ale spíše důsledkem přetrvávající nefunkčnosti mocenských systémů, a to jak na úrovni jednotlivých zemí, tak systému globálního (nefunkčnost regionálních organizací jako např. Africká unie nebo OSN). Uvedené hodnocení představuje stručné shrnutí tradičních přístupů ke studiu válek a ozbrojených konfliktů a základních poznatků tohoto studia, které předchází vlastní následující analýze (viz 5. kapitola).

³² Viz War in Acholiland... http://www.up.ligi.ubc.ca/_assets/031106uganda_fullreport.pdf

4.6 Občanské a kořistnické války

Problém kategorizace válek a ozbrojených konfliktů podle příčin je spojen především s vnitrostátními konflikty. Naprostá většina studií o vnitrostátních válkách a konfliktech současnosti operuje s termínem občanská válka, která je považována za nejrozšířenější typ války v poválečném období, a zejména po konci studené války. Takové tvrzení je však zavádějící. Rozlišování mezi vnitrostátními konflikty není jen akademická záležitost, resp. otázka typologie, ale má důležité konsekvence a implikace politické, resp. mezinárodně politické, a má význam při eventuelním řešení konfliktů a zásazích mezinárodních sil. Do občanských válek obvykle mezinárodní společenství (OSN) aktivně nezasahuje, pokud o to není vládou postižené země požádáno. Přitom rozlišování mezi vnitrostátními, internacionalizovanými a mezistátními konflikty je značně problematické a často irelevantní.

Problém spočívá v definici a chápání občanských válek. Označení občanská válka se totiž používá – nejen medií, ale i vědeckou komunitou – jako vžitý název pro všechny vnitrostátní konflikty bez rozdílu. Jen výjimečně se v odborné literatuře věnuje hlubší pozornost „endogenní“ definici občanské války; např. Buhaug (2005) uvádí, že kategorizaci občanských válek se věnuje jen málo prací a autorů, a tak jejich chápání a interpretace zůstává velmi nejednotné. Přitom jasným vodítkem by mělo být samotné adjektivum občanská. Za občanskou válku bychom měli označovat pouze střety mezi občany, tedy takové případy, kdy nelze soupeřící strany definovat přesněji, resp. jinak, tj. na základě etnicity, jazyka, náboženství či příslušnosti ke specifické komunitě či entitě, obvykle regionálně ukotvené.

Rozšířené používání pojmu občanská válka se v rámci odborného diskurzu opírá o definici, kterou uvádí např. Doyle a Sambanis (2000) obsahující následující podmínky: 1 000 obětí celkem, ke střetům dochází v rámci jednoho státu, stát (vláda) představuje hlavního aktéra, se kterým rebelové bojují; organizovaná ozbrojená opozice má za cíl působit i po skončení války v rámci dosavadní státní jednotky. Taková definice je však značně široká a zahrnuje etnické, náboženské a interkomunální střety, v jejichž rámci jde především o dominanci jedné stabilně či objektivně definované entity nad druhou; spornou otázku nepředstavují primárně střety občanů o charakter politického systému a jeho ideologickou orientaci, ale uspokojení mocenských ambicí jakékoliv skupiny.

Marshall a Gurr (2003), Sambanis (2001) a Reynal-Querolová (2002) rozlišují mezi válkami etnickými (za identitu) a revolučními (ideologickými), které autor považuje za občanské války *in sensu stricto*. Také Buhaug (2005) jasně odděluje konflikty sledující separaci konkrétního území (*exit*) a od bojů, jejichž cílem je získání kontroly nad vládou, nad celým státem (*voice*). Potom je však logické tyto konflikty nespřehodovat, a tedy ani neoznačovat první skupinu za občanské války.

Na druhé straně lze identifikovat konflikty, které se označují za občanské války, protože strany konfliktu sledují jako hlavní politický cíl kontrolu vlády. V jejich rámci kulturní rozdíly nehrají zdánlivě významnou roli, a to přesto, že cílem některých aktérů je separace: v případě Čadu, Jemenu (1994), Komor (1997), Somálska dlouhodobě rozděleného na Somaliland (bývalé britské Somálsko) a Puntland (na severovýchodě) a vlastní (bývalé italské) Somálsko – Mogadišo (např. Fearon 2004).

V období charakterizovaném proměnou charakteru ozbrojených konfliktů (tedy zejména po konci studené války) získala diskuse o občanských válkách další rozměr. Jejím iniciátorem byl především kolumbijský prezident Andres Pastrana (v jeho úsilí pokračuje také současný prezident Álvaro Uribe), který odmítá označovat dlouholetý konflikt v zemi za občanskou válku, která sleduje ideologické a lidovými masami často vítané tradiční levicové či populistické cíle, zejména pak vytvoření sociálně spravedlivé společnosti. Používání a medializace termínu občanská válka by mohlo vzbuzovat určité sympatie. Pastrana a Uribe

považují hlavní ozbrojené složky (FARC, ELN) za teroristické organizace, jejichž primárním cílem jsou kriminální aktivity. Stejný postoj zaujímají USA, Kanada a Evropská unie. Na druhé straně Kuba a venezuelský prezident Chávez, který označuje FARC za povstalec-revolucionáře, resp. za válečné síly (*belligerent forces*), bojující za společné (internacionální a antiamerické) cíle. Revoluční ozbrojené síly Kolumbie byly na začátku 60. let skutečně zformovány jako ozbrojené křídlo komunistické strany, které mimo jiné bránilo „socialistickou“ republiku Marquetalia (departement Huila) i proti „imperialistickým silám“³³ Ale již v 80. letech se hlavním předmětem aktivit levicových guerill v čele s FARC stal obchod s drogami a posléze i další kriminální aktivity (včetně únosů a vydírání). Některé práce (Restrepo, Spagat, Vargas 2004) dokazují ekonomizaci (a kriminální charakter) kolumbijského konfliktu na základě růstu počtu guerillových bojovníků a produkce drog.

Jiný problém představuje boj proti apartheidu v jižní Africe (Jihoafrická republika, Rhodesie/Zimbabwe, Jihozápadní Afrika/Namibie), který lze považovat jak za občanskou válku, tak za konflikt založený kulturně (na bázi ras). Primárně však v těchto konfliktech jde o relevantní podíl na moci, korektnější je tedy jejich zařazení do kategorie konfliktů občanských, jakkoli jsou determinovány etnokulturně.

Za občanskou válku rozhodně nelze považovat izraelsko-palestinský konflikt, ač některé datasey k tomu inklinují (AKUF, Marshall aj.), stejně jako konflikt v Kašmíru (jedná se o religiózní separatismus).

Na druhé straně ani konflikty v Somálsku, které je z hlediska etnolingvistického a náboženského (Somálci arabského muslimského vyznání) považováno za homogenní zemi, nelze označovat jako občanskou válku. Země je totiž rozdělena jak na bázi historického dědictví (separatismus Somalilandu a Puntlandu), tak zejména na základě klanové struktury – o moc a kontrolu zdrojů zde totiž bojují mezi sebou jednotlivé klany.

Za skutečné občanské války lze považovat (jen) konflikty na bázi ideologických příčin, které byly charakteristické pro 20. století – souboje dvou velkých ideologií, komunismu a liberální demokracie. Právě konec studené války přispěl k tomu, že ideologické příčiny ztratily na síle a přitažlivosti, a často se tak odhalily motivy přízemnější, o které koneckonců jde především – příčiny ekonomické. Pokud budeme vnitrostátní války vznikající z ekonomických důvodů považovat za občanské, pak budou reprezentovat nejvýznamnější typ ozbrojených konfliktů. Pokud však budeme za ně označovat pouze války sledující změnu politického systému a ostatní za specifický typ, pak občanské války představují v současnosti výjimečný typ konfliktu. Skutečné občanské války představují čistě či dominantně ideový mocensko-politický souboj skupin obyvatel, které nelze definovat jinak než jako občané, tj. bez zjevných etnických či náboženských atributů a aspirací. Exemplární příklady občanských válek v minulosti reprezentovaly americká válka Severu proti Jihu (i když ji lze také zařadit mezi války za identitu – separatismus Jihu), občanská válka v Rusku (1917–20), nebo občanská válka ve Španělsku 1936–39. V období studené války pak lze za občanské války označit ozbrojené konflikty, které představovaly zástupné války v rámci soupeření dvou ideologicky protikladných soupeřících bloků: válka v Jižním Vietnamu, Kambodži, Laosu (které byly následně internacionalizovány), Etiopii, Angole a Mosambiku (i když africké konflikty měly také etnické linie). V současnosti se za ně považují ozbrojené konflikty v Alžírsku (i když lze namítnout, že se jedná nejen o střet mocenský, ale také o konflikt, který je determinován kulturně – sporem mezi sekularisty a islamisty), v 60. a 70. letech zmíněný konflikt v Kolumbii (v posledních dvou desetiletích se jedná spíše o konflikt, ve kterém jde guerillám

³³ http://en.wikipedia.org/wiki/Jacobo_Arenas,
http://www.ideaspaz.org/publicaciones/download/guerra_civil_english.pdf
Hobsbawm (http://socialistregister.com/files/SR_1970_Hobsbawm.pdf).

primárně o kořist) nebo v Nepálu. Také lze mezi ně zařadit krvavé konflikty v Libérii a Sierra Leone nebo v Angole v období 1976–92 (i když v jejich rámci lze rozlišit také etnickou linii sporů a zejména dominantní ekonomický faktor).

Uvedené problémy se odrážejí také v řadě datasetů, protože kategorizace některých konfliktů je sporná. Např. Marshall ve svém přehledu považuje boj o černošských ozbrojených politických složek ZANU/ZAPU v Rhodesii 1972–79 za etnický konflikt, a boj proti apartheidu v JAR za etnickou válku (navíc v jeho rámci pravicová zuluská Inkatha soupeřila s levicovým ANC). Na druhé straně separatismus kulturně odlišného Východního Timoru okupovaného Indonésií označuje za válku občanskou. Na druhé straně střety etnik Konkombů a Nanumbů v Ghaně, nebo srážky vlády (a křesťanů) s islamisty v Nigérii na začátku 80. let považuje za občanské násilí. Podobně PRIO/UCDP dataset označuje válku v Jižním Vietnamu (1955–64) za teritoriální konflikt. Přestože komunisté usilovali o sjednocení země, základním motivem bylo zřízení komunistického státu, a tudíž by tato válka měla být označována prvotně jako občanská. To samé platí pro konflikty, jejichž podstatou je boj proti kolonizátorům za národní osvobození.

I periodizovanou válku v Afghánistánu (1992–2001) lze také považovat za občanskou, přestože její obraz významně určovaly etnické a kmenové linie a zájmy (severní aliance vedená Tádžiky versus paštúnský Taliban). Problematičtější je zařazení konfliktu v Somálsku. Země jako celek de facto neexistuje, když nemá legitimní centrální vládu a je rozdělena do tří částí (dvě – zejména zmíněný Somaliland a také sousední Puntland jsou de facto separovány a fungují relativně nezávisle, i když na území Puntlandu občas probíhají boje), přičemž v rámci populačně největší části, bývalého italského Somálska s hlavním městem Mogadišo, se dlouhodobě vedou kmenové boje o jeho kontrolu a o politickou dominanci (zatímco tento konflikt lze označit jako občanskou válku, separatismus Somalilandu a Puntlandu nikoli).

Také krvavý rozpad Jugoslávie nebyl válkou občanskou, ale válkou etnonacionální či etnicko-religiózní (kulturní). Přestože sociálně-ekonomické důvody pro rozpad (vyšší ekonomická vyspělost Slovinska a Chorvatska a přerozdělování HDP ve prospěch Srbska) zde byly přítomné též, nebyly nejdůležitější. Prvotní motivace byla národnostně religiózní povahy, když eskalaci a výbuch konfliktu živily dlouho potlačované animozity starého data, a nikoli prvotně ekonomické zájmy, jakkoli při vzniku války i v jejím průběhu hrály roli.

Na druhé straně krvavé konflikty ve Rwandě a Burundi, které jsou vesměs interpretovány jako konflikty etnické, vykazují významné sociálně-ekonomické determinanty: vyšší ekonomický, a tudíž i společenský a politický status Tutsiů provokoval populačně dominantní Hutuy k soustavným vzpourám, až poslední vyústila ve skutečnou genocidu. Tato genocida či spíše politicida/democida, zejména s ohledem na vysoký počet obětí, nemohla být založena jen etnicky, ale zasáhla také řady loajálních Hutuů. Podíl Tutsiů v zemi totiž podle většiny zdrojů před masakry činil cca 15 % (podle některých dokonce jen 6 %), což by v případě, že většinu obětí tvořili Tutsiové, znamenalo prakticky jejich vyhlazení (výchozí údaje tedy musí být značně nesprávné, resp. nepůjde jen o čistě etnický konflikt).

I když ekonomické důvody mohou být sekundární příčinou konfliktů, stávají se často limitujícím faktorem jeho dalšího vývoje; původně politický, event. kulturní konflikt se časem – s neschopností jedné strany zvítězit – ekonomizuje, ekonomické zdroje a finanční prostředky se stávají cílem (Cater 2003). Zejména v nejchudších zemích a kolabujících státech, kde konflikty způsobují další prohloubení úpadku a degradaci kvality života (a ve výsledku bludný kruh násilí), materiální ekonomické aspekty konfliktu převáží nad ostatními a původní politicko-občanské motivy často prakticky vymizí. Snow (1996) v případě těch nejhrůznějších konfliktů hovoří o „neobčanských“ (*uncivil*) válkách, aby tím naznačil, že

v nich již nejde o principy a tradiční politické cíle, ale o totální zničení protivníka na straně jedné, či o holé přežití na straně druhé.

Bez ohledu na (často) akademicky diskutované základní příčiny válek došlo během 90. let v rozvojovém světě, zejména v subsaharské Africe, k významné ekonomizaci většiny konfliktů. Důvodem bylo omezení (či konec) ekonomické i vojenské pomoci (tj. dodávek zbraní soupeřících mocností a jejich satelitů), a také omezení přítomnosti zahraničních jednotek, poradců, odborníků. Tato skutečnost vedla k rozvoji nových, vesměs ilegálních či kriminálních forem financování, a zejména k intenzivnějšímu využívání místních surovinových zdrojů. Časem se z prostředku stal cíl, občanské války se transformovaly buď ve války pro ekonomické přežití, nebo pro obohacení a zisk – ve války **kořistnické**.

5. Statistická analýza vnitrostátních ozbrojených konfliktů

Války a ozbrojené konflikty jsou analyzovány odnepaměti. Kvantitativní analýzy incidence válek mají však poměrně krátkou historii. Za první vědecké práce založené na analýzách rozsáhlých datových souborů válek se považují práce Sorokina (1937) a Quincy Wrighta (1942). V 60. letech zahájil novou etapu kvantitativního výzkumu válek Richardson (1960), na něj navázal výše zmíněný projekt COW. Ke skutečnému boomu studia válek a ozbrojených konfliktů se zaměřením na „občanské“ války, resp. vnitrostátní konflikty dochází až po konci studené války v 90. letech v souvislosti se vznikem a rozvojem specializovaných vědecko-výzkumných pracovišť (viz seznam zdrojů a institucí). Většina nových odborných studií je založena na kvantitativních analýzách, které přináší stále nové poznatky. Nelze však říci, že by poznání příčin válek bylo v důsledku těchto prací jasnější. Výsledky velkého množství statistických analýz a jejich interpretace jsou totiž velmi rozmanité. S určitou dávkou nadsázky by se dalo říci, že pokud nějaký autor či tým mají za cíl dokázat vliv nějakého faktoru (nebo souboru faktorů) na výskyt válek, pak se mu to většinou podaří. Právě tato skutečnost představovala inspirační zdroj a východisko analytické části práce. Prvním krokem následující analýzy je kritické zhodnocení používaných datasetů, v jehož rámci byly provedeny některé korekce, s cílem vytvořit do jisté míry srovnatelné soubory skutečných vnitrostátních konfliktů. Druhou část tvoří přehled a charakteristika rozsáhlého souboru nezávislých proměnných.

5.1 Závislé proměnné – hodnocení využívaných datasetů

Většina prací usilujících o vysvětlení (příčin) vzniku a trvání (či prodloužení) válek a ozbrojených konfliktů se koncentruje na hledání, ošetřování a také konstrukci nezávislých vysvětlujících proměnných, přičemž jen některé studie (či spíše instituce) se věnují přednostně a dlouhodobě problematice závislých proměnných. Přitom sledují zejména jejich exaktnějšímu (kvantifikovanému) vyjádření konfliktů. Přestože řada datasetů operuje se striktními kritérii pro zařazení konfliktů, posouzení vypovídací schopnosti na základě relevantního vyjádření závislé proměnné nebývá dosud dostatečně reflektováno či zdůrazňováno. Řada analýz jako základní závislou proměnnou používá pouze prostého počtu konfliktů, resp. počtu epizod – výskytu konfliktu v určitých časových obdobích, např. pětiletých (Collier a spol.). Stále častěji používaný počet obětí je v případě většiny datasetů vesměs omezen na přímé (bojové) oběti, což stále méně koresponduje s realitou současných „postmoderních“, nevyhraněných, „civilních“ konfliktů charakterizovaných vzrůstajícím podílem civilních, a zejména nepřímých obětí.

Během posledních desetiletí byla vytvořena celá řada datasetů, sledujících rozmanité cíle a proto jen některé jsou vhodné pro srovnávací analýzu. Úplný přehled celkem 60 používaných datasetů zpracovala Kristine Ecková (2005). Za nejvíce respektované a ve statistických analýzách často používané se považují následující datasety: COW, Fearon, IISS – International Institute for Strategic Studies, KOSIMO (HIIK), Marshall (MEACPV), projekt Ploughshares a zejména nejrozsáhlejší UCDP/PRIO.

Datasety se liší počtem konfliktů, vesměs na základě používaných kritérií. Přičemž např. COW, PRIO/UCDP využívají striktnější a HIIK (KOSIMO) nebo PIOOM volnější kritéria pro zařazení konfliktů do příslušných databází. Datové soubory se dále liší charakteristikami, které jsou v rámci studia sledovány: datace a délka konfliktů, počet obětí (pokročilejší datasety obvykle poskytují nejnižší, nejvyšší a střední odhad počtu obětí), typ konfliktu (přičemž přehledy jen výjimečně obsahují explicitní označení typu podle původu/příčin konfliktu), soupeřící složky (strany) včetně složek zahraničních, vyjádření intenzity konfliktu (pokud to nejsou oběti) a řadu dalších více či méně specifických údajů.

Základní problém při studiu „občanských“ válek představuje rozhodnutí, zda se jedná o vnitrostátní konflikt či nikoli, které však není úplně triviální. To dokumentují rozdílné přístupy i v případě sledovaných datasetů, jež některé v tomto ohledu problematické konflikty zahrnují a jiné zase nikoli.

V případě datasetu UCDP/PRIO, který je i v rámci této práce nejvíce využívaný a který tohoto rozlišení explicitně nepoužívá (základními typy jsou konflikty o kontrolu vlády nebo území) jsou vyloučeny konflikty, které představují boj proti okupaci a koloniální nadvládě. Výjimku představují konflikty v Tibetu, které většina datasetů považuje za vnitrostátní konflikty Číny (nikoli však Marshall). Argumentuje se přitom tím, že Tibet jako nezávislý stát nebyl mezinárodně uznán. Pro potřeby statistické analýzy „občanských“ válek byly vyřazeny následující konflikty:

- izraelsko-palestinský konflikt rozhodně není vnitrostátním konfliktem, natož občanskou válkou, ale konfliktem při vzniku státu (když oficiálně byl zatím uznán jen stát Izrael);
- poválečné konflikty v Pobaltí (boj Lesních bratří Estonska, Litvy a Lotyšska proti sovětské okupaci);
- konflikt o Západní Saharu nelze považovat za vnitrostátní, neboť se jedná o boj fronty POLISARIO (Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro) o nezávislost – proti okupaci ze strany Maroka (narozdíl od Tibetu OSN nastalý stav nikdy neuznala);
- konflikt v Namibii, kde analogicky Lidová organizace Jihozápadní Afriky (South West Africa People's Organization – SWAPO) bojovala v letech 1966 až 1990 o nezávislost na Jihoafrické republice.

Na druhé straně např. v rámci „národně osvobozené“ války proti koloniální britské správě v Malajsku, se také odehrával vnitřní boj mezi vedoucí složkou boje – komunisty a jejich spojenci a centrální vládou, proto je tento konflikt v datasetu ponechán (oběti konfliktu však rozlišeny nejsou).

Naopak konflikty v Rhodesii (nyní Zimbabwe) nebo v Jihoafrické republice se označují jako konflikty o vládu/moc, přitom jejich primárním cílem byl boj proti apartheidu o zrovnoprávnění většinové černošské populace.

Řadu konfliktů nelze jednoznačně zařadit. Nejčastěji se jedná o (původně) vnitrostátní konflikty (občanské války), které byly rozmanitým způsobem internacionalizovány. To je také případ Korejské války (1950–53). Jeden z největších mezinárodních konfliktů studené války lze v počátcích považovat za válku občanskou; pokud ji datasety vedle mezinárodního konfliktu charakterizují také jako válku občanskou, pak je ve statistice srovnání datasetů zahrnuta. Protože však rozlišení obětí stran konfliktu (zejména Korejců a Číňanů) je obtížné, do statistické analýzy nebyla válka zahrnuta. Zahrnutí Korejské a Vietnamské války s velkými počty obětí by zvýšilo význam ideologických (občanských) příčin válek, charakteristických pro období studené války.

Také Dhofarské povstání v Ománu lze považovat jak za vnitrostátní občanský konflikt (levicoví modernisté proti konzervativní vládě), tak za dokončení boje o nezávislost.

Počet jednoznačně nezařaditelných konfliktů vzrůstá a právě tato skutečnost charakterizuje ozbrojené konflikty po konci studené války; takové konflikty reprezentuje První africká válka v Kongu/Zaire a dále války v Sierra Leone, Somálsku a do jisté míry i v Libérii, Čadu, Súdánu a Dárfúru.³⁴

³⁴ Pro rozlišení typů bylo využito typologie Marshalla (Major Episodes of Armed Conflict and political Violence, 1945–2006).

Vyloučeny jsou také konflikty, které reprezentují jednotlivé teroristické útoky, jejichž aktéři mají původ v zahraničí (útoky 11. září 2001 v USA, ve Španělsku 2004, Londýně 2005 aj.) i jednotlivé teroristické akty, které nejsou součástí dlouhodobých ozbrojených aktivit.

5.1.1 Počty válek a ozbrojených konfliktů

Základní ukazatel všech datasetů a hodnocení bezpečnostní situace ve světě představuje prostý počet konfliktů, který se však v rámci této práce využívá pouze v tabulkách a grafech. Avšak jeho poměrně značné rozpětí (100 až 300, resp. 400 konfliktů) naznačuje rozdílné přístupy (nejen definice) pro zařazování a rozlišování konfliktů. V případě datasetů KOSIMO a PRIO/UCDP jsou uvažovány/rozlišovány epizody konfliktů, vesměs na základě příslušných kritérií, tj. příslušného počtu obětí a proměny aktérů konfliktů (účast různých stran), event. časové kontinuity. Jako jednotlivé položky jsou uvedeny konflikty v jejichž rámci se významně změnili aktéři (nejčastěji vstupem nových stran, včetně zahraničních složek – internacionalizované konflikty), další pak představují jednotlivé epizody konfliktů, vytvořené přerušením původního konfliktu na dobu delší než dva roky (v případě UCDP to znamená, že během takového období počet oficiálně zjištěných bojových obětí nepřekročil 25 za rok).

Co se týče srovnávání rozdílů (válek a konfliktů) v období Studené války a po ní, dělítkem je rok 1989, přičemž do éry po studené válce bylo vedle všech konfliktů jež začaly v roce 1990 a později je také započítáno několik konfliktů, které bezprostředně souvisejí s rozpadajícím se Sovětským svazem, a které začaly již před rokem 1990 (např. konflikt o Náhorní Karabach, který začal již na přelomu let 1988 a 1989).

Konkrétní statistická (korelační a regresní) analýza je však provedena za státy, což ovšem deformuje výsledky, zejména v případech zemí, které jsou postiženy mnoha různými konflikty. V případě analýzy souborů všech jednotlivých konfliktů (bez zahrnutí zemí, které konflikty postiženy nejsou), by však byly výsledky neprůkazné. Např. v rámci bývalé Jugoslávie lze rozlišit až 8 konfliktů, které souvisely s rozpadem federace: Slovinsko, dva konflikty týkající se Chorvatska, 4 konflikty v rámci bosenské války (Bosňáci/Muslimové versus Srbové, Chorvaté x Srbové, Chorvaté x Bosňáci/Muslimové, Muslimové versus Muslimové – separace Bihače). Zejména v rámci mnohonárodnostních států lze identifikovat řadu konfliktů (Indie, Myanmar/Barma, Indonésie). Řada datasetů tyto skutečnosti respektuje, některé však nikoli. K největším deformacím (zkreslení reality) dochází v případě Nigérie a DR Kongo/Zaire, kde lze rozlišit desítky, zejména etnicky založených konfliktů. Většina datasetů však tuto realitu s ohledem na přijatá kritéria (absence organizovaných ozbrojených složek a méně než 100, resp. 1 000 bojových, event. doložených celkových obětí) nereflexuje.

Základní problém, kterému mnozí autoři studií či analýz válek a ozbrojených konfliktů nevěnují patřičnou pozornost představuje vyjádření závislé proměnné, tedy ozbrojeného konfliktu. Řada prací používá jednoduchého způsobu, tedy prostého počtu a epizod (*onsets*) konfliktů, resp. „vážené“ formy – „válekoroky“ či „válekoměsíce“. Avšak pokud není datace či délka konfliktů uvedena jasně (např. COW jí uvádí ve dnech), pak je v řadě případů obtížné ji přesně určit. Mnoho konfliktů trvá roky i desítky let, ale vesměs s nízkou intenzitou, která v případě řady datasetů (zejména UCDP) znamená vyřazení, vzhledem k tomu, že nejsou splněna kritéria o počtu doložených bojových obětí. Řada datasetů sice uvádí dataci (rok začátku, eventuálně konce konfliktu), ale přesnou délku ve dnech či měsících (až na výjimky jako COW) neposkytuje. K největšímu zkreslení (dat) pak dochází právě v případě dlouhotrvajících konfliktů nízké intenzity (např. extrémní levice/naxalité v Indii, etnické konflikty na severovýchodě stejné země, Ujguři v Sin-ťiangu), resp. založených pouze na teroristických útocích (Baskicko, Severní Irsko, Egypt). Nejvyšší hodnoty (sumu délek) vykazují státy s více dlouhotrvajícími konflikty (malou perspektivou oboustranně přijatelného

ukončení), motivovaných vesměs etnickým separatismem (Indie, Myanmar, Etiopie), výjimku představuje Kolumbie, kde se původně ideologicky založené konflikty transformovaly v konflikty sledující trvale udržitelné zisky (viz obr. 29).

5.1.2 Problematika měření a vyjadřování obětí

Počty obětí představují nejvýznamnější závislou proměnnou a protože se podle zdrojů i přístupů značně liší, mohou významně ovlivnit výsledky analýz. Zvláště v případech, kdy dataset obětí některých konfliktů vůbec neuvádí, nebo když jeden operuje jen s oficiálními (doloženými) bojovými oběťmi a jiný naopak zahrnuje oběti celkové, tedy převážně civilní. Největší rozdíly způsobuje zahrnutí obětí nepřímých, jež některé datasety již začínají uvádět. A tak je možné při jejich srovnávání počítat např. v případě konfliktu na území DR Konga/Zaire s rozptylem od 100 000 až po 5 miliónů obětí (viz AKUF vs. Fearon nebo UCDP).

Největší problémy s počty obětí způsobují rozsáhlé válečné konflikty minulosti, ve kterých se angažovalo obvykle více států, když primární otázku představuje rozhodnutí, zda konflikt zařadit mezi vnitrostátní (internacionalizované) či nikoli (vliv několika miliónů obětí v případě konfliktů jakými byly Korejská nebo Vietnamská válka je významný). Asi nejkorektnější je použít odhad počtu obětí na konto vnitrostátního konfliktu, jakkoli je to obtížné (např. v případě jihovietnamské války se tyto odhady pohybují mezi 400 000 až 1,5 miliónem). Ještě obtížnější je to v případě Korejské války, protože údaje zúčastněných stran (zejména Číny) se významně liší. Menší problém představuje válka, jež vedla k nezávislosti Bangladéše v roce 1971 (s 300 tisíci až 1 miliónem obětí) – jednalo se o separatismus Bengálců Východního Pákistánu, tudíž oběti konfliktu jsou zahrnuty do sumy konfliktů původního Pákistánu.

Jen několik datasetů, konkrétně COW, Fearon a UCDP uvádí originální údaje o počtu obětí, opírající se o vlastní šetření zdrojů. Ostatní soubory včetně datasetů AKUF, KOSIMO a Marshalla údaje přebírá či počty obětí odhaduje. U řady méně významných konfliktů na periferii světa dokonce údaje chybějí. V takových případech byly použity odhady, přičemž jako nejvýznamnější zdroj sloužily často využívané stránky *Death Tolls for the Man-made Megadeaths of the Twentieth Century*, které spravuje Matthew White a statistické přehledy Rudolpha Rummela³⁵, specialisty na války a masové represe (democidy).

Vzhledem k problémům s daty (délkou i počty obětí) nebude většina analýz nikdy zcela korektní; např. délka se nadhodnocuje v případě dlouhotrvajících konfliktů nízké intenzity, a naopak, zejména v případě většiny ozbrojených konfliktů na periferii jsou konzervativními datasety podhodnocovány počty (civilních nepřímých) obětí, které je tradičními metodami obtížné ověřit.

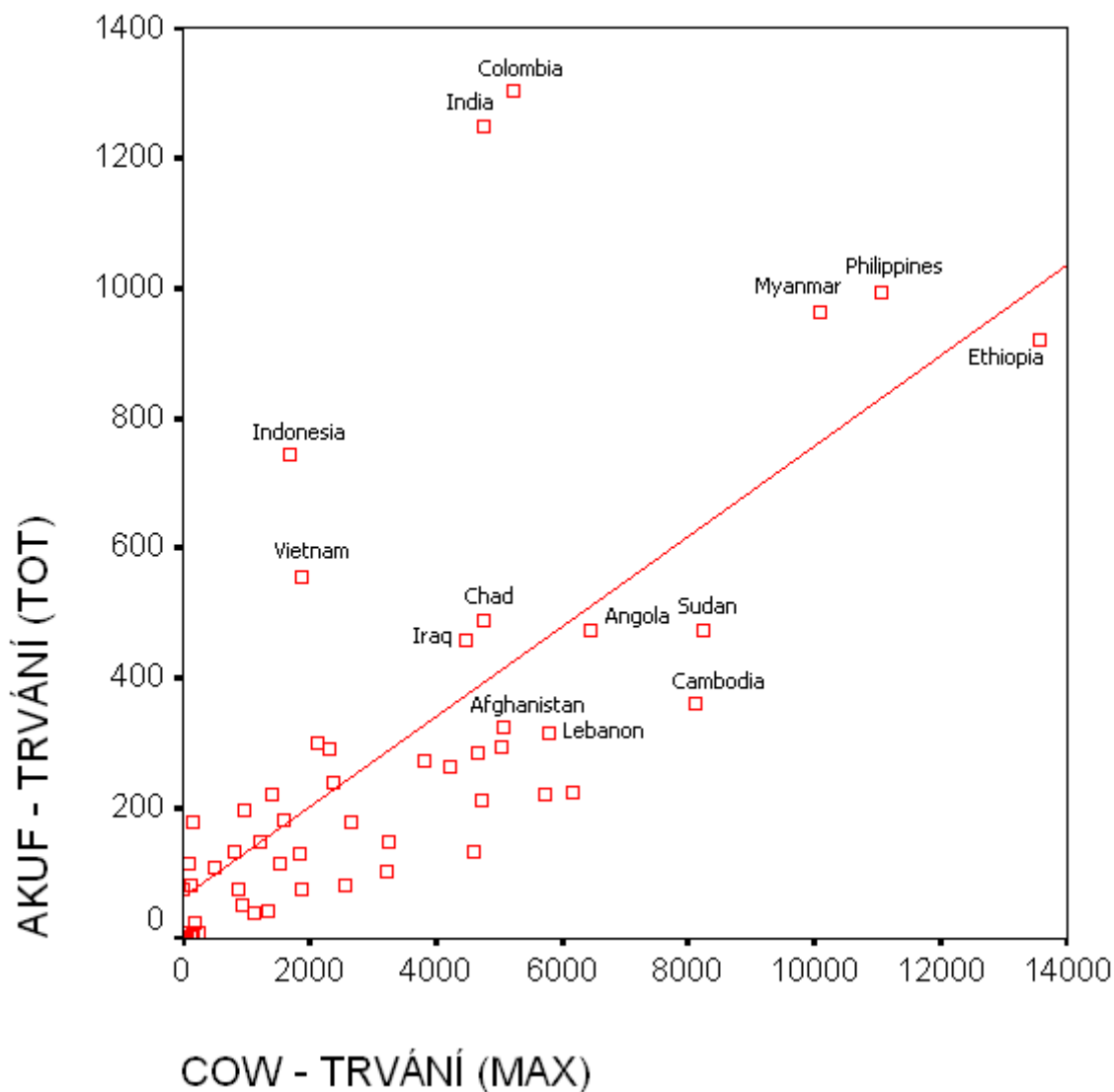
Za nejrespektovanější databázi obětí se považují přehledy PRIO/UCDP, resp. údaje spolupracujících autorů Gleditsche a Lacinaové (2005), kteří striktně používají kritéria bojových obětí (protože rozhodně nezahrnuje všechny civilní oběti, dokumentuje tento dataset výrazný pokles obětí po konci studené války). Jen výjimečně některé zdroje (datasety) uvádějí nejvyšší možné odhady zahrnující také nepřímé oběti (takový případ představuje cca 3,5 až 5 miliónů obětí konfliktu v DR Kongo/Zaire v letech 1997–2002). Srovnání údajů dvou datasetů (AKUF s vyššími odhady počtu obětí a konzervativnějšího UCDP) ukazuje obr. 12.

Vzhledem k tomu, že mnoho autorů zdůrazňuje nové atributy současných konfliktů, zvláště pak vzrůstající podíl civilních a nepřímých obětí, je pozoruhodné, že většina datasetů i

³⁵ Freedom, Democracy, Peace; Power, Democide, and War (<http://www.hawaii.edu/powerkills/welcome.html>)

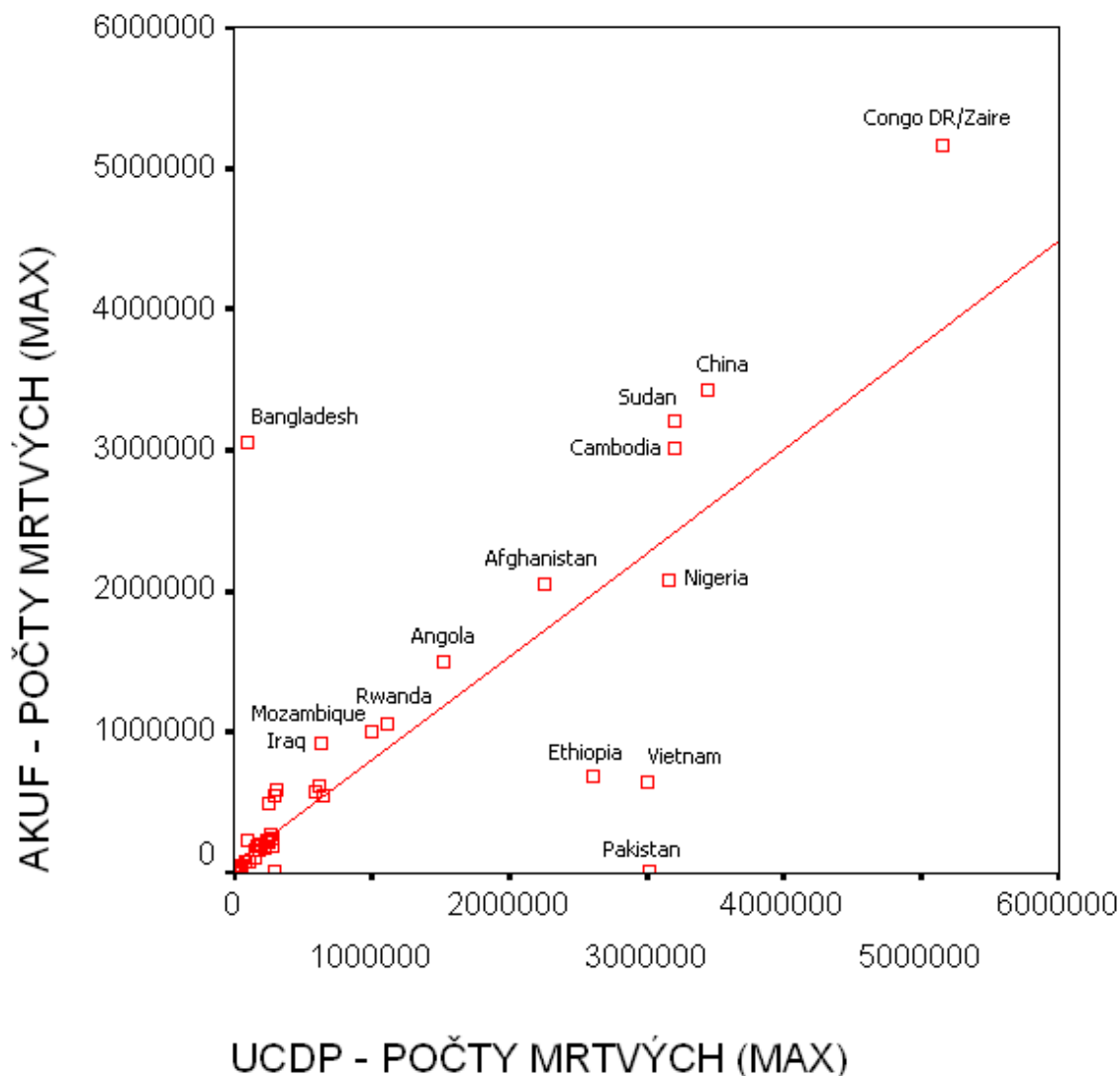
odborníků s nimi nepracuje. Pokud mají mít analýzy válek a ozbrojených konfliktů i praktický význam, pak je nutné – i s ohledem na oběti (ať už se jedná o tzv. oběti kolaterální, oběti masových represí, nebo oběti v důsledku vyvolaných epidemií, hladomorů, zhoršení kvality života, devastace zdravotní a sociální infrastruktury) – začít operovat s vyššími počty a odhady. Koneckonců i UCDP ve svých materiálech a na svých stránkách vedle oficiálních údajů uvádí, že reálný počet obětí je často podstatně vyšší. Navíc prakticky žádné datasety nepočítají s oběťmi pozemních min, které mají ročně na svědomí desítky tisíc lidí.

obr. 11 Korelační diagram – srovnání datasetů AKUF a COW podle délky konfliktů

Pozn. AKUF (měsíce), COW (dny)

obr. 12 Korelační diagram – srovnání datasetů AKUF a UCDP podle počtu obětí

Pozn.: Uvedeny jsou maximální odhady obětí.

Vybrané příklady nesrovnalostí v počtech obětí v případě respektovaných datasetů.

Např. UCDP v případě občanské války v Alžírsku (od roku 1991 do roku 2001, resp. do současnosti) uvádí 45 200 (minimum) až 93 000 (maximum) obětí (donesdávna to bylo jen 23 až 25 000), ale v textové charakteristice přehledu se uvádí, že počet obětí významně překračuje 100 000 (značná část obětí jde totiž na konto jednostranných represí). Ke skutečně paradoxní situaci dochází v případě konfliktů v Kambodži (1975–79) nebo ve Rwandě v roce 1994. V obou případech v rámci střetů organizovaných ozbrojených složek padlo podle konzervativních datasetů jako COW a UCDP několik málo tisíc či dokonce jen stovek bojovníků, přitom na konto masových jednostranných represí padlo asi 1,5 miliónu, resp. necelý milión obětí – civilistů.

Vzhledem k uvedeným problémům, byly v rámci statistické analýzy (alespoň v případě hlavních datasetů – konkrétně UCDP) využity alternativní hodnoty obětí: originální data (minimální a maximální hodnoty) doplněná o maximální hodnoty, jež zohledňují další důvěryhodné zdroje. Oběti konfliktů jsou přitom vyjádřeny dvojím způsobem:

1) v tabulkových přehledech absolutními hodnotami (minimální, maximální, event. střední či nejlepší odhad, viz příloha 3), v některých případech také včetně obětí nepřímých, vesměs

obětí epidemií a hladomorů, vyvolaných válkami (nelze tedy ve všech případech hovořit o skutečné srovnatelnosti);

2) pro statistické analýzy byly použity relativní hodnoty – minimální a maximální % podíl obětí za všechny konflikty vztažený ke střednímu stavu obyvatel příslušné země.

V případě regionálně/lokálně omezených konfliktů je počet obětí vztažen k zasažené populaci příslušného regionu, např. Kosova, Čečenska (přestože Čečenci podnikali některé teroristické útoky na různých místech Ruska), států na severovýchodě Indie, Východního Timoru, angolské Cabindy apod. V některých případech je obtížné nejen zjistit skutečné počty obětí, ale i tyto údaje relativizovat, když nejisté jsou jak hodnoty obětí, tak relevantní populace. Např. v případě boje Karenů v Barmě/Myanmaru a zejména tehdy, když v zemích jako Myanmar, Kongo/Zaire či Kolumbie probíhá několik paralelních ozbrojených konfliktů, které se někdy překrývají. Problematická je relativizace údajů v případě jednotlivých ozbrojených akcí, např. obsazení japonského velvyslanectví v peruánské Limě příslušníky levicového hnutí MRTA, kdy zahynuli všichni „teroristé“, sotva lze vztahovat k celé populaci Limy. Také v případě vesměs lokálně omezených vojenských převratů jsou oběti vztaženy buď k početnímu stavu ozbrojených sil (pokud násilí nepřeroste v občanský konflikt většího rozsahu), nebo příslušné lokality (obvykle hlavní město).

příklad rozptylu obětí – Vietnamská válka

Jižní Vietnam: oběti z řad

- ozbrojených složek: 181 483 (Gilbert) až 650 000 (Small a Singer)
- civilistů: 50 000 (Gilbert), 287 000 (Clodfelter): 247 600 bojových obětí + 38 954 zavražděných NLF až 2 mil. resp. 5,1 mil. celkem za celou Vietnamskou válku;
- Viet Congu a Severovietnamců 440 až 1,1 mil. (podíl Viet Congu cca 80 %) rozptyl v případě obětí Severního Vietnamu činí jen 55 až 58 tis.

válka v DR Kongo/Zaire

- 145 500 bojových obětí (Lacinaová, Gleditsch 2005) na jedné straně a 3,5 až 5 miliónů při započtení nepřímých obětí (přičemž většinu z nich má na svědomí zvýšená úmrtnost uprchlíků – převážně žen a dětí v uprchlických táborech i mimo ně).

5.1.3 Poznámky k použitým datasetům

Dataset AKUF (1945–2006) – Arbeitsgemeinschaft Kriegsursachenforschung (Pracovní skupina pro výzkum válek) se sídlem v Hamburgu.

Dataset po korekci obsahuje 199 vnitrostátních konfliktů (původně 206, viz obr. 13); rozlišuje konflikty na antirežimní (občanské) a na ty, které sledují separaci či autonomii. Hlavním nedostatkem jsou nesystematické (neúplné) údaje o počtu obětí.

Vybrané nedostatky:

- Baskicko: nepřesná datace konfliktu (období 7. 6. 1968–1979), přitom k nejvyššímu počtu obětí došlo v roce 1980 a většina obětí konfliktu připadá na období 1978–92 (s výjimkou let 1988–89); pokud délku konfliktu měříme na základě aktivit, tj. podle teroristických aktů, resp. počtu dní s oběťmi, pak se jedná o 16 měsíců za období 1968–89.
- U současné války v Iráku uvádí AKUF rozdílné začátky, v přehledu rok 1998 (Americké bombardování), ale v textové charakteristice je správně uveden duben 2003.
- Konflikt v Namibii (1966–88) není většinou datasetů a prací považován za vnitrostátní konflikt, ale za válku o nezávislost, tudíž byl neměl zahrnut do analýz „občanských“ válek.

Dataset COW (1990–1997) – Correlation of war

Patří k nejdéle užívaným datasetům a vzhledem ke striktní kritéria (viz dále) představuje dataset s nejnižším počtem válek/konfliktů (celkem 102 za období 1945–97, viz obr. 14) a operuje také s nejnižšími počty obětí. Kritéria pro zařazení konfliktů do kategorie občanských válek (používají je i další autoři, resp. datasety, např. Collier, Fearon, Duffy Toftová):

- 1) cílem soupeřících stran je získání politické moci – kontrola vlády
- 2) musí se jej zúčastnit dvě organizované skupiny bojovníků
- 3) jednu z nich představují složky státu (vlády)
- 4) počet obětí činí průměrně minimálně 1 000 za rok
- 5) poměr obětí dvou stran konfliktu musí činit nejméně 95 % ku 5 % (ztráty na straně silnější složky – obvykle vlády) musí činit alespoň 5 % celkových obětí.

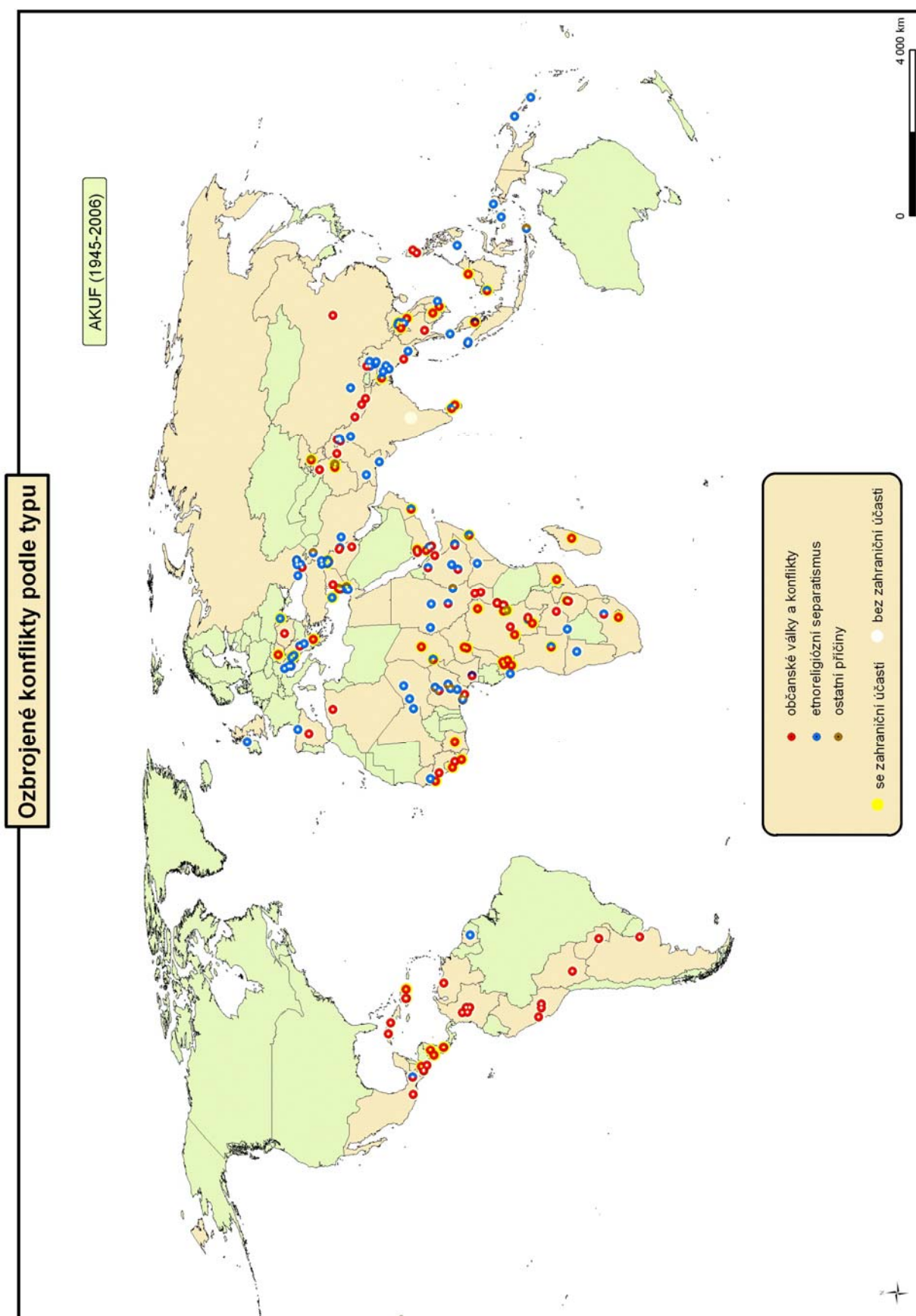
Vybrané nedostatky:

Dataset neobsahuje celou řadu významných konfliktů, zejména proto, že různé ozbrojené konflikty zahrnuje pod jediný: konkrétně spojuje konflikt Sikhů (Chálistán) s konfliktem v Kašmíru; analogicky sdružuje konflikty s Kurdy a šíity v Iráku, nebo typově velmi rozdílné konflikty: v Kongu/Zaire v období 1960–65 (jedná jak tradiční politicko-mocenský konflikt o kontrolu vlády, resp. občanský konflikt mezi levicí a pravicí, tak o separatismus – snahu Katangy o nezávislost).

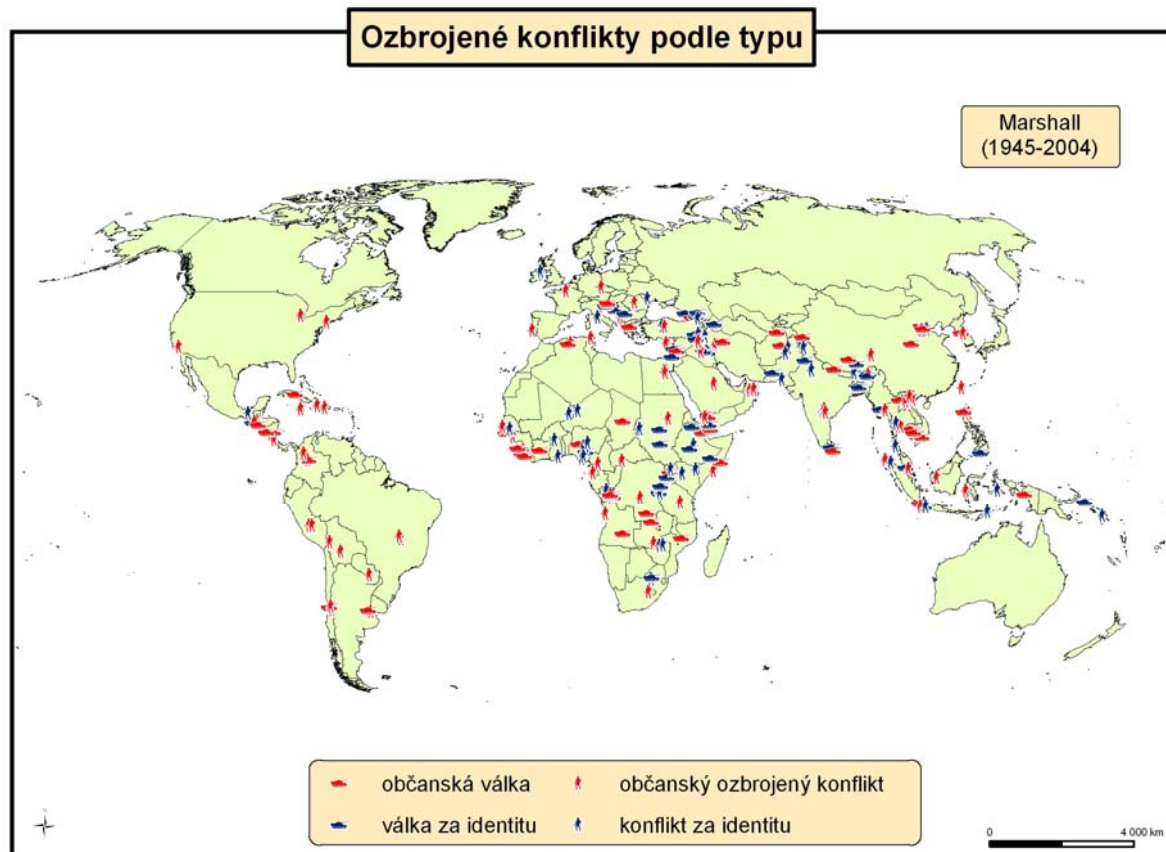
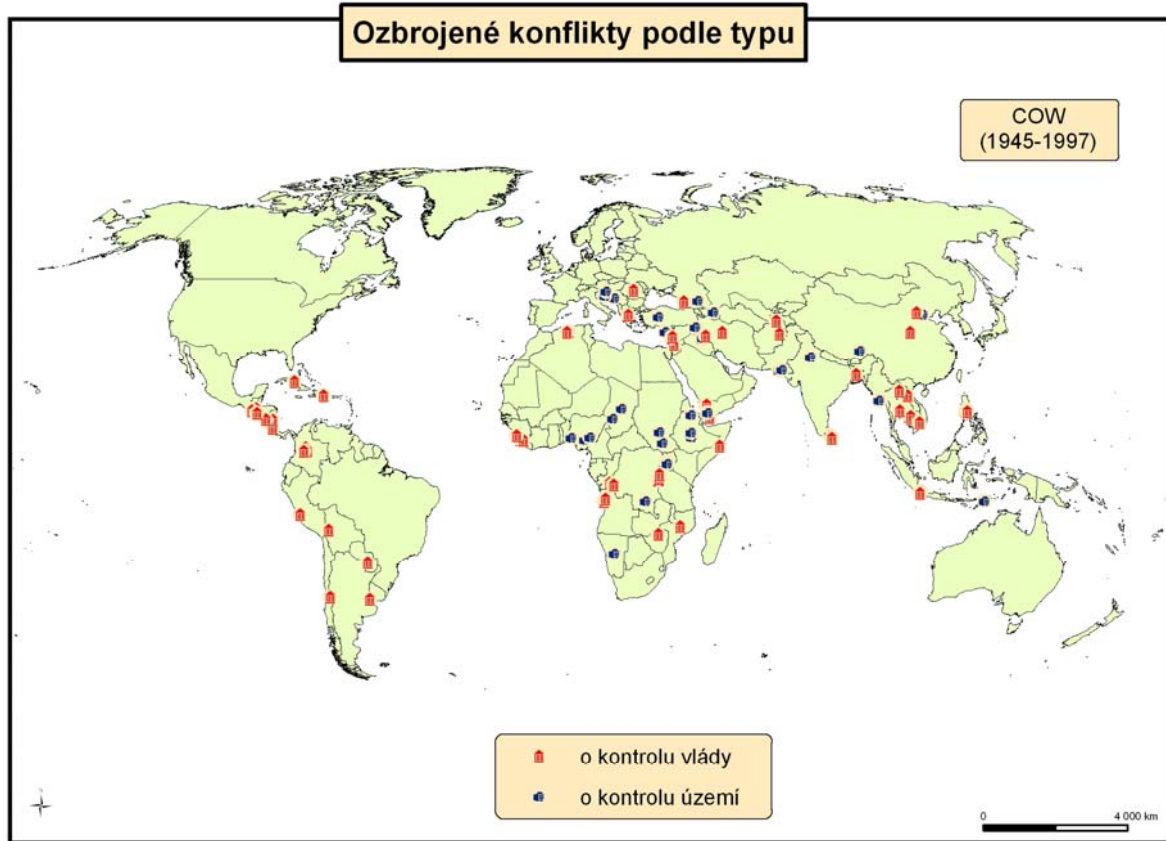
Podobně metodicky nesprávné je spojování konfliktů na začátku 90. let v Gruzii: občanský (Gamsachurdia versus opozice) se separatismem Abcházie. Tento případ kontrastuje s tím, že v rámci občanské války v Guatemale COW správně rozlišuje dvě linie střetů – mezi vládou a (mayskými) indiány a mezi vládou a levicovou opozicí (většina datasetů charakterizuje konflikt jako občanský).

Vnitrostátní konflikt v Libanonu dataset stejně jako většina dalších označuje jako občanskou válku. Střet pravicové vlády křesťanských sil s palestinskou levicí o kontrolu vlády, resp. změnu politického systému, rozdělení moci, byl zásadní, hlavní linie inkompatibility však představují zájmy náboženských komunit (křesťané, sunnité, šíité, drúzové).

obr. 13 AKUF – Ozbrojené konflikty podle typu

obr. 14 COW a Marshall – Ozbrojené konflikty podle typu

Dataset Fearona a Laitina (1945–99) – Stanford University³⁶

Přehled konfliktů vychází z datasetu COW, ale uvádí více konfliktů (114, viz obr. 1). Hlavním nedostatkem je pouze přibližná datace (rok začátku a konce konfliktu), bez ohledu na skutečnou délku. V některých případech se od ostatních významně liší, např. občanská válka v Mosambiku podle něj skončila až v r. 1995. Zahrnuje konflikt o Západní Saharu a také konflikty – partyzánský boj Lesních bratří států Pobaltí proti sovětské nadvládě/okupaci.

Pozoruhodné, že uvádí konflikt v Guineji-Bissau s datem 1992–94, který jiné datasety neznají, když všechny uvádějí správně občanskou válku 1998–99. Věcně i metodicky nesprávné je sdružování několika konfliktů pod jediný, jako v případě Myanmaru/Barmy, nebo konfliktů na severovýchodě Indie (1952–1999). Narozdíl od většiny datasetů uvádí konflikt v Ujgursku/Sin-ťiang (1991–99), který má přitom charakter ojedinělých teroristických útoků a rozhodně neodpovídá výchozí definici válek

Co se týče typů, pak konflikt mezi původnímu obyvateli provincie Sindh (zejména v Karáči) a Muhadžíry přistěhovavšími se po rozdělení Indie lze považovat za identitární, stejně jako občanský – boj o (lepší) politický status.

Dataset HIIK/KOSIMO (1945–1999) – Heidelberger Institut für Internationale Konfliktforschung

Heidelberský ústav pro mezinárodní výzkum konfliktů spravuje databázi KOSIMO (Konflikt Simulations Modell), která zahrnuje nejen ozbrojené konflikty (viz obr. 15), ale také latentní (politické) konflikty za období 1945–99. Aktualizaci souboru (viz obr. 16) poskytují periodika HIIK Conflict Barometer (viz obr. 16).

Typickou charakteristikou datasetu, kterou se liší od většiny ostatních, je rozdělení konfliktů do epizod či stadií podle intenzity bojů a na základě (proměny) zúčastněných stran. V případě ozbrojených konfliktů rozlišuje dvě kategorie podle intenzity – války a násilné konflikty.

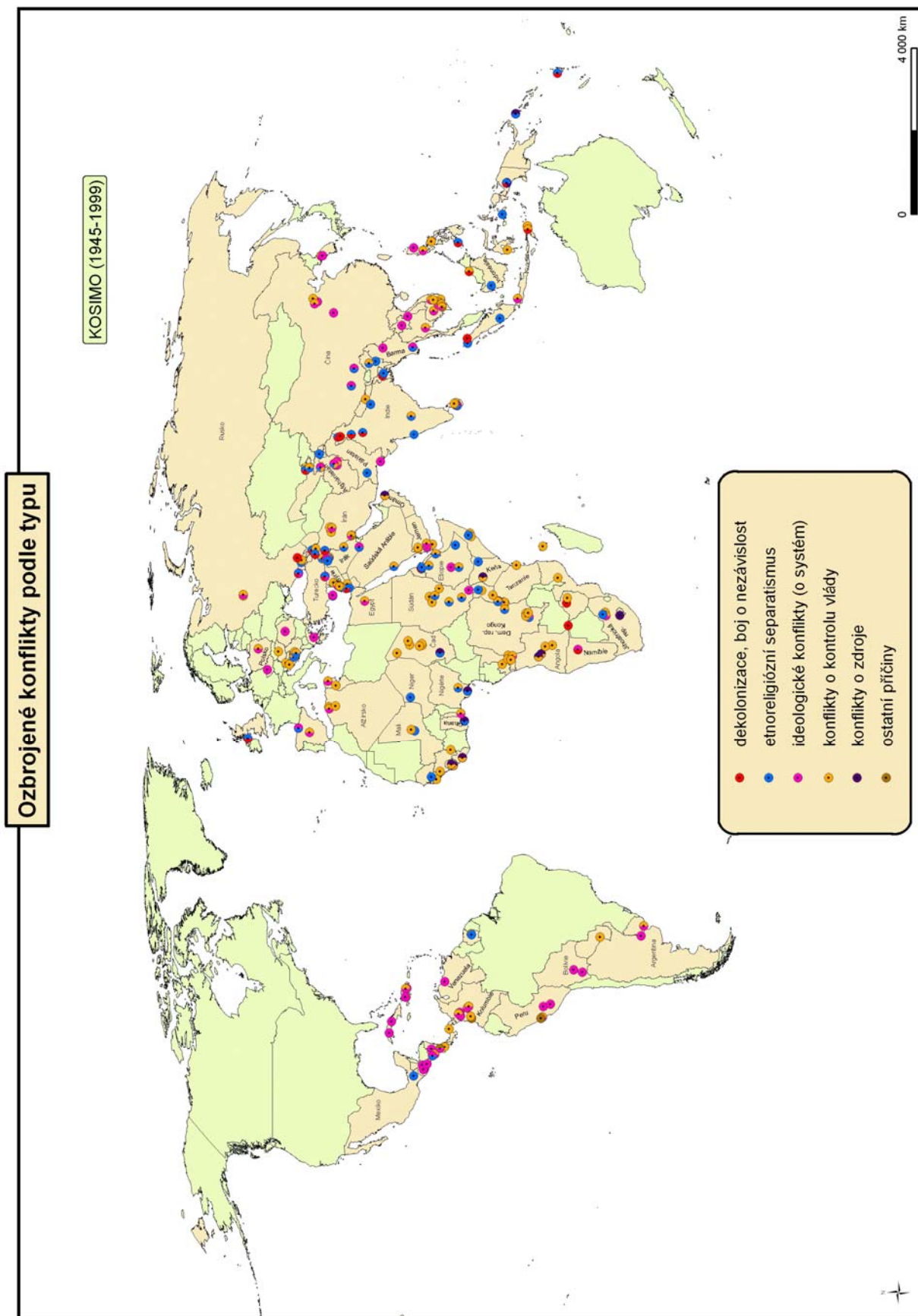
Některé položky/konflikty byly pro potřeby analýzy upraveny; KOSIMO totiž až na dvě výjimky neuvádí války/konflikty v jednotlivých zemích bývalé Indočíny. Přitom válka v Indočíně zahrnovala několik občanských válek (ve všech zemích Indočíny), resp. ty byly její základní příčinou (až obava z dominového efektu a rozšíření moci komunistů v celé oblasti vedly k zásahu USA a internacionalizaci konfliktu). Proto byly z datasetu vyloučeny mezistátní střety (USA vs. státy Indočíny a střety Kambodži s Vietnamem, resp. Vietnamu s Laosem). Z konfliktu označeného jako Indochina Ib byly „extrahovány“ dvě etapy války v jižním Vietnamu 1956–60 (*insurgency*), a z konfliktu Indochina IIIb internacionalizovaná občanská válka v Kambodži 1978–91. Problémem války v Indočíně je odlišení obětí občanských střetů od obětí způsobených složkami angažovaných států, nejen USA a spojenců, ovšem také vojsk Severního Vietnamu na území Jižního Vietnamu a později také vojsk sjednoceného Vietnamu v Kambodži.

Přestože patří k datasetům s nejvyšším počtem konfliktů, zcela chybí ozbrojené konflikty v Ugandě s výjimkou jediného, podle počtu obětí (pouhých 90) zanedbatelného konfliktu v rámci Obotoho vlády (1981–86), přitom oběti konfliktní vlády Idi Amina, nebo masakrů LRA neuvádí vůbec (je možné, že se jedná o chybu v řádu – 90 000 obětí by bylo realitě blíže). Na druhé straně uvádí konflikt v Československu 1968, který ovšem patří do kategorie mezinárodní intervence, i když některé oběti šly na konto represí vnitřních složek.

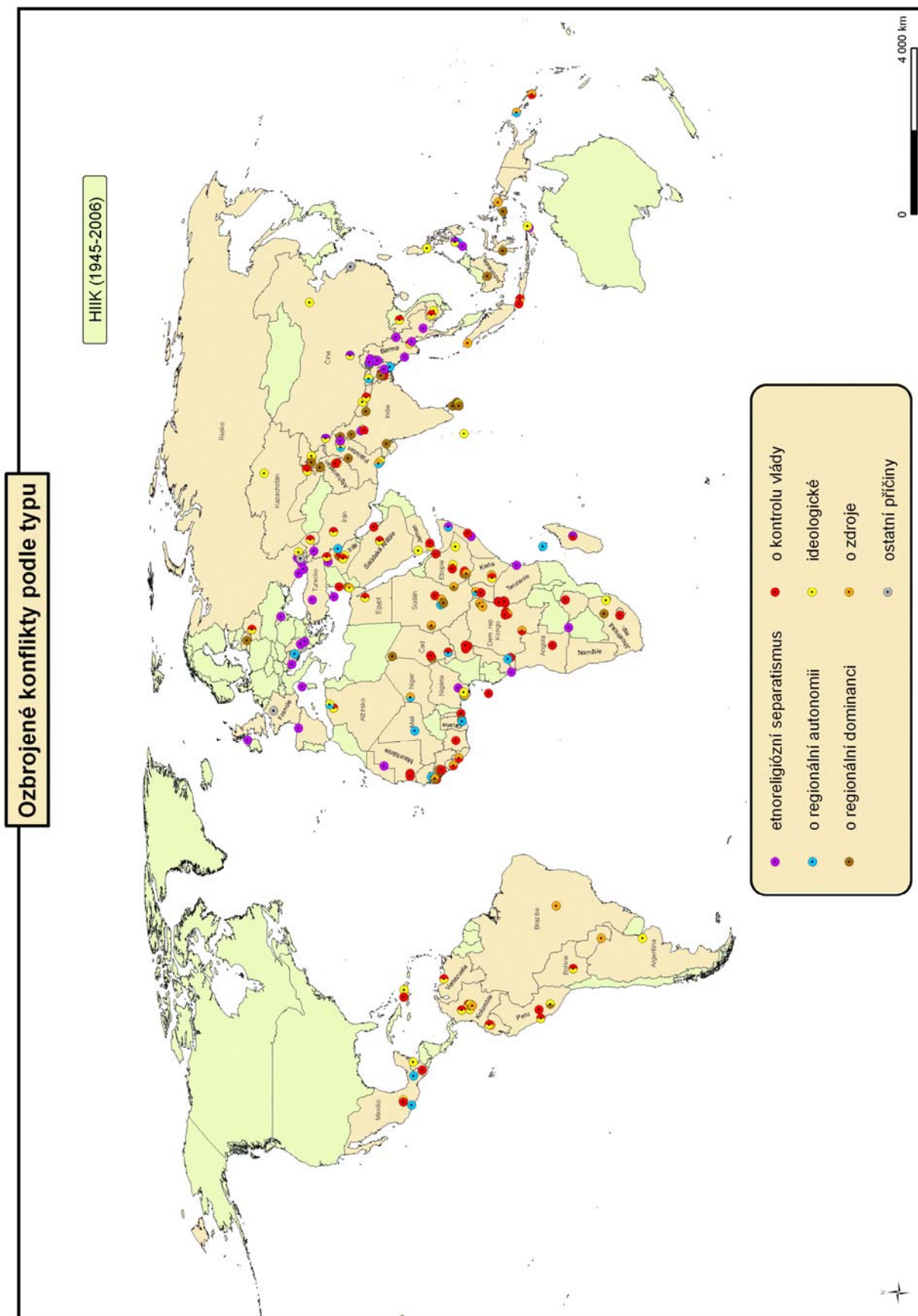
³⁶ K dispozici na stránkách PRIO

(http://www.prio.no/page/Project_detail/CSCW_Staff_alpha_ALL/9244/45656.html).

obr. 15 KOSIMO – Ozbrojené konflikty podle typu

obr. 16 HIIK – Ozbrojené konflikty podle typu

Pozoruhodný je velmi vysoký počet konfliktů na Srí Lance (Conflict Barometer 2005 jich uvádí celkem 11), což kontrastuje s malým počtem konfliktů v Barmě/Myanmaru, kde lze přitom na etnoreligiозní bázi rozlišit minimálně 10 ozbrojených konfliktů.

Nevěrohodná je datace některých konfliktů:

- v případě Baskicka se za počátek ozbrojeného boje považuje rok 1968 (nikoli 1960);
- konflikt v Severním Irsku většinu 90. let nesplňoval obvyklá kritéria, pouze na jejich začátku a pro jednu epizodu také v roce 1998;
- Jižní Osetie: ozbrojený konflikt se odehrál pouze v letech 1990–92, nikoli 1989–99;
- Omán: nejednalo se o celé období let 1954–71, ale o dva konflikty (v roce 1957 a v letech 1972–75);
- Pákistán: konflikt v Sindhu netrval celé období 1977 až 1999, ale jednalo se o dva až tři konflikty v letech 1977, 1990 a 1995–96;
- Thajsko: ozbrojený odpor komunistů spíše než v roce 1965 začal v roce 1974;
- Indonésie: ozbrojené aktivity hnutí Darul Islam 1947–91 se v ostatních datasetech spojují pouze s lety 1950–53;
- Mali: ozbrojený odpor Tuaregů netrval celé období 1990 až 1999, ostatní datasety uvádí jen dvě krátké epizody v letech 1990 a 1994;
- Tunisko 1980: jednalo se o jednorázovou vzpouru, nikoli o konflikt, který trval do roku 1987;
- Indie: konflikt spojovaný s destrukcí mešity ve městě Ajódhja (1991), je datovaný lety 1984 až 1999, což odpovídá sporadickým konfliktům mezi hinduisty s muslimy v rámci celé země;
- konflikt označený jako Indonesia (separation attempt II: PRRI-rebels in Sumatra)³⁷ je datován 1955–58, ač všechny ostatní zdroje uvádí 1958 až 1961.

V případě statistické analýzy by neměly uvažovat kašmírské války jako celek, neboť primárně představovaly války mezi Indií a Pákistánem. V jejich rámci však vždy (zejména v mezidobí) probíhal také vnitřní konflikt v Kašmíru (je nutné tedy rozlišovat oběti mezistátního a vnitrostátního konfliktu).

Další vybrané nedostatky:

Indonésie: Islamisty motivovaný konflikt (separatismus a boj o politický systém) lze považovat za jeden konflikt, ale také za 3–4 či více konfliktů: hnutí Darul Islam, PRRI, a zejména konflikt v Acehu, který trvá až do současnosti. KOSIMO však přitom uvádí jako nejdelší konflikt Darul Islam (1947–91); v Acehu pak pouze hnutí ulamů (1953–61), separatismus PRRI na Sumatře (1955–58) a povstání (vesměs se také jednalo o muslimy) na jižním Sulawesi (1950–65).

Nedůvěryhodné počty obětí:

- Zejména v případě boje Eritreje za nezávislost v letech 1961–67 až 1991 je vyšší odhad, tedy dva milióny lidí, výrazně nadhodnocený (maximálně se může jednat o celkový počet obětí pro všechny konflikty v Etiopii včetně rudého teroru; ostatní datasety a zdroje uvádějí desítky tisíc až 350 000 obětí); V případě konfliktu v Nepálu (podivně datovaný lety 1987–99) uvádí naopak pouhých 8 obětí, což rozhodně neodpovídá délce 140–150 měsíců (nejbliže

³⁷ Pemerintah Revolusioner Republik Indonesia (Revoluční vláda Indonéské republiky)

realitě by bylo 8 000 obětí); přitom všechny ostatní datasety uvádějí občanskou válku v letech 1996–2005.

Všechny konflikty v Gruzii dataset považuje za probíhající, což neodpovídá realitě (délka konfliktu je tedy korigována podle ostatních věrohodnějších datasetů).

Válka v Guatemale je rozdělena do dvou období 1960–72 a 1980–99 (přičemž ve skutečnosti oficiálně skončila 29. 12. 1996).

Dataset Marshalla (1945–2007)³⁸

Obsahuje 238 vnitrostátních a celkem 318 konfliktů (1945–2006, viz obr. 14). Jako jeden z mála datasetů uvádí (vybrané) případy konfliktů – masových represí: např. masakry farmářů/statkářů v Číně (1950–51), Kulturní revoluci (1966–75) tamtéž, masakry komunistů v Indonésii v roce 1965, politicidu a genocidu za režimu Rudých Khmérů (nikoli jen oběti mocenského konfliktu), masakry Hutuů v Burundi (1972), represe disidentů v Chile (1974–76), a jako jediný z hodnocených datasetů uvádí masové represe totalitního režimu diktátora Maciase Nguemy v Rovnickové Africe v letech 1969–79. Chybí však oběti represí stalinského nebo severokorejského režimu.

Správně uvádí, resp. rozlišuje v rámci korejské války tři konflikty – vlastní občanskou válku, která byla primárním zdrojem jednoho z nejvýznamnějších geopolitických konfliktů studené války (přičemž nejvýznamnější vojenské operace a největší díl obětí šlo na konto invaze USA a spojenců na jedné straně a čínských vojsk na straně druhé).

Stejný přístup však nepoužívá v případě války v Indočíně – Vietnamské války, která je uvedena jako jediný konflikt, označený jako občanská a mezistátní válka (1958–75), a tudíž s celkovým počtem obětí bez jejich rozlišení. Oběti Korejské a Vietnamské války tak významně zvedají průměrné hodnoty obětí vnitrostátních konfliktů za studené války.

Přestože Marshall rozlišuje řadu etnických, resp. etnoreligiálních konfliktů, v případě Myanmaru/Barmy zahrnuje všechny etnické konflikty pod jediný, podobně tomu je v případě etnických konfliktů v Sovětském svazu před jeho rozpuštěním. Také v případě Nigérie nereflktuje komplikovanou strukturu etnických, náboženských a komunálních konfliktů, když je prezentuje souhrnně jako konflikty mezi muslimy a křesťany.

Pravděpodobně omyl představuje zařazení konfliktu na Sardinii v letech 1970–82 (2 000 obětí na konto tohoto konfliktu je mimo realitu). Také zařazení některých konfliktů podle typů je problematické, např. v rámci boje o nezávislost v Malajsku a v Kamerunu se odehrával také politicko–mocenský boj o vládu, proto lze konflikty zařadit do obou kategorií.

Konflikt při vzniku Tanzanie v roce 1964 měl rozměr jak občanský (v pevninské Tanganice), tak etnický (masakry Indů a Arabů na Zanzibaru).

Pozoruhodná je také charakteristika konfliktu v Československu 1968 – označen jako občanské násilí v rámci Pražského jara (jedná se správně o invazi vojsk Varšavské smlouvy, kterou tak nelze klasifikovat jako občanský konflikt (většina obětí šla na konto zásahu cizích vojsk, nikoli československých ozbrojených složek).

Konflikty za vlády Idi Amina nelze charakterizovat pouze jako etnické, i když represe (opozičních) etnik a potomků přistěhovalců dominovaly, jednalo i o konflikt mocenský.

³⁸ přehled, který pod názvem **Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence** (MEACPV) spravuje Monty Marshall v rámci *Center for International Development and Conflict Management* (CIDCM) při Marylandské universitě (k dispozici na webových stránkách <http://www.members.aol.com/cspmngm/warlist.htm>).

Sporná je klasifikace konfliktu v Thajsku v období 1967–83 jako etnického (represe Číňanů a Malajců), vedle tohoto násilí v tomto období (jak to dokumentují další datasey) dominoval ozbrojený odpor komunistů v periferních regionech země. Přehnaná je délka (1980–98) v případě etnických konfliktů v Číně (jedná se o konflikty mimo Tibet, konkrétně v Ujgursku).

Konflikt v Ghaně v roce 1981 mezi kmeny Konkomba a Nanumba je v přehledu označen jako etnický, ale v poznámce je charakterizován jako občanské násilí (ve sporu jde o kontrolu území a zdrojů (ostatně jako v případě většiny konfliktů). Podobně konflikt v Zaire v roce 1984 je označován jako etnický, ale v poznámce je charakterizován jako etnické a občanské násilí (lze jej zařadit pod obě kategorie).

Nestandardní je zařazení antidrogové kampaně v Thajsku (pro nasazení ozbrojených složek a relativně vysoký počet obětí – 2 500).

Internacionalizované, či dokonce (spíše) mezistátní konflikty mezi Marokem a Mauritánií o Západní Saharu a válku v Ogadenu (1977–78) uvádí jako vnitrostátní konflikty (občanskou a etnickou válku). Zatímco první konflikt byl vyřazen (jedná se o boj Sahařanů proti okupaci a nezávislost – v poznámce je také správně charakterizována jako koloniální válka), druhý skutečně představuje vnitřní konflikt Etiopie internacionalizovaný vpádem Somálska.

Jako jediný dataset uvádí první konflikt v Tibetu (1950–51) jako zahraniční invazi, zatímco ostatní „korektnější“ datasey jej hodnotí jako vnitrostátní konflikt – etnoreligiózní separatismus.

Dlouhotrvající konflikt v Somálsku sice lze označit jako občanské násilí – většinou skutečně jde (ostatně jako vždy) o politickou moc, projevuje se však ve většině případů na bázi kmenových struktur (konflikty pro identitu), a tak korektnější je rozlišování minimálně dvou až tří rovin konfliktu (mocenský, o regionální dominanci a separatismus Somalilandu a Puntlandu).

Také rozsáhlý konflikt v Zaire/DR Kongo je označen zase jako občanská válka. Tak konflikt v roce 1996 skutečně začal, většina obětí následujícího konfliktu na východě země však padla na konto lokálního etnického a kořistnického násilí. Také boje o moc v Konžské republice jsou založeny etnicky, zdejší milice slouží etnickým (regionálním) vůdcům.

V případě Tanzanie vzhledem k uváděnému počtu obětí (4 000) se jedná spíše o konflikt na Zanzibaru (genocidu Arabů a Indů), tedy o konflikt kulturní povahy (etnický),

i když je vyvolal ideologicky motivovaný boj o moc.

Dataset také uvádí dva konflikty na Tchaj-wanu v letech 1954–55 se stejným počtem obětí a totožnou charakteristikou (střet původních obyvatel se složkami Kuomintangu), jednou jako etnický, podruhé však jako občanský konflikt.

K problematice obětí:

Marshall představuje výjimku mezi datasey také proto, že uvádí mezi konflikty a případy jednostranného násilí a vedle zmíněných masových represí dokonce i takové konflikty, které představovaly vzpoury Afroameričanů v některých amerických městech koncem 60. let nebo střety s demonstranty během pařížského jara 1968, stejně jako vražedné násilí eskader smrti za pravicových vlád v Brazílii v roce 1980.

Některé údaje jsou nevěrohodné, např. v případě Číny uvádí několik epizod masových represí, ale poněkud nesystematicky, resp. výběrově, např. v roce 1959 identifikuje pouze potlačení/represe „kontrarevolucionářů“, ač na období tzv. Velkého skoku 1959–61 připadá cca 20 až 40 miliónů přímých i nepřímých obětí.

Na druhé straně v případě některých méně významných konfliktů, jako např. v Kostarice 1955 je odhad počtu obětí (1 000) přehnaný, přinesl ve skutečnosti jen několik obětí (akce se zúčastnilo několik desítek povstalců).

Vysloveně špatný údaj je uveden u počtu obětí bojů v Chorvatsku (1991–95), v rámci celé (separatistické) války padlo cca 20 000, nikoli 40 000 lidí. V případě SSSR je zase uveden souhrnný odhad za veškeré etnické střety v roce 1990 celkem.

Dataset UCDP/PRIO (1945–2006)³⁹

Představuje v současnosti patrně nejčastěji používaný dataset, který je neustále průběžně korigován a také doplňován (verze z roku 2007 obsahuje po korekci 313 vnitrostátních konfliktů a epizod, viz obr. 17). Pro účely analýzy byly z originálního datasetu vyřazeny konflikty, které reprezentovaly antikoloniální války, opomenuty byly také další „vnitrostátní“ konflikty – boje o nezávislost, proti okupaci jako např. partyzánské války Lesních bratří proti sovětské okupaci Estonska, Litvy a Lotyšska. Ponechán byl podobný konflikt (boj Ukrajinské povstalecké armády o nezávislost) na Ukrajině, která byla před 2. světovou válkou součástí Sovětského svazu. Vyřazeny byly všechny konflikty v rámci izraelsko-palestinského konfliktu, tedy i konflikt Izraelců s „libanonským“ Hizballáhem, který je nesprávně uváděn jako vnitřní konflikt Izraele. Na druhé straně podle poslední úpravy typologie ozbrojených konfliktů (v rámci projektu COW) lze tento konflikt označit jako konflikt dvou složek mimo území státu jejich původu; v realitě se tento konflikt více blíží specifické formě mezinárodního/mezistátního konfliktu.

Počty konfliktů ovlivňují občasně změny – střídavě jsou některé konflikty vyřazovány a zařazovány), např. při korekci datasetu v roce 2005 byl v rámci první indicko-pákistánské války vyřazen rok 1947, ač podle některých zdrojů v tomto roce zahynulo cca 1 100 indických a kolem 3 500 až 6 000 pákistánských příslušníků ozbrojených složek, o civilních obětech nemluvě.⁴⁰ Některé změny jsou nepochopitelné. Např. v poslední verzi (2007) byly v případě izraelsko-palestinského konfliktu odstraněny roky 1997–99, tedy období 2. intifády, které ještě předchozí dataset (2006b) obsahoval. Uvedený konflikt však tato analýza neuvažuje, narozdíl od mocenského konfliktu v rámci palestinského hnutí – Hamas vs. Fatah, když v rámci 2. Intifády na konto bojů mezi Palestinci ke konci roku 2007 padlo 568 obětí, tedy v průměru (za období 2000–06) více než 75 obětí ročně, který však dataset neobsahuje. V posledním datasetu bylo (nepochopitelně) změněno kódování konfliktů v Súdánu – byl spojen konflikt na kulturně odlišném jihu (1983–2004) s konfliktem v muslimském Dárfúru.

Dataset v rámci DR Kongo uvádí v období po studené válce pouze jediný konflikt ve východním Kongu (1996–2001), přitom konflikty v provinciích Ituri či Kivu nejsou odlišeny.

Dále např. malý konflikt v Íránu (2005–07, viz příloha 2) představuje ve skutečnosti tři rozdílné konflikty: v Kurdistánu, v Západním Ázerbájdžánu a na jihovýchodě – v provincii Sístán a Balúčistán.

Manuál datasetu také uvádí, že přehled konfliktů obsahuje všechny dvojice/strany konfliktu; nejčastěji se jedná o ozbrojené složky vlád a jednotlivých stran konfliktů (rebelů). Přitom např. dlouhodobý ozbrojený konflikt v Kolumbii (v jeho rámci působí/působily minimálně tři strany – FARC, ELN, AUC – a v minulosti ještě M-19) je kódovaný jako jediný. Totéž platí

³⁹ Dataset představuje výsledek společného projektu katedry pro výzkum míru university v Uppsale a Ústavu pro výzkum míru z Osla, v jehož rámci je realizován dlouhodobý program zpracování dat o ozbrojených konfliktech (Uppsala Conflict Data Program).

⁴⁰ Indo-Pakistani War of 1947 (http://en.wikipedia.org/wiki/Indo-Pakistani_War_of_1947).

pro Peru (Světlá stezka a MRTA), nemluvě o válce v DR Kongo/Zaire po roce 1996, kde lze rozlišit desítky konfliktů různých stran a ozbrojených složek.

Ve srovnání s originálním datasetem byla korigována délka konfliktu ve Španělsku (Baskicko), který má/měl charakter jednotlivých teroristických útoků a nikdy nenabyl formy guerillové války, charakterizované určitou (časovou) kontinuitou.

Původní dataset zahrnuje pouze konflikty vlády a opozičních ozbrojených (organizovaných) složek, takže neobsahuje např. politicide/genocidu v Kambodži ani ve Rwandě (1994). Ale v roce 2007 došlo k inovaci, která zjevně reaguje na trendy a proměny konfliktů, a odráží stále lepší možnosti ve sféře zjišťování informací a údajů. Originální dataset byl rozšířen (možná i proto, že tradičních válek a ozbrojených konfliktů ubývá) a doplněn dalšími typy vnitrostátních konfliktů, které představují:

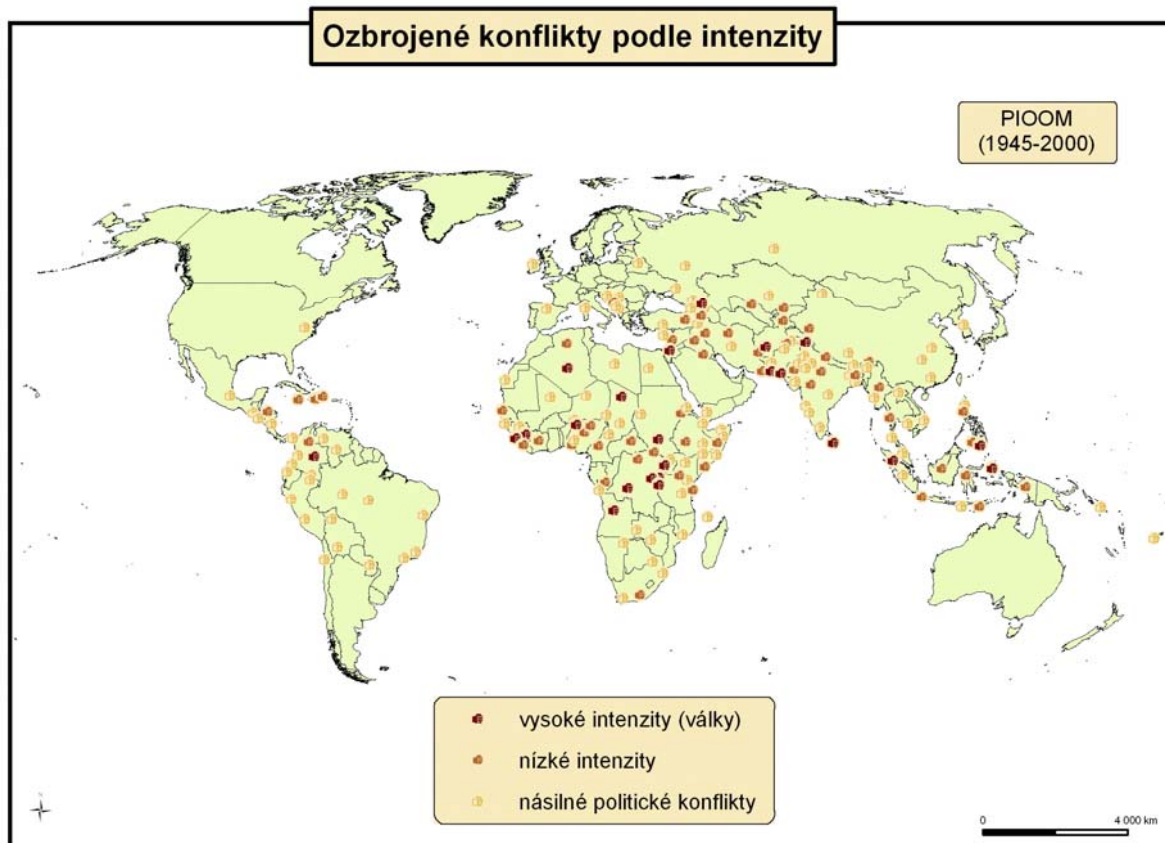
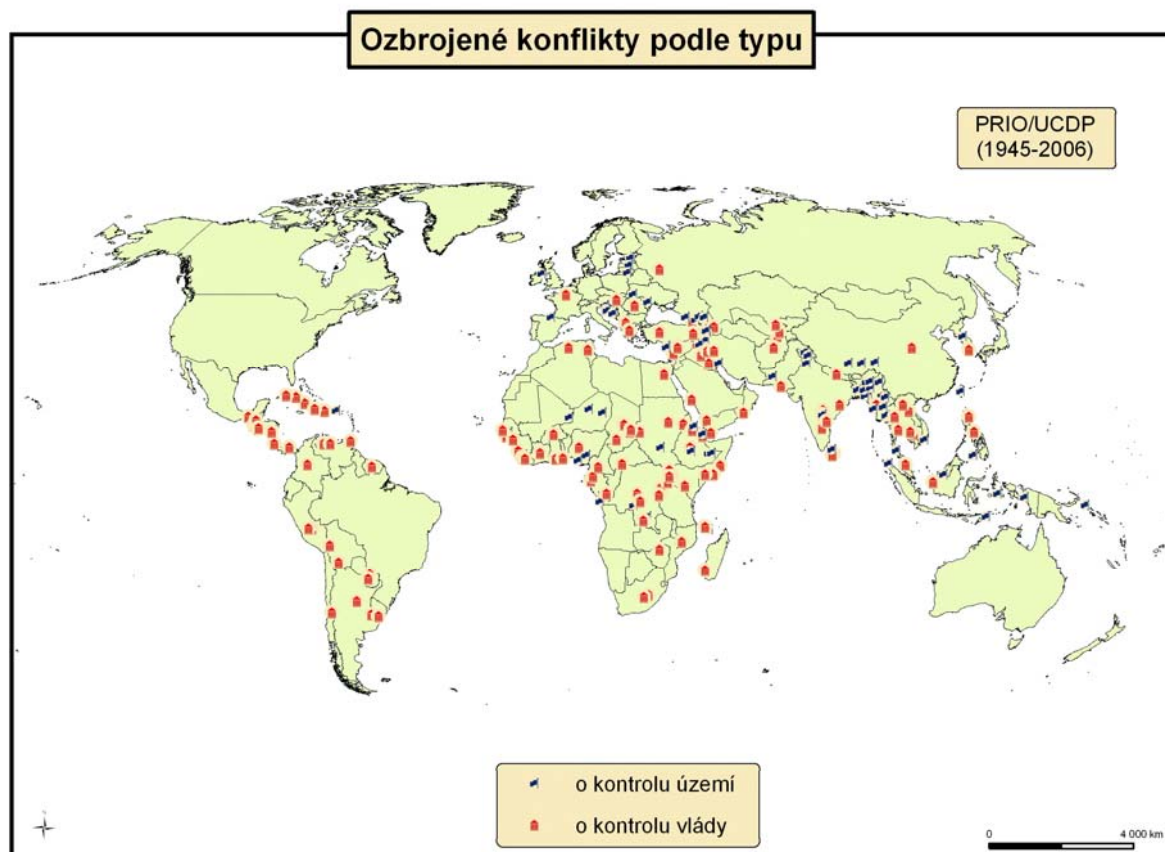
a) jednostranné násilí (zařazeny jsou konflikty pouze od začátku 90. let);

b) střety nevládních aktérů – nejčastěji etnických složek (původně pouze za období 2002–05, nyní již obsahuje konflikty za období po roce 1990).

Přestože je dataset doplňován o nové konflikty, a to i zpětně (viz stránky UCDP⁴¹), ani tyto doplňky nelze považovat za úplné. Neobsahuje třeba etno-religiózní a komunální konflikty v Nigérii, např. masakr muslimů v nigerijském městě Yelwa (cca 630 obětí 2. 5. 2004), nebo již zmiňované konflikty ve východní části DR Kongo. Právě v jeho případě je obtížné rozlišit jednotlivé konflikty, např. represe ze strany vlády Zaire a následně DR Konga sotva lze zařadit pod jeden konflikt, přestože je tak kódován; a to nejen proto, že se jednalo o dvě až tři různé vlády (Mobutu, L. Kabila, Kabila jr.), ale zejména o různé konflikty.

⁴¹ Uppsala Conflict Data Program (<http://www.pcr.uu.se/research/UCDP>); CSCW (<http://new.prio.no/CSCW-Datasets/Data-on-Armed-Conflict/>).

obr. 17 PRIO/UCDP a PIOOM – Ozbrojené konflikty podle typu

Dataset PITF (1948–2006)⁴² – *Political Instability Task Force*

Dataset, který byl vytvořen v rámci projektu Centra pro globální politiku (George Mason University) pod vedením Monty Marshalla.

Reprezentuje jediný dataset, který „jeden“ ozbrojený konflikt v rámci jedné země považuje třeba i za tři až čtyři rozdílné konflikty: etnické války, revoluční války (občanské války), jednostranné násilí (genocidy a politicidy) a násilné změny režimu (puče). Díky tomu patří k datasetům s největším počtem konfliktů (296). Zároveň představuje jediný dataset, který nepoužívá tradičních ukazatelů, ale specifického vyjádření intenzity bojů, obětí a (plošného) rozsahu konfliktu – magnitudo. I když PITF patří k nejnovějším datasetům, trpí také některými nedostatky zavedenějších souborů, např. zahrnuje všechny etno-religiózní konflikty v Myanmaru pod jediný.

Vzhledem k výše uvedeným problémům s daty závislých proměnných je využito několika údajů o počtech obětí. V první řadě údaje uváděné příslušnými datasety a v případě nejvíce používaného UCDP dokonce čtyři varianty dat: originální minimální a maximální počet obětí a navíc nejnižší, a zejména nejvyšší odhady obětí, zahrnující vesměs i nepřímé oběti.

Základní problém hodnocení a vysvětlování (příčin) konfliktů představuje rozpor mezi komplikovanou realitou ozbrojených konfliktů, jež jsou rozmanité v čase a prostoru, rozsahem, typem (podle příčin) i formami a omezenými možnostmi statistické analýzy, která vesměs musí být založena na komparaci dat (délky konfliktů a počtu obětí) za státy. A tak pro její potřeby je nutné sumarizovat hodnoty údajů za vzájemně (časově, geograficky a motivačně) nesouvisející konflikty, což představuje prakticky nepřekročitelné překážky. Zejména pokud usilujeme o korektní relativizované údaje o obětech. A tak se do jediné číselné hodnoty sdruží všechny konflikty v Indii: muslimský separatismus Kašmíru, etno-religiózní separatismus malých států na severovýchodě, „občanský“ či ideologicky motivovaný boj naxalitů v pásmu států od Biháru po Ándhrapradéš, stejně jako srážky muslimů a hinduistů v různých částech země. Ještě problematičtější je např. sčítání obětí války spojené s osvobozením Bangladéše s oběťmi etnických nepokojů v Balúčistánu, sektářského násilí v Paňdžábu či střetů s islamisty ve Wazíristánu. Podobně nevhodné je sčítání obětí bojů ukrajinské UPA po 2. světové válce s pogromy v Baku (1990) či oběťmi neúspěšného puče ke konci Sovětského svazu (1991).

5.2 Výběr a hodnocení nezávislých – vysvětlujících proměnných

Další fázi analýzy představuje shromáždění, výběr a ošetření nezávislých – vysvětlujících proměnných. Většina prací věnuje této primární etapě analýzy velkou pozornost, přesto řada studií trpí i v tomto ohledu četnými neduhy. Z nich nejčastější je nekritické přebírání (sekundárních) údajů. Další úskalí představuje jejich problematická časová a tudíž i kontextuální relevance (údaje často nekorespondují v čase). Sofistikované analytické metody se tak někdy aplikují na nepříliš kvalitní data. Z celé řady kvantitativních statistických analýz válek a konfliktů jsou zřejmé dva základní poznatky:

– velké množství vysvětlujících proměnných omezuje možnost vysvětlit války a konflikty jednoduše a implikuje tak tendenci k idiografickým přístupům analýzy;

⁴² Political Instability Task Force (<http://globalpolicy.gmu.edu/pitf/>),
Integrated Network for Societal Research (<http://www.systemicpeace.org/inscr/inscr.htm>).

– výše uvedený poznatek vyúsťuje ve statisticko-analytický redukcionismus a snahu vysvětlovat války na bázi jednoho základního faktoru, resp. skupiny vybraných (protežovaných) faktorů: ekonomických, kulturních, politických i jiných.

V rámci této analýzy byly nezávislé proměnné (celkem 87) vybírány tak, aby reprezentovaly, resp. pokrývaly celé spektrum faktorů, jež se pro vysvětlování vzniku a výskytu válek a ozbrojených konfliktů považují za relevantní. Jedná se proto o několik skupin proměnných, které do jisté míry odpovídají faktorům generovaným v rámci faktorové, resp. komponentní analýzy (viz dále). Jedná se o následující skupiny proměnných/faktorů (viz příloha 1), jejichž hodnoty vesměs reflektují stav na začátku 90. let:

- ekonomické: HDP na obyvatele podle koupěschopnosti i směnného kursu, přírůstek (změna) HDP za určité období; přírůstek/úbytek potravinové produkce;
- kulturní: etnická a náboženská frakcionalizace, poměr majoritní a minoritní skupiny;
- politické: míra svobody a její změny, index funkčnosti státu, míra korupce, úroveň zákonnosti;
- geopolitické: poloha/postavení v hierarchii světového systému, výdaje na zbrojení, nerostné zdroje;
- geografické: geografická poloha, populační velikost, hustota zalidnění na ornou půdu, sousedství se zeměmi postiženými válkami a konflikty, míra urbanizace;
- demografické: úhrnná plodnost, podíl obyvatel mladších 15 let, dětská úmrtnost;
- vzdělanostní: výdaje na vzdělání, gramotnost, zapojení relevantní populace do studia;
- ostatní (agregátní a sociálně ekonomické): index lidského rozvoje (HDI), míra podvýživy, vybavenost (telefonizace).

Používání nezávislých proměnných, aby bylo skutečně korektní a sloužilo k explanaci, je spojeno s řadou problémů. Důležitou podmínkou exaktní analýzy je nejen serióznost původních zdrojů dat, ale také jejich (eventuelní) ošetření a korekce. Následující příklady poukazují na některé z těchto problémů:

ad etnické a kulturní proměnné:

Některé používané údaje o etnické struktuře/frakcionalizaci nelze považovat za vhodné:

1) Velmi heterogenní země jako USA, Kanada a Austrálie formované na bázi migrací, jsou velmi stabilní (bez konfliktů); pokud tedy vůbec v rámci analýz respektovat jejich heterogenitu, pak nikoli na bázi (etnického) původu obyvatel, ale spíše korektnější data na bázi používaných (oficiálních) jazyků; analogicky v případě bohatých zemí Perského zálivu s velkým podílem pracujících cizinců, je vhodnější používat strukturu původní populace (údaje však nejsou běžně k dispozici).

2) Problematické údaje poskytuje statistika sčítání (a proto i řada odborných prací) v případě svobodné „volby“ národnosti – viz zvýšená „etnická“ heterogenita Česka na bázi sčítání v roce 1991, kdy se občané hlásili k moravské a slezské národnosti (stejná hodnota indexu v případě jazykové frakcionalizace, kterou uvádějí některé studie, např. Alesina svědčí o neznalosti poměrů v Česku). Podobné problémy (a deformované hodnoty) poskytuje statistika v zemích bývalé Jugoslávie, kde se měnila praxe (sebe)identifikace obyvatel (viz občané, kteří se hlásili jako Jugoslávci).

Kvantifikace náboženské struktury je jen zdánlivě jednodušší. Problémový příklad reprezentují některé téměř 100% muslimské země, které však nemusí být nábožensky homogenní. Např. většina zdrojů či prací uvádí (prostřednictvím údajů – proměnných) jako religiózně homogenní země Afghánistán nebo Irák, přitom právě významné zastoupení menšinových větví islámu (šiiité nebo alevité) je zdrojem silného napětí a častých násilných konfliktů. Znamé je pronásledování a masakry šiitských Hazarů v centrálním Afghánistánu, represe šiitů Hussajnovou sunnitskou vládou v jižním Iráku a současné boje mezi sunnity a šiity v Bagdádu a ve středu země.

ad ekonomické proměnné:

základní ukazatel reprezentuje HDP na obyvatele podle koupěschopnosti, který v historickém pohledu sleduje Angus Maddison a GGDC⁴³. Použité ukazatele a hodnoty HDP pocházejí z několika zdrojů a ty nejvýznamnější (Maddison) jsou vztažené k obdobím, která bezprostředně předcházejí příslušnému konfliktu. V případě chybějících údajů byly doplněny odhady na bázi dalších renomovaných zdrojů (např. Penn World Table); přesto některé hodnoty nejsou důvěryhodné (nahodnoceny jsou údaje v případě republik Sovětského svazu. Např. státy Pobaltí byly podle Maddisona výrazně bohatší než Československo, resp. Česko). Naopak značně podhodnocené jsou údaje v případě Bahrajnu, Kuvajtu či Libanonu.

V případě změn (přírůstu/úbytku) HDP by optimální hodnoty měly zachycovat vývoj (změny) v období, jež předcházelo vzniku konfliktů, což je pochopitelně pracnější než využití hodnot na bázi středního stavu za sledované (stejně) období pro všechny země, konkrétně tedy za roky 1985, resp. 1995.

Vedle problému relevantní data ukazatelů vysvětlujících proměnných představuje další problém srovnatelnost dat, které prakticky nelze dosáhnout. Vzhledem k tomu, že země, resp. celé (makro)regiony se nacházejí v různých fázích hospodářského cyklu, nelze vyloučit vliv různých krizí, které mají globální, makroregionální či regionální charakter a také specifické dopady. Např. rozpad socialistické soustavy a přechod na tržní ekonomiku postihl v kritickém sledovaném období 90. let všechny země bloku (i když diferencovaně), pouze některé z nich však byly postiženy konflikty, které všem vyvolaly jiné faktory. Podobně (relativní) ekonomický pokles v případě řady bohatých zemí Perského zálivu byl způsobován poklesem cen ropy a nevedl ke konfliktům. Proto v případě uvedených zemí bylo rozhodné období posunuto – pro tranzitivní ekonomiky bylo východiskem pro hodnocení vývoje HDP období 1989/90 až 1994.

Další problém představuje šedá či kriminální ekonomika; obecně platí, že zaostalejší země a země, kde není uplatňována dostatečná vláda práva a zákonů (finančních úřadů) je sektor šedé ekonomiky velmi rozsáhlý. Odhaduje se, že v případě zemí jako Albánie, Bosna, Bolívie, a zejména v případě zhroutených států jako Afghánistán, Libérie, Sierra Leone či Somálsko ilegální ekonomika generuje rozhodující část HDP. V Afghánistánu v některých letech hodnota obchodu s drogami výrazně převyšuje oficiální výši ročního HDP.

Další problém představují regionální rozdíly, neboť separatistická hnutí jsou často motivována nejen diskriminací politickou, ale také sociálně ekonomickou marginalizací ze strany vládnoucích elit. Je proto nekorektní v analýzách používat např. poměrně vysoké průměrné hodnoty HDP pro Rusko, když v databázích uváděný konflikt představuje separatismus zaostalého Čečenska, hodnoty Jugoslávie v případě Kosova, Velké Británie v případě Severního Irsku, Turecka a Íránu v případě Kurdistánu, Srí Lanky v případě tamilského Illámu, Indonésie v případě Východního Timoru, nebo Mexika v případě jeho

⁴³ Groningen Growth & Development Centre (<http://www.conference-board.org/economics/database.cfm>)

nejchudšího státu Chiapas. Podobně nevhodné jsou průměrné hodnoty pro Jihoafrickou republiku, když konflikt (od 60. let do poloviny 90. let) představoval boj za rovnoprávnost a dosažení politické moci pro chudou africkou většinu proti bohatým zastáncům apartheidu.

ad geopolitické údaje:

Získávání a vyjadřování údajů, které reflektují geopolitickou situaci a postavení jednotlivých zemí v rámci geopolitického systému patří k nejproblematictější. Konkrétně s výdaji na zbrojení, které představují důležitý indikátor jak geopolitické polohy, tak zahraničně politického i vnitropolitického tlaku, zejména v období, jež předchází konfliktům, je spojena celá řada problémů. Např. údaje roku 1990 ještě dokumentují původní geopolitickou situaci a odrážejí zejména vztah zemí vůči zahraničí (Blízký východ, země bývalého komunistického bloku s vyššími hodnotami, obě Koreje), nikoli situaci vnitropolitickou; např. válka v Perském zálivu vyprovokovala vysoké výdaje prakticky všech zemí v regionu. Extrémní hodnoty vykázal Hussajnovým Irákem napadený Kuvajt, když zbrojní výdaje v situaci kolapsu ekonomiky dosáhly v roce 1991 100 % HDP.

Řada starších údajů (např. Military Balance – MB) představovala odhady (obvykle nadsazené odhady tajných služeb) a nejnovější publikace (zejména SIPRI) tyto údaje v řadě případů korigují. Největší změna se týká bývalé Jugoslávie (podle MB v letech 1991–92 dosahovaly výdaje 18,6 až 21,6 %, podle SIPRI se však pohybovaly kolem 10 %); podobně v případě Chorvatska (20 % versus 7–10 % v letech 1992–95) nebo Nikaraguy (pokles z 10,6 % na 4 %). Problémem jsou oficiální údaje v situaci, kdy je dovoz zbraní embargován, ale ve skutečnosti dosahuje vysokých hodnot.

Na druhé straně v případě post-sovětských republik nelze považovat oficiální údaje za směrodatné, když často obranu nadále zajišťují či zajišťovaly ruské síly (zejména v případě Tádžikistánu; také výdaje centrální vlády Moldavska byly zanedbatelné ve srovnání s výdaji separatistického Podněstří, podporovaného ruskou stranou).

ad ostatní proměnné:

ad demografické proměnné – Proměnné charakterizující úmrtnost, naději dožití nebo podvýživu nelze považovat za pravé vysvětlující proměnné, neboť vedle sociálně ekonomické zaostalosti příslušných zemí často odrážejí jejich postižení ozbrojenými konflikty.

ad vzdělanost – Některé používané údaje jsou nevěrohodné. Např. podle údajů Světové banky nejvyšší hodnoty výdajů na vzdělání (převyšující i 10 % HDP) dosahují země jako Súdán. Podle jiných zdrojů, např. Encarta, činily v roce 1998 0,4 %, resp. 1,9 % podle WDI 2003)⁴⁴, Guyana, Uzbekistán, Jemen (jedná se pravděpodobně o podíl na veřejných výdajích, nikoli na HDP).

5.3 Korelační a regresní analýza

Vlastní statistická analýza má vedle tradičních cílů – prověřit význam faktorů – nezávislých proměnných a možné souvislosti mezi výskytem ozbrojených konfliktů a náchylností států k nim a také ověřit vliv rozdílné četnosti konfliktů a formy jejich vyjádření na výsledky analýz. Ta je rozdělena do několika kroků a v jejich rámci zkoumá možné souvislosti na úrovni (souborů) jednotlivých konfliktů a posléze celých států postižených konflikty; základem analýzy jsou následující kroky či metody: párové korelace, faktorová, resp. komponentní analýza a regresní analýza.

⁴⁴ Encarta Atlas (<http://encarta.msn.com/>); WDI 2003 – World Development Indicators 2003.

5.3.1 Analýza na úrovni konfliktů

(sledovanými jednotkami jsou jednotlivé ozbrojené konflikty)

I jednoduché srovnání průměrných hodnot údajů za ozbrojené konflikty naznačuje určité souvislosti a vývojové trendy či procesy. Mění se počet konfliktů v datasetech významně ovlivňuje průměrné hodnoty a zároveň dokumentuje trend vývoje ozbrojených konfliktů od velkých válek k menším ozbrojeným konfliktům, a tedy i proměnu zájmu výzkumné sféry. Dokumentuje také rozdíly mezi datasety, když ty méně početné (COW a Fearon) obsahují pouze ty nejvýznamnější ozbrojené konflikty – války, zatímco v rámci nejrozsáhlejšího souboru UCDP dominují konflikty v průměru malé (na typické konflikty připadá pouhých 500 až 1 500 obětí), které spíše charakterizují současný stav, kdy tradiční války jsou již vzácným fenoménem.

tab. 13 Srovnání vybraných datasetů podle průměrných hodnot – délky a počtu obětí

	délka měs. AVG	délka měs. MED	oběti ab. min tis. AVG	oběti ab. max tis. AVG	oběti ab. min tis. MED	oběti ab. max tis. MED	oběti rel. min % AVG	oběti rel. max % AVG
COW (102)	53,3	29,4	44	53	10	10,5	0,9	1,17
Fearon (114)	101	60	60	69	9	12,5	1,06	1,06
AKUF (199)	89	48	81	126	4,2	5,0	1,5	2,25
Marshall (238)	71	30	–	94	–	5,0	–	1,4
UCDP (313)	52	17,5	17	27,5	0,5	1,4	0,56	1,0

Pozn.: AVG – průměr, MED – medián; oběti ab. – absolutně, oběti rel. – relativně.

Co se týče intenzity konfliktů, pak rozdíly mezi datasety nejsou významné, pouze AKUF vykazuje cca 2x vyšší průměrný podíl obětí na populaci postižených zemí či regionů než ostatní (viz tab. 13).

a) Korelační analýza základních vysvětlujících proměnných

Prvním cílem analýzy byla snaha posoudit vliv rozdílného počtu ozbrojených konfliktů evidovaných jednotlivými datasety na hodnoty korelací na základě vybraných proměnných, a to pro celé poválečné období. Pro tento účel byly použity následující nezávislé proměnné: index lidského rozvoje pro rok 1975 (HDI75), etnická frakcionalizace pro rok 1985 (ELF85) a HDP na obyvatele podle koupěschopnosti (GDP70MAD) na základě údajů databáze Maddisona. Jedná se o často využívané vysvětlující proměnné, u kterých lze s ohledem na řadu studií očekávat doložení (statisticky) významných vztahů. Ukazatele závislých proměnných charakterizující jednotlivé války a konflikty představují délka konfliktů a počty obětí (minimální a maximální hodnoty poskytované vesměs příslušnými datasety, resp. pocházející z věrohodných zdrojů).

Srovnání hodnot párových korelací datasetů řazených podle počtu konfliktů (viz tab. 14) předpokládaný vztah – rostoucí hodnotu korelací se vzrůstajícím počtem konfliktů – naznačuje jen slabě, když totiž korelace datasetu s nejvyšším počtem konfliktů (UCDPet) vykazuje nižší hodnoty než ostatní; uvedený dataset je však poněkud specifický (rozšířený o krátké etnické střety).

tab. 14 Párové korelace ozbrojených konfliktů a vybraných nezávislých proměnných (celé období 1945–2006)

	počet	s etnicitou (frakcionalizace)			s HDP na obyvatele			s HDI		
		trvání (délka)	oběti min	oběti max	trvání (délka)	oběti min	oběti max	trvání (délka)	oběti min	oběti max
COW	102			-0,236						
Fearon	110	0,181								
AKUF	201		-0,145	-0,163						
Marshall	238				-0,207			-0,159		
KOSIMO	255	0,173			-0,170			-0,173		-0,136
PITF	294	0,185								
UCDP	313	0,142		-0,123	-0,198	0,116		-0,175	0,129	0,115
UCDPet	409				-0,155	0,111			0,139	

Pozn. **tučně** hodnoty signifikantní na 99 % hladině významnosti; ostatní hodnoty signifikantní na 95% hladině významnosti.

Náznak pravidelnosti ve smyslu hypotézy 13 se projevuje pouze v tom, že s rostoucím počtem konfliktů dochází ke zvyšování počtu signifikantních korelací u příslušných datasetů.

Je také nutné zdůraznit, že se vždy jedná o nesourodý soubor ozbrojených konfliktů, ke kterým docházelo v průběhu šedesát let trvajícího období, charakterizovaného významnými geopolitickými i sociálně ekonomickými změnami (rostoucí počet nezávislých států – dekolonizace, různé fáze velmocenského soupeření – export ideologií, konec studené války – rozpad komunistického bloku, globalizace). Proměňující se kontexty a podmínky jsou přitom redukovány na pouhé tři ukazatele – vysvětlující proměnné a jejich střední hodnoty (pouze hodnoty HDP na obyvatele reflektují stav příslušného období). Není proto tolik překvapivé, že korelace signifikantní na 99% hladině významnosti se vyskytuje výjimečně:

– V případě datasetu Marshalla se projevuje předpokládaný vliv HDP na výskyt, resp. trvání konfliktů.

– V případě souboru PITF, vzhledem k tomu, že představuje výjimečný dataset, který strukturuje konflikty podle typu a některé (včetně etnických) uvádí dvakrát se projevuje očekávaný vliv etnické frakcionalizace na délku konfliktů (pozitivní korelace 0,185).

– V případě UCDP se projevuje vyšší počet konfliktů, a tak výskyt, resp. trvání konfliktů koreluje s HDP na obyvatele a HDI na 99% hladině významnosti a s etnickou frakcionalizací na 95% hladině; slaběji také (poněkud překvapivě) také s minimálními oběťmi; překvapivá a obtížně vysvětlitelná je slabá pozitivní korelace s HDP na obyvatele a HDI (zaostalé země produkují konflikty o malé intenzitě?).

– Ani datasety s nejvyšším počtem konfliktů (UCDPet) nevykazují významnější korelace, pouze HDP na obyvatele koreluje s výskytem/délkou konfliktů.

– Pouze jediný dataset KOSIMO (246 konfliktů) vykazuje signifikantní a očekávané korelace výskytu/délky konfliktů se všemi nezávislými proměnnými – narozdíl od většiny souborů i pozitivní korelaci v případě etnické frakcionalizace (ELF 0,173) a navíc korelaci HDI a HDP s ukazatelem maximálních obětí (-0,187, resp. -0,184) na základě Pearsonova koeficientu (vliv může mít také epizodizace významnějších konfliktů).

Skutečnost, že analýza poměrně často produkuje negativní korelaci (zejména v případě Pearsonova korelačního koeficientu) s ukazatelem etnické frakcionalizace, potvrzuje poznatky řady prací, že etnická heterogenita (vyjádřená indexem etnické frakcionalizace) nemá vliv na výši obětí, ale pouze na výskyt a délku trvání konfliktů.

I když výsledky, co se týče explanace nejsou přesvědčivé, vliv rozsahu souboru na hodnotu korelací se do určité míry potvrdil, nikoli však jednoznačně či lineárně.

b) Korelační analýza potenciálně relevantních proměnných

Jelikož výše uvedená hodnocení vybraných nezávislých proměnných nepřinesla zjištění přesvědčivě významných souvislostí, další krok byl zaměřen na „hledání“ případných „vysvětlení“ v rámci obsáhlé množiny potenciálně relevantních proměnných.

Byly vypočítány párové korelace (Spearmanův koeficient korelace pořadí) pro celý soubor více než 85 nezávislých proměnných. Nezávislé proměnné byly vybrány tak, aby reprezentovaly, resp. pokrývaly celé spektrum faktorů, jež jsou považovány v případě válek a ozbrojených konfliktů za relevantní. Jedná se proto o několik skupin proměnných, které do značné míry odpovídají faktorům generovaným v rámci komponentní analýzy (viz dále); celý seznam proměnných, jež vesměs reflektují stav na začátku 90. let, je uveden v příloze 1.

Nejdříve byly výpočty provedeny pro soubor obsahující jen země postižené konflikty. Hodnoty koeficientů jsou sice signifikantní na 99% hladině významnosti, ale jsou velmi nízké (chybějí totiž země, které konflikty postižené nejsou) a projevují se pouze v případě výskytu/trvání konfliktů. Zdůraznit lze pouze několik možných souvislostí: jednoznačně největší význam má historické dědictví (hodnoty koeficientů cca 0,2 a v případě období 1945–89 kolem 0,3). Dále lze zmínit výdaje na zbrojení, bezpečnostní situaci na bázi intenzity vražd, ekonomickou vyspělost (HDP na obyvatele), míru urbanizace a tlak zemědělské populace na půdu. Pozoruhodná je pozitivní korelace s ukazatelem etnické heterogenity, která se v případě dalších analýz vyskytuje výjimečně. Také se poměrně významně projevuje vliv počtu (trvání) konfliktů, když hodnoty korelací za kratší období jsou výrazně nižší než za dlouhé období studené války.

5.3.2 Analýza na úrovni států

Jedním z problémů statistické analýzy je skutečnost, že jednotkami hodnocenými ve výše uvedených korelačních analýzách jsou jednotlivé konflikty, zatímco ukazatele použitých nezávislých proměnných jsou k dispozici pouze za státy. To může pochopitelně ovlivnit průkaznost statisticky zjišťovaných vztahů. Také vzhledem k nepřesvědčivým výsledkům analýzy na úrovni jednotlivých konfliktů, byl stejný postup aplikován na soubor států, tzn. že hodnoty charakteristik ozbrojených konfliktů (délka a oběti) byly za jednotlivé země sumarizovány (jedná se o prostý součet hodnot – měsíců a obětí); zároveň byly do souboru zařazeny také státy, které konflikty postiženy nebyly (nulové hodnoty). Při hodnocení a ve výsledcích (v tabulkách) byly v rámci celkového počtu 87 vysvětlujících proměnných opominuty ty proměnné, které spíše představují výsledek konfliktů, než jejich (možné) ovlivnění a vysvětlení (s výjimkou indexu míru, který reprezentuje agregátní ukazatel).

V následujícím tabulkovém přehledu (tab. 15, 16 a 17) jsou uvedeny vysvětlující proměnné s nejvyššími hodnotami Spearmanova korelačního koeficientu za všechny hlavní datasety s příslušným komentářem. Všechny hodnoty vykazují signifikanci na 99% hladině významnosti.

tab. 15 Párové korelace konfliktů a nezávislých proměnných – COW a UCDP

	délka (trvání)		oběti min		oběti max	
	COW	UCDP	COW	UCDP	COW	UCDP
PREWC	0,566	0,630	0,536	0,563	0,542	0,616
PEACEIND	0,504	0,629	0,474	0,538	0,475	0,573
SFI	0,475	0,569	0,442	0,532	0,446	0,580
KOLOKUP	0,397	0,542	0,355	0,488	0,360	0,545
KORUP00	-0,404	-0,525	-0,395	-0,508	-0,397	-0,576
PHON90	-0,383	-0,494	-0,330	-0,470	-0,331	-0,537
LAWAVG	-0,407	-0,487	-0,408	-0,532	-0,411	-0,575
EDUEXP95	-0,446	-0,508	-0,421	-0,509	-0,416	-0,551
GDPPENN90	-0,387	-0,484	-0,346	-0,475	-0,351	-0,522
GDPMADD90	-0,371	-0,476	-0,331	-0,469	-0,332	-0,520
HDI90	-0,348	-0,475	-0,305	-0,462	-0,311	-0,523
NEIBAC	0,401	0,477	0,379	0,377	0,377	0,425
AIREL00	-0,351	-0,444	-0,315	-0,405	-0,317	-0,479
FH9099	0,383	0,431	0,360	0,418	0,360	0,460
MILEXP8994	0,339	0,281	0,340		0,345	
CHAGPH	0,307	0,426	0,261	0,400	0,265	0,446
URB90	-0,284	-0,394	-0,225	-0,384	-0,230	-0,436

Pozn.: Přehled a vysvětlivky nezávislých proměnných viz příloha 1.

– Nejlépe incidenci konfliktů podle očekávání vysvětluje historické dědictví předchozích válek či konfliktů (PREWC), kolonizace a okupace (KOLOKUP – zvláště v případě válek pro nezávislost) a další podobné proměnné (např. index míru – ten však nereprezentuje nezávislou proměnnou v pravém slova smyslu, neboť spíše odráží postižení zemí konflikty).

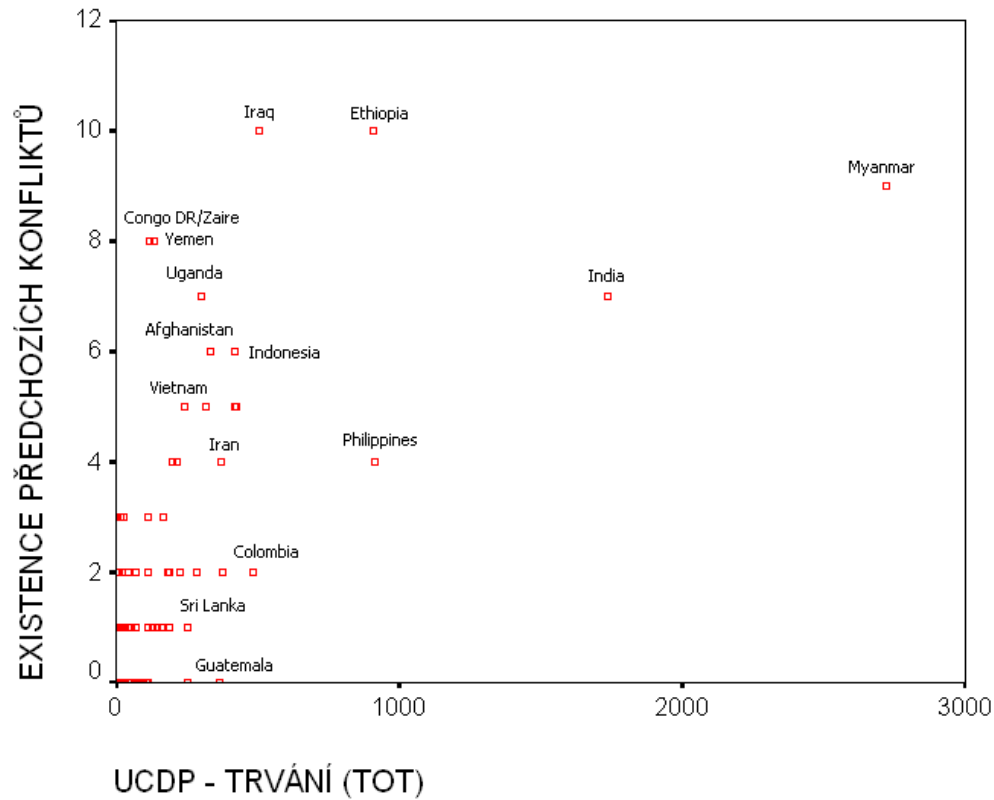
– Vysokou korelaci vykazují také politické charakteristiky jako míra (ne)slobody (FH9099 podle Freedom House) a ukazatele politické stability, zejména (ne)schopnost státu realizovat příslušné funkce včetně schopnosti prosazovat právo (LAWAVG); další podobné ukazatele funkčnosti/efektivitu státu jako index (ne)funkčního státu (SFI – State Failure Index) a index korupce jsou ambivalentní – mohou jak vysvětlovat náklonnost země ke konfliktům v důsledku kolapsu státu (to je pravděpodobnější), tak kolaps státu v důsledku ozbrojených konfliktů.

– Dalším významným a v podstatě banálním faktorem přispívajícím k vysvětlení rizika válek a konfliktů je sociálně ekonomická vyspělost (proměnné jako HDP, HDI, vybavenost telefony): zaostalost indikuje vyšší míru (riziko) výskytu konfliktů a vice versa (viz obr. 19). Pokud v některém vyspělejší státě výjimečně dochází k ozbrojenému konfliktu, pak pouze na bázi etnoreligiálních příčin (Spojené království, Španělsko nebo i Jugoslávie). A naopak v zaostalých regionech (subsaharská Afrika, většina Asie) prakticky nenajdeme v poválečném období stát, který by ozbrojeným konfliktem postižen nebyl.

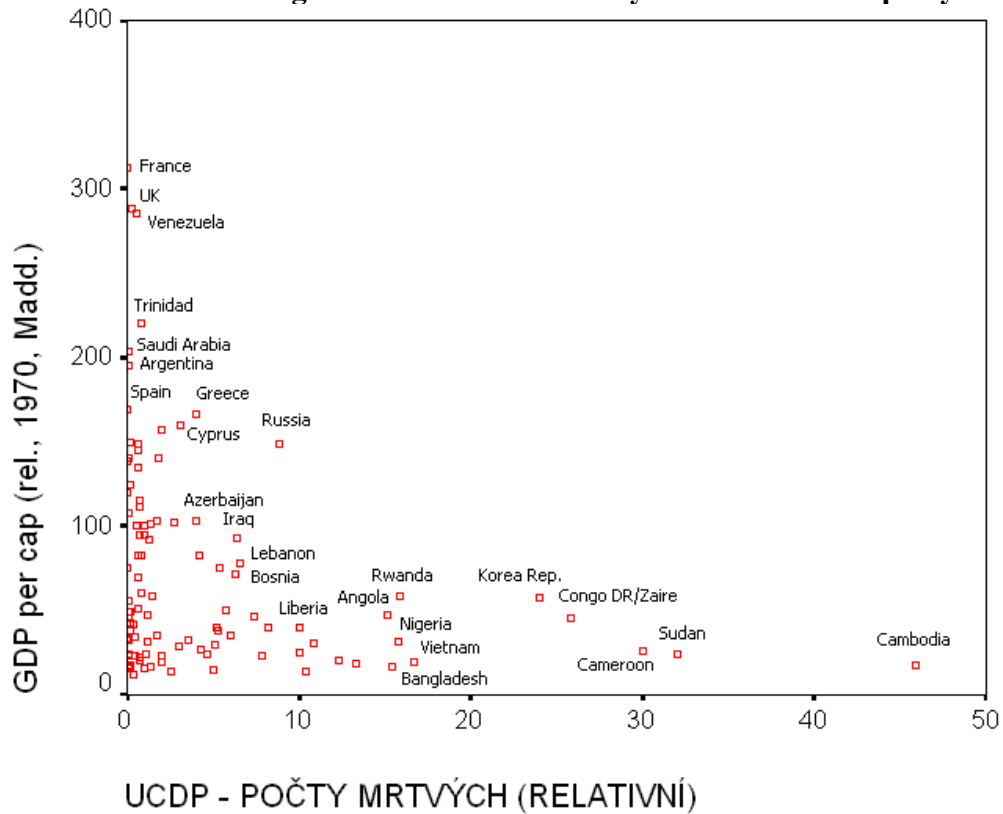
– Významné jsou ještě geografické faktory jako poloha, jak v tradičním smyslu – zejména sousedství se zeměmi a regiony postiženými konflikty (NEIBAC), tak v rámci a smyslu geopolitickém a hierarchickém – poloha v jádře či na periferii (AIREL00 – ukazatel postavení ve světové hierarchii na bázi obratu mezinárodní letecké dopravy).

– Mírně nižší hodnoty korelací a tudíž slabší vypovídací hodnotu poskytují kontroverzní ukazatele zbrojních výdajů (MILEXP8994), ale jen v případě COW a UCDP: velmi vysoké hodnoty vykazují totiž jak země bohaté, ale geopoliticky/strategicky významné a ohrožené (Perský záliv), tak zaostalé země, kde vysoké výdaje na zbrojení často nejsou jen důsledkem již probíhajících konfliktů, ale spíše důsledkem selhání státu a snahy vlád udržet se u moci.

obr. 18 Korelační diagram – vztah dědictví a výskytu/trvání ozbrojených konfliktů
(dědictví = postižení předchozími ozbrojenými konflikty)

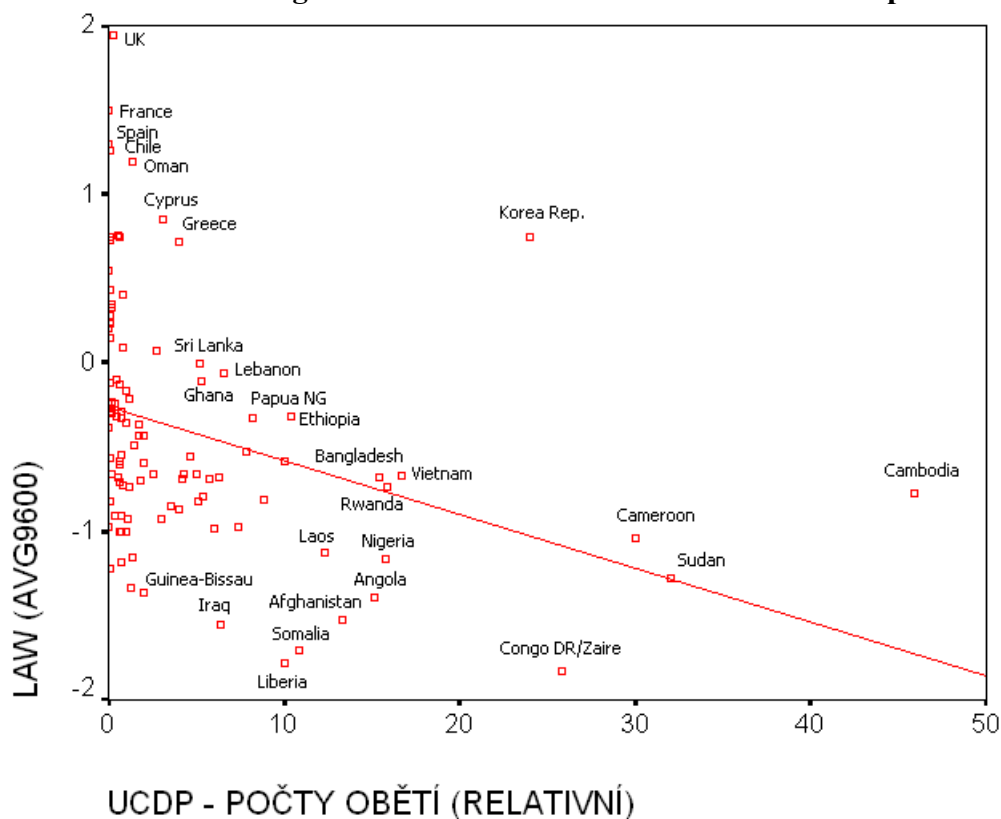

obr. 19 Korelační diagram – vztah HDP na obyvatele a relativní počty obětí

Výsledky statistických analýz často ovlivňují extrémní hodnoty. V rámci provedených korelací se „outlyeři“ vyskytují v případech velkých změn hodnot ukazatelů během dlouhého sledovaného období (hodnoty proměnných nereflktují období příslušného konfliktu, protože potřebné časově relevantní údaje nejsou k dispozici). Takový případ – extrém – představuje např. Korejská republika, pod kterou byly zahrnuty oběti Korejské války 1950–53 (viz obr. 20); přitom hodnoty ukazatele zákonnosti, resp. prosazování práva odpovídají stavu ve druhé polovině 90. let (uvedený problém, lze řešit, např. rozdělením souboru konfliktů na relevantní období nebo použitím odhadů hodnot proměnných pro příslušné období).

obr. 20 Korelační diagram – vztah úrovně zákonnosti a relativní počet obětí

V případě datasetů s vyššími počty konfliktů (AKUF, Marshall – viz tab. 16, 17 a UCDP) se projevuje významný vliv faktorů vzdělanosti (zejména výdaje na vzdělání – EDUXP95) a dalších faktorů geografických, resp. geodemografických: zejména úhrnné plodnosti (FERT90) a tlaku na půdu, vyjádřeného zvýšením hustoty zemědělské populace na hektar orné půdy (CHAGPH), které naznačují vzrůstající vliv omezených zdrojů obživy v zaostalých zemích světa s vysokým populačním přírůstkem (Sahel, oblast Velkých afrických jezer) a také míry urbanizace, resp. venkovskosti. Se zvyšováním hustoty zalidnění na ornou půdu a počtu dětí se zvyšuje riziko násilných konfliktů. Konflikty jsou také mnohem častější v zemích venkovských s nízkou mírou urbanizace (opět subsaharská Afrika a jižní či jihovýchodní Asie).

Jen v případě datasetů AKUF a Marshalla se projevuje jeden z ukazatelů etnické frakcionalizace, konkrétně počet jazyků (LAGNUM); podle předpokladů výrazně silněji koreluje s délkou konfliktů.

tab. 16 Párové korelace na bázi konfliktů za státy – AKUF

	délka (trvání)			oběti AKUF		oběti odhady	
	celkem	45–89	90–06	min	max	min	max
PREWC	0,637	0,556	0,604	0,551	0,560	0,554	0,572
PEACEIND	0,594	0,361	0,676	0,564	0,561	0,563	0,582
SFI	0,542	0,367	0,566	0,570	0,568	0,552	0,580
KOLOKUP	0,558	0,417	0,535	0,534	0,536	0,513	0,541
KORUP00	-0,503		-0,560	-0,534	-0,538	-0,506	-0,546
PHON90	-0,503	-0,373	-0,508	-0,481	-0,476	-0,448	-0,481
LAWAVG	-0,450		-0,504	-0,517	-0,519	-0,498	-0,533
EDUEXP95	-0,455	-0,326	-0,496	-0,451	-0,453	-0,433	-0,466
GDPMADD90	-0,486	-0,337	-0,505	-0,471	-0,469	-0,452	-0,473
HDI90	-0,483	-0,314	-0,521	-0,481	-0,474	-0,450	-0,480
NEIBAC	0,500	0,333	0,492	0,461	0,453	0,469	0,468
AIREL00	-0,446		-0,510	-0,446	-0,440	-0,422	-0,452
FH9099	0,403		0,403	0,437	0,440	0,415	0,453
CHAGPH	0,449		0,473	0,436	0,432	0,429	0,427
URB90	-0,407		-0,438	-0,425	-0,426	-0,406	-0,417
FERT90	0,407	0,291	0,407	0,415	0,402	0,381	0,400
LAGNUM	0,470	0,420	0,385	0,358	0,355	0,355	0,361

Pozn.: Hodnoty koeficientu nižší než 0,3 byly opominuty.

Přehled a vysvětlivky nezávislých proměnných viz příloha 1.

Korelace ukazatele významu exportu (primárních) surovin, zejména často zdůrazňovaných konfliktních diamantů (zde včetně dalších drahokamů a zlata) se projevuje jen v případě datasetu COW, který uvádí pouze významnější konflikty – války (viz nejvyšší mediánová hodnota počtu obětí). Délka ozbrojených konfliktů vykazuje podle předpokladů mírně vyšší korelaci než počet obětí. Dlouhodobý význam tohoto faktoru však spíše potvrzují empirické studie (case-studies), statistické analýzy nemohou být dostatečně průkazné, také proto, že se jedná o poměrně malý soubor zemí.

tab. 17 Párové korelace na bázi konfliktů za státy – Marshall

	délka (trvání)			oběti Marshall		
	celkem	45–89	00–06	celkem	45–89	00–06
PREWC	0,575	0,498	0,575	0,513	0,471	0,495
PEACEIND	0,587	0,372	0,666	0,539	0,330	0,655
SFI	0,534	0,346	0,565	0,549	0,367	0,560
KOLOKUP	0,501	0,376	0,500	0,522	0,396	0,452
KORUP00	-0,461		-0,530	-0,490	-0,299	-0,531
PHON90	-0,509	-0,343	-0,525	-0,492	-0,382	-0,477
LAWAVG	-0,426		-0,496	-0,477		-0,510
EDUEXP95	-0,494	-0,362	-0,489	-0,525	-0,386	-0,466
GDPMADD90	-0,477	-0,316	-0,497	-0,478	-0,367	-0,468
HDI90	-0,482	-0,295	-0,528	-0,487	-0,343	-0,504
NEIBAC	0,483		0,526	0,461		0,520
AIREL00	-0,446		-0,511	-0,442		-0,487
FH9099	0,439	0,316	0,426	0,477	0,332	0,439
FERT90	0,373		0,404	0,376		0,394
CHAGPH	0,443		0,473	0,425	0,299	0,426
URB90	-0,405		-0,456	-0,395		-0,417
LAGNUM	0,478	0,356	0,443	0,339		

Pozn.: Přehled a vysvětlivky nezávislých proměnných viz příloha 1.

Všechny početně rozsáhlejší datasety dokumentují rozdíly či změny mezi obdobími studené války a současností (zvláště v případě datasetů pokrývajících celé období 1990 až 2006), nejlépe pak dataset MEACPV Montyho Marshalla. Prakticky ve všech případech jsou hodnoty korelací za období 1990 až 2006 vyšší.

Analýza nepotvrzuje význam etnické frakcionalizace, což je souladu s poznatky většiny prací (např. Collier, Fearon a Laitin). Poněkud překvapivě však nevykazuje významnou korelaci ani ukazatel polarizace (poměr největší a druhé nejvýznamnější etnické skupiny), což může být částečně ovlivněno i jeho konstrukcí (příliš vysoké hodnoty v případě homogenity či jasné etnické dominance). Etnická frakcionalizace (mírně) ovlivňuje délku konfliktů (v realitě opravdu etnicky motivované konflikty jsou nejsvrěpější a trvají nejdéle), ale negativní hodnota koeficientů indikuje, že obvykle nepřinášejí velké oběti.

5.3.3 Komponentní analýza nezávislých proměnných

Také proto, že statistickým analýzám založeným na hodnotách korelací jednotlivých proměnných není přikládána (jak z důvodů zjišťování triviálních souvislostí, tak pro náhodné a extrémní vlivy) velká váha a tudíž explanační hodnota jednotlivých proměnných je omezená (hodnoty koeficientů musí být velmi vysoké), další část analýzy byla založena na hodnocení vlivu zjištěných faktorů – skupin proměnných.

Použitá analýza hlavních komponent (PCA) všech 87 nezávislých proměnných vygenerovala předem zvolený počet šesti faktorů (faktory rotovány pomocí metody Varimax), které do určité míry reprezentují i přirozené (logické) rozdělení souboru vysvětlujících proměnných (viz tab. 18 a příloha 1). Komponentní analýza rozčlenila soubor vysvětlujících proměnných do následujících faktorů/skupin:

F1 – vyspělost: nejvíce syčené ukazatelem HDP na obyvatele podle koupěschopnosti a dalšími ukazateli HDP (GDPPENN/MAD); další proměnné faktoru představují index práva (LAWAVG) a korupce;

F2 – vzdělanost a kvalita života: index vzdělanosti (EDUIND), míra gramotnosti, HDI a také demografické ukazatele fertility, dětské úmrtnosti a naděje dožití;

F3 – etnická či jazyková frakcionalizace/heterogenita (LANGFR, ELFR);

F4 – vnitřní sociálně ekonomické rozdíly (ukazatele příjmové nerovnosti – INEQGINI/10) a geoekonomické postavení (v rámci globální hierarchie měst/jader – HIERARKT), event. poloha (vzdálenost od jádra);

F5 – geopolitická atraktivita a síla: výdaje na zbrojení (MILEXP) a podíl ropy a nerostných surovin na exportu (EXOIL, EXPMIN), ale také podíl muslimů;

F6 – historická a geografická predispozice (koloniální minulost a postižení okupací/invazí či předchozím konfliktem – PREWC) a také ukazatele absolutní velikosti (počet obyvatel a rozloha);

Zjištěné faktory nejvíce sytí ekonomické a politické proměnné (HDP na obyvatele a zároveň kvalita demokracie či vládnutí), dále ukazatele etnické frakcionalizace (faktor 3), příjmová nerovnost (faktor 4), úroveň vzdělanosti (faktor 2) a export surovin (faktor 5) – viz nejvyšší hodnoty komponentních zátěží v tab.18.

Uvedených 6 faktorů vysvětluje téměř 60 % celkové vstupní variability proměnných (viz tab. 19), přičemž na první faktor (převážně proměnné vyjadřující ekonomickou úroveň) připadá 32,4 % a po rotaci 18,4 % variability (přestože hodnoty nejsou vysoké, naznačují

význam ekonomických indikátorů jak pro variabilitu souboru proměnných/států, tak nepřímo i pro výskyt ozbrojených konfliktů). První dva faktory také dobře ilustrují vzájemné souvislosti proměnných. Vysoké HDP na obyvatele a nejvyšší vybavenost či životní úroveň vykazují země, charakterizované vysokou institucionální kvalitou, kde vládne právo a nikoli korupce, a riziko násilných konfliktů je tudíž nízké. Totéž platí pro vzdělanost, kvalitu života a ukazatele, které tyto charakteristiky agregují (index lidského rozvoje). Silně také korelují hodnoty ukazatelů jako jsou výdaje na zbrojení a podíl ropy na hodnotě exportu a podíl muslimů, zejména díky zemím Blízkého východu).

tab. 18 Nejvýznamnější komponentní zátěže

	F 1	F 2	F 3	F 4	F 5	F 6
GDPPENN95	0,895	0,323				
GDPPMAD95	0,886	0,306				
LAWAVG	0,867					
KORUP00	0,847					
GDPENN90	0,832	0,420				
SFI	-0,757	-0,344			0,262	
EDUIND95	0,348	0,809				
LITER90	0,310	0,805				
SEC90	0,393	0,750		-0,298		
HDI90	0,539	0,744	-0,273			
FERT90	-0,386	-0,716			0,319	
LANGFRANM			-0,885			
ELFR85			0,880			
ETNOLOG		0,254	-0,858			
RELAL		0,262	0,492			
INEQGINI				0,881		
INEQ10				0,867		
DISTOT		-0,301		0,634		
EXOIL					0,788	
EXMIN95			0,268	0,263	0,718	
MILEXP8994					0,684	
MUSLIM		-0,345		-0,287	0,602	
POP90						0,642
HIERARKT	0,405					0,553
PREWC		-0,494				0,386
KOLOKUP	-0,310	-0,385				0,453

Pozn.: Přehled a vysvětlivky nezávislých proměnných viz příloha 1.

tab. 19 Hodnoty variability zjištěných faktorů/komponent

com	původní hodnoty variability			hodnoty po rotaci		
	celkem	% variance	kumulativ	celkem	% variance	kumulativ
1	28,808	32,369	32,369	16,355	18,353	18,353
2	6,905	7,758	40,127	11,951	13,428	31,782
3	5,322	5,980	46,107	9,581	10,765	42,547
4	4,848	5,447	51,554	6,330	7,112	49,659
5	4,088	4,594	56,148	5,568	6,256	55,915
6	2,893	3,251	59,398	3,100	3,484	59,398

V dalším kroku byly pro uvedené faktory vypočteny párové korelace na bázi Spearmanova korelačního koeficientu (viz tab. 20), přičemž jako závislé proměnné byly zvoleny:

- délka konfliktů (suma délek konfliktů za jednotlivé postižené země),
- relativizovaný ukazatel počtu obětí (součet obětí všech konfliktů relativizovaný na počet obyvatel země, resp. relevantního regionu, odhadnutého na základě rozsahu konfliktu).

Podobně jako v případě párových korelací jednotlivých proměnných srovnání datasetů na bázi faktorů naznačuje vliv počtu konfliktů, resp. konfliktních zemí – se vzrůstajícím počtem konfliktů roste množství signifikantních korelací. V „průměru“ nejvyšší korelační hodnoty však vykazuje Marshallův dataset MEACPV. Překvapivý je pouze pokles hodnot korelace (pro oběti i délku konfliktů) v případě nejdůležitějšího faktoru F6 u tohoto datasetu při srovnání období 1945–89 a 1990–2006. Vzhledem k tomu, že Marshallův dataset jako jediný zahrnuje také konflikty na bázi masových represí, je zřejmé, že vysoké počty obětí (zejména v případě Číny) během období studené války přispívají k významně vyšším hodnotám korelací, než v období následujícím, kdy k dlouhotrvajícím masovým represím dochází již jen zřídka. Výrazně vyšší hodnoty korelací pro faktor ekonomické vyspělosti za období po studené válce lze považovat za výsledek prohlubujících se rozdílů mezi bohatými a zaostalými zeměmi. Vyspělé země totiž prakticky nejsou postihovány ozbrojenými konflikty a zároveň dále bohatnou, zatímco v případě řady zaostalých zemí je tomu často naopak (mnohé relativně chudnou).

tab. 20 Párové korelace faktorů a konfliktů – Spearmanův korelační koeficient
(za státy)

	DURT	DUR4589	DUR9006	DEAMIN	DEAMAX	DEA4589	DEA9006
COW							
F6	0,430			0,403/0,398	0,407		
F1	-0,327			-0,34/-0,336			
F2	-0,217						
F5	0,2			0,216/0,225			
AKUF							
F6	0,450	0,451	0,397	0,365	0,374		
F1	-0,311		-0,388	-0,391	-0,395		
F2	-0,329	-0,305	-0,336	-0,273	-0,271		
F5				0,277	0,274		
Marshall							
F6	0,538	0,543	0,420		0,468	0,478	0,337
F2	-0,394	-0,320	-0,367		-0,344	-0,352	-0,279
F1	-0,271		-0,343		-0,363		-0,414
F5			0,207		0,201		0,253
UCDP							
F6	0,507	0,423	0,458	0,358	0,397		
F1	-0,339		-0,369	-0,368	-0,397		
F2	-0,312	-0,332	-0,303	-0,255	-0,321		
F5	0,205		0,264	0,215	0,223		

Pozn.: uvedeny pouze korelace signifikantní na 99% hladině významnosti

DUR – trvání (délka) konfliktů (T – celé období)

DEAMIN a DEAMAX – minimální a maximální počet obětí konfliktů (relativní vyjádření)

Pro období po konci studené války se signifikantní hodnoty korelací vyskytují častěji než pro období studené války – více vysvětlujících predikátorů možná indikuje komplikovanější (rozmanitější) podmíněnost ozbrojených konfliktů v současném období.

Stejně jako v případě jednotlivých proměnných se jako nejvýznamnější indikátor konfliktů projevuje historického dědictví, tj. postižení země kolonizací a bojem proti ní, okupací či invazí a předchozími ozbrojenými konflikty vůbec (faktor 6). Jedná se tedy v podstatě o naprosto banální a často uváděný poznatek, dokumentující také omezenost či jednoduchost (konstrukce) ukazatele.

Na druhém místě přispívá k vysvětlení výskytu konfliktů faktor č. 1, tedy ekonomická vyspělost s negativní závislostí – čím zaostalejší země, tím vyšší riziko konfliktů a vice versa.

Podobný vliv vykazuje faktor 2 a v jeho rámci zejména úroveň vzdělanosti, neboť demografické proměnné spíše indikují vliv zaostalosti, event. důsledky konfliktů než jejich příčinu (výjimku představují vysoké hodnoty fertility). Zejména u početnějších datasetů se uplatňuje i faktor 5, který charakterizuje geopolitickou rizikovost zemí a regionů (výdaje na zbrojení a podíl ropy a nerostných surovin na exportu, ale také podíl muslimů).

5.3.4 Regresní analýza

Na základě uvedených šesti faktorů byla provedena regresní analýza, v jejímž rámci uvedené faktory tvoří nezávislé proměnné. Aplikována byla mnohonásobná lineární regresní analýza s využitím metody stepwise. Cílem bylo potvrdit výsledky předcházející korelační analýzy s uvážením vzájemného spolupůsobení jednotlivých faktorů a dále posoudit vypovídací schopnost použitých faktorů, zejména na základě jejich determinace a variability. Výsledky poskytuje srovnávací tabulka (tab. 21), ve které jsou uvedeny základní charakteristiky regresních modelů navržených pro jednotlivé závislé proměnné (viz první řádek tabulky) a jednotlivé datasety. Uvedeny jsou koeficienty determinace a standardizované beta-koeficienty, které umožňují vzájemně porovnat význam jednotlivých faktorů zařazených do daného modelu. Vzhledem k využití metody stepwise, jsou do vybraných regresních modelů zařazeny jen faktory se statisticky signifikantními beta-koeficienty ($< 0,05$).

Podobně jako v případě korelační analýzy lze na základě srovnání výsledků za tři datasety do určité míry potvrdit sílicí význam/signifikanci relevantních faktorů (proměnných) s rostoucím počtem ozbrojených konfliktů (v případě COW analýza poskytuje méně predikátorů než v případě rozsáhlejších datasetů). V případě konzervativních datasetů (COW s nižšími počty obětí) neposkytuje regresní model tak dobrou oporu pro vysvětlení vlivu příslušných faktorů, jako při použití datasetů s vyššími počty a při využití maximálních hodnot (zejména v případě obětí). Vzhledem k tomu, že se zároveň jedná o (obecnou) statistickou zákonitost – čím větší soubor, tím více „korelovatelných“ proměnných a potenciálních predikátorů, pak je takové zjištění nutné brát s rezervou.

– V případě proměnné trvání konfliktů vysvětlují modely větší podíl variability než v případě obětí; hodnoty koeficientů determinace nejsou, zejména pro oběti (ale ani pro délku konfliktů) dostatečně vysoké. Modely vysvětlují variabilitu závisle proměnných pouze omezeně.

– Zejména v případě délky (výskytu) konfliktů se projevuje jasná dominance faktoru 6 (u obětí také, je však méně výrazná). To může naznačovat velkou různorodost konfliktů zahrnutých do datasetů a stejně tak i různorodost potenciálních podmiňujících faktorů – tzn. omezenou možnost nalezení „univerzálně“ platných vztahů.

– Pozoruhodné je, že se do modelů téměř nedostal faktor 5 (geopolitické faktory). Signifikantní vztahy prokázané pro tento faktor předchozí korelační analýzou při uvážení spolupůsobení dalších faktorů regresní modely nepotvrzují;

– Také faktor 4 se neprojevuje jako významný podmiňující/vysvětlující faktor, a to ani při aplikaci „dvoj-rozměrných“ korelací, ani v případě vícerozměrné regrese.

tab. 21 Srovnání vybraných datasetů na základě výsledků regresní analýzy

		DURT	DUR458 9	DUR900 6	DEAMIN	DEAMAX	DEA4589	DEA9006
COW								
R ²		26,3			11,2	9,9		
β (std.)	F6	0,339			0,227	0,192		
	F1	-0,241			-0,245	-0,249		
	F2	-0,301						
AKUF								
R ²		32,3	22,0	35,9	16,0	19,0		
β (std.)	F6	0,462	0,389	0,458	0,254	0,237		
	F2	-0,274	-0,225	-0,281	-0,140	-0,264		
	F1	-0,186	-0,134	-0,219	-0,274	-0,251		
	F3			0,150				
Marshall								
R ²		47,6	42,4	41,9		17,1*	11,9	13,8
β (std.)	F6	0,589	0,574	0,501		0,230	0,174	0,199
	F2	-0,311	-0,279	-0,302		-0,230	-0,237	
	F1	-0,177	-0,126	-0,222		-0,254	-0,180	-0,252
UCDP								
R ²		24,4	14,5	28,8	6,5 / 9,9	10,4 / 21,4	6,1/12,5	4,1/13,2
β (std.)	F6	0,402	0,320	0,432	0,193/0,222	0,220/0,272	0,175/0,187	- /0,241
	F1	-0,148		-0,154	- / -0,223	-,181/-,247	- /-0,165	-,202/-,227
	F2	-0,246	-0,206	-0,247		- /-0,282	-,173/-,251	

R² – koeficient determinace

β (std.) – standardizované beta-koeficienty

DEAMIN a DEAMAX – první hodnota (na bázi údajů originálního datasetu)/druhý údaj na bázi disponibilních maximálních odhadů počtu obětí;

DEA4589 a DEA9006 – první hodnota na bázi minimálního/druhá maximálního odhadu počtu obětí;

Pozn.: * Marshall uvádí jen jediný (průměrný) odhad obětí.

Vzhledem k příliš krátkému období, nebyly vypočteny hodnoty pro COW 1990–97.

Beta koeficienty umožňují zejména porovnání významu jednotlivých faktorů v rámci jednotlivých modelů. Pro srovnání výsledků jednotlivých modelů jsou však méně vhodné.

Také výsledky na bázi šesti uvedených faktorů, zejména v případě závislé proměnné délky (trvání) konfliktů potvrzuje dominantní roli 6. faktoru (dědictví kolonizace a předchozího postižení konflikty) a vliv dalších dvou faktorů – ekonomické vyspělosti (F 1) a vzdělanosti (F 2), při poměrně vysokém koeficientu determinace = 24,4 %. Ačkoliv tyto vztahy již byly naznačeny předchozí korelační analýzou, jejich ověření vícerozměrnou regresí ukazuje jejich významnost i při uvážení vlivů dalších faktorů (regrese dokládá, že se nejedná o korelace „falešné“)

– Podobně jako v případě korelační analýzy vykazuje nejvyšší hodnoty koeficientů (beta), a zejména determinace (kolem 45 %) Marshallův dataset MEACPV, a to jak pro celý soubor, tak i pro obě srovnávaná období.

– Vesměs jako podstatně méně významný se jeví často zdůrazňovaný faktor etnické, resp. etno-religiózní heterogenity či frakcionalizace. Ale zatímco v případě korelační analýzy se (u některých datasetů) objevuje negativní závislost (indikující a potvrzující poznatky řady dalších prací, že v podmínkách silné roztržiténosti – frakcionalizace je obtížné formovat efektivní opozici s nadějí na úspěch v případném konfliktu), regresní analýza naznačuje v tomto ohledu změnu. Při uvážení spolupůsobení dalších faktorů se v regresních modelech význam uvedeného faktoru často vytratí. Pouze v případě datasetů AKUF a UCDP byl

prokázán slabší pozitivní vztah s faktorem 3 (etnická frakcionalizace) v období 1990 až 2006, tedy v éře rozmachu konfliktů pro identitu.

– Opět a ještě výrazněji se potvrzuje, že jednoznačně lepší závislou proměnnou představuje délka konfliktů, jež zahrnuje/reflektuje četnost jejich výskytu. Je zřejmé, že počet obětí představuje výrazně citlivější ukazatel, který podléhá více rozmanitým vlivům (také proto jsou hodnoty koeficientů determinace nízké); pravděpodobně i relativizace údajů, a zejména velký rozptyl hodnot, resp. v průměru nízké hodnoty počtu obětí v případě velkého množství malých ozbrojených konfliktů ovlivňují statistické souvislosti v „negativním“ smyslu.

Výsledně vypovídací schopnost provedené analýzy (s výjimkou proměnné charakterizující délku, resp. výskyt ozbrojených konfliktů) není příliš průkazná. což při použití regresních modelů potvrzují relativně nízké hodnoty koeficientů determinace.

Analýza na základě srovnání výsledků za období studené války a po ní potvrzuje také další trend. S tím jak mizí tradiční (ideologicky motivované) občanské války a začínají dominovat konflikty pro identitu, zesiluje míra (závislosti) vlivu řady faktorů, zejména v případě rostoucí délky konfliktů, resp. jejich počtu, neboť výsledná délka představuje součet délek všech ozbrojených konfliktů (zesiluje vliv malých, ale dlouhotrvajících konfliktů). V průběhu času tak ještě více vyniká vliv historické podmíněnosti/dědictví, což je dáno zejména skutečností, že konfliktů přibývá, resp. že dochází k jejich recidivě. Roste také vliv dalších faktorů, zejména ekonomických, jejichž účinek (nejen ve statistickém slova smyslu) je posilován prohlubujícími se rozdíly mezi vyspělými a zaostalými zeměmi.

Příklady výsledků regresní analýzy

Příklady vlivu rozdílných datasetů – počtu ozbrojených konfliktů

Mnohonásobná lineární regresní analýza – dataset COW 1945–97 (N = 102)

nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **trvání konfliktu**

metoda stepwise: nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **26,3 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,339(a)	,115	,110	2095,795
2	,453(b)	,205	,196	1991,783
3	,513(c)	,263	,250	1923,308

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	964,464	159,344		6,053	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,426	144,988	,339	4,707	,000
2	(Constant)	959,154	151,441		6,334	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,239	137,793	,339	4,951	,000
3	REGR factor score 2 for analysis 1	-605,782	137,799	-,301	-4,396	,000
	(Constant)	960,365	146,235		6,567	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,282	133,056	,339	5,128	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-605,732	133,062	-,301	-4,552	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-485,558	133,040	-,241	-3,650	,000

a Dependent Variable: DURMAX

Mnohonásobná lineární regresní analýza – Marshallův dataset (N = 238)

nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **trvání konfliktu**

metoda stepwise – nejlepší model: 3 vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **47,6 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,589(a)	,347	,344	157,708
2	,667(b)	,444	,438	145,967
3	,690(c)	,476	,466	142,203

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	98,310	11,991		8,199		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,112	10,910	,589	9,543		,000
2	(Constant)	97,828	11,098		8,815		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,096	10,098	,589	10,308		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-54,957	10,099	-,311	-5,442		,000
3	(Constant)	97,906	10,812		9,055		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,098	9,838	,589	10,582		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-54,954	9,838	-,311	-5,586		,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-31,289	9,837	-,177	-3,181		,002

a Dependent Variable: DURTM

Uvedené srovnání dobře dokumentuje významný vliv počtu válek a ozbrojených konfliktů na vypočtené hodnoty koeficientů (u Marshallova datasetu cca 2x vyšší než v případě COW). V případě beta-koeficientu to platí zejména (či pouze) pro faktor 6, tedy historické dědictví a některé geografické faktory.

Srovnání období – příklad vlivu délky ozbrojených konfliktů**Mnohonásobná lineární regresní analýza – UCDP (N = 176)**nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **trvání konfliktu 1945–89**metoda stepwise – nejlepší model: 2 vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **14,5 %****Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,320(a)	,103	,097	188,4227
2	,380(b)	,145	,135	184,4757

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1**Coefficients(a)**

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	56,059	14,326		3,913		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	57,614	13,035	,320	4,420		,000
2	(Constant)	55,735	14,026		3,974		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	57,602	12,762	,320	4,514		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-36,980	12,763	-,206	-2,898		,004

a Dependent Variable: DUR4589

Mnohonásobná lineární regresní analýza – UCDP (N = 168)

nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **trvání konfliktu 1990–06**

metoda stepwise – nejlepší model: 4 vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **28,8 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,432(a)	,187	,182	99,7053
2	,498(b)	,248	,239	96,1873
3	,521(c)	,271	,259	94,9307
4	,537(d)	,288	,271	94,1226

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

d Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	38,771	7,581		5,114	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,230	6,898	,432	6,267	,000
2	(Constant)	38,554	7,313		5,272	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,223	6,654	,432	6,495	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,664	6,655	-,247	-3,706	,000
3	(Constant)	38,593	7,218		5,347	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,224	6,567	,432	6,582	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,663	6,568	-,247	-3,755	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-15,442	6,567	-,154	-2,352	,020
4	(Constant)	38,638	7,156		5,399	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,226	6,511	,432	6,638	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,661	6,512	-,247	-3,787	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-15,443	6,511	-,154	-2,372	,019
	REGR factor score 3 for analysis 1	12,882	6,511	,129	1,979	,050

Srovnání výsledků/hodnot za období studené války a po něm (1990–2006) dokumentuje vzrůstající vliv některých faktorů v čase. V případě nejvýznamnějšího z nich, tedy historického dědictví se jedná o banální poznatek – přibývá konfliktů v zemích s neblahým dědictvím – hodnoty koeficientů naznačující příslušné závislosti se významně zvyšují; projevuje se také vliv dlouhotrvajících konfliktů. V průběhu času, resp. po konci studené války, se však zvyšuje také vliv dalších faktorů – vzdělanosti, ekonomické vyspělosti a kulturní heterogenity, i když není zatím příliš významný.

Příklad vlivu počtu obětí

Mnohonásobná lineární regresní analýza – dataset UCDP

nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **max. počet obětí podle UCDP**

metoda stepwise – nejlepší model – dvě vysvětlující proměnné,

koeficient determinace = **8,1 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,220(a)	,048	,043	1,691501244 602882
2	,284(b)	,081	,070	1,667094078 139688
3	,322(c)	,104	,088	1,650864202 244365

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,704	,129		5,476	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,117	,220	2,943	,004
2	(Constant)	,705	,127		5,562	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,115	,220	2,986	,003
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,283	,115	-,181	-2,458	,015
3	(Constant)	,704	,126		5,610	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,114	,220	3,015	,003
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,283	,114	-,181	-2,482	,014
	REGR factor score 3 for analysis 1	-,238	,114	-,152	-2,088	,038

a Dependent Variable: DMAXUC

Mnohonásobná lineární regresní analýza – dataset UCDP

nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = **max. počet obětí (ze všech zdrojů)**

metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné,

koeficient determinace = **21,4 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,282(a)	,079	,074	6,041280149 946250
2	,392(b)	,153	,143	5,810580783 037410
3	,463(c)	,214	,200	5,613870519 479980

a Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	2,691	,459		5,858	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,606	,418	-,282	-3,841	,000
2	(Constant)	2,702	,442		6,117	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,605	,402	-,282	-3,993	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	1,549	,402	,272	3,853	,000
3	(Constant)	2,706	,427		6,339	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,605	,388	-,282	-4,132	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	1,549	,388	,272	3,989	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-1,407	,388	-,247	-3,622	,000

a Dependent Variable: DEADMAXREL

Uvedený příklad dokumentuje výrazně nižší vypovídací schopnost ukazatele počtu obětí ve srovnání s délkou či počtem konfliktů. Na druhé straně ukazuje vliv použití maximálních odhadů počtu obětí z různých zdrojů, zahrnujících vesměs i nepřímé oběti – tedy signifikantní zvýšení hodnot příslušných koeficientů – ve srovnání s originálními údaji konzervativních odhadů či datasetů, které operují s relativně nízkými hodnotami počtu obětí, a to i v případě použití jejich maximálních odhadů.

Shrnutí analýzy

Provedená analýza poskytuje při určitém zjednodušení čtyři základní poznatky:

- 1) výsledky a na nich založené poznatky dokumentují vesměs banální souvislosti: vliv historického dědictví, ekonomické vyspělosti, vzdělanosti a (geo)polohy na výskyt konfliktů;
- 2) počty obětí vysvětlují (reflektují) faktory/podmínky vzniku konfliktů hůře než jejich délka (ta totiž zároveň vyjadřuje i počet konfliktů, který se jeví jako nejlepší vysvětlující proměnná);
- 3) rozdílné počty ozbrojených konfliktů mají na výsledky statistické analýzy vliv, ovšem není (vždy) jednoznačný, či dostatečně průkazný; se zvyšujícím se počtem konfliktů roste míra závislosti;
- 4) v procesu času – s rostoucím počtem konfliktů a délkou působení faktorů – se význam některých faktorů zvyšuje.

Důležité je také zdůraznit, že vliv některých faktorů se ukazuje statisticky slabší (zejména etnická frakcionalizace), resp. velmi slabý (vnitřní sociálně-ekonomická diferenciacie), což zase není až tak překvapivé, neboť působení těchto faktorů je často ambivalentní a hodnocení jejich vlivu je tudíž v případě řady studií (analýz) rozporuplné.

Souhrnně lze potvrdit malou vypovídací schopnost tradiční korelační a regresní analýzy (je však nutné zdůraznit, že byla použita jen jediná metoda regresní analýzy) ve srovnání s výsledky hodnocení na bázi jednoduch ukazatelů (průměrných hodnot, podílů apod.). Je také zřejmé, že důvěryhodné hodnocení tak složitých sociálních jevů a jejich interpretaci, nelze založit pouze na dvou statistických metodách, resp., že na základě jejich výsledků nelze formulovat jednoznačné závěry. Mimo jiné i proto, že zdaleka nebyly vyčerpány všechny možnosti využití a kvantitativního vyjádření závislých proměnných.

5.4 Shrnutí

Studium soudobých válek a ozbrojených konfliktů představuje velmi atraktivní téma, nyní – v době „míru“ – poněkud paradoxně ještě více než v minulosti (tedy v období bipolárně rozděleného a relativně stabilního světa a předvídatelného vývoje). Hlavními důvody jsou procesy globalizace, smršťování a propojování světa, rozvoj informačních technologií, možnost sledování, a tudíž i analyzování konfliktů on-line. Další důvod představuje rozmanitost typů a forem, které konflikty v posledních desetiletích nabývaly, a zejména heterogenita skupinových i individuálních zájmů, jež se v nich vyskytují, resp. střetávají.

Studie se vesměs shodnou na tom, že se obraz a charakter konfliktů po skončení studené války proměnily. V případě významných historických a geopolitických změn (změn systému mezinárodních vztahů) je však tato tendence tradiční. S novou situací přichází imperativ analyzovat a objevovat nové, psát jinak. Protože však schází patřičný časový odstup, hodnocení bezpečnostní situace, výskytu i charakteru válek a konfliktů se významně rozcházejí. Autorů, kteří zdůrazňují kontinuitu s předcházejícím obdobím, je výrazně méně (např. Duffield 2005, Fearon a Laitin 2003). Odborníci a studie operující kvantifikovanými „důkazy“ poskytují poznatky, které jsou často v rozporu, zejména co se týče:

- a) počtu – frekvence konfliktů, když většina autorů tvrdí, že po krátkém růstu na začátku 90. let se počet konfliktů významně snížil, přičemž tento trend se prohlubuje; menší část studií tvrdí opak, zejména pokud jde o celkový počet konfliktů (podle nich roste počet konfliktů nižší intenzity), přitom i tyto vesměs připouštějí, že počet nejvýznamnějších konfliktů – válek klesá;

b) příčin ozbrojených konfliktů, když podle jedné skupiny autorů začaly převažovat konflikty povahy kulturní (etnopolitické), podle druhé konflikty determinované ekonomicky, event., že vznik a výskyt konfliktů lze lépe vysvětlit s využitím ekonomických nebo naopak kulturních faktorů.

Skutečný konsenzus existuje v případě dvou základních faktorů:

(i) historického dědictví, které představuje koloniální minulost, zvláště pak, byl-li její konec spojen s ozbrojeným bojem proti koloniální moci; dále zkušenost z jiné formy okupace či zahraniční intervence, a zejména dědictví vnitřních ozbrojených konfliktů v (nedávné) minulosti;

(ii) slabosti státní moci, kterou charakterizuje korupce a neschopnost moci vykonávat právo.

Co se týče ostatních faktorů panuje přesvědčení, že žádný nemůže války a konflikty vysvětlit sám o sobě, a to přesto, že se v tomto ohledu názory odborníků spíše ve výše popsaném duchu polarizují. Velmi zhruba můžeme současné vnitrostátní konflikty rozdělit podle příčin do tří velkých skupin:

a) konflikty za identitu či sebeurčení (etnonacionální či etnokulturní);

b) konflikty motivované ekonomicky. V jejich rámci je nutné rozlišovat konflikty, které vznikají jen za účelem zisku, tzv. kořistnické války;

c) konflikty způsobené slabostí státní moci, tj. neschopností zajistit základní funkce státu a zabránit erozi legitimacy vlád, jež zároveň představuje podmínku vzniku výše uvedených konfliktů.

Jedno z nejčastěji publikovaných klišé, vyjadřující hodnocení vývoje bezpečnostní situace a proměny ozbrojených konfliktů po konci studené války tvrdí, že vzrůstá podíl občanských válek. Ve skutečnosti se o občanské konflikty (války) v pravém slova smyslu nejedná, termín občanská válka slouží jako synonymum pro vnitrostátní ozbrojený konflikt. Označení občanská válka by se mělo používat jen pro mocensko-politické konflikty na bázi ideových motivů, sledující primárně změny politického systému a v jeho rámci kontrolu vlády či alespoň (pře)rozdělení moci.

Již tento, zdánlivě terminologický problém naznačuje, jak obtížné je určit skutečné příčiny konfliktů. Nejtěžší je extrahovat prapříčiny či trvalé příčiny konfliktů, neboť v procesu vývoje dochází jak k jejich proměně, tak i k jejich úmyslné i neúmyslné dezinterpretaci, a to jak ze strany aktérů (nejčastěji vlády a opozičních sil), tak medií i odborné veřejnosti.

Z řady nových studií vyplývá zvyšující se role ekonomických a politických faktorů. Za nejvýznamnější faktor se považují chudoba na jedné a příležitost k obohacení na druhé straně: chudoba a zbídačení obyvatel představují živnou půdu a podmínky, příležitost k obohacení, resp. vybřednutí z nuzoty, pak motiv rebelií a palivo konfliktů. Ozbrojené násilí a konflikty postižené populace vedle přímých a nepřímých obětí ještě více zbídačují. Petrifikuje se tak bludný kruh chudoby a násilí, který v řadě zemí a oblastí nelze přerušit, event. jen na omezené období, než jeden ze základních faktorů konfliktu – ziskuchtivost (spíše než křivdy minulosti i současnosti, event. v jejich spojitosti), začne opět silně působit. Na místo ideově motivovaných občanských válek se rozšířily konflikty pro zisk – **kořistnické války**. Pokud zdůrazníme racionalitu aktérů konfliktů, pak lze řadu současných konfliktů charakterizovat parafrází slavného motta von Clausewitze, že **válka je pokračováním ekonomických vztahů jinými prostředky** (Keen 1998). Relativní chudoba a zaostalost na jedné a tržní ekonomické soupeření na druhé straně je sice atributem větší části populace Země, ale konflikty postihují jen některé regiony a státy. Je tedy zřejmé, že důležitým, a možná nejdůležitějším faktorem vzniku konfliktů je nedostatečná legitimita státní moci, její slabost a nefukčnost. A tak nejvíce

náchylné ke vzniku a prolongování konfliktů jsou ty regiony a země, ve kterých lze dosáhnout efektivního zisku aktivitami, které by v jiných, vyspělejších státech podléhaly kontrole, resp. byly nezákonné. Tedy v zemích slabých zkorumpovaných vlád a slabé vlády zákonů – podmínek, ze kterých profitují jak privátní nadnárodní společnosti, tak lokální a regionální vůdci (warlordi). Zkolabované státy se považují za jedno z největších rizik bezpečnosti v regionálním i globálním hledisku, mimo jiné i proto, že se stávají základnami sil, které se brání liberalizaci, demokratizaci – modernizaci, a zejména zmíněné vládě zákona.

Fukuyama (2004) revidoval svoje nadšení z přelomu 80. a 90. let, kriticky zhodnotil erozivní působení washingtonského konsenzu na rozvojové a zaostalé ekonomiky a zdůraznil prioritu budování institucionálních struktur státu, před (násilným) rozvojem tržních vztahů a uplatňováním principů neoliberální ekonomiky – rozsáhlé privatizace a strukturálního přizpůsobení, z nichž vesměs v prvním – kritickém – stadiu profitují zahraniční firmy, resp. úzké skupiny spojené s vládami. Někteří autoři (Chossudovsky 2003, Chua 2003, Cramer a Weeks 2002) dokonce tvrdí, že Mezinárodní měnový fond a Světová banka svými aktivitami a doporučeními přispívaly v rozvojových zemích k prohlubování sociálně ekonomických problémů a ke vzniku ozbrojených konfliktů. Řada autorů jako např. Kaldorová (2003) vidí naději v rozvoji občanské společnosti a to i na globální úrovni.

Základním limitem a problémem většiny analýz je omezená vypovídací schopnost používaných datasetů – přehledů válek a ozbrojených konfliktů. Jejich výsledky jsou determinovány zejména volbou kritérií, která zásadně ovlivňuje počet konfliktů, a tudíž i výsledné korelace. Do určité míry jsou také ovlivňovány použitím statisticko-analytických metod. Je totiž rozdíl, jestli jsou závěry studií založeny na nízkém počtu válek s jakým operují prakticky všechny Collierovy analýzy (45/55 až 80 válek za relativně dlouhé období), nebo jsou podepřeny několika stovkami ozbrojených konfliktů. Datasety s vyššími počty konfliktů vysvětlují jejich incidenci lépe, zejména v případě nejdůležitějších faktorů. Tento poznatek je ovšem triviální povahy – silící korelace je totiž také výsledkem kumulovaného působení některých faktorů. Další nedostatek představují způsoby vyjadřování závislé proměnné – války a ozbrojené konflikty lze kvantifikovat různě: prostými počty, nebo epizodami (konflikt se průběhu času několikrát přerušil), event. jejich délkou („válkoroky/měsíce“, dny), a zejména na základě počtu obětí. Většina studií přitom operuje s údaji o bojových obětech, nikoli s celkovými počty obětí, jež jsou často řádově vyšší. Právě tyto problémy umožňují – zvláště v komparaci se studii založenými na kvalitativním výzkumu – rozmanitou interpretaci příčin konfliktů, a tak v souhrnu poznání i řešení problému spíše komplikují a znejasňují.

Většina studií dokumentuje tradiční paradox, když se sice shoduje na vzrůstajícím podílu civilních a zejména nepřímých obětí, a přitom v rámci statistických analýz neustále používá jen počet přímých bojových obětí (tedy obětí mezi nimiž převažují příslušníci ozbrojených složek – vojáci a militanti). Je proto nutné zdůraznit, jestliže tradiční/klasické války prakticky vymizely, pak ty nové – netradiční, neurčité, postmoderní, globalizované – bychom neměli posuzovat a zkoumat tradičními přístupy a metodami.

Na druhé straně je nutné zmínit, že vzrůstá počet prací, které výsledky tradičních statistických analýz doplňují kvalitativně orientovaným výzkumem, případovými studii jednotlivých konfliktů, s jejichž pomocí se pokoušejí verifikovat poznatky kvantitativních metod a analýz (např. Cater 2003, Collier a Sambanis 2005, Sambanis 2003, Toftová 2003). Řada odborníků doporučuje kombinovat tři přístupy ke studiu válek a ozbrojených konfliktů – kvantitativní analýzu, komparativní studie a případové studie (*case-studies*), kterými začínají doplňovat svoje teoretické práce i zmínění autoři (Sambanis 2003, Collier a Sambanis 2005).

Není pak překvapivé, že se jednotlivé práce liší také svým vyústěním, tj. trendy, které popisují i anticipují. Ale i přes uvedené problémy a nejednoznačné hodnocení vývoje bezpečnostní situace ve světě lze některé (platnější) závěry formulovat. Konec studené války přinesl vyvrcholení trendů projevujících se již v předchozím období; zároveň přinesl velkou změnu, která nastartovala nové procesy ve sféře bezpečnosti a rozšíření/výskytu konfliktů, jejichž obrysy však pouze tušíme. Lze říci, že konec studené války znamenal další velký impulz procesům etnopolitické (nacionální či náboženské) emancipace, jež se odrážejí ve zvýšeném počtu a podílu konfliktů za identitu. Stejně tak přispěl k destabilizaci již i tak málo stabilních systémů rozvojového světa, zejména v subsaharské Africe, která zakouší jejich opakované imploze. Až následující období (geopolitické stabilizace?) ukáže, zda se jedná o vývoj cyklický, zda tedy prožíváme periodu stabilizace, charakterizovanou uspokojováním zmíněných aspirací a pozitivních vlivů globalizace a eventuální návrat k méně sveřepým politickým konfliktům občanského charakteru. Tato otázka nabývá na významu zejména proto, že není jasné, jaký bude výsledek současného (vel)mocenského soupeření – zda půjde spíše o konflikty v rámci střetu civilizací, nebo o střety, jež generuje snaha o upevňování americké hegemonie a reakce na ni (i když lze oba procesy považovat za související, resp. do značné míry se překrývající či doplňující), či střety jež plodí zejména na periferii velmocemi či Západem kontrolované kontroverzní procesy globalizace a modernizace. Řada autorů (viz zmiňovaný *Human Security Report*) je v tomto ohledu velmi optimistická. Podle většiny studií statisticky spíše pozitivní trend vývoje konfliktů (tedy pokles jejich výskytu i závažnosti), ale kontrastuje s novými bezpečnostními riziky, zejména v podobě ekonomizace a "civilizace" konfliktů a šíření terorismu.

Posouzení vlivu konce studené války a nových mírových aktivit na incidenci konfliktů však zůstává problematické, resp. kontroverzní. Je zřejmé, že konec velmocenské konfrontace a snížení zbrojních rozpočtů přispěly k rozšíření mírotvorných kapacit, a tak někteří autoři (ibid) vysvětlují pokles počtu konfliktů jako důsledek intenzivnějších mírových aktivit. Celková tzv. mírová dividenda v 90. letech dosáhla několik stovek miliard dolarů a přispěla k využití alespoň části takto uvolněných prostředků k řešení některých konfliktů (Etiopie, Kambodža, Mosambik, Nikaragua, Salvador), které by se jinak mohly stát dalšími příklady bludného kruhu násilí a chudoby, resp. trvale udržitelné války. Na druhé straně se poukazuje na negativní vliv tohoto procesu; zvláště v zemích bývalé Varšavské smlouvy „likvidace“ jejich obrovského arzenálu konvenčních zbraní často vyústovala ve vyzbrojování ozbrojených složek a prolongaci konfliktů v rozvojovém světě, zejména tam, kde prodej zbraní skýtal slušné zisky (Angola, západní Afrika). Navíc stále přetrvávají pochybnosti o tom, zda pokles počtu válek a ozbrojených konfliktů je důsledkem mírotvorných aktivit mezinárodního společenství, když na praxi OSN a kompetencích mírových jednotek se toho změnilo málo.

V každém případě vývoj bezpečnosti a obraz konfliktů bude ovlivňovat nový geopolitický systém a v jeho rámci nová architektura nejen mezinárodní bezpečnosti, ale i pravidel pro řešení vnitrostátních konfliktů, které již dávno nejsou ani vnitřními (záležitostmi „suverénních“ států), ani jen občanskými. Formování (kvalitativně) nového stabilního geopolitického systému předpokládá v zásadě dvě podmínky, resp. možnosti:

- 1) získání či potvrzení hegemonie (týká se jen USA), jež bude znamenat schopnost kontrolovat bezpečnostní situaci v globálním měřítku či alespoň prosazení univerzálních pravidel hry nebo
- 2) globální konsenzus velmocí v otázce rozdělení moci, event. sfér vlivu, a mechanismu zajišťování jeho stability.

Ten může nabýt institucionalizované podoby, nebo bude alespoň neformálně respektován. Realizace nového stabilního geopolitického systému vyžaduje nejen uklidnění alespoň těch nevýznamnějších ozbrojených konfliktů, ale především – jako podmínku – potřebuje nové mechanismy, které prosazování mírotvorného procesu skutečně zajistí. Předpokladem jsou zásadní reformy OSN či její nahrazení novou efektivnější organizací. Realita vývoje je však jiná, a nejen pro hrozbu neúspěchu mise v Iráku a další v případě Afghánistánu či dokonce Íránu. Z hlediska zájmů velmocí je prioritou pouze stabilizace situace na Blízkém východě, event. pacifikace jadernými zbraněmi disponující země jako Indie, Pákistán a diktátorská Severní Korea. Ostatní a nové – převážně vnitrostátní – konflikty mají bez radikálních reforem OSN a výrazně posílněného mandátu jejich jednotek nebo angažovanosti velmocí a zásadní změny pojetí suverenity států jen malé šance na uspokojujivé řešení, alespoň z hlediska většiny postižených obyvatel.

Ke zklidnění či stabilizaci bezpečnostní situace dochází pouze v jednom směru – ubylo geopoliticky významných konfliktů, které vždy představovaly riziko šíření dalších; Irák a Afghánistán představují spíše výjimku a zároveň společně s izraelsko-palestinským konfliktem reprezentují tradiční dlouhodobá ohniska napětí, když nejistota ohledně jejich vývoje a vlivu přetrvává. Na druhé straně malých konfliktů nebylo, vliv faktorů přispívajících k jejich vzniku či recidivě spíše sílí, tak jak se zesilují účinky globalizace a časoprostorové komprese.

6. Proměna charakteru ozbrojených konfliktů po konci studené války

Vedle incidence a zdůvodňování příčin konfliktů stále více odborníků věnuje pozornost charakteru, formám a geografickému rozšíření válek a ozbrojených konfliktů a jejich proměně. Konec studené války znamenal nejen novou naději a perspektivu zlepšení bezpečnostní situace ve světě, ale také – jak vývoj brzy ukázal – proměnu ozbrojených konfliktů v celé řadě aspektů. Již od počátku hovořili mnozí autoři (viz dále) o „**nových válkách**“ nejen proto, že řada nových válek skutečně vzplanula, ale zejména proto, že války začaly nabývat nových rysů, a to včetně ozbrojených konfliktů, které přetrvaly desetiletí. Módou se stalo psaní o nových válkách, a zvláště pak o válkách postmoderních, nebo alespoň o jejich postmoderních aspektech (např. Boyd 1980⁴⁵, Hables Gray 1997, Metz 2000); přitom někteří odborníci anticipovali vývoj (zejména stran proměny struktury konfliktů a také jejich charakteru/forem), který se v jistých ohledech skutečně (alespoň podle některých autorů) naplnil. Studium nových válek pak dostalo další impulz útokem 11. září, a to nejen v intencích další nové války – války“ proti terorismu.

Proměna či transformace válek a válčení (*warfare*) představuje tradiční předmět zájmu vojenských věd a historie, přičemž většina prací se věnuje vlivu technologického rozvoje na vedení válek (např. Boot 2006 nebo van Creveld 1992). První práce poukazující na proměnu ozbrojených konfliktů v duchu „nových“ a postmoderních válek se objevily již na začátku 90. let. Kaplan (1994, česky 2003) ve slavném článku *Coming Anarchy* avizuje hrůzný obraz zhroutěných států, environmentální a společenské devastace a nových válek. Opomineme-li válku ve Vietnamu (byla jako postmoderní označena nejdříve), pak až 90. léta přinesla rozmach prací, které nalézají postmoderní aspekty u stále většího počtu ozbrojených konfliktů. Problém spočívá v přílišné mnohoznačnosti až neurčitosti tohoto módního označení. Postmoderní konflikty lze definovat v užším pojetí jako konflikty s využitím nových, resp. převratných technologií a metod (zejména distančních), jež zásadně proměnily charakter válek a také vnímání a využití prostoru, ve kterém k novým válkám dochází či bude docházet. Řada autorů se však s pouhou technologickou interpretací nových válek neztotožňuje, zejména proto, že často popularizované konflikty typu *cyberwar* nebo *starwars* se vyskytují spíše v plánech vojenských stratégů a výrobců techniky či v literatuře než v realitě. Přesto Hables Gray (1997) tvrdí, že s postupující dehumanizací válčení nastává soumrak tradičních válek a uvádí řadu termínů, jimiž avizuje a charakterizuje války nové: **kybernetická válka** nebo **válka v kyberprostoru** (*cyberwar*), **informační** (*infowar*), **technologická** (*technowar*), **válka vyspělých technologií** (*high technology war*), **počítačová** (*computer war*), **hybridní**, nebo také **permanentní**, **dokonalá** (*perfect war*), **lehká** (*light war*), **antiválka** (*antiwar*), **postválka** (*postwar*), **nekrvavá** (*bloodless war*), **hypermoderní**, **neomezená** (*nonrestricted war*), **válka vedená jinými prostředky** (*war by other means*), **imaginární válka**. Edward Luttwak (1995) tvrdí, že současné a nové války budou také **posthrdinské** (*postheroic war*), Ulrich Beck (2006) hovoří o válkách **postnárodních** a James Der Derian (2001) ve své analýze propojování sféry vojenství, průmyslu a zábavy píše o **čestné** či **ctnostné válce** nebo také o **působivé** či dokonce **kouzelné válce** (*virtuous war*).

Často zdůrazňovaná deterritorializace či prostorová diskontinuita nových konfliktů je pouze jedním z atributů jejich postmodernity. Důležitější jsou jiné charakteristiky. V intencích práce Kaldorové (1999, resp. 2001) lze s určitou nadsázkou takové konflikty považovat za nové války a charakterizovat je jako konflikty, kde přestávají platit pravidla, ve kterých se stírají rozdíly mezi aktéry, cíli a prostředky, resp. dochází k jejich často kontrastní či paradoxní

⁴⁵ Osinga: Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd
[http://en.wikipedia.org/wiki/John_Boyd_\(military_strategist\)](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Boyd_(military_strategist))

kombinaci a prolínání. Výsledné konflikty jsou tak značně komplikované a mnohvrstevnaté, v čase i prostoru proměnlivé a jejich pochopení i řešení je náročné.

Málokdo pochybuje o tom, že se ozbrojené konflikty po konci studené války v řadě ohledů změnil, že nové technologie a zvýšená mobilita tradičních i nových aktérů a prostředků, generujících konflikty v podmínkách intenzivnější globalizace, umožňují změnit způsob vedení i cíle ozbrojených aktivit, a také že hrozby nových konfliktů a důvody jejich vzniku a možnosti, jak je vyvolávat, kontrolovat a využívat, se významně rozšířily. Analogicky se však také zvýšil potenciál a možnosti jejich řešení, zvláště díky omezení rizika velmocenských střetů, rozvoji mezinárodní spolupráce a obchodu a díky rozmachu nevládních aktivit, ale i zmíněných informačních technologií a telekomunikačních prostředků, jež posilují pocit i systém globální odpovědnosti a interdependence. Otázkou tak zůstává, jak se uvedené změny projevily ve struktuře a intenzitě konfliktů, v jakém ohledu se proměnily samotné ozbrojené konflikty – jejich charakter a formy včetně jejich účastníků, zda a jak se proměnily dopady současných válek, zejména s ohledem na civilisty. V neposlední řadě se stále více pozornosti věnuje geografickým aspektům válek – jak se proměnil obraz či distribuce konfliktů v globálním a makroregionálním měřítku, a zda a jak tyto změny souvisejí s koncem studené války a formováním nového geopolitického řádu. Které regiony a státy jsou konflikty nejvíce postiženy a proč? Dále jak nové faktory a formy bojů souvisí s prostředím, ve kterém se realizují, co jejich změny způsobuje a jaké tendence lze z těchto změn odvodit?

Nové nebo staronové války?

V souvislosti s vývojem konfliktů hovoří řada autorů (Berdal a Malone 2000, Duffield 2001, Hables Gray 1997, Kaldorová 1999, Kalyvas 2001, Kaplan 1994, Keen 1998, Münkler 2002, Newman 2004) o významné změně jejich charakteru. Módním trendem se stalo dokumentovat, že ozbrojené konflikty po konci studené války jsou jiné – nové. Charakter konfliktu však představuje mnoho-významovou kategorii, a tak změna charakteru se může týkat jak mnoha aspektů konfliktu, tak jediného, třeba i významného, např. změny technologií. Jeden z nejvýznamnějších příspěvků v tomto ohledu představuje práce Mary Kaldorové (1999, 2001), která v souvislosti s rozpadem systému studené války explicitně hovoří o nových válkách. Přitom za nejvýznamnější charakteristiky „nových“ válek považuje stírání rozdílů mezi válkou, organizovanou kriminalitou a politickým násilím – masovými represemi. Kalyvas (2001) uvádí a zároveň kritizuje, že současné občanské války jsou charakterizovány jako kriminální, depolitizované, privatizované a predátorské (loupeživé), zatímco staré války byly ideologické, politické, kolektivní a dokonce vznešené. Naznačuje, že takové striktní dělení není (vědecky) korektní.

Také Duffield (2000) uvádí, že po konci studené války se některé charakteristiky konfliktů změnil tak významně, že můžeme mluvit o nových válkách. Nové konflikty mají svou vlastní logiku a racionalitu, nejsou jen bezhlavým vražděním, ale představují lukrativní formu adaptace na globalizační procesy. Mají jiné cíle než tradiční války a jiné způsoby financování. Opravdovým cílem ve válkách nemusí být zvítězit, ale dlouhodobě se podílet na ziscích z kriminálních aktivit, které probíhají pod pláštěm (z ideových důvodů vedené) války.

Méně autorů (např. Gray 2005) tvrdí, že „nové“ války jsou jen literární nadsázka či mýtus, že konec bipolárního soutěžení a 90. léta nic skutečně nového nepřinesly, že všechny formy boje již byly někdy použity. Již Clausewitzův současník Jomini tvrdil, že principy a povaha válek zůstávají stále stejné⁴⁶. Také Newman (2004) uvádí, že práce zdůrazňující nové

⁴⁶ Christopher Bassford – Jomini and Clausewitz: Their Interaction (<http://www.clausewitz.com/CWZHOME/Jomini/JOMINIX.htm>).

charakteristiky ozbrojených konfliktů vesměs přehánějí, neboť postrádají reflexi historického vývoje. Pro tvrzení, že se války a ozbrojené konflikty v posledních desetiletích významně proměnily, lze najít důkazy stejně snadno jako pro tvrzení opačné. Podle řady autorů prošly války velkou změnou jak v poválečném období (jež charakterizují zejména zástupné války), tak zejména po konci studené války (rozšíření predátorských válek) a poukazují na nové formy a prvky soudobých válek a ozbrojených konfliktů. Nejde přitom jen o využití nových technologií a forem vedení bojů (nové technologie ovlivňovaly války vždy a v historii možná ještě radikálněji, v posledním století se jejich vývoj a využití pouze významně urychlily a rozšířily). Jde však spíše o proměnu smyslu a motivů řady nových válek. Tolik diskutovaný postmoderní charakter nových válek je spojován spíše s nevídanou variabilitou a mixem forem, pragmatických a iracionálních motivů a kontroverzní globalizací konfliktů. Morgan (2003) uvádí, že tvrzení o změně povahy konfliktů se vesměs týkají charakteru konfliktů (tedy především jejich forem), nikoli jejich příčin. Také lze říci, že proměny nejsou zcela kontinuální v prostoru a čase a jsou diferencovány v závislosti na účasti a významu aktérů, a na typu války či konfliktu.

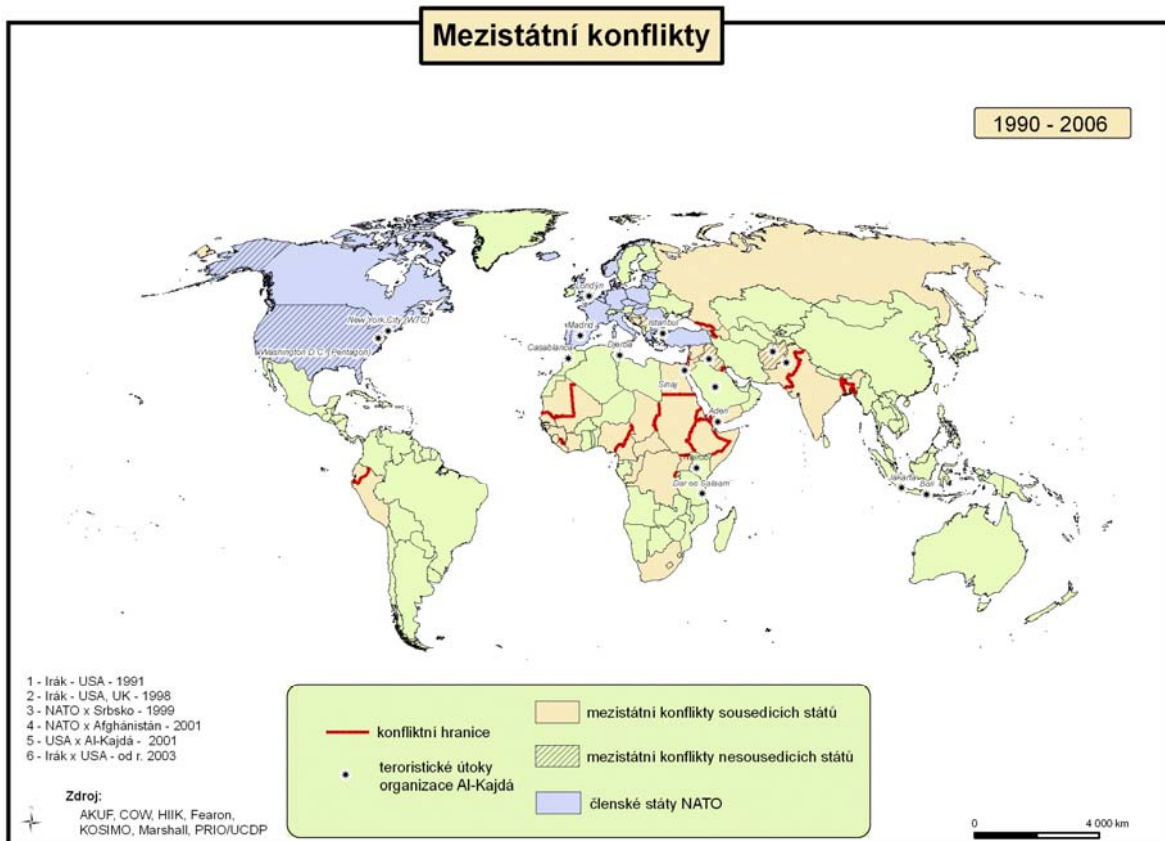
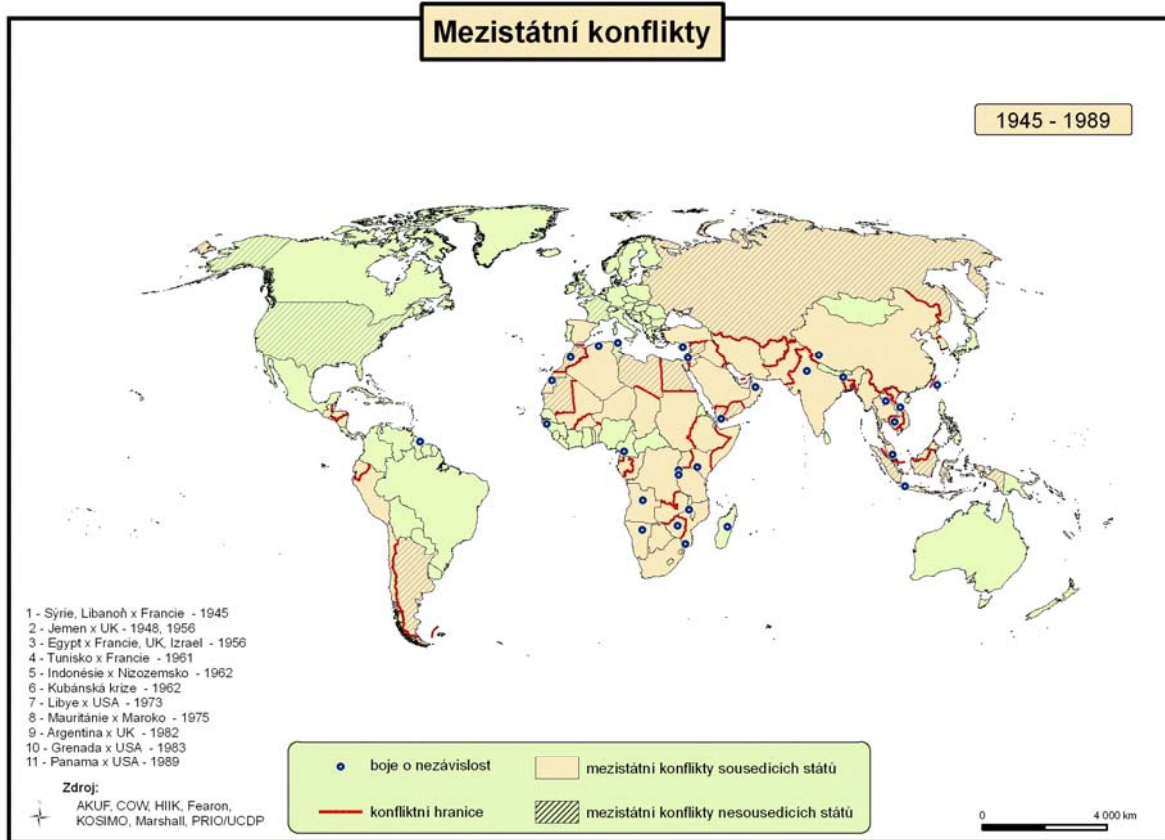
Přestože bezprostředně po rozpadu systému bipolárního soupeření (1991–92) vzrostl počet ozbrojených konfliktů na nejvyšší úroveň v historii (viz předchozí kapitola), nelze hovořit o tom, že by se ve většině případů jednalo o konflikty zcela nové, které vzplanuly z nových příčin. Historii a tedy i vývoj válek a ozbrojených konfliktů charakterizuje především kontinuita. To nové spočívá – vedle skutečně nových zbraní a technologií – v určité proměně charakteru (statisticky ve změně struktury – v zastoupení typů konfliktů) a forem válek, které nabyly nebývalé variability a flexibility, a zejména v zesílení kontextuálních aspektů současných válek – v jejich propojení s životem většiny obyvatel Země, jejich globalizaci.

Přes určitou skepsi týkající se zásadní proměny válek a konfliktů po konci studené války a používání termínů, jako jsou „nové“ nebo „postmoderní války“, lze některé změny skutečně identifikovat. Soudobé konflikty charakterizují atributy a procesy, popsané v následujících kapitolách.

6.1 Pokles počtu mezistátních a vzrůst počtu vnitrostátních konfliktů

Naprostá většina prací o válkách a ozbrojených konfliktech po konci studené války zdůrazňuje vzrůst podílu vnitrostátních konfliktů – občanských válek (viz také předchozí kapitola). Krátkodobý absolutní přírůstek ozbrojených konfliktů na začátku 90. let (1991–92) jde na konto nových převážně etnonacionálních válek. Avšak pokles počtu mezistátních konfliktů po roce 1989 není novinkou a představuje jen potvrzení předchozího trendu, charakterizovaného slábnoucí intenzitou velmocenské konfrontace. Např. Mueller (2004) tvrdí, že tradiční války se staly zastaralým způsobem soupeření již s koncem 1. světové války. To jistě platí pro soupeření vyspělejších, evropských zemí, méně pro střety ve světě nových zemí – zemí rozvojového světa, i když tam se vesměs jedná o konflikty malé intenzity, nejčastěji o hranice, resp. nové teritoriální vymezení po konci koloniální éry. Řada studií tvrdí, že pokles mezistátních válek má na svědomí studená válka a odstrašující účinek jaderných zbraní soupeřících velmocí. Pokud bychom tuto premisu akceptovali, pak by k úplné eliminaci válek mezi státy mělo vést rozšíření zbraní hromadného ničení. Jiní (např. Finsterbusch, Greisman 1975) tvrdí, že mezistátní války se již prostě nevyplácí. Lacinaová, Russett a Gleditsch (2006) uvádí, že 19. století bylo ve znamení válek imperialistických, období 1900–45 válek mezistátních a poválečné období érou válek vnitrostátních. Pokles mezistátních válek nastal již dříve, zejména s koncem antikoloniálních válek. Fearon a Laitin (2003) zase tvrdí, že růst počtu vnitrostátních konfliktů s koncem studené války nesouvisí, že se jedná o důsledek rozmanitých problémů a tenzí, které se hromadily již od 50. let.

obr. 21 Mezistátní ozbrojené konflikty 1945–89 a 1990–2006

Významná změna se však odehrála již po 2. světové válce a charakterizuje ji konec soupeření rozvinutějších zemí. Mueller (1989) uvádí, že 48 nejbohatších států nevedlo mezi sebou žádnou válku s výjimkou války o Falklandy mezi Velkou Británií a Argentinou. Občanská válka postihla z relativně vyspělejších států jen Řecko v poválečném období (1944–49).

Přesto lze říci, že konec bipolárního soupeření k poklesu mezistátních konfliktů přispěl, neboť zcela vymizely **zástupné války (proxy wars)**. V období 1990 až 2005 se podle Marshalla (2006) odehrály pouze čtyři mezistátní války a dalších 8 mezistátních konfliktů (viz také obr. 21), přičemž žádný rok nedošlo k více než dvěma větším konfliktům. Až rok 2006 přinesl třetí – invazi Izraele proti Hizballáhu v Libanonu. Za skutečně geopoliticky – pro mezinárodní systém a jeho stabilitu – významné lze považovat jen válku v Perském zálivu a invazi USA v Iráku, event. "první africkou válku". Někteří autoři však hovoří o tom, že tradiční mezistátní války nahradily konflikty internacionalizované. Údaje a tím pádem i názory se v tomto ohledu značně liší. Harbomová a Wallenstein (2005) v periodických přehledech vývoje ozbrojených konfliktů, opírajících se o zdroje SIPRI/UCDP trend zvýšeného počtu konfliktů internacionalizovaných nepotvrzuje (viz předchozí kapitola). Naopak poukazuje na to, že v době nejvyšší incidence konfliktů (rok 1991) se neodehrával ani jediný internacionalizovaný konflikt a přikládá to okamžiku velké strukturální geopolitické změny: studená válka skončila, ale nový systém se ještě nezačal formovat. Vysoký však zůstává počet konfliktů různým způsobem internacionalizovaných (cca 25 % konfliktů), dokumentující také vliv globalizace (Duffield 2000, Gleditsch a Buhaug 2004, Thomasová a Wilkin 1999). Pokles počtu mezistátních konfliktů tedy nepotvrzuje teze o zvyšujícím se riziku – destabilizaci mezinárodního systému se vzrůstajícím počtem jeho členů.

Ve světle vývoje v posledních letech však vyvstává otázka, zda pokles mezistátních konfliktů představuje trvalý trend, zejména s ohledem na zvyšující se počet zemí angažovaných v aktivitách mezinárodních sil (Irák, Bosna, Kosovo), novou americkou strategií preemptivních útoků, invazi do Iráku a nejnověji invazi Izraele do Libanonu, které hrozí reakcí (odvetou) a zapojením dalších států. Trend poklesu počtu a podílu mezistátních konfliktů a růst podílu vnitrostátních konfliktů potvrzují všechny datasety, např. COW, Marshall, UCDP (viz tab. 22 a 23).

tab. 22 Vývoj počtu mezistátních a občanských válek – intenzita výskytu válek

	1823–98	1900–44	1945–89	1900–99	1989–2002
mezistátní	30 (0,39)	26 (0,58)	23 (0,5)	49 (0,49)	3 (0,2)
vnitrostátní	71 (0,84)	38* (1,03)	81 (1,8)	149 (1,49)	33 (2,35)

Zdroj: COW/Gleditsch; v závorce relativní počty (počet konfliktů na počet let)

Ze srovnání údajů obou tabulek je zřejmé, že vývoj po roce 1990 představuje skutečně nový trend, i když rostoucí podíl vnitrostátních konfliktů je staršího data a odráží vzrůstající počet nezávislých států po 2. světové válce.

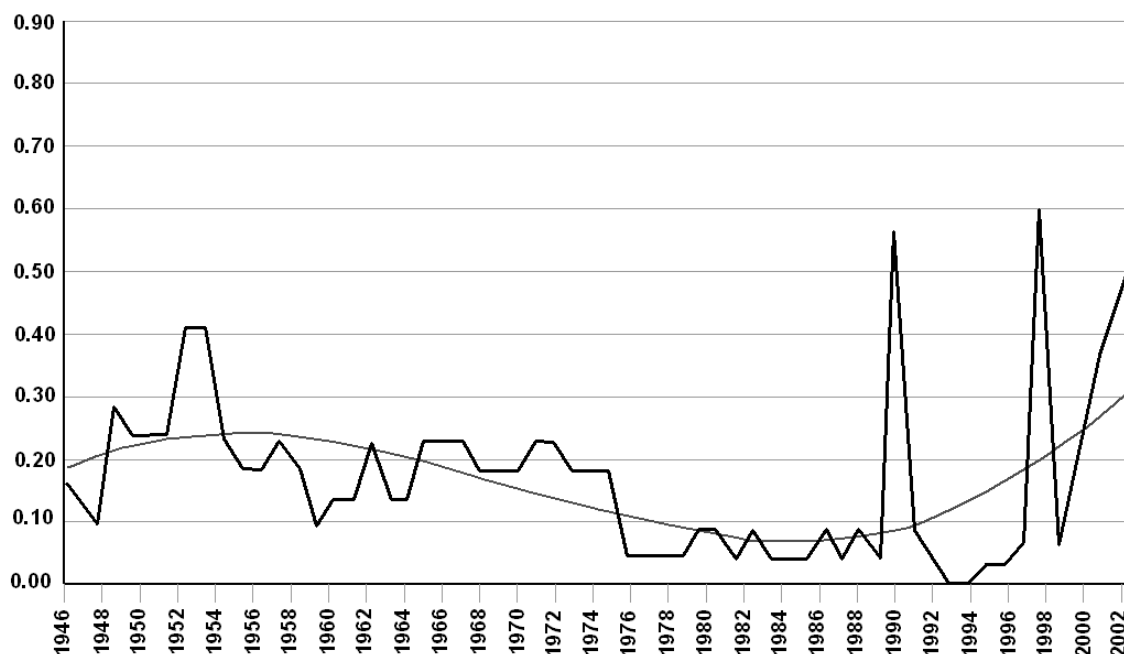
tab. 23 Mezistátní a vnitrostátní ozbrojené konflikty po 2. světové válce

	1945–89 (%)	1990–2007 (%)	z toho nové
mezistátní	58 (24,9)	15 (14,85)	15 (16,3)
o nezávislost	15 (6,4)	–	–
vnitrostátní	160 (68,7)	86 (85,1)	77 (83,7)
celkem	233	101	92

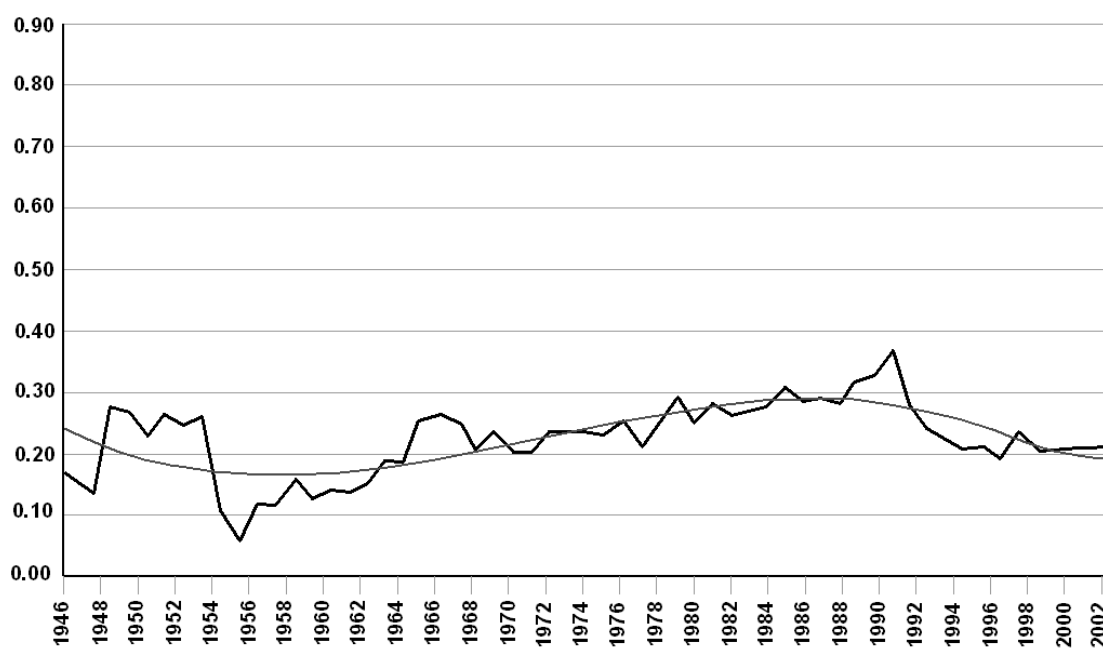
Zdroj: Marshall, Major Episodes of Political Violence, 1945–2006.

V souvislosti novým trendem – zvyšujícím se počtem zásahů mezinárodních sil (vesměs pod hlavičkou OSN), které Ulrich Beck (2005) nazývá "militárním humanismem", je nutné poukázat na kontroverzní hodnocení uvedených aktivit (nejen některých problematických zásahů), ale také na jejich často pozoruhodnou geopolitickou interpretaci. Nekorektního a tendenčního hodnocení se např. dopouští renomovaný expert John O'Loughlin (2005), když analyzuje (zvyšující se) angažovanost USA a vyspělých zemí v ozbrojených konfliktech současnosti. S využitím údajů jiných autorů (Gleditsch et al 2001) O'Loughlin tvrdí, že pravděpodobnost vzniku konfliktů, v nichž se angažují Spojené státy a vyspělé země (OECD) vzrůstá, v případě ostatních zemí je tomu naopak (viz obr. 22 a 23).

obr. 22 Pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu v zemích OECD

obr. 23 Pravděpodobnost ozbrojeného konfliktu v zemích mimo OECD

Zdroj: O'Loughlin 2005

Tuto tezi jak vidno zakládá poněkud paradoxně na účasti vyspělých zemí ve Válce v Perském zálivu v r. 1991 (OSN schválená mise proti irácké agresí a okupaci Kuvajtu) a při zásahu proti Miloševićově Jugoslávii v roce 1999 kvůli etnickým čistkám – vyhánění Albánců z Kosova (schválený OSN dodatečně). Mírové mise tedy dává na stejnou úroveň s ostatními ozbrojenými konflikty, které skutečně bezpečnostní situaci ve světě destabilizují (např. ve střední Africe).

Mezinárodní společenství v čele s OSN také schválilo zásah v Afghánistánu v roce 2001 – další mírovou misi, ve které se opět více angažují vyspělé bohatší země. Až kontroverzní invaze USA do Iráku v roce 2003 může do jisté míry O'Loughlina k uvedeným názorům opravňovat (tu ale původní graf ještě nezahrnuje). Pokud tedy uvedené mise s jejich velkým počtem států správně (z věcného i metodického hlediska) opomineme, budou trendy vypadat zcela jinak. Navíc je nutné poznamenat, že mírových misí OSN se pochopitelně zúčastňují i ozbrojené složky dalších zemí, včetně rozvojových.

Přestože je pokles mezistátních konfliktů zřejmý, nelze tento aspekt absolutizovat. Většina vnitrostátních konfliktů je totiž nějakým způsobem internacionalizována (event. globalizována). Nejen aktivitou ozbrojených složek sousedních států nebo zemí zasahujících pod hlavičkou mezinárodních organizací (OSN, NATO, ECOWAS), ale také pohybem zbraní, pašovaného zboží a uprchlíků. Právě difúze konfliktů a jejich šíření po sítích (obchodních, finančních, organizačních) představuje nebezpečné metastázy, které zasahují celý svět a představují další změnu, charakterizující současné „nové“ války. Přes obvyklé rozdíly mezi datasey (UCDP uvádí jen 5 %, zatímco COW, resp. Gleditsch 25 % takových konfliktů) je tendence k internacionalizaci konfliktů zřejmá. Pokud bychom uvažovali i podporu skrze dodávky zbraní (placené koncesemi a uloupenými surovinami), využívání zahraničních žoldnérů a základen na území sousedních států, pak by takových konfliktů bylo mnohem více.

Příklad intervencí v DR Kongo avizuje další nebezpečný trend současných válek – nejen účast neoficiálních ozbrojených složek maskovaných bezpečnostními zájmy (Rwanda a Uganda), ale také angažmá pravidelných zahraničních jednotek, které sledují ekonomické zájmy svých zemí (např. Zimbabwe získalo za podporu Kabily koncese pro těžbu surovin). *International Crisis Group* uvádí, že na území této surovinově bohaté země se v období 1998 až 2000 odehrávalo pět „zahraničních občanských“ válek⁴⁷. Toto oxymoron vystihuje novum současných internacionalizovaných válek asi nejlépe.

Někteří autoři (Hoffman 2007, Simpsonová 2005) poukazují na sílící irelevanci tradičního dělení válek na mezistátní a vnitrostátní a hovoří o válkách hybridních. Ty zjednodušeně charakterizuje propojování tradičních forem a terorismu a rezignace na jakákoliv pravidla a hranice. A tak lze rozlišovat další typy: internacionalizované občanské války a internalizované mezistátní konflikty

Internationalizace (původně) vnitrostátních (občanských) válek a konfliktů nepředstavuje v historii nic nového, po konci studené války však globalizace zesiluje či rozvíjí její efekty v řadě ohledů a také obvykle má za následek významnější reakci (často stále zpožděnou a neadekvátní) mezinárodního společenství. Za nejtragičtější příklad mnohostranně a komplikovaně internacionalizovaného konfliktu lze považovat "první africkou válku", která zároveň představuje další otřesný případ selhání systému mezinárodní bezpečnosti pod vedením OSN. Odvolání rozhodující části jednotek OSN ze Rwandy po zabití 10 belgických výsadkářů, kteří měli chránit ministerskou předsedkyni umožnilo masakry (genocidu či politicidu) téměř miliónu obyvatel Rwandy (Tutsiů, umírněných Hutuů, potenciálních

⁴⁷ Africa's Seven-Nation War, International Crisis Group (ICG)
http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400038_21051999.pdf

i zdánlivých odpůrců režimu). Následná reakce tutsijské Rwandské vlastenecké fronty (FRF) vedla k porážce vojenských složek Hutuů a masové migraci na území východního Zaire (Kivu). S vlnou hutuských uprchlíků odešly milice Interahamwe (skuteční pachatelé genocidy/politicidy – *genocidaires*); ty mimo jiné napadaly místní soukmenovce Tutsiů Banyamulenge, což vyvolalo odezvu rwandských sil, které společně s jednotkami Ugandy na území bohatých (koltan, zlato) provincií Kivu a Ituri začaly loupit (kompenzovat si tak utrpěné ztráty a financovat boj proti opozici), a následně zásah 6 zemí na straně Kinshasy (Kabily).

Za nový prvek post-bipolární éry se považují ozbrojené střety složek dvou států na území jiného státu (ale takové konflikty se v minulosti vyskytovaly poměrně běžně, např. v rámci třicetileté nebo sedmileté války). Takové konflikty reprezentovaly koncem 90. let střety organizovaných složek Rwandy a Ugandy s jednotkami států intervenujících v DR Kongo (v provinciích Ituri a Kivu na východě země nebo v Kisangani) na straně Kabilovy vlády.

6.2 Pokles výskytu občanských válek

Pokud lze hovořit o nějaké významnější změně, která však spíše než nové války indikuje novou etapu (éru) ozbrojených konfliktů, pak na základě změny jejich struktury – zastoupení jednotlivých (základních) typů (viz tab. 24, obr. 24 a 25).

Tuto změnu, jež zásadně charakterizuje vývoj po konci studené války, představuje růst podílu vnitrostátních ozbrojených konfliktů za současného poklesu občanských válek. Přestože údaje PRIO/UCDP s tímto závěrem příliš nekorespondují (viz tabulka 7 v předchozí kapitole), většina ostatních datasetů a odborníků tento trend potvrzuje. Občanské války *in sensu stricto* jsou stále vzácnějším jevem (nejvyšší podíl vykazovaly v letech 1981 a 1986). Rozpad socialistické soustavy znamenal ztrátu přitažlivosti idejí marx-leninismu a konec ideologické i hospodářské podpory ze strany komunistického tábora a vedl tak v řadě zemí rozvojového světa k proměně charakteru konfliktů, jak přetrvávajících, tak nových. Původně politické motivy se časem staly podružnými, resp. krycí pro naplnění jiných, nejčastěji ekonomických cílů. Již v období bipolárního soupeření byla řada občanských válek vyvolána uměle či alespoň přizívována vnějšími silami – nejčastěji SSSR a jeho satelity, jako např. v Angole, Etiopii, Mosambiku, ale i ve Vietnamu, Afghánistánu nebo Nikaragui, tj. všude tam, kde po období antikoloniálních válek vzniklo určité ideologicko-mocenské vakuum, které vyplnilo soupeření velmocí – zmíněné zástupné války. V 90. letech se tradiční občanské války transformovaly ve války kořistnické (viz dále ekonomizace konfliktů), v jejichž rámci není politická moc vesměs cílem, ale prostředkem k obohacení. (viz kap. 7, obr. 28).

tab. 24 Změna struktury – podílu kulturních a občanských konfliktů

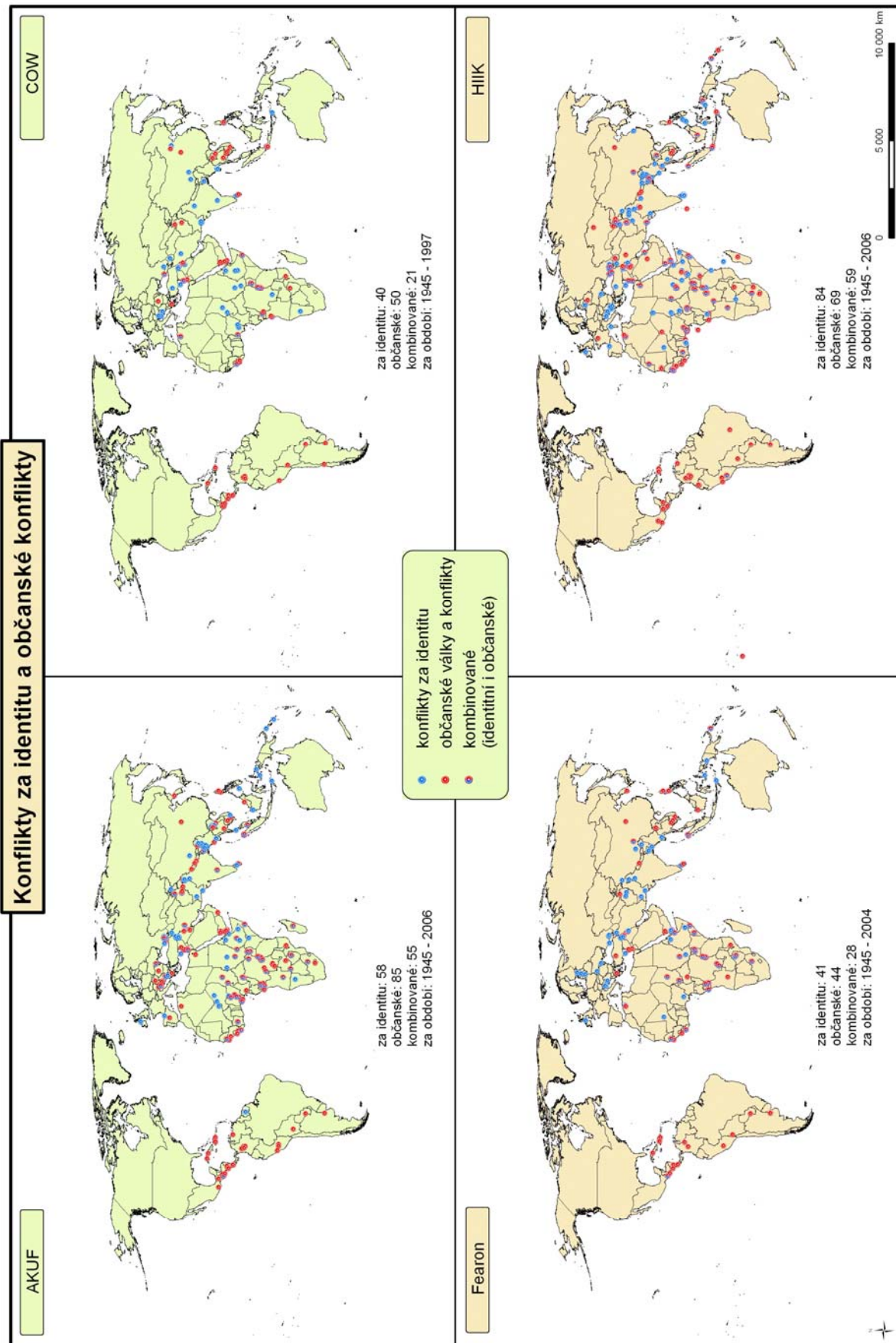
	celkem	1945–89 (%)	1990–2006	změna
kulturní*	108	61 (37,7)	47 (61,8)	+ 63,9
občanské/revoluční	141	107 (62,3)	34 (38,2)	– 39,0
celkem	238	162	76	

Zdroj: Marshall (Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence, 1945–2006);

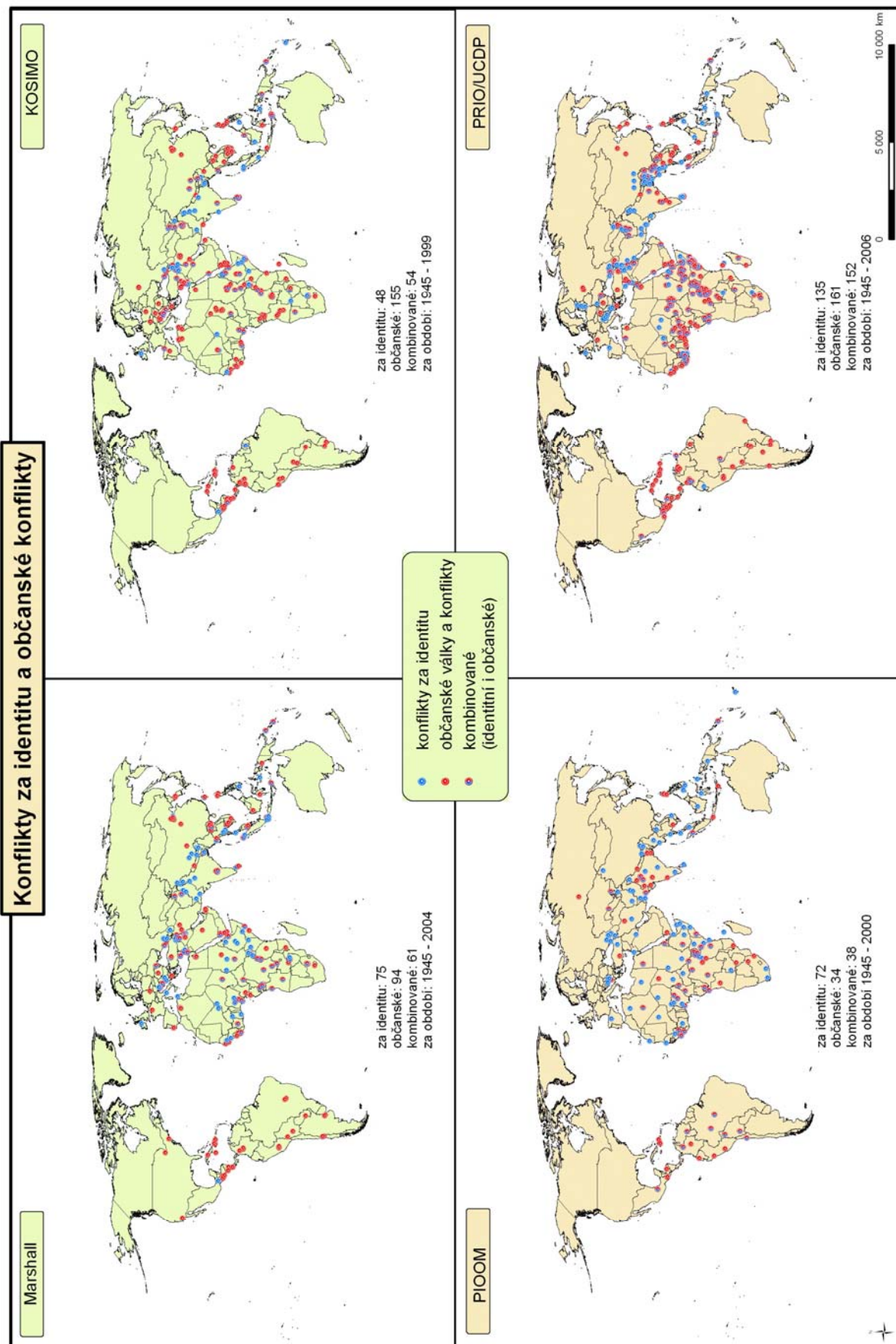
Pozn.: *kulturní – etnické, náboženské a etnoreligiózní

Součty obou typů konfliktů jsou vyšší než počty celkem, neboť některé konflikty lze zařadit do obou kategorií.

obr. 24 Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu a datasetů 1

obr. 25 Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu a datasetů 2

Občanské války byly vždy doménou Latinské Ameriky, přičemž za nejvýznamnější faktory-příčiny jejich vzniku jsou považovány hluboké sociálně ekonomické rozdíly (největší příjmová či majetková nerovnost na světě), tradice revolucí (Villa, Zapata, Castro, Che Guevara), které tyto rozdíly plodily, a úspěšná indoktrinace marx-leninistickou ideologií v období studené války (viz války a konflikty v Kolumbii, Peru, Nikaragui, Salvadoru, Bolívii, Chile i Mexiku). Do Afriky byly exportovány v rámci komunistické expanze v 70. letech (Angola, Etiopie, Mosambik), zatímco v Asii se vyskytují méně: prototypy představují Filipíny, kde po celé poválečné období bojují proti vládám komunistické formace (NPA či CPP), nebo maoistická revolta v Nepálu.

Na druhé straně se zvyšuje množství konfliktů nestátních aktérů, nejen tradičních vznikajících na bázi klanové a etnické rivality, ale také konflikty o regionální a lokální mocenskou (politickou) dominanci, a zejména soupeření rozmanitých složek o zdroje a zisky (viz kap. Ekonomizace válek, nové datasey CSCW).

6.3 Rozmach ozbrojených konfliktů za identitu

Bez ohledu na to, zda etnicita a kulturní faktory reprezentují nejdůležitější faktor diferenciacce a příčinu konfliktů, je rozmach etnických a náboženských konfliktů po konci studené války nepopiratelnou skutečností. Takové konflikty sice nepředstavují nic nového, důležitou změnou však bylo, že začaly (alespoň podle relevantních datových souborů) převládat, když jejich podíl na celkovém počtu konfliktů se pohybuje kolem 2/3; podle některých zdrojů (např. Ellingsenová 2005) dosahuje dokonce 80 % (viz tab. 11 a 25). Rozvíjejí se zápasy za **identitu** (etnickou, náboženskou, kmenovou, regionální), za sebeurčení, za získání autonomie a suverenity či za jejich znovunalezení a znovupotvrzení. Politika etnické identity či etnocentrismu, spojená s termíny jako etnická demokracie a **etnokracie** (Butenschøn 1993⁴⁸, Ellingsen 2000), se stala základním nástrojem mocenské politiky (Tesař 2007). V rámci procesu globalizace, zvýšené mobility a interkonektivity přispívá šíření idejí etnické a kulturní emancipace ke vzniku násilných konfliktů. Někteří autoři (např. Mueller 1995, u nás Barša, Strmiska 1999) připouštějí, že etnonacionalismus představuje určité novum pouze pro svět postkomunistických zemí, kde nahradil internacionální marxistickou ideologii třídního boje, pomohl bývalým komunistům transformovat mocenské ambice v nacionální a umožnil jim dále participovat na moci. Spouštěcí mechanismus etnonacionálních aktivit představuje sociálně ekonomická a politická tranzice – přechod ke svobodnějším formám politické a hospodářské aktivity, jež vede od artikulace etnických a národních zájmů až po erupci dříve potlačovaných animozit a reakci na křivdy minulosti v podobě násilí.

Etnonacionální a ještě více etnoreligiозní konflikty jsou považovány za nejúpornější konflikty vůbec, konflikty dlouhodobě nepoddajné (cca polovina z nich trvá déle než 10 let) a také proto se jejich podíl v dlouhodobé perspektivě zvyšuje (viz tab. 24 a 25, obr. 24 a 25). Nejdélejší konflikty reprezentují právě konflikty etno-religiозní: izraelsko-palestinský konflikt, některé konflikty v Barmě/Myanmaru (boj křesťanských Karenů nebo muslimských Rohingyjů o nezávislost trvá již od roku 1948), Súdán (křesťansko-animistický a černošský jih versus arabský muslimský sever od získání nezávislosti koncem 50. let), Srí Lanka (ozbrojený separatismus Tamilů od roku 1981), separatismus muslimských Morů na Mindanau (od začátku 70. let). Také všechny státy, které vznikly po roce 1990, jsou produktem etnonacionálních aktivit. Jestliže – jak tvrdí nejen nacionalisté – pouze národní stát je jedinou skutečnou zárukou přežití (a rozvoje) etnika, pak nelze těmto konfliktům

⁴⁸ Nils Butenschøn (1993): Politics of Ethnocracies (<http://www.statsvitenskap.uio.no/ansatte/serie/notat/fulltekst/0193/>).

zabránit, jakkoli jsou vždy devastující pro obě strany. V posledních desetiletích vykazovalo ozbrojený separatismus a usilovalo o vznik nezávislého státu cca 30 etnonacionálních subjektů.

tab. 25 Ozbrojené konflikty za identitu – vývoj struktury vnitrostátních konfliktů

	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	00-04
za identitu	30,3	31,2	38,0	50,0	50,7	47,1	63,5	60,4	62,4	76,6	79,6	81,1
etno-nábož.	25,8	23,4	27,8	27,9	34,9	38,2	35,3	33,3	36,2	34,1	33,2	38,9
separace	29,2	23,4	27,8	43,4	43,8	41,9	49,7	46,4	47,1	51,2	51,7	54,3
občanské	32,6	23,4	22,8	28,8	24,7	33,1	28,7	30,4	27,1	21,4	16,6	14,3

Zdroj: UCDP, Ellingsenová 2005; údaje vyjadřují % podíl kategorií na celkovém počtu let s konflikty. Pozn.: V některých konfliktech jde spíše o regionální identitu na bázi ekonomických faktorů, i když kulturní také hrají roli (např. Aceh, Assám, Bougainville, Cabinda, Západní Papua); Ellingsenová ale zařazuje mezi kulturně motivované některé konflikty čistě politicko-mocenské povahy (ty byly v rámci hodnocení – tabulky zařazeny mezi občanské); sporné je také zařazení konfliktu v Sierra Leone mezi etnický determinované, když jeho hlavním motivem byl zisk.

Faktory, které přispěly k rozšíření etno-religiózních konfliktů, představují kombinace rychlého populačního růstu, migrací, vyčerpávání zdrojů obživy a jejich mismanagement ze strany vlád a také etnický protekcionismus, charakteristický pro rozvojové země.

Rozšířily se praktiky **etnického čištění**, které mnozí považují za primární rys nových, resp. postmoderních válek a konfliktů. Masové etnické čistky realizovalo již nacistické Německo a stalinský režim a v minulosti i koloniální velmoci, ale tyto genocidy nebo democidy byly považovány za výjimečné projevy extrémistických ideologií a aktivit. V 90. letech se však extrémní projevy etno-nacionálních projektů v duchu „konečných řešení“ nebo koncept nejdříve vraždění (vyčištění), pak mírová spolupráce, staly součástí plánovaných akcí v rámci bývalé Jugoslávie, a zejména ve Rwandě. V některých případech je „kulturní“ čištění průvodním jevem cílené regionalizace a polarizace společnosti jako v Nigérii, kde vyhlášení islámského práva (šaría) v severních státech vyvolalo konflikty a zesílilo migrační proudy křesťanů na jih.

V některých případech lze klást rovnítko mezi etnickými čistkami a genocidou, resp. politicidou (Rummel 1997). Organizované masakry ve Rwandě, Bosně (Srebrenica, Žepa), Čečensku a nyní také v Dárfúru měly za cíl nejen porážku, ale skutečnou fyzickou likvidaci nepřátelské populace, ať na lokální, regionální, či dokonce na státní úrovni. Genocidy také charakterizuje rozsah: ve zmíněných státech a regionech se podíl obětí na původní či postižené populaci pohybuje kolem 20 % a více. Uvedené etnické čistky navázaly na nedávné genocidní praktiky v Kambodži či na Východním Timoru a jsou nejotřesnějším důkazem selhání principů, na kterých má fungovat OSN a mezinárodní společenství.

Ač **náboženské** střety, podobně jako etnické, provázejí celou historii, k jejich rozmachu přispívá zesilující tlak globalizace – modernizace a snaha (sekularizovaného) Západu šířit hodnoty svobody a individualismu v současném období stále intenzivnějších kontaktů a mobility, zejména na styku kultur. Provokativní Huntingtonovu tezi, že islám má krvavé hranice (Huntington 1996, čes. 2001), lze poměrně dobře dokumentovat. Všude podél nich – ať už se jedná o hranice státní, zejména však o neviditelné či nerespektované hranice uvnitř umělé a špatně vymezených států – dochází ke konfliktům: od Mauritánie a Senegalu se konfliktní pásmo táhne celým Sahelem na Blízký východ, přes Kavkaz, Střední Asii a Indii až do jihovýchodní Asie (Thajsko, Indonésie, Filipíny). Konflikty s islámem (muslimským živlem) lze najít prakticky všude, kam jeho stoupenci pronikli: Bosna a Kosovo, střední Afrika, Čína, nebo Trinidad a Tobago.

Některé práce také v období po konci studené války potvrzují vzrůstající podíl konfliktů v nichž jsou angažovány islámské složky. Např. Tuscicisny (2004) ve své empirické analýze Huntingtonova Sřretu civilizací dokumentuje, že se po roce 1990 zvýšil podíl aktérů islámské civilizace na intercivilizačních sřretech z 63 % na 76,5 %.

Významné jsou také konflikty v rámci islámu – srážky sunnitů a šiitů, které hrozí rozvrátit Irák. Relativně nový fenomén představuje po konci studené války rozmach extrémistických a militantních muslimských organizací, jejichž předvoj – Hamás, Hizballáh, Islámský džihád – získává se stále více následovníků⁴⁹, především v důsledku stupňující se – ať reálné nebo jen mediálně živené subverze západní kultury.

6.4 Úbytek válek a vzrůst počtu ozbrojených konfliktů nízké intenzity – rozvoj guerillových metod boje a terorismu

Řada autorů tvrdí, že charakteristickým rysem ozbrojených konfliktů po konci studené války je úbytek válek a vzrůst počtu a zejména podílu konfliktů nízké intenzity. To jistě platí v případě válek mezistátních, event. internacionalizovaných (nejen Korejská a Vietnamská, a Irácko-iránská, ale také války v Angole, Kambodži, Čadu, Etiopii), ovšem v případě vnitrostátních konfliktů není situace tak jednoznačná. Zvláště, pokud vezmeme v úvahu maximální odhady počtů obětí, pak průměrné hodnoty obětí konfliktů po roce 1990 jsou vyšší než za celé období 1945–89 (viz tab. 26). Pokud však uvažujeme jen prostý počet a podíl malých konfliktů (např. s méně než 1000 obětí za celý konflikt, nebo méně než 100 obětí ročně), pak je tento trend zřejmý. Uvedený trend dokumentují datasety, které konflikty nízké intenzity zahrnují: HIIK, PIOOM a UCDP. Podle UCDP se v období 1945–89 uskutečnilo jen 74 konfliktů nižší intenzity (méně než 1000 obětí celkem), ale za 17 let po studené válce to bylo již 84 konfliktů nově vzniklých konfliktů, resp. epizod.

tab. 26 Války a ozbrojené konflikty nízké intenzity – změna

	1945–89	1990–2006	1945–89	1990–2006
války*	69	43	38,8 %	26,7 %
nad 1000 obětí**	35	34	19,7 %	21,1 %
pod 1000 obětí	74	84	41,6 %	52,2 %
celkem	178	161	100	100

Zdroj: UCDP

Pozn.: * války – počet obětí minimálně 1000 za rok; ** konflikty středního rozsahu (intermediate)

I konflikty rozsáhlé (délkou, zasaženou populací a počtem obětí), jako např. v Afghánistánu, DR Kongo/Zaire s velkým počtem obětí, v realitě představují často nepřehlednou změť regionálně a lokálně omezených konfliktů. V rámci kulturně velmi rozmanité Nigérie lze jednotlivé epizody náboženských, etnických, interkomunálních konfliktů od počátku 90. let počítat na stovky.

⁴⁹ Al-Kajda byla založena v roce 1988. Po roce 1989 vznikly např. následující významné militantní (teroristické) organizace: skupina Abú Sajáfa (Filipíny), Ansar Al-Islám (irácký Kurdistan), Brigády mučedníků Al-Aksá (Palestina), Islámská ozbrojená skupina/GIA (Alžírsko), Džajš/Džamát Ansar Al-Sunna (Irák), Džajš-i-Mohamed (Pákistán), Džamá Islamíja (Indonésie), Harkat ul-Mudžahedín (Pákistán), Islámská hnutí Střední Asie, Východního Turkestánu (Čína) a Uzbekistánu, Laškar-i-Tojba (Pakistán a Kašmír), Laškar-i-Džhangví (Pákistán), Marocká skupina islámských bojovníků, Tauhíd a Džihád (Irák).

Za jeden z nejvýznamnějších projevů nových válek se považuje rozvoj (staro)nových ozbrojených aktivit nižší intenzity, tj. guerillových forem a teroristických metod boje. Tato skutečnost je důsledkem úbytku mezistátních válek, růstu počtu konfliktů vnitrostátních, a zejména jejich rozšíření v zaostalých zemích; v neposlední řadě také důsledkem jejich internacionalizace, resp. globalizace. Partyzánský způsob boje nepředstavuje nic nového, ani termíny malá válka nebo válka nižší intenzity nestačí charakterizovat ozbrojené konflikty po konci studené války. 90. léta přinesla úplnou dekonstrukci tradičních válek a bezprecedentní paletu a proměnlivost ozbrojených forem násilí. Ty na jedné straně vystihují dezorganizované až chaotické aktivity, jejichž společným jmenovatelem je reakce na celou řadu popudů a výsledná neurčitost a divokost, na straně druhé je charakterizuje ekonomizace a napojení na globální síť. Dalším rysem je kriminalizace ozbrojených aktivit – „boje“ mají charakter loupežných nájezdů a konfiskací a únosů; ozbrojené složky mají blíže kriminálním gangům (např. Sullivan a Bunker 2002). Rozlišování mezi válkami, guerillovými aktivitami a terorismem se stává čím dál obtížnější (např. Mareš 2005, Strmiska 2001).

V anglické terminologii se pro častý – povstalecký typ ozbrojených aktivit vžilo označení *insurgency* (neorganizovaná rebelie, vzpoura, živelné povstání). Už se většinou nejedná o klasické guerilly opírající se o taktiku formulovanou Mao-ce-tungem. Základní taktikou guerillových skupin je vyhýbat se přímým střetům – bitvám s obvykle silnějšími složkami vlády. Orientují se, vedle tradičních překvapivých útoků na předsunutá (osamocená) stanoviště vládních sil a policejních složek, s cílem získat kontrolu nad omezenou částí území, a zejména na rozsévání strachu a nestability. Kalyvas (2003) věnuje pozornost ozbrojeným násilným mikroaktivitám, které mají za následek jen málo přímých obětí, a charakterizuje „bojové linie“ v současných ozbrojených konfliktech jako poměrně nenásilné.

Stále častěji se hlavním cílem ozbrojených aktivit stává loupení, a tudíž daleko více než dříve jsou objektem různých složek (guerill a bojůvek) hospodářské cíle, a zejména civilisté, kteří jsou okrádáni, zdaňováni, unášeni (a vydíráni) a využíváni k otrockým službám. K těmto aktivitám jsou často zneužíváni naverbovaní mladíci v pubertálním i dětském věku, jejichž bojechtivost je podporována nejen alkoholem a drogami, ale také možnostmi bezuzdného zabíjení a masového znásilňování a také beztrestností, která je typická pro zhroutené státy (Libérie, Sierra Leone, Kongo/Zaire).

Typologii současných nestátních ozbrojených skupin vytvořili např. Shultz a Dewová (2006); v jejím rámci rozlišují čtyři základní kategorie:

– **povstalec:** Tradičně či původně usilují buď o převzetí moci či vlády nebo o separaci území na bázi etnonacionálních aspirací, a proto se označují jako revolucionáři (indická PWG/PLGA EZLN, Světlá stezka)⁵⁰ nebo bojovníci za svobodu; typickými reprezentanty jsou kosovská UÇK, kurdská PKK (kombinace etnické báze a marxistické ideologie) a PJAK, LTTE, MILF, GAM, OPM. V současnosti je jejich cílem spíše ovládnutí určitých teritorií, ekonomických objektů a surovinových zdrojů, např. RUF, LURD, MODEL, NDPVF, LRA, FARC, ELN).

⁵⁰ UÇK (Kosovská osvobozenecská armáda), PKK (Kurdská strana pracujících, Turecko), PJAK (Strana svobodného života Kurdistanu, Írán), PLGA (Lidová osvobozenecská gerilová armáda, Indie), LTTE (Tygři osvobození tamilského Illámu – Srí Lanka), RUF (Jednotná revoluční fronta, Sierra Leone), LURD (Sjednocení Liberijci za usmíření a demokracii), MODEL (Hnutí za demokracii v Libérii), NDPVF (Lidová dobrovolnická síla delty Nigeru, Nigérie), NDV (Strážci delty Nigeru), LRA (Armáda božího odporu, Uganda), GAM (Hnutí pro osvobození Acehu, Indonésie), OPM (Organizace pro osvobození Papuy, Indonésie), MILF (Islámská osvobozenecská fronta Morů, Filipíny), EZLN (Zapatistická armáda národního osvobození, Chiapas – Mexiko), FARC (Revoluční ozbrojená fronta Kolumbie), ELN (Národní osvobozenecská armáda, Kolumbie), AUC (Jednotná sebeobrana Kolumbie). Další informace viz např. <http://www.armedgroups.org/>.

– **teroristy:** Obecně ozbrojenci, kteří nejsou (ale mohou být) organizováni v rámci rozmanitých ozbrojených skupin; obvykle jejich cílem nejsou vojenské objekty, ale instituce a reprezentanti politické moci. Stále častější formu představují fanatičtí nebo zneužití teroristé sebevražední. Za typické představitele lze považovat baskickou ETA, Irskou republikánskou armádu (IRA), vedle výše uvedených např. Islámský džihád (působí ve třech zemích: Egypt, Palestina, Sýrie) a poněkud netypická – deterritorializovaná Al Kajda.

– **milice:** Obvykle paramilitární složky formované nejčastěji jako vojenská křídla politických a etno-religiózních formací. Vedle výše uvedených např. Al Fatáh, Taliban, šíitské brigády Muktady Sadra a Mahdího armáda v současném Iráku, Džandžavidé v Súdánu, Inkatha v JAR); specifický typ představuje domobrana – milice vytvářené převážně na obranu civilních obyvatel před jinými ozbrojenými skupinami; příklady představují AUC v Kolumbii nebo Kamajors v Sierra Leone a Ninjas v Kongu Brazzaville, i když některé z nich nepřímo využívají a kontrolují mocenské elity (vlády).

– **organizované kriminální skupiny:** Jedná se obvykle o skupiny, které předstírají politické a bezpečnostní motivy svých aktivit a označují se za povstalecké a miliční formace. Pro konflikty po konci studené války je charakteristické spojování kriminálních aktivit a skupin s ostatními typy (např. Mayi-Mayi v Zaire/DR Kongo, RUF v Sierra Leone aj.). Tradičně jsou násilné aktivity kriminálních gangů typické pro Latinskou Ameriku. Zejména zde se však jedná explicitně o ozbrojené kriminální gangy zvané (Mara) Salvatrucha (Honduras, Mexiko, Kolumbie), dříve pak pověstné eskadry smrti. Častým projevem kriminálních aktivit jsou drogové války, např. jen v roce 2006 jim v Mexiku padlo za obět' až 4 000 lidí.⁵¹

Velmi rozšířené označení **váleční baroni** (*warlords*) se nejčastěji užívá pro vůdce posledních dvou typů skupin. Warlordismus, tj. kontrola částí území státu silami ozbrojených skupin, je charakteristický pro **zhroucené státy**: Afghánistán v období 1989–96, Myanmar/Barma (ozbrojené skupiny kontrolují produkci drog, pocházejících ze Zlatého trojúhelníku, a drahokamů), a Kolumbie (narkomafiánské guerilly), východní DR Kongo, Pákistán (Wazíristán), Sierra Leone či Somálsko (nejde jen o rozdělení země na Somaliland, Puntland, zkolabované instituce spíše charakterizují „vlastní“ Somálsko s metropolí Mogadišo).

V rámci první africké války v Kongu/Zaire lze rozlišit několik desítek povstaleckých a guerillových organizací (AFDL, FLOT, MLC, RCD, rozdělená později na RCD-Goma a RCD-Kisangani/RCD-LM a další frakce, UPC), ozbrojených milicí (Mayi-Mayi s řadou frakcí, Les Mongoles) a militantních kriminálních band, z nichž řadu představovaly zahraniční (Interahamwe, ALIR a RPF ze Rwandy, ADF z Ugandy, FDD z Burundi)⁵². Desítky guerill lze napočítat v rámci dlouhotrvajících konfliktů v Čadu nebo Súdánu. Vedle guerillových aktivit se velmi rozšířily interkomunální a kmenové konflikty, ke kterým dochází z celé řady příčin a které obvykle mají formu nekontrolovaných výbuchů násilí. Představují významnou formu násilí zejména v Indii (mezi hinduisty a muslimy) a v Nigérii. Rozmanitost subjektů a forem konfliktů také znesnadňuje určování hierarchie cílů při jejich řešení.

⁵¹ Alex Sánchez: Mexico's Drug War: Soldiers versus Narco-Soldiers

http://news.ncmonline.com/news/view_article.html?article_id=f85a9ff12311fcc1895e0801f6df8d2f

⁵² AFDL (Aliance demokratických sil pro osvobození Konga), FLOT (Fronta proti tutsijské okupaci), MLC (Hnutí pro osvobození Konga), RCD (Konžské společenství pro demokracii), UPC (Svaz konžských vlastenců); ALIR (Armáda pro osvobození Rwandy), RPF (Rwandská vlastenecká fronta), ADF (Spojené demokratické síly, Uganda), FDD (Síly pro obranu demokracie, Burundi); dále viz http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Rebel_militia_groups, <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/congo.htm> http://www.watchlist.org/reports/files/dr_congo.report.20060426.php?p=6

V rámci prohlubující se **asymetrie konfliktů** dochází k upřednostňování teroristických metod boje. Opět se nejedná o novou metodu, ale v řadě konfliktů představuje dominantní formu aktivit. Tato skutečnost však přináší také metodologické problémy, protože terorismus je vnímán především jako taktika politického boje vůči politickým subjektům a symbolům moci či systému. A protože nejvýznamnějším pilířem moci je schopnost ovládat (autoritativně či demokraticky) a chránit obyvatelstvo, je terorismus primárně zaměřen na útoky proti civilistům. Ale např. Hoffman (2006) upozorňuje, že v průběhu času se pojetí i chápání terorismu měnilo. Dominantní formu ale vždy reprezentoval **terorismus politický**, v minulosti silně ideologizovaný, jehož cílem bylo donutit vlády ke změně vnitřní nebo zahraniční politiky. Za nový rys nejen terorismu, ale vývoje geopolitické a bezpečnostní situace ve světě po konci studené války, lze hodnotit rozvoj terorismu globálního charakteru či sledujícího globální politické cíle. Takovým cílem je snaha islámských extrémistů (ale nejen jich) po ukončení americké (vojenské) přítomnosti v oblasti Blízkého východu, event. likvidace izraelského státu (např. Boniface 2005, Eichler 2006a, Simes 2003). I když tento cíl sledoval již útok proti americké základně v Libanonu v roce 1983, až útoky na americké ambasády v roce 1998, a zejména spektakulární útok na Světové obchodní centrum 11. září 2001 zahájily novou etapu vývoje terorismu a patrně i ozbrojených konfliktů a válek.

Vedle dlouhotrvajících konfliktů jakými jsou izraelsko-palestinský, na Srí Lance či v Kašmíru, se terorismus ve větší míře objevil také v zemích, kde dosud nebyl obvyklý – v Alžírsku, Nigérii, Indonésii, Rusku a střední Asii. Nejvíce postiženým makroregionem zůstává Asie, na kterou připadá dlouhodobě více než polovina obětí, a zejména Blízký východ (po 11. září se jeho podíl na útocích a obětech zvýšil z 1/3 na 70 %). Nejvíce obětí (cca 60 %) ⁵³ má na svědomí islámský terorismus. Bushova mediálně zpopularizovaná globální válka proti teroru, namířená prakticky jen proti terorismu islamistickému, dosáhla invazí do Iráku paradoxního účinku – podnítila takovou vlnu teroristických útoků, jakou svět ještě nezažil (naprostá většina přímých obětí v Iráku jde na konto teroristických útoků). Přitom tyto útoky se vyskytují v celém islámském světě (od Maroka po Indonésii) a všude tam, kde lze zaznamenat aktivity USA či „Západu“. Symbolem nového terorismu se stala Al-Kajda, jejíž ideové i geografické kořeny jsou sice známé, ale jejíž (dez)organizované aktivity nabyly charakteru deteritorializované hrozby, která ze všech forem rozsévá strach nejúčinněji. A právě vydírání strachem a s pomocí video záznamů živých i vražděných obětí se stalo základem nové taktiky v asymetrických konfliktech – mediálního boje o srdce (příbuzných) nepřátel, a tak minimalistickými metodami dosahovat maximálního účinku, přesně duchu instrukcí duchovního vůdce Al-Kajdy Usámy bin Ládina.

Narozdíl od ideologicky motivovaného rudého terorismu 70. let, se v současnosti rozšířil terorismus islamistických skupin a jeho nejnebezpečnější odnož – terorismus sebevražděných atentádníků. Přitom teroristické útoky jsou vedle tradičních cílů namířeny i na humanitární cíle (včetně objektů a pracovníků OSN) a kulturní (náboženské) objekty.

6.5 Zvýšení podílu civilních (a nepřímých) obětí

Řada odborníků (např. Holsti, Rummel, Sivardová) tvrdí, že se v průběhu historie, a zejména ve 20. století zvyšuje podíl civilních obětí válek. Holsti (1996) uvádí, že v 19. století činil podíl civilních obětí 10 až 20 %, v 1. světové válce 43 %, ve 2. světové válce již 67 %, v poválečném období stoupl na 75 % a na začátku 90. let dosáhl vrcholu – 90 %. Cranna (1994) uvádí, že od konce 2. světové války do začátku 90. let se podíl civilních obětí zvýšil

⁵³ Viz Národní protiteroristické centrum (<http://www.nctc.gov/>), nebo Patterns of Global Terrorism http://www.berkshirepublishing.com/bpg/pogt_intro.asp, <http://www.fas.org/irp/crs/RL32417.pdf>.

z 50 na 84 %. Řada prací a disponibilních údajů dokumentuje, že tento trend pokračuje i po konci studené války (viz tab. 30)⁵⁴. Vzdávající podíl civilních obětí je, vzhledem k tomu, jak ubývá mezistátních konfliktů a klasických válek, pochopitelný⁵⁵. V rámci nejvýznamnějšího konfliktu současnosti, v Iráku, připadá na vojenské ztráty USA a spojenců cca 3 300 obětí, přičemž odhady počtu ostatních, vesměs civilních obětí se pohybují minimálně kolem 60 000 (maximální odhady hovoří o více než 100 000)⁵⁶, podíl obětí civilistů tak činí asi 95 %. Ještě přesvědčivější by toto hodnocení bylo v případě, že budou zahrnuty jednostranné masakry (Rwanda a DR Kongo/Zaire, Dárfúr). Je tedy zřejmé, že o vysokém podílu civilistů lze hovořit v případě, když jsou započítávány nepřímé oběti. Internalizace konfliktů po konci zástupných válek znamenala, že se civilisté stali primárním cílem násilných aktivit nových loupeživých guerillových skupin. Asi nejlépe tento trend charakterizuje název operace „Nic nezůstane naživu“ (*Operation No Living Thing*), vyhlášené koncem 90. let Foday Sankohem, brutálním vůdcem povstalecké RUF v Sierra Leone. Výjimku z uvedeného trendu představuje pouze válka v Bosně s vysokým podílem obětí z řad ozbrojených složek a militantů, který se pohybuje kolem 50 % (viz tab. 30).

Odhady počtu civilních obětí v konfliktech po 2. světové válce (např. Valentino et al. 2004 uvádí rozpětí od 13 po 26 miliónů) i po konci studené války se značně liší, a to i přes možnosti sledovat konflikty takřka on-line. Jak vážný je to problém, ilustruje také Murray a kol. (2002), který na základě rozmanitých zdrojů uvádí rozpětí počtu obětí v ozbrojených konfliktech 90. let od 1,4 po 7,4 miliónu. Miller (2005) odhaduje pro období 1994–2003 počet výrazně vyšší, a to 13,34 mil. obětí (na Afriku připadá 9,2 miliónu). Pokud uvažujeme nejvyšší odhady obětí, které vesměs operují s oběťmi nepřímými, pak počty přesahují 30 miliónů (viz tab. 28). Většina z nich zahynula nepřímo, v důsledku strádání a nemocí poté, co byla zbavena prostředků obživy. Jen v případě první africké války (vesměs na území DR Kongo) se nejvyšší odhady obětí blíží 5,5 miliónu.⁵⁷

V nových válkách se však nejedná „jen“ o tzv. kolaterální (doprovodné, nezamýšlené) oběti. Někteří autoři (např. McWhorterová 2004, Valentino et al. 2004) tvrdí, že se jedná o součást taktiky autoritativních režimů, zvláště v podmínkách etnicky rozdělených států; jak tvrdí Fearon (2004), vojenská porážka rebelů je totiž náročnější úkol (stejně jako porážka vlády pro guerillové aktivity). Cílené masakry civilistů (skutečně či domněle podporujících guerillovou opozici nebo vládu) mají eliminovat či podlomit vůli nepřítele k odporu a omezit nebo zničit podporu jeho materiální i politické základny (Azam, Hoeffler 2002). Valentino ve svých analýzách (*ibid*) dokumentuje, že podpora guerill ze strany obyvatel představuje vůbec největší riziko násilí a uvádí příklad postupu, ke kterému zavelel generál Rios Montt vůči indiánské opozici v Guatemale: „vysušit lidské moře, ve kterém plave ryba guerilly“.

Poslední studie, opírající se o nejnovější datasey bojových obětí (Lacina et al. 2006, *Human Security Report* 2005), však uvádějí výrazně nižší podíly civilistů (mezi 30–60 %), když ale operují pouze s doloženými oběťmi. Velmi nízké hodnoty obětí, které uvádí Human Security Report (viz tab. 27), svádí k domněnce, že ozbrojené konflikty jsou již naprosto výjimečné a

⁵⁴ Některé poslední studie (Lacina, Gleditsch, Russett 2005) však tento vývoj nepotvrzují a tvrdí, že od konce 2. světové, resp. Korejské války dochází jak k poklesu pravděpodobnosti úmrtí, tak k růstu podílu bojových obětí až na 90 % v 90. letech (Lacina, Gleditsch 2006). Tyto údaje jsou však v rozporu nejen s údaji PRIO/UCDP; např. pro konflikt ve Rwandě za období 1990–2004 uvádí 6000 bojových obětí a pro rok genocidy (1994) jen 25 až 999, ale i s daty uváděnými ve stejné práci.

⁵⁵ Výjimku z uvedeného trendu představuje válka mezi Etiopií a Eritreou 1998–2000, ve které padlo odhadem celkem 20 až 50 000 vojáků (údaj 100 000 je vzhledem k velikosti armád obou zemí nevěrohodný), přičemž ztráty mezi civilisty činily jen několik stovek.

⁵⁶ Statistika obětí války v Iráku na <http://www.iraqbodycount.org/>, nebo <http://icasualties.org/oif/>.

⁵⁷ <http://www.globalissues.org/Geopolitics/Africa/DRC.asp>

hlavně z hlediska obětí naprosto zanedbatelné. Všechny doprovodné jevy současných konfliktů však s těmito hodnotami nekorespondují.

tab. 27 Ozbrojené konflikty a oběti v období 2002–03 podle Human Security Report

	vnitrostát. konflikty počet 2002	vnitrostát. konflikty počet 2003	vnitrostátní konflikty oběti 2002	vnitrostátní konflikty oběti 2003	mezistátní konflikty oběti 2002	mezistátní konflikty oběti 2003
Afrika	26	25	4556	3464	6659	5935
Amerika	2	2	595	129	1557	487
Asie	5	2	1778	149	5579	4854
Evropa	0	0	0	0	753	480
Blízký východ	1	1	200	181	1027	8817
celkem	34	30	7129	3923	15575	20573

Zdroj: Human Security Report 2005

Pozn.: HSR rozlišuje (mezi)státní a vnitrostátní ozbrojené konflikty, tedy mezi ozbrojenými složkami jednotlivých států a nestátními aktéry (např. rozmanité povstalecké, guerillové jednotky)

Přestože autoři uvádějí, že se jedná o nejlepší odhady (naposledy korigované v červnu 2005), je – s ohledem na zdroje přímo z postižených zemí – zřejmé, že to jsou odhady silně podhodnocené, a to i v případě, že budeme brát v úvahu jen bojové oběti. A to zejména v případě vnitřních konfliktů (občanských válek). Jestliže pak na základě takových počtů autoři tvrdí a široce publikují, že se bezpečnostní situace ve světě výrazně zlepšila, jedná se o mystifikaci, která je v příkrém rozporu s poznatky naprosté většiny studií, konstatujících, že – i přes pozitivní trendy (pokles počtu významných konfliktů a bojových obětí) – v důsledku ozbrojených konfliktů nadále umírají statisíce civilních obětí ročně.

Z porovnání dat různých zdrojů vychází, že intenzita konfliktů měřená počtem obětí podle konzervativnějších datasetů COW a UCDP poklesla (vliv internacionalizované Korejské a Vietnamské války), ale pokud se budeme opírat o datasey AKUF, KOSIMO nebo Marshalla, resp. budeme vycházet z maximálního odhadu počtu obětí (zahrnující také oběti nepřímé, zjišťované vesměs na základě demografických metod), pak se situace výrazně změní. V případě datasetu s vyšším počtem konfliktů (UCDP) by nejvyšší odhady počtu obětí dosáhly 40,5 miliónu (originální dataset uvádí přitom rozpětí 5 202 000 až 8 268 000 obětí), přičemž na období 1945–89 by připadlo 29,5 miliónu (průměrně 657 000 obětí za rok) a na období 1990 až 2006 téměř 11 miliónů obětí (průměrně tj. 645 000 obětí za rok). Největší přírůstek obětí vykazují ozbrojené konflikty podle Marshalla a datasetu KOSIMO.

tab. 28 Porovnání počtu obětí a intenzity násilných konfliktů podle vybraných datasetů

tisíce dataset	oběti - min celkem	oběti - max celkem	počet obětí* 1945–1989	počet obětí* 1990–2006	oběti/rok 1945–89	oběti/rok 1990–
COW	4 514	5 402	4 811	591	107	74
UCDP	6 206	9 768	8 537	1 264	190	158
AKUF	16 428	23 727	17 140	7 471	381	439,5
KOSIMO	11 850	28 240	20 558	7 333	457	733
Marshall	–	22 370	18 029	4 341	401	542,5

* maximální počet obětí podle příslušného datasetu

Pozn.: Marshall uvádí pouze jediný údaj.

Většina datasetů dokumentuje zvýšení dopadu konfliktů v případě, že použijeme maximálních odhadů, pouze COW představuje výjimku (ale jeho přehled končí rokem 1997, neobsahuje významné konflikty současnosti jako válku v Kongu/Zaire, súdánském Dárfúru nebo v Iráku). Srovnání není zcela korektní (i když využívá dostupných a běžně používaných údajů, např. *Twentieth Century Atlas – Deaths Tolls*), neboť zejména nejtragičtější konflikty studené

války, tj. Korejská a Vietnamská války měly za následek také velké nepřímé oběti, které nejsou v použitých odhadech zahrnuty (v případě Vietnamské války dosahují nejvyšší odhady 5 miliónů obětí, zahrnují však také oběti Severního Vietnamu).

Vzrůst podílu civilních obětí se často spojuje s cíleným masovým vražděním, jež sleduje zničení (vykořenění až vyhlazení) určitých, nejčastěji etnických či etnoreligiálních skupin (**genocida**) či politicky definovaných entit (**politicida**), nebo které je výsledkem vyhlazovacích praktik vůči opoziční populaci (**democida**). Masové formy likvidace nepřátel však charakterizovaly spíše období světového ideologického soupeření – od vítězství Velké říjnové socialistické revoluce v Rusku po kulturní revoluci v Číně (jejich analýzy a kvalifikované odhady obětí poskytuje např. Rummel 1995, 1997)⁵⁸. Poslední politicidu studené války představovalo masové vraždění třídních odpůrců Rudých Khmérů v Kambodži v letech 1975–79 (viz tab. 29).

tab. 29 Významné genocidy a politicidy po 2. světové válce

země	typ	období	počet obětí
Afghánistán	politicida	1978–92	1 800 000
Angola	politicida/genocida	1975–94	500 000
Bosna a Hercegovina	genocida	1992–95	100 – 225 000
Kambodža	politicida	1975–79	1,9 – 3,5 mil.
Čína	politicida*	1966–75	400 – 850 000
Indonésie	politicida	1965–66	0,5 – 1 mil.
Indonésie – V. Timor	genocida	1975–92	100 – 200 000
Nigérie – Biafra	genocida	1967–70	2 mil.
Pákistán	politicida	1971	1 – 3 mil.
Rwanda	genocida	1994	0,5 – 1 mil.
Súdán	genocida	1983–2002	2 mil.
Súdán – Dárfúr	genocida	2003–	250 000
Uganda	politicida/genocida	1971–79	50 – 400 000
Uganda	politicida/genocida	1980–86	200 – 500 000
Jižní Vietnam	politicida	1965–75	400 – 500 000

Zdroj: Gurr, Marshall: Peace and Conflict 2005

Pozn.: * Kulturní revoluce

Nejrozsáhlejší organizované masakry civilistů po konci studené války představují plánované masakry bosenských Muslimů (symbolem etnických čistek byla Srebrenica), a zejména Tutsiů a dalších politických odpůrců ze strany vládnoucích Hutuů ve Rwandě 1994, které lze zařadit pod všechny uvedené kategorie: genocida, politicida a democida. Tradičně používané označení genocida je v případě Rwandy z řady důvodů nevhodné: v případě Hutuů a Tutsiů se nejedná o rozdílná etnika, obě skupiny používají stejný jazyk, mají obdobné kulturní zvyky a tradice; rozlišování je umělé, bylo zavedeno belgickými kolonizátory na základě socioekonomického postavení, které utvrdilo nerovnoprávné postavení většinových Hutuů; další problém spočívá v tom, že většina zdrojů uvádí, že se podíl Tutsiů v zemi pohyboval kolem 14 %, některé hovoří dokonce jen o 6–7 % podílu; pak by vzhledem k téměř miliónu obětí muselo být „etnikum“ Tutsiů vyhlazeno; ve skutečnosti tomu tak není. Genocidní charakter má ruská taktika v čečenských válkách nebo praktiky súdánské vlády v zastoupení arabských milic Džandžavidů v Dárfúru. Do stejné kategorie spadá i taktika vypalování vesnic Karenů (a dalších minorit) jednotkami vojenské vlády v Myanmaru/Barmě. Masové vyhlazování politických odpůrců se stalo výjimečným a představuje významnou změnu éry

⁵⁸ Rummel (1994) uvádí, že ve 20. století (do konce studené války) na masové represe zahynulo asi 169 miliónů lidí. Brzezinski (1993) uvádí, že 87 miliónů obětí padlo na konto válek a 80 miliónů na konto masových represí.

po studené válce (intenzita likvidace ideologických odpůrců v rámci tábora socialismu ale poklesla již v 70. a 80. letech). Politicidy studené války jen částečně nahradily etnické čistky rozmanitých forem, které i přes jejich hrůznost, přece jen s výjimkou Rwandy nedosahují takových rozměrů jako masové vraždění za Hitlera, Stalina či Maa.

Vysoký rozptyl obětí (viz tab. 30, obr. 26 a 27) je charakteristický nejen pro odlehle vnitrostátní konflikty v Africe, ale byl zaznamenán i v případě války v Perském zálivu, tedy u konfliktu, který mohl být nejlépe monitorován. Rozdíly se však týkají pouze obětí (vojenských i civilních) na straně Iráku: Hussajnova vláda uváděla jen 2 248 obětí; demografka Beth Daponteová uvádí, že vedle 94 500 přímých (56 000 vojenských), se jednalo o dalších 111 000 nepřímých obětí⁵⁹.

tab. 30 Oběti vnitrostátních a internacionalizovaných konfliktů po konci studené války

země	období	rozpětí počtu obětí	počet boj. obětí	počet obětí celkem	% podíl boj. obětí
1. DRK/Zaire	1998–2004	150 – 3 800 000	170 000	3 800 000 ¹	4–6 %
2. Rwanda	1994	500 – 1 000 000	500 ²	937 000	0,05 %
3. Angola	1992–94	100 – 500 000	3–30 000	300 000	1–10 %
Angola	1975–2002		160 475	1 500 000	11 %
4. Somálsko	1991–99	48 – 300 000	66 750 ³		19–27 %
5. Bosna	1992–95	35 – 278 000		98 – 102 600 ⁴	46–58 %
6. Libérie	1991–96	25 – 200 000	23 500	200 000	12–16 %
7. Burundi	1993–2005	30 – 300 000	6 700	250 000	3 %
8. Čechensko	1994–96, 1999–2002	20 – 90 000 238 000 ⁵	38 – 71 000	200 000	16–35 %
9. Alžírsko	1992–99	30 – 150 000	2–5 000	150 000	1,5–3 %
10. Súdán	1983–2002		54 000	2 000 000	3 %

Zdroj: COW/Gleditsch dataset (<http://new.prio.no/CSCW-Datasets/Data-on-Armed-Conflict/>), *Death Tolls for the Man-made Megadeaths of the Twentieth Century* (<http://users.erols.com/mwhite28/warstatx.htm>), Lacinaová a Gleditsch 2005, Murray et al. 2002, *Ploughshares* (<http://www.ploughshares.ca/>), *Stanton Genocide Watch* (<http://www.genocidewatch.org/>), UCDP database (<http://www.pcr.uu.se/database/index.php>).

¹ Lacinaová a Gleditsch (2005) uvádějí, že počet bojových obětí zneprátených stran v DR Kongo/Zaire v letech 1988–2001 činil 145 000, násilné akce si vyžádaly smrt asi 300 000 lidí, ale celkový počet obětí dosáhl 2,5 miliónu (Les Roberts et al. 2003). Nejvyšší odhady celkového počtu obětí konfliktu, který s nižší intenzitou pokračoval až do roku 2005, nyní dosahují 5,5 miliónu.

² UCDP uvádí pro rok 1994 jen rozpětí 25–999 obětí.

³ Za období 1981–96 (oběti celkem 250–350 000).

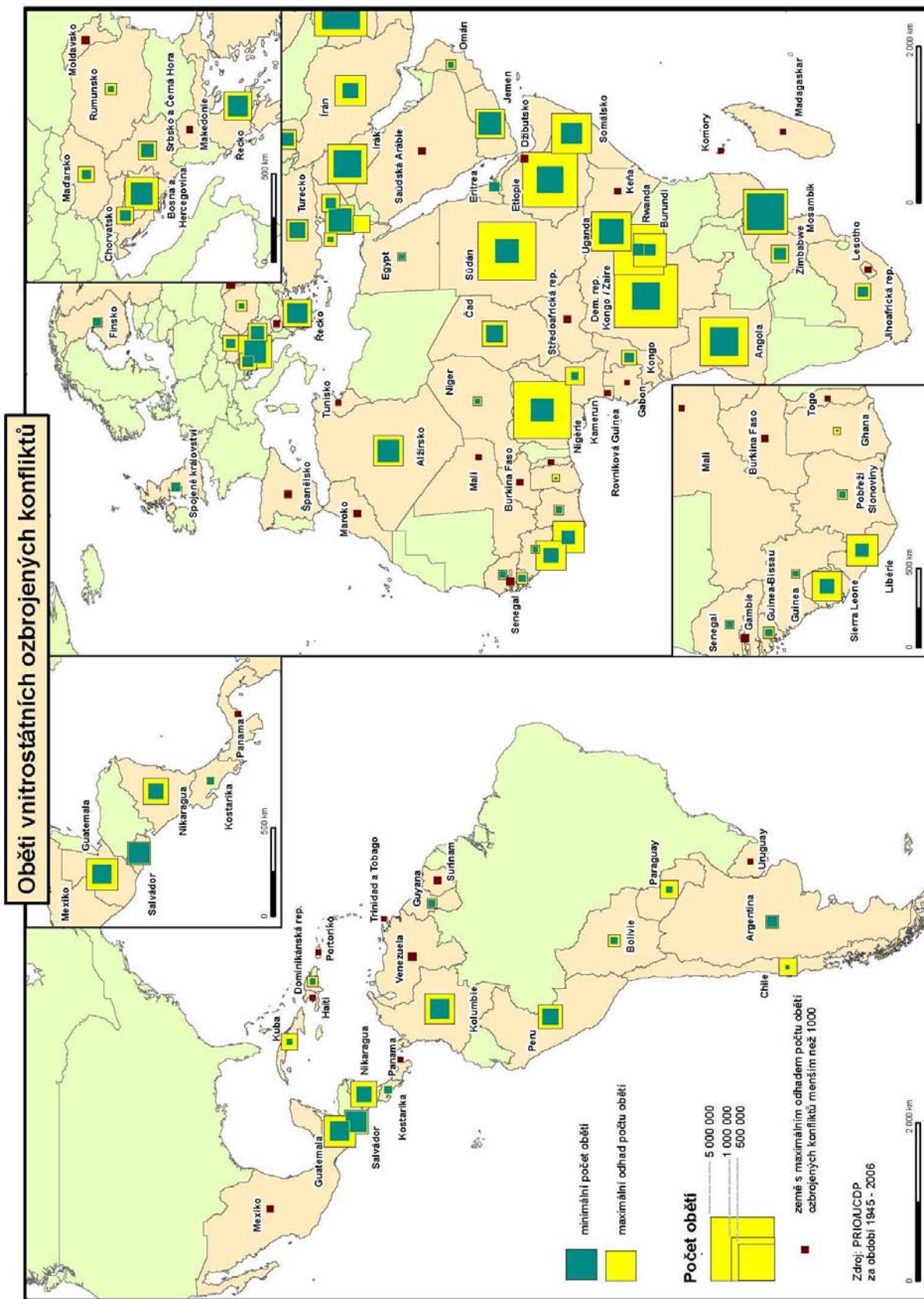
⁴ Podle ICTY a Sarajevo Research and Documentation Center.

⁵ Oběti obou válek: 38 000 militantů a 200 000 civilistů (Time 11. 11. 2002) a <http://users.erols.com/mwhite28/warstat5.htm#Chechnya>.

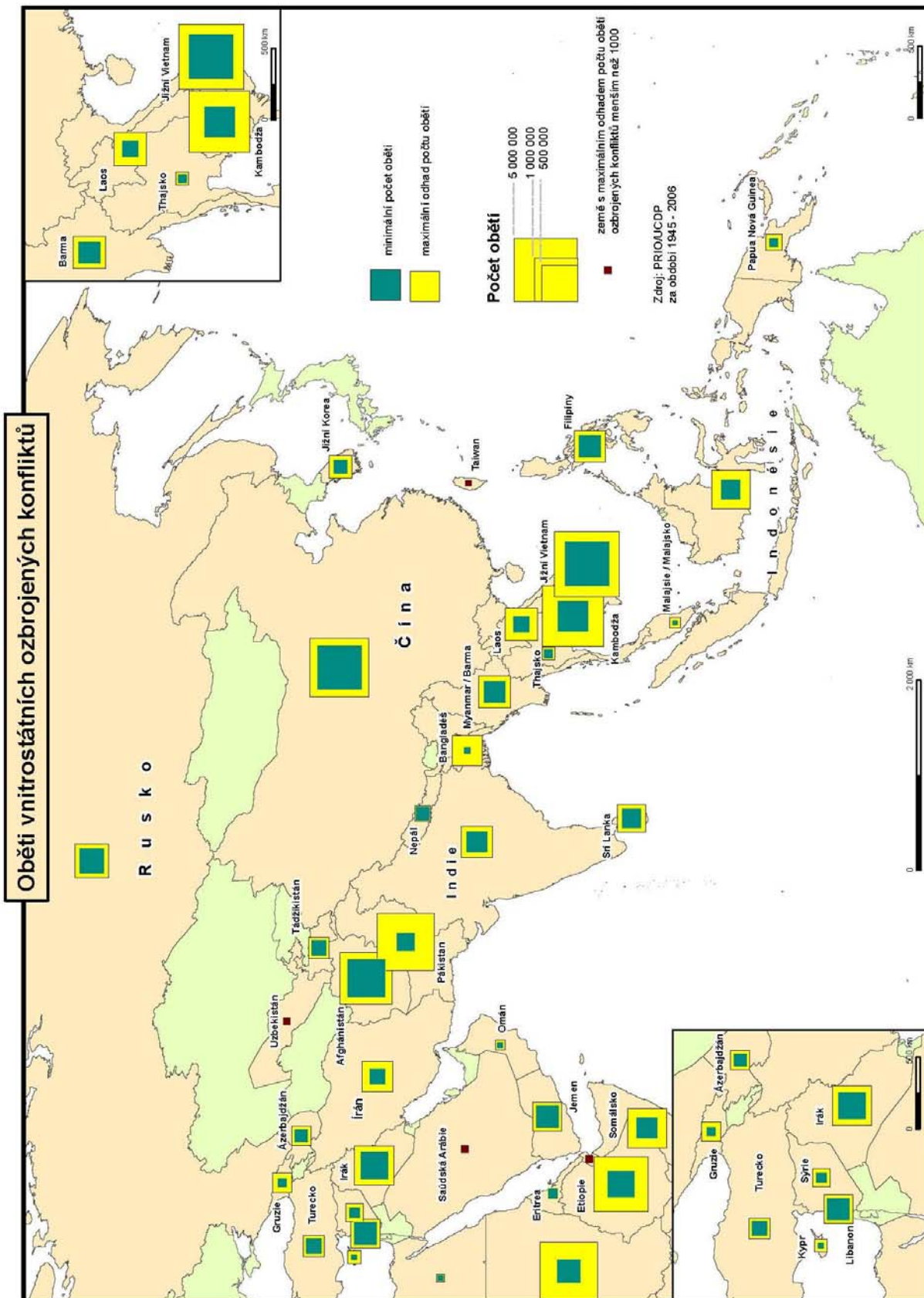
Pozn. Problém představuje, že některé zdroje operují s bojovými oběťmi, jiné rozlišují vojenské a civilní oběti. Žádný z datasetů neuvádí konflikty v Nigérii, přitom součet jejich obětí od roku 1999 se pohybuje mezi 50–200 000. Nová studie zpracovaná vládou, založená na průzkumu mezi rodinami obětí v jediném Plateau state, uvádí, že mezi 7. 9. 2001 a 18. 5. 2004 bylo zabit 53 787 lidí, z toho 17 459 dětí, 17 397 žen a 18 931 mužů; viz <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3724218.stm>.

⁵⁹ A Case Study in Estimating Casualties from War and Its Aftermath: The 1991 Persian Gulf War (<http://www.ippnw.org/MGS/PSRQV3N2Daponte.html>).

obr. 26 Oběti ozbrojených konfliktů podle UCDP – Afrika, Amerika, Evropa

obr. 27 Oběti ozbrojených konfliktů podle UCDP – Asie a Oceánie

Velké rozdíly v odhadech jdou především na konto obětí nepřímých. V posledních letech se rozšířily terénní studie opírající se o šetření úmrtnosti na vzorcích postižených populací (např. v uprchlických táborech) a také extrapolace na bázi srovnání s úmrtností před konfliktem a po něm již mohou poskytnout relativně přesné údaje. Počty lidí, kteří zahynou v důsledku toho, že byli zbaveni možnosti obživy (uprchlíci), nebo na následky strádání, hladu a epidemických i dalších nemocí, jsou obrovské, zvláště v oblastech bez patřičné infrastruktury a často i bez přístupu humanitárních sil. V rámci zkolabovaných zemí dochází k devastaci ekonomiky, infrastruktury, zásobování, a zejména zdravotnické sítě. Občanské války představují hlavní příčinu rozsáhlých hladomorů (Kates 1993) a např. Keene (1994) dokonce tvrdí, že ignorování hladomorů či dokonce jejich vyvolání ze strany vlády v Súdánu koncem 80. let sledovalo likvidaci (populační) základny opozice.

Civilisté představují největší díl obětí v občanských válkách odehrávajících se v rámci slabých až kolabujících států (DRK/Zaire, Rwanda, Sierra Leone, Somálsko – vesměs více než 90 %), a to z řady důvodů. Jednotky vesměs autoritativních (diktátorských) režimů nemají prostředky, ani schopnosti rozlišovat skutečné povstalce od ostatních obyvatel. Zejména v oblastech, kde rebelové vyvíjejí nejsilnější aktivitu, tak přistupují k taktice spálené země, ničení celých vesnic a vyhánění obyvatel (Fearon a Laitin 2000). Podobně však postupují guerillové jednotky vůči obyvatelům regionů kontrolovaných vládou (např. v Sierra Leone). Humphreys a Weinstein (2006) – s využitím údajů o regionálních rozdílech intenzity násilí v Sierra Leone – dokumentují, že nejnižší hodnoty násilí vykazovaly oblasti těžby diamantů pod kontrolou rebelů RUF na východě země a nejvyšší regiony v zázemí Freetownu, které byly nejvíce postiženy ekonomickým úpadkem, živelnou migrací, rozpadem struktur a celkovým chaosem.

Velkou pozornost vzbudila studie uveřejněná v medicínském časopise Lancet (Burnham, Lafta, Doocy, Les Roberts 2006)⁶⁰ věnovaná vývoji úmrtnosti v Iráku po americké invazi v roce 2003. Ukazuje, že nepřímé oběti války výrazně převyšují přímé „bojové“ ztráty. Práce založená na šetření změny úmrtnosti uvádí odhad 655 000 obětí, přitom na podle Iraq Body Count připadá na civilní oběti 55 až 60 000, podle Iráckého ministerstva zdravotnictví přesáhly v roce 2006 150 000; na ozbrojené složky připadá v případě Iráku 10 000 a USA 4000 obětí (nejvyšší celkové odhady dosahují dokonce 1,2 miliónu).

Hovoří se také o zvyšujícím se podílu dětských obětí (až 50 % civilních obětí) v ozbrojených konfliktech, i když zjišťovat přímé a nepřímé oběti je obtížné (přesnější poskytují demografické studie). Nejvyšší odhady uvádějí, že každý rok zahyne v důsledku konfliktů až milión dětí. UNICEF uvádí, že ozbrojené konflikty 90. let (1987–97) měly na svědomí (ať přímo, či nepřímo) 2 milióny dětí.⁶¹ Asi třikrát více dětí bylo těžce zraněno a doživotně postiženo. Více než půl miliardy jich žije v ohrožení života. Řada nových studií se zabývá důsledky ozbrojených konfliktů na zdravotní stav populací (např. Ghobarah et al. 2003) a uvádí, že hrubá míra úmrtnosti civilních obyvatel v postižených oblastech vzrůstá 2-3krát (viz tab. 31); např. šetření *International Rescue Committee*, ukázala, že ve východní části DR Kongo vzrostla o 250 %. Kojenecká úmrtnost se v rámci válek na periferii pohybuje mezi 200 až 300 ‰; v nejvíce postižených regionech se až polovina dětí nedožije 5 let⁶². Většinu obětí

⁶⁰ Mortality after the 2003 invasion of Iraq: a cross-sectional cluster sample survey (<http://www.thelancet.com/webfiles/images/journals/lancet/s0140673606694919.pdf>), <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17055943?dopt=AbstractPlus>.

⁶¹ Viz UNICEF (http://www.unicef.org/protection/index_armedconflict.html).

⁶² Mortality in Eastern DRC, Results from Five Mortality Surveys, International Rescue Committee, May 2000.

mají na svědomí tři příčiny smrti, z nichž dvěma lze poměrně lehce zabránit: akutní plicní infekce, průjmová onemocnění a malárie.

tab. 31 Srovnání úmrtnosti v zemích a regionech postižených ozbrojenými konflikty

země/region (rok šetření)	očekávaná HMÚ (‰)	zjištěná HMÚ (‰)	převis HMÚ (‰)	poměr (x) HMÚ
Irák (2003–04)	4,8	12	7	2,5
vých. DR Kongo (2001)	15–18	65	47–50	3,6–4,2
Sierra Leone (2001)	15–18	44,5	27–30	2,5–2,8
Západní Dárfúr (2004)	15–18	107	89–92	6–7

Zdroj: Small Arms Survey 2005⁶³

Pozn.: HMÚ – hrubá míra úmrtnosti; poměr zjištěné a očekávané úmrtnosti.

Pokud bychom tedy aplikovali uvedené hodnoty na Dárfúr (viz tab. 31), který má cca 5,5 miliónu obyvatel a v jehož rámci byla postižena více než polovina populace, při zvýšení úmrtnosti o 50–90 promile to znamená cca 200 až 300 000 tisíc obětí ročně; Světová zdravotnická organizace (WHO) a organizace Lékaři bez hranic na základě výše uvedených zdrojů uvádí pro období únor 2003 až duben 2005 odhady 345 až 385 tisíc obětí v Dárfúru. Šetření v terénu dokumentují irelevantnost údajů, které o obětech poskytují konzervativní instituce a datasety (viz tab. 32).

tab. 32 Srovnání počtu obětí konfliktů v DR Kongo v období 2000–03 podle zdrojů (v tisících)

	epidemiologické šetření			IISS*	UCDP
	celkem	nepřímé	přímé	přímé	bojové
2000	924	824	103	30	2,5
2001	937,5	849	88	10	0,2
2002	343	337,5	5,5	6	4,06
2003	286	281	4,9	4	2,15
celkem	2 490,5	2 291,5	201,4	50	8,9

Zdroj: Small Arms Survey 2005⁶⁴

Pozn.: * IISS – International Institute for Strategic Studies

Násilné migrace znamenají možná únik před bezprostředním ohrožením života, ale podmínky uprchlíků, zejména v subsaharské Africe představují ohrožení nové (viz humanitární krize a epidemie v jižním Súdánu a v regionu Kivu, zejména v oblasti hraničního města Goma ve východní DR Kongo/Zaire). Některé práce (např. Elbe 2002) upozorňují na to, že ozbrojené konflikty charakterizované zvýšenou mobilitou predátorsky se chovajících guerillových skupin a jejich brutální aktivity významně přispívají k pandemickému charakteru HIV/AIDS (v zemích jako Angola, DR Kongo nebo Sierra Leone je nakaženo až 60 % příslušníků ozbrojených složek, viz také Collier et al. 2003). Přestože nejvíce postižené AIDS jsou státy jižní Afriky s nejvyššími relativními počty nakažených (všechny až na Botswanu zažily ozbrojené konflikty v 80. letech s přesahem do začátku 90. let), nejvyšší přírůstek případů zaznamenaly ve druhé polovině 90. let země, zasažené novými vážnými ozbrojenými konflikty, devastujícími společnost ve všech směrech, jako Angola, DR Kongo/Zaire, Burundi, Rwanda nebo Uganda.

⁶³ <http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/yearb2006.html>

⁶⁴ http://www.smallarmssurvey.org/files/sas/publications/year_b_pdf/2005/2005SSASCh9_full_en.pdf

6.6 Zvyšující se počet uprchlíků a vnitřně přesídlených osob

Vedle přímých, tj. okamžitých obětí způsobovaly války vždy vynucené pohyby obyvatel. Ale 90. léta s výjimkou migrační vlny vyvolané invazí sovětských vojsk do Afghánistánu představují v poválečném období vyvrcholení násilných migrací. UNHCR, která reprezentuje nejvýznamnější organizací zabývající se uprchlíky uvádí v první polovině 90. let (1993–94) 12 až 13 miliónů uprchlíků; neoficiální údaje odhadovaly celkový počet uprchlíků v krizových letech na dvojnásobek. Od počátku nového století se počet uprchlíků snižuje, z 12 mil. v roce 2001 na 8 miliónů v roce 2006, tedy pomaleji než počet významných konfliktů. Podíl Afriky a Asie na uprchlících se neustále zvyšuje (ze 70 % na začátku 90. let na 85 % v období na přelomu 20. a 21. století). Incidence a intenzita výskytu uprchlíků jasně koreluje s výskytem nejzávažnějších konfliktů (podle obětí) a indikuje zhroucené státy – Afghánistán, Libérie, Rwanda, Sierra Leone, Somálsko, Eritrea a Bosna. Na začátku 90. let byl největším zdrojem uprchlíků sovětskou invazí postižený Afghánistán, na který připadalo 60 % všech uprchlíků Asie. V roce 1994 se jí stala Rwanda, ze které uprchla asi třetina původního počtu obyvatel. Srovnatelně postiženou zemí byla v polovině 90. let také Libérie s malým počtem obyvatel (uprchlíci tvořili až 30 % populace), a zejména Marokem okupovaná Západní Sahara (viz tab. 33).

Většina konfliktů, zejména v Africe, vyústí v humanitární katastrofy; např. v Sierra Leone se podíl hladovějících v období vrcholu konfliktu (1999) blížil polovině populace. Konflikt ve Rwandě vyhnal ze svých domovů téměř tři milióny lidí (polovinu za hranice), takže dohromady s počtem obětí přímo postihl polovinu populace země.

tab. 33 Vývoj počtu uprchlíků 1992–2004 podle zemí původu

	1992	%	1995	%	1998	%	2001	%	2004	%
Celkem	17799		14861		11430		12030		9237	
Afghánistán	4552	21,8	2679	11,4	2665	10,4	3810	13,7	2414	4,8
Angola	300,5	3,3	247	2,6	319,5	3,1	470,5	4,3	229	2,0
Arménie	195	5,5	201,5	6,2	193	6,0	7,2	0,2	13,4	0,4
Bosna a Hercegovina	437,5	9,3	770	17,2	633,5	14,2	450	9,9	229	5,0
Burundi	184	3,1	350,5	5,5	502,5	7,4	554	7,5	486	6,1
Eritrea	503	12,1	287	6,9	346	7,6	333	7,1	131	2,8
Chorvatsko	169	3,6	245,5	5,2	335	7,0	288,5	6,1	215,5	4,6
Irák	1344	7,0	719	3,5	665	3,0	530	2,2	312	1,2
Libérie	521	21,4	745	27,5	365,5	13,0	245	8,1	335,5	10,7
Mosambik	1446	9,9	125,5	0,8	0,1	–				
Palestina	95,5	4,3	73	2,8	77,5	2,6	349	9,7	350,5	8,8
Rwanda	435	5,6	1819	25,0	78	1,0	84,5	1,0	64	0,7
Sierra Leone	253,5	5,6	380	8,0	406	8,0	179	3,4	42	0,7
Somálsko	812	11,8	639	9,2	555,5	7,5	440	5,5	389	4,5
Súdán	268	0,9	445	1,4	388	1,2	490	1,3	731	1,8
Záp. Sahara	165	41,0	165	38,6	166	36,5	166	34,2	165,5	32,1

Zdroj: UNHCR

Pozn.: % vyjadřuje podíl uprchlíků na celkovém počtu obyvatel; v případě Chorvatska se vesměs jedná o uprchlíky ze Srbské krajiny.

Konflikty vedle uprchlíků produkují ještě více vnitřně přesídlených osob (IDP – *internally displaced persons*). Neustále se zvyšující počty násilím přesídlených osob v rámci států postižených boji představují další charakteristiku současných konfliktů. V současnosti se jejich počet pohybuje mezi 23 až 24 milióny, přičemž více než polovina připadá na Afriku. Nejhorší situace je v Súdánu (až 6 miliónů IDP), Iráku a Ugandě (téměř 2 milióny) a Kongu/Zaire, kde se počet násilně vyhnáných, k utrpení a velmi pravděpodobné smrti odsouzených osob ještě nedávno pohyboval mezi třemi až pěti milióny, tedy naprosto mimo

možnosti UNHCR a dalších humanitárních organizací. Vedle uvedených je další silně postiženou zemí Kolumbie, kde se počet osob přesídlených kvůli násilným guerillovým aktivitám odhaduje na 2 (UNHCR) až 3,8 miliónu.⁶⁵

Populace uprchlíků i násilně vnitřně přemístěných osob jsou mnohem zranitelnější, míra úmrtnosti v jejich případě je mnohem vyšší než u stabilizovaných populací. Ghobarah, Huth a Russet (2003) uvádějí, že hrubá míra úmrtnosti v případě uprchlíků je 5-12krát vyšší než u populace země, ze které běženci pocházejí. Nejvíce jsou přitom postiženy ženy a děti, které tvoří cca 80 % uprchlíků a násilně přesídlených osob. Úmrtnost dětí do pěti let na průjemovou infekci v táborech uprchlíků ze Rwandy v okolí města Goma na východě DR Kongo/Zaire dosáhla po genocidě roku 1994 neuvěřitelných 87 % (Collier et al. 2003); jednalo se tedy o desítky až stovky tisíc (vesměs naprosto zbytečných) obětí. Oběti z řad uprchlíků a vnitřně přesídlených osob představují v současnosti největší podíl civilních obětí ozbrojených konfliktů (řada datasetů je však s ohledem na kritéria válek a ozbrojených konfliktů neuvádí).

6.7 Rozvoj humanitárních aktivit a pomoci

Konec velmocenského soupeření umožnil rozvoj mírotvorných a humanitárních aktivit, které dosáhly vrcholu v polovině 90. let, tedy v čase těsně po vrcholu počtu konfliktů v poválečném období. O tom, že ozbrojené, převážně vnitrostátní konflikty představují jeden z nejvýznamnějších problémů doby, svědčí jejich podíl na pomoci poskytované v rámci humanitárních aktivit. Připadá na ně až 90 % veškerých prostředků, přičemž na mediálně často atraktivnější přírodní katastrofy v posledních letech obvykle 10–20 % (ECHO online).⁶⁶

Velký rozmach humanitární pomoci byl vyvolán výše zmíněným obrovským růstem počtu uprchlíků a násilně přesídlených osob a také rozvojem humanitárních aktivit oficiálních i nevládních organizací po skončení studené války. Počet lidí, kteří vyžadovali bezprostřední humanitární pomoc, se na přelomu tisíciletí pohyboval kolem 24 miliónů, většina z nich se nacházela v subsaharské Africe a v zemích sousedících s Afghánistánem. Nejtragičtější byla situace v Sierra Leone, kde strádala hlady v nelidských podmínkách téměř polovina obyvatel.

Signifikantní je, že rozhodující část pomoci, resp. nejvyšší prostředky na hlavu směřovala v 90. letech, resp. až donedávna do regionů, které jsou dárcům bližší a z hlediska strategických zájmů (geopoliticky a geoekonomicky) významnější jako je Balkán, severní Kavkaz nebo Irák, než do těch, které jsou postiženy nejrozsáhlejšími katastrofami s největším počtem obětí (Súdán, DR Kongo). V současnosti však již největšími příjemci pomoci jsou země subsaharské Afriky. V letech 2002–05 připadalo na subsaharskou Afriku kolem 75 % humanitární pomoci organizované OSN prostřednictvím *Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*), přičemž nejvíce prostředků směřovalo do zemí postižených nejtragičtějšími ozbrojenými konflikty (DR Kongo, Súdán, Angola, Burundi).

I přes velké úsilí se světové humanitární organizace potýkají s problémy legitimacy působení, nedůvěrou „hostitelských“ vlád, které jsou za katastrofy často zodpovědné, a pochopitelně jsou kontrolovány a zneužívány jak oficiálními strukturami, tak i protivládními (guerillovými) skupinami. Někteří autoři (Cater 2003, Luttwak 1999, Shearer 2000) diskutují o tom, zda humanitární pomoc nepřispívá k prolongování ozbrojených konfliktů, ale nedocházejí k jednoznačným závěrům. Řada autorů (např. Nafziger a Auvinen 2003) se shoduje v tom, že krátkodobé humanitární akce představují jen velmi slabou náplast na rány současných válek v zaostalých zemích; odborníci spíše doporučují dlouhodobé programy sociálně ekonomického rozvoje, založené na budování institucionálního a právního rámce pro zajištění

⁶⁵ Viz http://www.idpproject.org/global_overview.htm, <http://www.internal-displacement.org/>

⁶⁶ Viz ECHO Annual Reviews http://ec.europa.eu/echo/index_en.htm.

funkcí státu a investic do sociálního kapitálu, zejména vzdělání a programů zajištění soběstačnosti a férového zapojení do mezinárodního obchodu.

6.8 Technologizace boje a informační válka

Nikdo nepochybuje o tom, že válčení a války stále významněji ovlivňuje technologický rozvoj. Někteří autoři (např. Best a Kellner 2001) dokonce tvrdí, že informační a (samo)naváděcí technologie jako drony a „inteligentní“ zbraně představují jediné novum současných válek, nebo že použití speciálních robotů, distančních metod, automatizovaných systémů vedení boje představuje nepostradatelný atribut nových, resp. postmoderních válek. Nové aspekty a možnosti válek, resp. jejich transformaci ve smyslu využití nových informačních technologií zdůrazňoval již na přelomu 70. a 80. let John Boyd, autor konceptu *Network Centric warfare* a informačně-rozhodovací metody OODA – *observe, orient, decision, act* (viz Osinga 2006). Za skutečně první postmoderní válku se považuje zásah NATO proti Miloševićově Jugoslávii kvůli Kosovu v roce 1999, charakterizovaný dominancí distančních metod boje. Základní ideou technologizovaných válek je, vedle přesnosti zásahů, snížení ztrát vlastních i civilních. Zejména pro původní uživatele špičkových zbraňových systémů (jednotky USA a vyspělých zemí) je cílem minimalizace vlastních ztrát, ale kolaterální oběti – i přes proklamované chirurgicky přesné zbraně – jsou i nadále vysoké. To dokumentují obě války v Iráku i zásah proti Jugoslávii kvůli Kosovu nebo mírové operace v Afghánistánu.

Hables Gray (2003) hovoří o tom, že součástí kybernetizace (vedení) válek je nejen vyhodnocování situace, ale i rozhodování. A proto zatímco válečník minulosti mohl na bojišti ustrnout a rozhodovat o tom, zda zabije zraněného, vzdávajícího se nepřítele či bezbranné ženy a děti, dehumanizovaný systém vysoce hierarchizované vojenské mašinérie tyto problémy neřeší.

Přestože odborníci dokumentují stále více případů efektivního využití supermoderních technologií či dokonce tajných zbraní, jejich užívání je významně omezeno na jednotky několika nejvyspělejších zemí v několika málo případech mezistátních válek a intervencí. V takových konfliktech se tak prohlubuje jejich **asymetrie**. Skutečného masového rozšíření dosáhly pouze některé nové ruční zbraně (např. samonaváděcí rakety Stinger odpalované z ramene) a kvalitnější výbušniny (ve spojení s novou telekomunikační a navigační technikou); ostatní formy a technologie (např. hvězdné války) stále ještě představují „jen“ hrozby. Největší díl obětí tak stále připadá na tradiční až předmoderní metody zabíjení.

Také populární diskuse o informačních válkách reflektuje řadu rozdílných zkušeností ze současných rozmanitých válek a konfliktů. Války „třetí generace“ (Toffler a Tofflerová 1993, česky 2002), založené na souboji zpracování, vyhodnocení a využití informací, předpokládají (nepravděpodobný) střet srovnatelně vyspělých sil. Novinku však představuje postupné propojování tradičních aktivit guerillových, rebelů a teroristů s aktivitami na sítích. Nový trans-dimenzionální nepřítel posiluje (organizační) mobilitu a také mediální sílu (Hammes 2005). Audiovizuální a telekomunikační technika slouží přímo jako součást brutální taktiky – záznamy unesených a jejich popravy, spojené s propagandou a vydíráním. Současnost tak spíše demonstruje střet válek první a třetí generace a úlohu informací a médií lze interpretovat v duchu Maovy války o mysl lidí a veřejné mínění, ale v opačném smyslu.

O stažení jednotek USA ze Somálska rozhodla jedna videokazeta, k zásahu proti Jugoslávii přispěla Clintonova snaha po vylepšení osobního mediálního obrazu. O výsledku války v Iráku se pravděpodobně nerozhodne na válečných bojištích, ale v mešitách, eventuelně v americkém Kongresu.

6.9 Stírání rozdílů mezi formami a způsoby vedení válek a konfliktů

Řada autorů upozorňuje na to, že nejvýznamnějším rysem nových válek, resp. postmoderních ozbrojených konfliktů, které se rozšířily po konci studené války, je stírání rozdílů mezi formami a způsoby vedení válek a jejich aktéry. Americký vojenský expert William Lind je nazývá konflikty čtvrté generace⁶⁷ (charakterizuje je stírání rozdílů mezi válkou a politikou – vojenskými a politickými aktivitami; ozbrojenými složkami a civilisty, mírovou situací a konfliktem, bojištěm a zdánlivě bezpečným útlukem) a nachází jejich zdroj v krizi legitimacy státu a erozi jeho monopolu na válku a postupující privatizaci ozbrojených aktivit (viz také Šedivý 2000). Podle Kaldorové (2001, s. 6) tento vývoj charakterizují (zahrnují) následující skutečnosti:

1) Stírání rozdílů mezi tradiční válkou (definovanou jako ozbrojený konflikt mezi státy nebo organizovanými politickými skupinami), organizovanou kriminalitou (násilí privatizované za účelem zisku) a masovým porušováním lidských práv (masovými represemi). Dochází k rozmachu metod nepravidelné války, kterou charakterizuje asymetrie, guerillový způsob boje a terorismus – mizí rozdíl mezi „horkou“ a „studenou“ válkou. Stírají se rozdíly mezi pravidelnými a nepravidelnými jednotkami, stále větší část bojujících sil tvoří žoldnéřské jednotky a občasní bojovníci – paramilitanti ze zájmu i z donucení, včetně dětí.

2) Vzhledem ke stále intenzivnějším „přeshraničním“ kontaktům a pohybům (migrace, obchod), je stále problematičtější rozlišení mezi vnitrostátními a mezistátními konflikty, tedy mezi agresí a represí, či dokonce mezi lokálním a globálním ozbrojeným konfliktem (viz aktivity Al-Kajdy).

3) Současné ozbrojené konflikty byly v daleko větší míře než ve tradičních válkách 20. století privatizovány, a tak v řadě z nich je velmi těžké rozlišit mezi veřejným a privátním zájmem, státními a nestátními aktéry, formální (oficiální) a neoficiální válkou, vedenou pro politické či ekonomické důvody. Stále těžší je rozlišovat mezi bojovníky (militanty) a civilisty. V zemích jako Libérie či Sierra Leone se na kriminalizaci konfliktu podílí jak guerillové gangy, tak vládní ozbrojené síly, navíc jejich role se střídají, někdy dokonce během jediného dne – ve dne státní zaměstnanec, v noci lupič. Pro tyto militanty se vžil novotvar „*sobel*“ – *soldiers* ve dne a *rebels* v noci (Reno 2000). Ale i pro takové proměnlivé aktivity lze nalézt historickou analogii – v mnohostranném plundrování za třicetileté války, v rámci občanské a protijaponské války v Mandžusku nebo v období „La Violencia“ (1948–57) v Kolumbii (Kalyvas 2003).

4) Charakteristickým rysem nových válek je jejich globalizace (globalizací chápé Kaldorová jako intenzifikaci vzájemné závislosti); nové války představují podle ní globalizované konflikty, a to ve smyslu politickém, ekonomickém, vojenském i kulturním – jsou silně závislé na externí podpoře (ze strany žoldnéřů a ideových sympatizantů a dodávkách zbraní, ale také na často ilegálním vývozu, jež uvedenou podporu financuje). Na druhé straně lze však také tvrdit, že řada ozbrojených konfliktů současnosti vzniká a přetrvává, protože je na okraji zájmu, protože (alespoň v některých ohledech) není dostatečně globalizována (zejména pak málo medializována). Základní charakteristiky válek a jejich změn v procesu historického vývoje ukazuje následující tabulka 34.

⁶⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/William_S._Lind
<http://antiwar.com/lind/index.php?articleid=1702>

tab. 34 Proměna a charakteristiky válek: premoderní, moderní a postmoderní války

	pre-moderní	moderní	postmoderní
kdo? (aktéři)	"amatéři" žoldnéři	profesionálové (povinná vojenská služba)	milice teroristé mládež (děti)
v čím zájmu?	kmene a klanu feudálního vládce warlordů	státu, národa	národa, etnika náboženské skupiny warlordů
proti komu?	vojákům	vojákům a civilistům	civilistům
proč?	ekonomické cíle, kořist	politické cíle: území, stát, suverenita	individuální a skupinové cíle
kde?	doma / v cizině	převážně v cizině	doma / v cizině
jak?	neorganizovaný boj	rozsáhlá organizace válečné principy	guerillový boj terorismus
rozsah	nízká intenzita bez pravidel, rytířsky	vysoká intenzita válečná pravidla	vysoká a nízká intenzita, rozmanitost
prostředky	primitivní zbraně	konvenční zbraně ZHN	ruční zbraně "humánní" zbraně informační systémy

Zdroj: Bjørn Møller: Ethnic Conflict and Postmodern Warfare: What Is the Problem? What Could Be Done? (<http://www.ciaonet.org/wps/mub01/>).

Asi nejlepší či spíše nejotřesnější případ „nové války“, resp. současného postmoderního konfliktu reprezentuje rozsáhlá válka ve střední Africe v letech 1996/98 až 2002, resp. 2005), v jejímž rámci se mísí prakticky všechny motivy/příčiny pro vznik válek a s výjimkou tradiční (regulérní) války i většina forem. Lze ji považovat za konflikt – válku:

- občanskou (vnitrostátní): boj o moc mezi Kabilovci (otec a syn) a opozicí;
- separatistickou: východní oblasti země podobně jako na zdroje bohatá Shaba usilují minimálně o autonomii (vesměs na bázi etnicity, ale také kvůli kontrole zdrojů);
- (multi)etnickou: primární byly konflikty mezi etnikem Banyamulengů (příbuzní Tutsiů) a dalšími etniky, které později iniciovaly soupeření dalších etnik (zejména Hema versus Lendu v provincii Ituri);
- kořistnickou/predátorskou (ekonomizovanou): centrální vládě i rozmanitým ozbrojeným skupinám operujícím na východě země jde především o kontrolu surovinových zdrojů;
- mezistátní, resp. mezinárodní: po většinu průběhu války se jednalo o konflikt internacionalizovaný – zárodkem konfliktu byla destabilizace oblasti infiltrací hutuských militantů Interahamwe odpovědných za genocidu/politicidu roku 1994 ve Rwandě; následovaly výpady rwandských tutsijských složek pronásledujících hutuské militanty, posléze intervence složek Rwandy a Ugandy (pomáhajících Kabilovi svrhnout diktátorský a kleptokratický režim Mobutua); konflikt eskaluje pokračujícími vpády ozbrojených složek Rwandy a Ugandy, motivovanými již převážně ekonomicky (loupění nerostných zdrojů); následuje intervence ozbrojených složek Angoly, Čadu, Namibie a Zimbabwe straně Kabily (ke složkám Rwandy a Ugandy se ještě připojují Burundi);
- globalizovaná: nejen účastí zmíněných ozbrojených složek a mírových sil OSN, ale zejména prostřednictvím obchodu – pašování surovin (koltan, zlato, dřevo, drogy) a zbraní, na němž se podílí i firmy vyspělých zemí.

V řadě případů je obtížné rozlišit, kdy a zda vůbec konflikt skončil, když ozbrojené násilí (v různých podobách) pokračuje. Např. Pearceová (1998) uvádí, že v Salvadoru došlo po konci občanské války ke zvýšení průměrného počtu obětí násilí: v letech 1994 až 1996 se počet zavražděných pohyboval mezi 8–9 tisíci, zatímco během války činil průměr 6 000 obětí. Totéž platí pro Guatemalu, kde byly a jsou systematicky vražděni lidé (včetně dětí) spojení s vyšetřováním zločinů vojenských vlád z doby občanské války; např. v roce 2006 počet zavražděných a zmizelých osob přesáhl 8 000 (v období nejintenzivnějších bojů, tj. v roce 1982 činil nejvyšší průměrný počet obětí podle UCDP 9 000). Uvedené údaje a další skutečnosti, jako např. že v rámci násilí při posledních guatemalských volbách v roce 2007 bylo zavražděno na 40 kandidátů či jejich rodinných příslušníků a příznivců, také dokumentují stírání rozdílů mezi obdobím války a míru, zejména v zemích, kde stát není schopen či ochoten plnit základní funkce, zvláště pak vynucovat zákonost.

Uvedené procesy a skutečnosti tak komplikují jak vedení (tradičních) operací proti nejasnému nepříteli, tak proces mírového řešení takových (postmoderních) konfliktů. Vedle toho také problematizují jejich studium a relativizují jak tradiční přístupy ke studiu válek, tak získané poznatky. Odstrašující příklad postmoderního konfliktu, který naplňuje všechny výše i dále uvedené charakteristiky nových válek, představuje současná válka v Iráku, kterou je obtížné nejen přesněji zařadit, ale i jenom definovat.

6.10 Masová brutalizace ozbrojených konfliktů

I když války byly vždy brutální a 2. světová válka v tomto ohledu plánovitým průmyslovým vražděním překonala všechny předchozí, pravděpodobně nikdy se brutalita nestala samoučelem jako v případě řady konfliktů v subsaharské Africe i jinde. Otřesné případy cíleného mrzačení a zabíjení dětí a těhotných žen ve Rwandě, Libérii, Kongu/Zaire, Sierra Leone či Ugandě jsou dokladem totální destrukce hodnot. Nejen van Creveld (1991) a Kaplan (1994), ale také Vatikán⁶⁸ hovoří o novém barbarismu (s výjimkou nacistických a japonských praktik za 2. světové války se brutální metody používaly vesměs instrumentálně jako odstrašující příklady pro zlomení odporu). Ignatieff (1993, resp. 1995) uvádí, že rozmach barbarismu umožňuje absence profesionálních vojáků, vychovávaných v duchu vojenské cti. Kalyvas (2003) však oponuje a uvádí řadu příkladů, kdy hrůzné masakry realizují organizované vojenské složky (Guatemala, Salvador, Srebrenica).

Součástí organizovaného násilí je psychologická demoralizace. Ničení kulturních a národních symbolů, zapalování kostelů, systematické znásilňování, mučení a mrzačení (žen i malých dětí) se stalo strategií nejen v případě etnických čistek v Bosně a Hercegovině a ve Rwandě, ale i v „Demokratické“ republice Kongo a súdánském Dárfúru, tedy v rámci konfliktů motivovaných převážně ziskem. Ztráta sebeúcty, hrdosti a naděje se stává důležitější než ztráta života (na druhé straně ponížení může být silnějším motivem odporu než smrt spolubojovníků). Nejtěžší válečné zločiny se neomezují jen na konflikty v kolabujících státech Afriky, ale byly charakteristické i pro války v relativně vyspělejších regionech – rozpadající se Jugoslávii (zejména ze strany Srbů) a na Kavkaze (v Čečensku, Abcházii a v karabašské válce).

V Ugandě, Libérii a Sierra Leone byly a jsou cílem kořistnických nájezdů školy, masové únosy dívek, které končí jako sexuální otrokyně, a chlapců, kteří jsou násilím nuceni bojovat a zabíjet v zájmu warlordů. Jsou popsány případy, kdy jsou uneseným či naverbovaným dětským vojákům vnucovány drogy, aby byli snáze manipulovatelní a bez zábran schopni plnit jakékoliv rozkazy zločineckých guerillových vůdců.

⁶⁸ Lisa Merlini: 'New Barbarism' Threatening World Peace, Vatican Tells UN Assembly, September 29, 2006 (http://www.catholicmediareport.org/story.php?story_id=2047).

Běžnou součástí nových válek se stalo **porušování ženevských a haagských konvencí** a navazujících protokolů. Rezignace na dodržování válečných pravidel a brutální zacházení se zajatci a zejména civilisty charakterizuje současné války. Dochází k němu zejména v rámci vnitřních konfliktů, nejen ze strany nestátních guerill, ale také vládních složek. Rozšířilo se napadání jednotek OSN, humanitárních organizací, včetně Červeného kříže a náboženských charit, únosy, vydírání a zabíjení jejich pracovníků (v Afghánistánu, Čečensku, Kongu/Zaire, Somálsku, Súdánu). Vrcholem je zabíjení zraněných v nemocnicích včetně zdravotnického personálu (Čečensko, Sierra Leone). Na druhé straně novinku také představují zločiny, které provádějí mírové jednotky OSN a humanitární pracovníci (nejčastěji jde o znásilňování a zneužívání dětí), zejména v Kongu/Zaire a Sierra Leone.

Často medializovanou skutečností dnešních brutálních konfliktů v subsaharské Africe je účast dětských bojovníků a jejich násilné verbování. Odhaduje se, že ve válkách 90. let působilo celkem na dva milióny militantů mladších 15 let. *Human Rights Watch a Amnesty International*⁶⁹ uvádí, že v současnosti se počet dětských vojáků snížil na 300 000, z toho 200 000 jich působí v Africe. Rubinová (1998)⁷⁰ tvrdí, že jedním z charakteristických rysů konfliktů 90. let jsou 13leté děti nabíjející kalašnikov. Zároveň dodává, že až 80 % násilných činů způsobených Armádou božního odporu (LRA) v severní Ugandě mohou mít na svědomí zmanipulovaní dětské vojáci. Ale zneužívání dětí ve válkách zná minulost dávná (husitská práčata) i nedávná (Hitlerjugend nebo používání mladistvých pro sebevražedné útoky a na čištění minových polí iránskou stranou ve válce s Irákem).

6.11 Globalizace válek a ozbrojených konfliktů

Asi nejnovější a zároveň kontroverzní téma v rámci studií současných válek představuje globalizace. Většina autorů, kritických vůči neoliberálnímu paradigmatu globalizovaných tržních sil produkujících rozvoj a stabilitu, předpokládá a dokumentuje negativní dopady globalizace na sociálně ekonomickou a bezpečnostní situaci v rozvojovém světě. „Když ekonomika může být globalizována, tak proč ne (politické) násilí?“ ptá se Ferguson a tvrdí, že mezi nimi existuje spojení.⁷¹ Barbieriová a Reuveny (2005) tvrdí, že vliv globalizace na konflikty je kontroverzní; obchod a investice obecně snižují riziko konfliktů, ale jejich vznik, zejména v zaostalých zemích, nikoli. Prohlubování sociálních a regionálních rozdílů, silící boj o nedostatkové suroviny a environmentální degradace přispívají k incidenci konfliktů, i když tyto konflikty nemusí nutně nabývat charakteru rozsáhlých válek minulosti. Globalizační tlaky a globálně fungující toky pašovaných surovin, drog a zbraní a dalších komodit⁷² generují velké množství malých konfliktů, jejichž nebezpečí spočívá v tom, že se stávají součástí každodenního života řady zemí a celých makroregionů. Kaldorová (2001) zdůrazňuje, že ke zvýšenému počtu nových válek dochází na periferii, protože na ni selektivní globalizační procesy působí negativně. Nezáměr velmocí mnohým diktátorům stejně jako vůdcům guerillových skupin (často v reakci na korupční a kořistnické chování vládců) umožňuje obohacování na úkor většinové populace. A to zejména díky rozvoji obchodu se snadno ukořistitelnými surovinami v rámci globálních sítí, ze kterého profitují jak guerilly, tak zprostředkovatelé i finální spotřebitelé-producenti v podobě světoznámých firem (vedle výrobců ručních zbraní zejména těžařské firmy jako De Beers či Halliburton). Duffield (2000) nebo Jung (2003) tvrdí, že dynamika rozvoje (ilegálního) obchodu, „rozvojové“ pomoci

⁶⁹ <http://hrw.org/campaigns/crp/facts.htm>; <http://www.amnesty.org/en/children>

⁷⁰ Elizabeth Rubinová "Our Children Are Killing Us." *The New Yorker*, March 23, 1998.

⁷¹ Niall Ferguson (2001): "2011." *New York Times Magazine*, December 2, pp. 76-79.

⁷² Five Wars of Globalization. Nejvíce globalizovaný je ilegální obchod s drogami, zbraněmi, surovinami (a lidmi), s duševním vlastnictvím a praní špinavých peněz (<http://www.foreignpolicy.com/Ning/archive/archive/134/5wars.qxd.pdf>).

a tržní kapitalistické struktury alternativně produkují a podporují mafie, warlordy, zhroucené státy a „občanské“ války, stejně jako napomáhají mírovým aktivitám a rozvoji.

Za příklad fenoménu globalizace konfliktů lze uvést i aktivity Al-Kajdy, která nejen, že operuje globálně, ale je také zapojena do (globálního) obchodu s **krvavými diamanty** původem ze Sierry Leone via Taylorova RUF. Předpokládá se i její napojení na pověstnou *Clearstream Banking S.A.* (pobočka *Deutsche Börse*)⁷³, podezřelou z praní špinavých peněz z celého světa. Také k financování aktivit Hizballáhu se využívá diaspora libanonských obchodníků působících v západní Africe. Castells (2000) tvrdí, že deregulace a liberalizace ekonomiky – pilíře globalizace – napomáhají přednostně globalizaci kriminality, tudíž i proloužení současných ekonomizovaných válek.

Na druhé straně globalizace přispívá k rozvoji (globální) občanské společnosti, humanitárních aktivit, a tudíž představuje také naději na řešení konfliktů, které politické elity v zájmu ochrany „národních“ zájmů vesměs ignorují.

6.12 Rozšíření obchodu se zbraněmi

Lukrativní obchod se zbraněmi, a to jak s tradičními (tanky, transportéry, letouny) a sofistikovanými systémy (protivzdušná obrana a raketové zbraně), tak s lehkými ručními zbraněmi, je považován za jeden z nejvýznamnějších faktorů přetrvávajících konfliktů.

Zejména v rozvojovém světě přineslo omezení (oficiální) podpory bojujícím silám ze strany velmocí novou poptávku po zbraních, zvláště levnějších ručních zbraních a munice. Odhaduje se, že ruční zbraně mají v současných konfliktech na svědomí 60–90 % obětí (převážně civilních). Přitom ročně zahyne za pomoci ručních zbraní včetně pozemních min 300 000 až půl milionu lidí (podle jiných zdrojů 280–380 000)⁷⁴, přičemž většinu z nich tvoří civilisté. Produkce ručních zbraní, která dosáhla vrcholu v období zvýšené konfrontace 70. a 80. let, se po přechodném poklesu koncem 80. let znovu zvýšila. Navíc snižování nákladů na zbrojení dříve soupeřících velmocí a zemí vedlo také k (levnějšímu) exportu přebytečného vojenského arsenálu. Velká část zbraní na trzích rozvojových zemí pochází z arzenálů armád bývalých komunistických zemí, zejména Ruska, Ukrajiny, Bulharska, ale i Česka a Slovenska. Avšak ani USA, Francie a Velká Británie svá obchodní teritoria nevyklidily a jejich podíl na světovém exportu zbraní v letech 1997–2004 činil 2/3 (podíl USA 42 %), pokud zahrneme Rusko a Německo je to více než 80 %.⁷⁵ Zatímco v případě USA a většiny evropských zemí směřuje do rozvojových zemí cca polovina až 2/3 zbrojního exportu (viz tab. 35), v případě Ruska nebo Číny je však více než 90 % (zejména dodávky Číny se rychle zvyšují i absolutně). Na pět členů Rady bezpečnosti OSN připadá téměř 90 % světového obchodu se zbraněmi.

Roli hraje také skutečnost, že seznam zbraní, které je podle mezinárodního práva zakázáno používat je výjimečně krátký (Renner 1999). Někteří autoři (Boutwell a Klare 1999, Craft

⁷³ RUF (Revolutionary United Front), viz Ties Al Qaeda Figure to Diamonds (Glenn R. Simpson) (<http://www.globalpolicy.org/security/issues/liberia/2004/0628alqaeda.htm>), Al-Qaeda 'traded blood diamonds' BBC (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/2775763.stm>).

⁷⁴ Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 1997-2004 (<http://www.fas.org/asmp/resources/govern/109th/CRSRL33051.pdf>), Arms without Borders (<http://web.amnesty.org/library/Index/ENGPOL340062006?open&of=ENG-373>).

⁷⁵ Arms Trade – A Major Cause of Suffering (<http://www.globalissues.org/Geopolitics/ArmsTrade/SmallArms.asp>), Review Conference on Illicit Small Arms Trade (<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/dc3032.doc.htm>).

a Smaldone 2002, Renner 1997) považují obrovský rozmach obchodu s ručními zbraněmi (často ilegálního) za hlavní příčinu konfliktů v rozvojovém světě. Ještě nebezpečnější je rozšiřování sofistikovaných zbraní, které odstartovaly USA, když vyzbrojily afghánské mudžahedíny bojující proti sovětské invazi raketami Stinger. Nyní, vysoce vyspělou technikou díky Íránu a Rusku, disponuje třeba libanonský Hizballáh.

Na toto téma se v létě 2006 konala v New Yorku konference OSN, která přinesla varující údaje. Podle kvalifikovaných odhadů se ve světě vyskytuje přibližně 639 milionů kusů zbraní. Přibližně 59 % z tohoto arzenálu je v rukou civilistů. Zbývající jsou buď v rukou armádních sil (okolo 39 %), zbytek připadá na policii, různé povstalce a další nestátní síly. Jedna ze zpráv o kontrole zbraní⁷⁶ uvádí, že např. na filipínském Mindanau vlastní alespoň jednu ruční zbraň 70 % obyvatel.

Velký problém představují také pozemní miny. Odhaduje se, že v 70 zemích postižených v posledních 15 letech válkami je rozmístěno více než 100 milionů min, jimž každý rok padne za oběť kolem 25 000 lidí (90 % tvoří civilisté, asi ¼ děti).

K nejvyšší koncentraci ručních zbraní dochází paradoxně v nejhudších zemích, zemích, které nejsou schopné zajistit efektivní kontrolu obchodu, hranic, resp. o ni – vzhledem k tomu, že jsou funkčně nezpůsobilé (zhroucené) – ani neusilují (Reno 2000). Např. Renner (1997) uvádí, že v období občanské války v Mosambiku se v zemi nacházelo více ručních zbraní než obyvatel. Že obchod se zbraněmi představuje problém, dokumentuje fakt, že jen v USA se jím zabývá více než čtvrt miliónu licencovaných firem – 20krát více než je restaurací McDonald. Malé a lehké zbraně představují velký obchod (odhaduje se na 10 mld. dolarů ročně). Roční produkce činí téměř sedm milionů kusů ručních zbraní. Vyrábí se v 98 státech, ovšem 75 % z nich pochází z USA a Evropské unie. Hodnota obratu černého trhu s malými zbraněmi se pohybuje od dvou do čtyř (podle některých zdrojů až deseti) miliard dolarů ročně. Jenom v Afghánistánu je rozptýleno asi 10 milionů kusů těchto zbraní, v západní Africe přibližně sedm a ve Střední Americe dva miliony kusů. Tyto zbraně jsou v zásadě levné – v některých zemích lze starší model samopalu AK-47 „kalašnikov“ koupit za 20 až 30 amerických dolarů nebo za pytel kukuřice.⁷⁷

tab. 35 Nejvýznamnější exportéři zbraní v letech 1999–2006

	export celkem (mil. USD) 1999–2006	do rozvojových zemí 1999–2006	% podíl rozvojových zemí
USA	123 543	79 533	64,4
Rusko	54 316	51 159	93,2
Francie	26 915	14 639	54,4
V. Británie	17 628	13 042	74
Německo	16 073	6 146	38,2
Čína	10 860	10 119	93,2
Itálie	6 506	2 645	40,7
ostatní Evropa	40 649	22 251	45,3

Zdroj: R.F. Grimmett: Conventional Arms Transfers to Developing Nations, 1999–2006
<http://www.fas.org/asmp/resources/110th/RL34187.pdf>

⁷⁶ Shattered Lives http://www.controlarms.org/downloads/shattered_lives.htm

⁷⁷ Oskar Krejčí: Malé války, velký problém, Ekonom 32, s. 12–15, 10.8. 2006 (<http://www.blisty.cz/art/29715.html>).

6.13 Prodlužování délky vnitrostátních ozbrojených konfliktů

Řada autorů tvrdí, že v průběhu posledních dvou století dochází k prodlužování délky konfliktů, což lze – alespoň v poválečném období – přičíst růstu počtu déletrvajících vnitrostátních konfliktů. Fearon a Laitin (2003) poněkud nekorektně uvádí, že konflikty ve 40. letech trvaly v průměru jen dva roky (jedná se o začátek sledovaného období), přesto je trend prodlužování konfliktů nepopiratelný (viz tab. 36). Nové databáze dokumentují, že před rokem 1980 trvaly válečné konflikty v průměru tři až čtyři roky, nyní je to téměř dvojnásobek (podle dat UCDP činila průměrná délka vnitrostátního konfliktu v období 1946–89 18 měsíců, po roce 1990 33,5 měsíce). Collier, Hoefflerová a Söderbom (2001) uvádějí v případě válek pro období před rokem 1980 a po něm poměr 78 ku 105 měsícům. Tato skutečnost je výrazem bludného kruhu násilí, zejména v případě nepoddajných etno-religiózních konfliktů, které nelze vyřešit jinak než vznikem nových států. Některé země jsou takovými konflikty postiženy několik desetiletí, i když intenzita bojů (počet obětí) nemusí každým rokem dosáhnout kritéria války podle tradičních definic (např. etnické konflikty v Myanmaru/Barmě a v Nigérii). Nejdéle trvající konflikty reprezentují etnický separatismus v Barmě v čele s Kareny, kteří usilují o nezávislost již od roku 1948, konflikt o Kašmír a izraelsko-palestinský konflikt.

Na prodlužování se podílejí také konflikty motivované ziskem (v nich často nejde o vítězství, ale o udržování podmínek, ze kterých lze ekonomicky profitovat (např. Keen 2000), na úkor konfliktů mezistátních, které jsou vesměs pro obě strany velmi nákladné a tedy nevýhodné. Riziko prodlužování konfliktů způsobuje podle Fearona a Laitina (2003) především etno-nacionální/kulturní soupeření a rozsáhlý lesní kryt. Někteří autoři (Berdal, Malone 2000) tvrdí, že křivdy a sociální rozdíly (*grievance*) se více podílí na vzniku, zatímco ziskuchtivost (*greed*) na prodlužování konfliktů.

tab. 36 Srovnání průměrné délky ozbrojených konfliktů v období 1945–89 a 1990–2006

	prům. délka (měs.) 1945–89	prům. délka (měs.) 1990–2006*	změna/přírůstek v %
AKUF (1945–2006)	19,1	36,8	92,7
COW (1945–97)	7,5	14,4	92,0
Fearon (1945–99)	8,2	21,7	164,6
KOSIMO (1945–99)	18,6	49,7	167,2
Marshall (1945–2006)	18,5	33,8	82,7
UCDP (1945–2006)	17,8	32,6	83,1

Pozn.: Nejedná se o skutečnou průměrnou délku jednoho konfliktu, ale o hodnotu vypočtenou jako podíl součtu trvání všech konfliktů, který je vztažen k celkové délce období.

6.14 Rozmach využívání privátních žoldnéřských jednotek

Řada autorů (např. Bureš 2006, Isenberg 2004, Singer 2003) tvrdí, že nové války 90. let přinesly nebývalý rozmach využívání žoldnéřských jednotek⁷⁸. Nejde však o žádný nový fenomén. Již první organizované války starověku využívaly žoldnéřů a Kartágo zažilo v letech 240–238 před Kristem dokonce vzpouru žoldnéřů. V období třicetileté války byli žoldnéři využíváni více než v současnosti. Ale ve srovnání s obdobím studené války se jedná o významnou změnu. Za rozvojem soukromých vojenských společností (*Private Military Company – PMC*) stojí především USA za Clintonovy éry, která znamenala významný pokles početního stavu ozbrojených sil (o 30 %) a omezení přímého amerického angažmá

⁷⁸ Deborah Avantová (2004) uvádí, že ve válce v Perském zálivu připadalo na jednoho privátního kontraktora 50 příslušníků ozbrojených sil, v roce 2003 činil poměr již 1 : 10 (nyní je ještě nižší).

v zahraničí. Důležitým impulzem bylo fiasko mise OSN v Somálsku 1993 a ztráta 18 amerických vojáků v Mogadišu. Od roku 1994 uzavřely USA se 12 americkými PMC celkem 3 600 kontraktů v hodnotě 300 miliard dolarů. Ty nejvýznamnější poskytují nemalé prostředky na prezidentské a kongresové volby. Nejčastější formu privátních militarizovaných společností představují bezpečnostní agentury (*Private Security Company* – PSC).⁷⁹

Vedle USA je využívání PMC tradiční také ve Velké Británii a v Jihoafrické republice. Některé, v nedávné minulosti velmi známé žoldnéřské organizace byly již rozpuštěny, např. *Executive Outcomes* (údajně první soukromá regulérní armáda, která úspěšně zajišťovala pro vládu Sierra Leone ovládnutí diamantových ložisek), původem z JAR a její britská dceřiná společnost *Sandline International*. Žoldáci působí i v Čečensku, na ruské straně zejména na horší práce – vyčišťovací operace, a na straně Čečenců se jedná o žoldáky z řad muslimských extrémistů. Obrovské rozšíření PMC nastalo v souvislosti s invazí v Iráku (Bureš 2005), důvodem je především lepší politická průchodnost jejich nasazení.

Někteří autoři (Fitzimmons 2005) dokonce vidí ve využívání privátních organizací perspektivu nových konfliktů i jejich řešení. A to z řady důvodů, z nichž hlavní představují:

- 1) snížení ztrát regulérních jednotek a tudíž
- 2) mnohem vyšší šance na konsenzus při jejich vysílání do zahraničních vojenských misí;
- 3) vyšší flexibilita, jak z hlediska použití složek „*just-in-time*“, tak z hlediska rozmanitosti úkolů a pravděpodobně i nižší náklady, než u pravidelných národních ozbrojených sil.

Již několik let zvažuje využití žoldnéřských jednotek OSN (o jejich nasazení uvažovala v souvislosti s genocidou ve Rwandě a rozšířením konfliktu do Zaire). Problém širšího nasazení soukromých vojenských společností spočívá v jejich nedostatečné legitimitě a odpovědnosti.

⁷⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Private_military_company;
více viz <http://www.privatemilitary.org/index.html>.

7. Ekonomizace ozbrojených konfliktů a nové zdroje financování

Války se vždy vedly – ať primárně či sekundárně – z ekonomických důvodů. Mnoho autorů však tvrdí, že po konci studené války se takové války významně rozšířily, a že většina nových konfliktů je motivována ekonomickými cíli – tj. snahou po obohacení či po snadnějším zisku. Stále více se jich přiklání k tomu, že charakteristickým rysem současných ozbrojených konfliktů je jejich ekonomizace, že ozbrojené násilí je čím dál více motivováno hrabivostí na jedné straně i (sebezáchovnou) snahou po zabezpečení prostředků obživy na straně druhé. Diskuse se však stále vedou o to, zda důležitější příčinou je zisk, nebo majetkové (sociální) rozdíly a nerovnoměrný přístup ke zdrojům a k jejich využití.

Po konci studené války původně ideologické příčiny přetrvávajících konfliktů zeslábly a řada konfliktů se transformovala a stala samofinancovatelnými (Cater 2003). Např. Keen (2000) tvrdí, že vítězství ve válce již není hlavním cílem, pokud neumožňuje kontrolu nad zdroji. Ilustrativní je v tomto ohledu příklad Angoly, kde po ztroskotání mírového procesu v roce 1992 se válka rozhořela s ještě větší intenzitou. Vůdce UNITA Savimbi by porážkou ve volbách přišel o nejen o možnost vládnout zemi, ale zejména o výsadní postavení bohatého byznysmena (uvádí se, že prodejem diamantů získal 3 až 6 miliard dolarů, což je ekvivalent ročního HDP země v polovině 90. let). Podobně v Kolumbii, kde cílem „levicových“ guerill FARC a ELN⁸⁰ již dávno není svržení vlády a nastolení spravedlivějšího systému, ale kontrola výnosných aktivit, zejména produkce a obchodu s drogami. Významný růst počtu příslušníků "guerillových" složek v 90. letech jednoznačně souvisí s růstem ploch plantáží koky a opiového máku (Guáquetaová 2003). Takové konflikty pak není vhodné považovat za občanské války, ale spíše za kriminální, predátorské – kořistnické. V Sierra Leone dokonce brutální vůdce guerillové RUF Foday Sankoh podmínil účast ve vládě ovládnutím komise pro strategické zdroje, jež kontrolovala těžbu diamantů. Stejně schéma – legitimizace aktivit vojenských velitelů (skutečných válečných zločinců), kteří byli obdarováni výnosnými vládními křesly – bylo použito pro „mírové“ uspořádání situace v DR Kongo.⁸¹

Rozšíření takových konfliktů v rozvojovém světě je podle Colliera (2000a) a Klareho (2004) výsledkem zvýšeného konkurenčního tlaku v podmínkách populační exploze, resp. rostoucí spotřeby a sílícího soupeření o omezené surovinové zdroje, zejména o ropu a vodu. Podle Rena (2000) nebo i Fukuyamy (2004) je ekonomizace konfliktů především důsledkem kolapsu států – státních institucí (soudů a policie), jež nejsou schopny, či dokonce ani ochotny prosazovat zákonnost. Většina konfliktů není již motivována „čistě“ politicky, natož ideologicky, ale politická moc slouží jako prostředek k získání moci ekonomické, ke skupinovému a osobnímu obohacení. Rozšíření konfliktů pro zisk má na svědomí rozmach aktivit nestátních aktérů v podmínkách slabých vlád, uvolnění „demokratických“ možností nekontrolovaně „podnikat“, z čehož nejvíce profitují skupiny (nebo firmy) spojené s mocenskými elitami. Kolaps státu charakterizuje rozklad veřejných služeb, které autoritativní vládcí přestávají financovat. Např. jeden z nejbohatších vládců světa, Mobutu, na začátku 90. let naprosto rezignoval na financování školství a zdravotnictví a přispěl významně ke krizi a chaosu, který zemi v následujících letech zachvátil (Reno 1998). I Miloševićův příbuzenský klan zneužíval konfliktů v rozpadající se Jugoslávii k individuálnímu obohacení.

Zatímco podíl konfliktů, které můžeme označit za ekonomicky motivované činil v 60 a 70. letech činil cca 10 %, v 90. letech se podíl konfliktů, vedených za účelem zisku, zvýšil na 30 % (viz obr. 24). Pro velký rozmach konfliktů, které se vedou především o suroviny hovoří

⁸⁰ FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia-Ejército del Pueblo), ELN (Ejército de Liberación Nacional)

⁸¹ François Misser (http://www.kongo-kinshasa.de/taz/taz2005/taz_051013.php).

někteří autoři o surovinových válkách, jež dokonce považují za nový typ konfliktu (např. Klare 2002, Renner 2002). Zatímco odborníci donedávna charakterizovali války jako důsledek dysfunkce politických, sociálních a ekonomických interakcí v rámci společnosti – státu, pak nyní řada autorů tvrdí, že válka je především funkcí skupinových a individuálních ekonomických zájmů (Berdal a Malone 2000, Keen 1998). Skutečnost, že v řadě případů jsou konflikty vyvolávány a prodlužovány jen ze zjištěných důvodů, vedla Keena (1998) k parafrázi slavné Clausewitzovy teze – **válka je pokračováním ekonomických vztahů jinými prostředky**. Napojení aktérů konfliktů na globální (anonymní) ekonomiku a existence neformálních obchodních vazeb, umožňuje prodlužování či recidivu konfliktů. Mírové řešení je možné jen za předpokladu, že jsou uspokojeny zjištěné ekonomické zájmy hlavních aktérů konfliktů.

Až na výjimky (náboženské srážky v Nigérii) lze všechny vnitřní ozbrojené konflikty v subsaharské Africe posledních 15 let vysvětlit na základě ekonomických motivů (na druhé straně u většiny z nich lze identifikovat aktéry podle kulturních znaků). I zdánlivě jasný kulturní střet v Súdánu mezi muslimským arabským severem a křesťansko-animistickým jihem lze interpretovat jako soupeření o zdroje ropy a vody. Podobně regionální secesi Casamance v Senegalu lze hodnotit jako separatismus ekonomický – Gambií od vlastního území státu oddělená jižní část (Casamance) má lepší podmínky pro rozvoj hospodářství.

Za nejvýznamnější rizikový faktor současných válek považuje Collierova skupina surovinové bohatství (viz předchozí kapitola). Někteří autoři, jako např. Ross (2003) jednoznačnou korelaci mezi výskytem surovin a konfliktů korigují a poukazují na diferencovaný efekt v závislosti na druhu suroviny: výskyt ropy (a hluboce uložených nerostných surovin) vede ke konfliktům na bázi separatismu (Biafra, Cabinda, jižní Súdán), zatímco výskyt aluviálních diamantů, drogových plodin nebo dřeva k warlordismu a ke konfliktům loupeživého charakteru bez politických ambicí (Le Billon 2005, Ross 2003).

Řada autorů (vedle uvedených také Keen a Duffield in Berdal, Malone 2000 a Ballentine, Sherman 2003) zdůrazňuje že mnoho současných ozbrojených konfliktů (resp. stále více konfliktů) nepředstavuje selhání (elit) – neschopnost soupeřů se nejdříve domluvit, a posléze v boji zvítězit, ale naopak: jejich cílem je jenom nebo nejsnazší způsob obohacení, reprezentují (staro)nový alternativní způsob obživy – podnikání. Cílem často tedy není jen zajistit (samo)financování boje a zvítězit, ale přímo zabezpečit ekonomickou reprodukci nového způsobu podnikání a existence. Nejde tedy jen o životaschopnost bojujících stran, ale explicitně o jejich zisky. I takový cíl lze realizovat různými způsoby; vedle otevřeného loupění (diamanty, koltan, zlato), které přispívalo k prodlužování konfliktů v Angole, DR Kongu, Sierra Leone i jinde, lze na válkách profitovat skrze zakázky, které jsou spojeny s nejvýznamnějšími dlouhodobými konflikty, konkrétně v Iráku, Afghánistánu, Nigérii, Súdánu. Války jsou dnes často zástěrkou pro kriminální aktivity, ze kterých profitují jak rebelové tak vlády. Tak například mezi lety 1992 a 1995 za války v Bosně fungovaly prapodivné aliance nepřátel a podle některých informací kupovaly jednotky bosenských Srbů benzín a naftu od chorvatských jednotek. Podobně v Angole z těžby diamantů profitovaly rebelové UNITA i vládní síly, bojovalo se především o ovládnutí ložisek (konflikty motivované ekonomicky, viz také obr. 28).

Uvedené konflikty, vedené za účelem zisku úzkých skupin lidí či dokonce jednotlivců, lze označit jako predátorské či **kořistnické**. Tento proces bývá označován jako **kriminalizace válek** a představuje jeden z nejvýraznějších rysů nových válek (např. Collier 2000b, Kaldorová 1999, Mueller 2004).

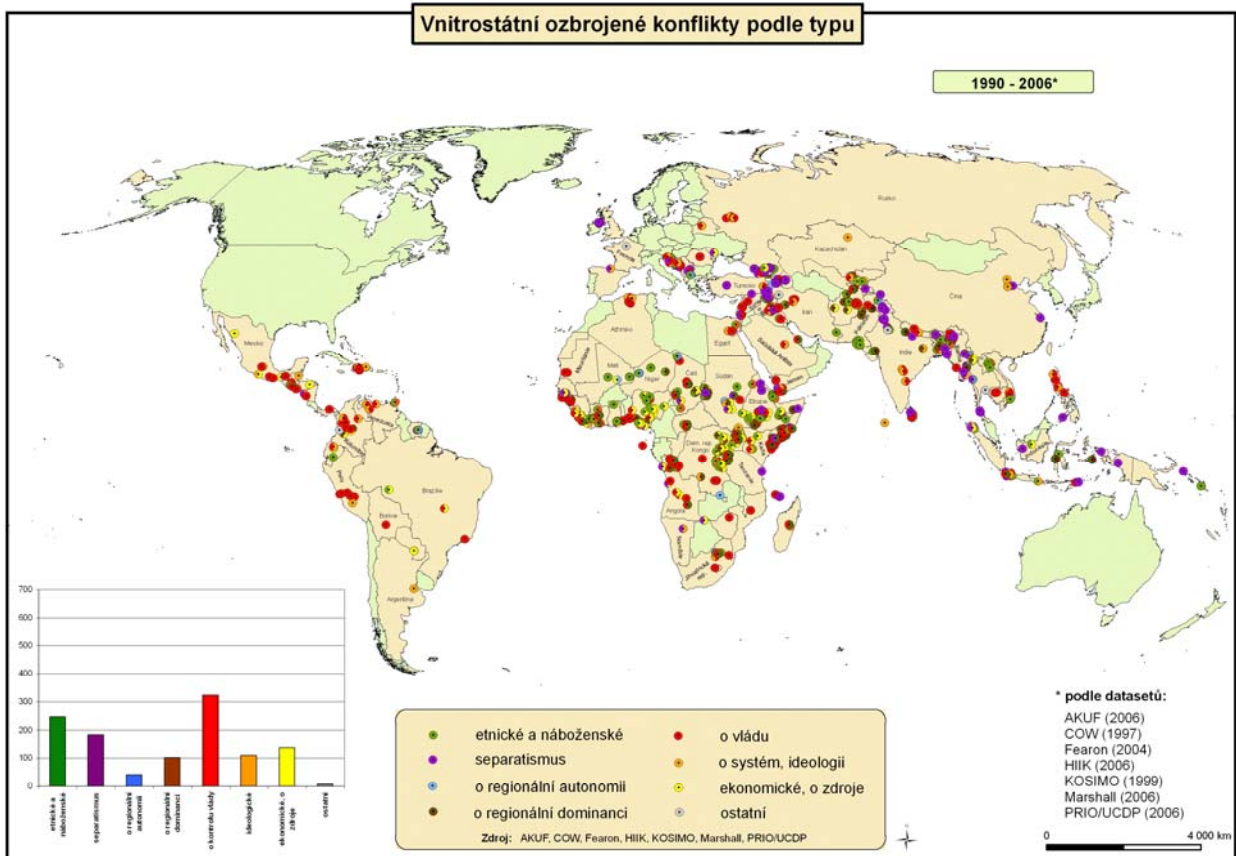
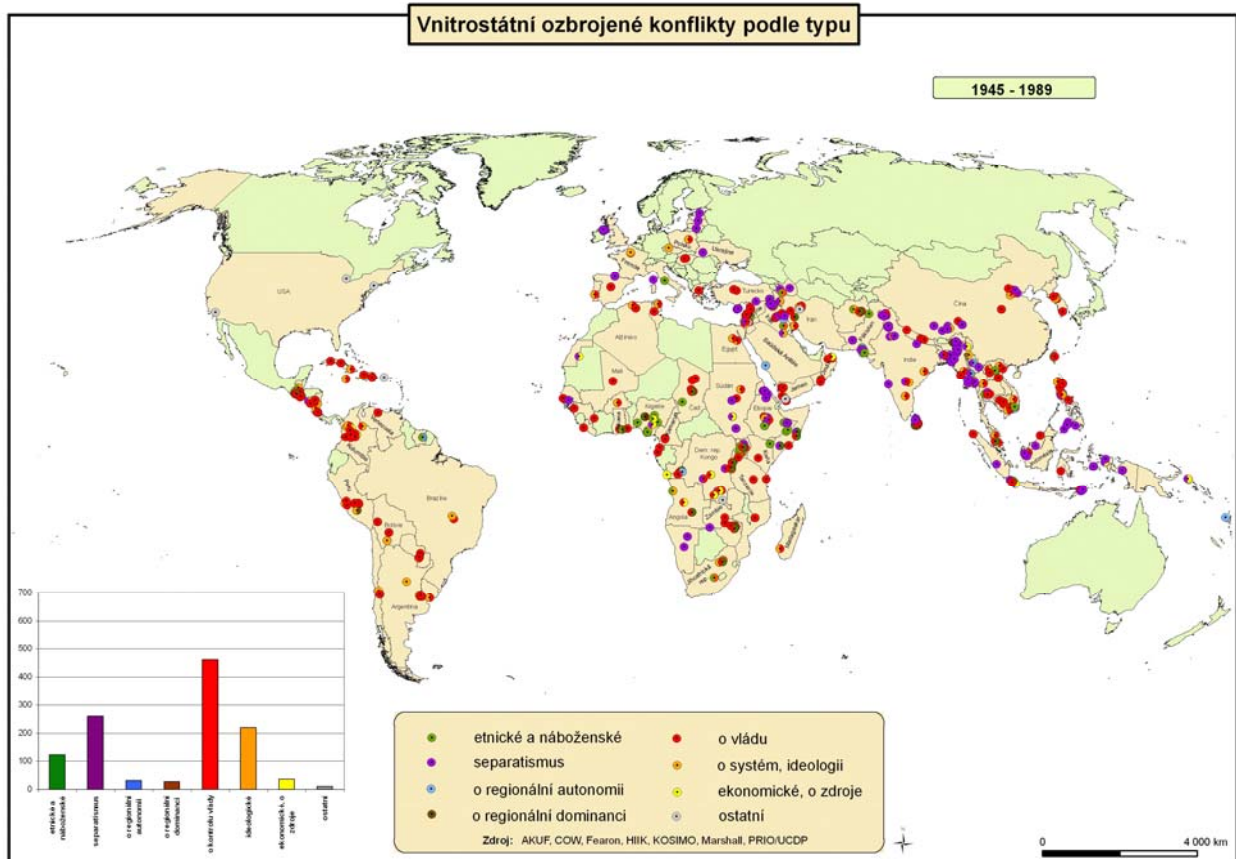
I konflikty, které začaly z jiných příčin, se postupně proměnily v konflikty, ve kterých jde přednostně o bohatství, ekonomickou moc, resp. o obživu či přežití (Cater 2003).

Ekonomické motivy převážily i v případě konfliktů, které jsou kvalifikovány jako etnické, resp. v jejichž rámci jde především o identitu. Např. jednotky rwandských Tutsiů a Ugandy, které nejdříve zastavily genocidu ve Rwandě a vyvolaly úprk statisíců Hutuů do sousedních zemí, zejména do Zaire, začaly posléze napadat uprchnuvší protivníky (zvláště hutuské milice Interahamwe odpovědné za masakry) za hranicemi země. V rámci svého působení na území východního Zaire ovládly některá ložiska nerostných surovin, zejména zlata, diamantů a koltanu (rudy niobu a tantalu, který se používá při výrobě mobilních telefonů a laptopů), ale také těžbu dřeva a lov vzácných zvířat. Rwanda a Uganda se staly významnými exportéry komodit, které do té doby téměř nevyvážely (Renner 2002). Dokonce i takový jasný konflikt o identitu, jakým byla válka o Kosovo, je interpretován jako snaha prodloužit stav, ve kterém je možné realizovat predátorské aktivity kriminálních elit, napojených na Miloševičův režim (Keen 2000).

Ale k ekonomizaci konfliktů dochází i jinými způsoby. Odstrašující příklad představují konflikty v deltě Nigeru – oblasti, která má bohaté zásoby ropy a zemního plynu. Zisky z exportu disponuje zkorumpovaná centrální vláda v Lagosu, která umožňuje těžbu společností jako Shell či Total, a to bez ohledu na potřeby původních obyvatel. Těžba silně devastuje životní prostředí a limituje možnosti tradiční obživy. Přispívá jak k řadě lokálních a interkomunálních konfliktů, tak ke konfliktům zaměřeným proti vládě a cizím firmám.

Charakteristickým rysem ekonomizace válek se stává jejich **samofinancování**. Přitom se nejedná jen o aktivity loupeživých rebelů, ale také vlád, včetně zahraničních aktérů.

obr. 28 Vnitrostátní ozbrojené konflikty podle typu

Působení jednotek pěti států v DR Kongo nebylo motivováno jen snahou pomoci Kabilově vládě a zabránit destabilizaci velké země, ale také zájmy geopolitickými, a zejména ekonomickými. Kabila, který potřeboval získat zdroje k financování vlády i k vedení boje proti rebelům a ozbrojeným složkám Rwandy a Ugandy (nedávným spojencům), prodal státní těžební společnost *Gécamines* do rukou společností Zimbabwe, Namibie a dalších zemí, přičemž v některých získal akcie společně s rodinou diktátora Zimbabwe Mugabem (Reno 2000).

Většina firem a korporací na ozbrojených konfliktech parazituje, když profituje z nižších nákladů těžby či produkce a cen žádaných surovin, také díky korupci a velkému objemu pašovaného zboží. Řada firem však násilí podporuje přímo, nejčastěji dodávkami zbraní a zaměstnáváním „bezpečnostních“ složek. Pokud jejich protihodnotu představují suroviny jako diamanty, koltan, zlato nebo ropa, pak vzniká bludný kruh násilí, ze kterého není úniku, dokud nedojde k úplné devastaci území nebo alespoň k razantnímu snížení zisku hlavních aktérů konfliktu. Možnosti profitu z válek jsou však rozmanitější. Např. Guidolin a La Ferraraová (2004) dokumentují, jak určitá úroveň konfliktu v Angole prospívala obchodu s diamanty, a to zejména na akciových trzích. Také smrt vůdce opoziční guerillové UNITA, Savimbiho, v r. 2002 znamenala sice pro firmy operující v Angole pozitivní vývoj, ale zároveň pokles cen akcií a příjmů ostatních diamantových hráčů-akcionářů.

V Súdánu se těžba ropy realizuje v oblastech, obývaných kmeny, jež dlouhodobě usilují o autonomii, resp. o spravedlivější podíl na ziscích z prodeje surovin. Těžba, distribuce a logistika včetně bezpečnosti jsou zajišťovány zahraničními společnostmi (zejména z Číny), které jsou loajální vládě v Chartúmu. Zisky vlády byly z velké části používány na vojenské účely, k potlačení skupin rebelujících často jen kvůli zajištění holé existence.

Řada autorů však upozorňuje, že privátní zájmy hrají důležitou roli i v rámci nejvýznamnějších mezinárodních konfliktů, např. „první africké války“ v DR Kongu, nebo v případě americké invaze v Iráku. Znamé jsou např. aktivity firmy AngloGold nebo Halliburton (v jejímž čele byl do roku 2000 současný viceprezident USA Cheney), které vyvíjely činnost ve válkou silně postižené konžské provincii Ituri (s významnými ložisky zlata)⁸² a podporovaly Kabilu při svržení Mobutua. V současnosti získala firma Halliburton největší kontrakty (v hodnotě až 10 miliard dolarů) na poválečnou rekonstrukci Iráku.⁸³

Ekonomizaci a privatizaci válek často doprovází **korupce**. Ta charakterizuje především zhroutené, nefunkční státy. Ty jsou také konflikty postiženy nejvíce. Pouze tři země, které podle žebříčku *Transparency International* patří mezi 20 nejzkorumpovanějších, nebyly po konci studené války postiženy ozbrojeným konfliktem. Řada autorů (např. Sachs a Warner 2001) zjišťuje silnou korelaci mezi závislostí na exportu surovin a korupcí. Le Billon (2003) upozorňuje na to, že válka a její hrozba se dokonce stává prostředkem politiky vydírání „povstaleckých“ vůdců – warlordů: mír za lukrativní posty ve vládě a ve společnostech, které kontrolují surovinové zdroje a další výnosné ekonomické aktivity.

Autoři jako Cramer a Weeks (2002), Chuaová (2002) nebo Reno (1995) upozorňují na negativní, Bussmannová a Schneider (2007) na kontroverzní vlivy liberalizace a privatizace, ordinované zaostalým zemím Mezinárodním měnovým fondem a Světovou bankou, a uvádí příklady, kdy realizace tzv. politik strukturálního přizpůsobení a finanční disciplíny vedla ke vzniku násilných konfliktů. Keen (2005), Reno (1995) a Ross (1999) dokazují, že privatizace

⁸² The Curse of Gold (<http://hrw.org/reports/2005/drc0505/>).

⁸³ Truthout issues: http://www.truthout.org/docs_04/121004A.shtml
<http://www.halliburtonwatch.org/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Halliburton#Ties_with_Dick_Cheney

v podmínkách, kdy neexistuje právní rámec podnikání a nezájmu mocenských elit o zajišťování práva a rovných šancí, přispěla ke vzniku konfliktů více než jakékoliv jiné faktory. Narušení mocenských monopolů v Nigérii (Babangidovy reformy) nebo v Pobřeží Slonoviny po smrti respektovaného a úspěšného prezidenta Houphouët-Boignyho znamenalo zesílené odčerpávání zdrojů z exportu surovin (ropy, kaka) privatizovanými společnostmi a oslabení již tak slabých toků peněz na veřejné služby a vyústilo v řadu násilných konfliktů. Stát zajišťuje bezpečnost a právo v závislosti na finančních prostředcích; pokud jich má nedostatek nebo se na jejich rozkrádání sám podílí – jako v případě řady zkorumpovaných vlád subsaharské Afriky, pak připravuje půdu pro vznik a eskalaci konfliktů i válek.

7.1 Proměna financování ozbrojených konfliktů

Patrně nejvýznamnější změnu, kterou války po konci studené války prošly bylo jejich financování. Ekonomizace konfliktů je především výsledkem nucené změny financování bojů.

Omezení či konec podpory ze strany velmocí po rozpadu bipolárního soupeření a limitované možnosti generovat potřebné příjmy pro vedení původně mocenských bojů v podmínkách nefunkčních a zkorumpovaných vlád zemí rozvojového světa znamenaly zvýšený tlak na zajišťování alternativních zdrojů. Nejnebezpečnějším trendem vývoje současných konfliktů je jejich samofinancování, cílený „rozvoj“ válečné ekonomiky (Duffield 2000, Ballentine a Sherman 2003), které činí konflikty hůře kontrolovatelnými a nepoddajnými. Proměnu financování bojů v 90. letech nejlépe charakterizuje název „*Operation Pay Yourself*“, který zavedl v rámci RUF jeden z nejbrutálnějších guerillových vůdců Foday Sankoh v Sierra Leone nebo ještě explicitnější forma – akce TDF (*telephones, dollars, filles*)⁸⁴ charakterizující loupežné nájezdy řady militantních skupin (Mayi-Mayi, Interahamwe, Nkunda rebels aj.) v devastované provincii Kivu na východě Konga/Zaire.

Nutnost změny financování vedla účastníky konfliktů k diverzifikaci způsobů získávání prostředků. Hlavními zdroji financování bojů se staly:

- prostředky od diaspory (např. Arméni, Kurdové, Palestinci) a od soukmenovců pracujících v zahraničí;
- rozkrádání humanitární pomoci (Bosna, Somálsko, Súdán);
- ovládnutí ekonomicky výnosných prostorů (ložisek): Angola, Sierra Leone a s ním související plundrování přírodních zdrojů;
- produkce drog a obchod s nimi (Afghánistán, Kolumbie, Barma, Kosovo, Libérie)
- peníze z korupce od firem, kterým se usnadňuje podnikání;
- ilegální obchod (oboustranně výhodný , levnější diamanty a často reciproční – suroviny za zbraně)
- další kriminální aktivity (extra „daně“, mýtné, poplatky, únosy a vydírání);
- povinné „desátky“ – odvody pro bojovníky jak v místech bojů, tak v zahraničí od diaspory.

⁸⁴ Zkratka z francouzského mobily, dolary a dívky; République Démocratique du Congo, Les flux d'armes à destination de l'est, Amnesty International, Document Public, Index AI : AFR 62/006/2005 (<http://web.amnesty.org/library/Index/FRAAF620062005?open&of=FRA-364>).

Renner (2002) uvádí, že v případě 16 významných ozbrojených konfliktů současnosti a nedávné minulosti hrály nebo hrají nejdůležitější roli surovinové zdroje; buď byly přímo hlavním důvodem konfliktu (iniciovaly jej), nebo přispěly k jeho prodloužení, event. k zesílení jeho intenzity (viz tab. 37).

tab. 37 Příklady nejvíce ekonomizovaných konfliktů a zdrojů jejich financování

země, oblast	období	zdroje financování
Afgánistán	1979–2001	opium (heroin), lapis lazuli,
Angola	1975–2002	diamanty a ropa
Cabinda (Angola)	1975–	ropa
Barma/Myanmar	1949–	drogy (opium, heroin), drahokamy
separatismus*	1948–	vzácné dřevo, drahokamy, zemní plyn
DRK/Zaire (Shaba)	1961–	diamanty, měď, kobalt
DR Kongo (východ)	1998–	diamanty, zlato, koltan
Indonésie – Aceh	1976 –	zemní plyn, ropa, dřevo
– Kalimantan	konec 60. let –	(vzácné) dřevo
– Západní Papua	1969–	zlato, dřevo, měď
Kambodža	1978–97	dřevo, marihuana, safíry
Kolumbie	1984–	kokain, heroin, ropa
Kongo (B)	1997	ropa
Libérie	1989–96	diamanty, dřevo, marihuana, kaučuk
Nigérie (delta)	1994–	ropa
Bougainville (Papua-NG)	1988–(98)	měděná ruda
Sierra Leone	1991–2000	diamanty, rutil
Somálsko	1991–	banány, dobytek, únosy
Súdán	1983–	ropa, dobytek, dřevo

Zdroj: Le Billon 2005, Renner 2002, Ross 2003

Pozn.: * o nezávislost, resp. kontrolu území a jeho zdrojů usilují prakticky všechny etnické skupiny: Karenové, Karenniové, Šanové, Čchinové, Kačínové, Monové, Rohingyjové.

Collier a Hoefflerová (2004) tvrdí, že nerostné suroviny přispívají ke vzniku a prolongování konfliktů několikerým způsobem: a) ceny řady surovin podléhají velkým výkyvům; právě konflikty vedou k růstu cen, ty tak napomáhají vysokým ziskům; riziko konfliktu se však zvyšuje i v případě výrazného poklesu cen; b) vlády disponující zisky z těžby a vývozu nejsou tak závislé na výběru daní a tím ani na organizaci sociálně ekonomického rozvoje společnosti, kterou tak zanedbávají; c) těžba i obchod s komoditami je spojen s obrovskou korupcí, typickou pro (loutkové) režimy rozvojových zemí; vyhovuje jak jejich vládcům, tak zahraničním firmám, které poměrně snadno dosahují výhod, např. snížení nákladů; d) lokalizace ložisek příliš vzdálených od sídla centrální vlády vyvolává tendence k separaci; e) obchod se surovinami a jejich transport skýtá možnosti vydírání, resp. mýtného.

Renner (1999, 2002) a nebo *Human Development Report* 2004 zdůrazňují vliv razantního poklesu světových cen surovin, na kterých jsou mnohé rozvojové země závislé, a to v podmínkách rychlého přírůstku obyvatel a sílícího tlaku na využití zdrojů. Uvádí, že právě 90. léta jsou obdobím takového vývoje – poklesu cen komodit jako káva (Rwanda, Etiopie), kakao (Pobřeží Slonoviny), bavlna (Čad, Súdán).

Protože se – i přes pokles počtu válek v posledním období – zvyšuje počet a podíl konfliktů, jejichž hlavním motivem je zisk (kořistnické války), lze vzhledem k zesilujícímu soupeření o suroviny a zdroje očekávat nové konflikty, resp. pokračování starých. Konflikty motivované ziskuchtivostí se totiž zklidňují obtížně; příklad úspěchu představuje tzv. *Kimberley process*, v jehož rámci se podařilo omezit ilegální obchod s „krvavými“ diamanty (ty zpracovatelé

nemohou použít, pokud nejsou vybaveny certifikátem původu). Ale jen proto, že na něm měla zájem Jihoafrická republika, pro kterou znamenal velkou konkurenci.

Novým trendem studií o válkách je v reakci na redukcionismus explanace i statistiky Collierovy skupiny snaha poukazovat na souvislosti ekonomizace konfliktů, jejich kulturních (etno-religiózních) kořenů a mocensko-politických zájmů rozmanitých aktérů, zejména rebelů (např. Nathanová 2005). Výstižně tento trend postihují články v publikaci Arnsonové a Zartmana (2005), které charakterizují současné konflikty jako průsečík potřeb, víry a hrabivosti (*need, creed and greed*).

8. Geografické aspekty a proměna geografického rozšíření válek a konfliktů

Studium válek a ozbrojených konfliktů je nemyslitelné bez zvažování geografických aspektů jejich incidence. Jak odbornou, tak širokou veřejnost zajímají primárně důvody jejich konkrétního geografického výskytu, jaké jsou příčiny nerovnoměrné distribuce válek a konfliktů a proč se geografický obraz konfliktů v čase proměňuje, jak jej ovlivňuje změna geopolitického systému a globalizace.

Nejvýznamnějším předpokladem kvantitativně orientovaného studia prostorových aspektů válek a odhalování jejich příčin, je dostatečný počet konfliktů s relevantními charakteristikami, včetně dostatku vysvětlujících proměnných za příslušné územní jednotky. Také proto se výzkum příčin vnitrostátních konfliktů v tomto ohledu rozšířil až v posledních desetiletích a skutečný boom prodělává od 90. let s rozvojem telekomunikační techniky a moderních metod sběru a zpracování informací (dálkový průzkum Země, geografické informační systémy nebo např. systém či metoda IDEA⁸⁵).

Jakkoli geografické rozšíření konfliktů představuje jen elementární poznatek, jeho explanační hodnota je významná. Výskyt ozbrojených konfliktů ovlivňují sociálně ekonomické, kulturní (etnické a náboženské) a mocensko-politické faktory, které se proměňují nejen v čase, ale také v prostoru. Proměně přitom podléhají i samotné geografické a geopolitické faktory, zejména ve smyslu zkracování vzdáleností, méně pak v intencích strategického významu; války se sice v poválečném období přesunuly z jádra na periferii (tam jsou nejtragičtější), ale geopoliticky nejvýznamnější se stále odehrávají na Blízkém východě.

Tradičně se na základě širšího geografického přístupu rozlišují války na globální, regionální a lokální, nebo podle polohy či postavení aktérů v rámci světového systému, rozděleného podle Wallersteina na jádro (vyspělé země), semiperiferii a periferii (zaostalé či rozvojové země). Druhý přístup také sleduje, zda k ozbrojeným konfliktům dochází v oblastech, jež dlouhodobě představují průsečík geopolitických zájmů velmocí a dalších států, nebo zda se ozbrojené konflikty odehrávají na periferii zájmu, přičemž ke vzniku ozbrojených konfliktů mohou přispívat obě situace.

V období bipolárního soupeření v duchu koncepcí Mckindera a Spykemana představoval oblast prioritního zájmu velmocí okrajový pás euroasijského kontinentu, zvaný *rimland* (rozprostírající se od Norska po Koreu). V jeho rámci identifikoval a vymezil Saul Cohen (1982, cit. Taylor 1993) pásma střetů (*shatterbelts*) Středního východu a Jihovýchodní Asie, postižené dlouhodobými a zároveň nejvýznamnějšími konflikty poválečné historie (např. O'Loughlin a van der Wusten 1993). Zvýšený výskyt mezistátních a internacionalizovaných ozbrojených konfliktů v tomto specifickém makroregionu byl determinován snahou zabránit komunistické expanzi v Euroasii. Ideologicky motivovaný geopolitický tlak produkoval konflikty nejdříve v *rimlandu* – na Blízkém východě (nejvíce konfliktů), v Koreji a v Indočíně (největší počet obětí). Postupně však ideje marx-leninismu a podpora ze strany komunistického tábora (dodávky zbraní i vojenských expertů) zasáhly Latinskou Ameriku (Kuba, Kolumbie, Nikaragua, Salvador) a – v důsledku boje proti kolonizátorům a následného vakua po získání nezávislosti – také Afriku (Angola, Etiopie, Mosambik, kde se kubánské ozbrojené síly angažovaly přímo). Základní srovnání výskytu válek v období studené války a po ní podle („mezinárodněprávního“) typu a makroregionů poskytuje tabulka 38.

⁸⁵ Integrated Data for Events Analysis (viz např. O'Loughlin 2005).

tab. 38 Mezistátní ozbrojené konflikty podle typu, období a regionů

typ	1946–2005	1946–1988	%	1989–2005	%	makroregion	1946–1988	1989–2005
celkem	150	104	100	47	100	Evropa	4	6
mezistátní	50	43	41,3	7	14,9	bývalý SSSR	4	9
mezinárodní ¹	6	2	1,9	4	8,5	BV a Maghreb	26	6
internacionalizované ²	55	27	26,0	28	59,6	Asie	38	4
vznik států ³	16	7	6,7	9	19,1	Afrika	24	18
antikoloniální ⁴	28	28	26,9	–	–	Amerika	5	2

Zdroj: PRIO/UCDP

Pozn.: ¹ za účasti více států; ² původně vnitrostátní, ³ konflikty, které skončily vznikem státu (včetně izraelsko-palestinského konfliktu), ⁴ včetně bojů proti okupaci (Lesní bratři Estonska, Litvy, Lotyšska a Ukrajinská povstalecká armáda proti ruské okupaci);

Pozn. počty konfliktů jsou vyšší než v originálním datasetu: uvažovány jsou všechny epizody, ve kterých došlo ke změně aktérů konfliktu (např. účast zahraničních sil), a pokud v rámci nějakého konfliktu nastala pauza delší než tři roky.

Pokud za kritérium hodnocení konfliktů použijeme čas, pak nejdéle vojensky aktivními zeměmi v poválečném období byly koloniální velmoci, které vzdorovaly hnutím o nezávislost, tj. Portugalsko, Velká Británie a Francie (tab. 39). Do stejné kategorie patří i Jihoafrická republika, která v letech 1966–90 okupovala Jihozápadní Afriku (Namibii). JAR se navíc angažovala v občanské válce v Angole a Mosambiku. Geopoliticky i podle počtu obětí nejvýznamnější konflikty (studené války) reprezentovaly internacionalizované občanské války v Koreji (1950–53) a ve Vietnamu (1964–75) s milióny civilních obětí. Nejrozsáhlejší intervenci s významnými geopolitickými konsekvencemi a dopady ve sféře populačního vývoje (největší poválečná vlna uprchlíků) realizoval Sovětský svaz vpádem do Afghánistánu v roce 1979 a následnými válečnými aktivitami, které trvaly až do roku 1988. Klasických mezistátních válek bylo málo a reprezentovala je zejména série indo-pákistánských válek a pohraničních střetů (1947, 1965, 1971, 1984, 1987, 1989 a 1999), podobná série pohraničních válek mezi intervenující Čínou a bránícím se Vietnamem (1979, 1981, 1983 a 1985–87) a také válka mezi Irákem a Íránem (1980–88).

tab. 39 Země nejvíce angažované v mezistátních ozbrojených konfliktech

	délka (měsíce) 1945-05	délka (měsíce) 1945-89	délka (měsíce) 1990-05	oběti celkem tis.
Portugalsko	422	422		124
Francie	393	393		385 – 970
Velká Británie	370,5	307	63,5	56 – 116
Jihoafrická rep.	312,5	312,5		55 – 75
USA	225	161,5	63,5	3244 – 6036
Maroko	185	185		13 – 17
Pákistán	184	24,5	159,5	85 – 1300
Indie	175,5	16	159,5	35 – 70
Irák	124,5	97	27,5	717 – 1200

Zdroj: PRIO/UCDP

Pozn.: Mezistátní konflikty zahrnují války a konflikty za účasti minimálně dvou členů mezinárodního systému, včetně válek proti kolonizátorům (v literatuře označované také jako extrasystémové) a proti okupantům; další kategorie představují konflikty mezinárodní (alespoň na jedné straně se jich účastní koalice více států, např. válka v Perském zálivu, zásah v Afghánistánu) a internacionalizované vnitrostátní konflikty (válka v Zaire/DR Kongo, Sierra Leone nebo konflikt o Náhorní Karabach mezi Ázerbájdžánem a Arménií). Specifickou kategorií představují konflikty při vzniku státu nebo které jeho vzniku předcházejí (např. Bangladéše ve válce r. 1971; proto tak velký rozptyl obětí, viz tab. 29).

Po konci studené války se odehrálo jen několik významnějších mezistátních konfliktů, přičemž většina z nich trvala poměrně krátce (válka v Perském zálivu, válka mezi Eritreou a Etiopií). Pouze invaze spojeneckých vojsk do Afghánistánu (od roku 2001) a Iráku (od roku 2003) představují dlouhodobé mise s nejistým výsledkem. Právě mezinárodní mise (nejčastěji pod hlavičkou OSN) za účasti více států představují relativně nový rys mezistátních válek po konci studené války. Dlouhotrvající konflikt mezi Indií a Pákistánem se vesměs omezuje na lokální střety a přeshraniční ostřelování a jen ve výjimečných případech (viz výše) dosahuje válečné intenzity. Zvýšení podílu zaznamenal pouze makroregion východní Evropy a bývalého Sovětského svazu: šest ozbrojených konfliktů v Evropě (tab. 38) představují internacionalizované konflikty a války při vzniku států – rozpadu bývalé Jugoslávie a devět v případě bývalého SSSR. Proměnu geografického obrazu v pozdějším období dokumentuje zvýšený počet mezistátních, přesněji řečeno internacionalizovaných konfliktů v subsaharské Africe.

Geopoliticky nejvýznamnější konflikty se však v intencích velké hry o Asii a ropu (Brzezinski 1997, česky 1999; Klare 2002, 2004) odehrávají na Blízkém východě a na něj navazujících regionech Kavkazu, Střední Asie a také na Balkánu. Přestože tragičtější konflikty se odehrávají jinde (viz tab. 38 a 40), jakýkoliv konflikt na Středním východě přitahuje největší mediální pozornost.

Kartografické vyjádření distribuce konfliktů a jejich změn ovlivňují také metodické problémy. V případě tradičně definovaných válek je geografický obraz jiný než v případě použití nižšího kritéria obětí (např. 25 ročně), nebo když se opomine podmínka účasti a obětí ozbrojených složek státního aktéra. V takovém případě lze na mapě Nigérie identifikovat desítky etno-religiózních konfliktů (viz obr. 4 v předchozí kapitole), podobně jako v Indii nebo v Myanmaru/Barmě. Zatímco však občanské války, resp. konflikty, kde jde o změnu systému, charakterizuje spíše plošné a proměnlivé rozšíření, v případě konfliktů za identitu je jejich výskyt koncentrovaný a stabilní. V rámci Indie se aktivity extrémní levice – maoistů koncentrují především v nejhudších státech vnitřní periferie (Bihár, Džharchand, Čhattisgarh, severní Ándhrapraděš), zatímco etno-nacionální konflikty na bázi separatismu či alespoň odmítání imigrantů dominují na klasické geografické periférii – na severovýchodě země (jeho perifernost dokumentuje skutečnost, že část oblasti – malé státy jako Nágsko, Manipur, Tripura – byla dříve christianizována než sem proniknul hinduismus a islám).

Jiný prostorový aspekt prezentuje dělení konfliktů na **teritoriální** a **hraniční**. Práce, zabývající se touto problematikou byly významnější v minulosti (klasickou reprezentuje Ancel 1938, novější např. Foucher 1991), neboť tyto konflikty byly zpravidla způsobeny koloniální expanzí a územní parcelací necitlivou k historickým, etnickým a kulturním strukturám dobývaných (a kolonizovaných) teritorií. Také tyto křivdy minulosti přispívají k současným ozbrojeným konfliktům. Jejich přelévání z jedné země do druhé, zejména ve střední i západní Africe, je důsledkem koloniálního dědictví. Jedna z nejproblémovějších hranic na světě – bývalá Durandova linie, ohraničující britskou Indii – rozdělila zemi Paštúnů mezi Afghánistán a Pákistán a díky propustnosti (délka, řídice osídlené oblasti, tradiční nerespektování vnucené hranice ze strany Paštúnů) již desítky let přispívá k prolongování konfliktů v celém regionu, včetně Kašmíru. Nemluvě o tom, že svědčí aktivitám Talibanu, pákistánských radikálních islamistů či Al-Kajdy a umožňuje skryté působení Usámy bin Ládina, resp. složek, které jej podporují. Také obsazení Kuvajtu Irákem v roce 1990 bylo vysvětlováno nesprávným rozdělením Osmanské říše po 1. světové válce.

Z uvedených údajů vyplývá, že ozbrojenými konflikty nejvíce postíženou, resp. nejrizikovější zemi reprezentuje Myanmar/Barma (viz také obr. 29), přestože na jejím území konflikty nikdy nedosáhly skutečně velkých rozměrů se stovkami tisíc obětí jako v případě jiných

tab. 40 Nejvíce konfliktní země – vnitrostátní ozbrojené konflikty

	délka (měsíce) 1945–05	délka (měsíce) 1945–89	délka (měsíce) 1990–05	oběti min - max (tis.)	oběti prům. měsíc	% obětí celkem	pr. ¹ 1945– 1989	pr. ¹ 1989– 2005
celkem	16 260	9 848	6 412	4,1–36 mil.	1 393	100	11,5	23
Myanmar/Barma	2739	2320	421,2	63 – 272	57	0,6	49	20
Indie	1695	673	1022	50 – 198	80	0,6	13	59
Etiopie	924	636	288	143 – 2612	1836	6,9	30	21,5
Filipíny	787	451	336	57 – 243	199	0,6	28,5	58,5
Izrael ²	684	492	192	16 – 23	33	0,1	93	100
Irák	499	343	156	94 – 640	734	1,5	11	27
Kolumbie	476	284	192	25 – 200	210	0,4	54	100
Súdán	419	200	219	68 – 3207	4541	7,7	9,5	38
Indonésie	411	269	142	34 – 421	625	1,0	10	37
Angola	391	170	221	157 – 1520	3877	6,2	32	38,5
Guatemala	363	291	72	46 – 200	198	0,3	18,5	37,5
Írán	360	259	101	8,5 – 211	139	0,2	10	17,5
Afgánistán	328	142	186	558 – 2260	5023	6,7	13,5	24
Kambodža	316	218	98	227 – 3510	6777	8,7	10,5	51
Uganda	281	125	156	110 – 605	1190	1,4	5	40,5
Turecko	273	65	208	20 – 41	134	0,1	12	36
Čad	270	154	116	36 – 110	313	0,3	14,5	15,5
Velká Británie	252	240	12	3,2	14	–	45,5	6
Srí Lanka	243	91	152	46 – 111	309	0,3	5,5	39,5
Vietnam	241	241	–	2098–2235	8704	8,5	45,5	
Peru	225	105	120	22 – 78	309	0,3	10	62,5
Bangladéš	210	174	36	1,3 – 55	262	0,2	33	19
Somálsko	209	108	101	55 – 650	2162	1,8	7	26
Libanon	192	183	9	75 – 178	758	0,6	17,5	5
Mosambik	189	156	33	110 – 1000	3175	2,4	29,5	17
Alžírsko	176	–	176	45 – 201	687	0,5	–	46
Laos	163	151	12	22 – 310	466	0,3	9,5	6,5
SSSR	160	141	19	29 – 144	743	0,5	6,5	5
Nepál	148	34	114	8 – 15	97	0,1	6,5	59
Burundi	143	–	143	7 – 302	1403	0,8	–	74,5
DR Kongo/Zaire	140	92	48	166 – 5160	28838	16,4	3,5	12,5

Zdroj: UCDP

Pozn.: ¹ pr. – pravděpodobnost výskytu konfliktu v %; ² Izrael včetně pásma Gazy a Západního břehu; Zahrnutý jsou všechny vnitrostátní konflikty, včetně internacionalizovaných, tedy i válka v Koreji a ve Vietnamu. Výjimku představuje izraelsko-palestinský konflikt, v jehož případě jsou války za účasti okolních zemí vyloučeny. Za vnitrostátní jsou považovány i všechny konflikty na území bývalého Sovětského svazu do roku 1990. Vyloučeny konflikty, které jsou spojeny s národně-osvobozeneckým bojem proti kolonizátorům a okupantům. Ani uvedené výsledky nelze považovat za zcela korektní, např. konflikty v Kolumbii jsou v případě výchozí databáze (UCDP) uvažovány jako jediný, ač literatura obvykle rozlišuje alespoň tři (podle tří největších guerillových organizací).

Základní nedostatek při hodnocení konfliktů představuje kritérium bojových obětí, které znamená, že v rámci použitého datasetu UCDP řada konfliktů (s převahou civilních obětí) chybí, resp. že jsou opomínuty roky, kdy nedošlo k překročení kritéria 25 bojových obětí. Např. v případě občanské války v Kambodži 1975–79, která přinesla nejméně 1,5 miliónu obětí, chybějí v datasetu roky 1976–77, kdy na straně ozbrojených složek Rudých Khmérů ani opozičních sil nebyly zaznamenány téměř žádné oběti. Tato skutečnost paradoxně vyniká při srovnání s dokonale zdokumentovaným konfliktem v Severním Irsku či aktivitami baskické separatistické ETA, které mají charakter teroristických akcí a v jejichž rámci počet obětí z řad ozbrojených složek některé roky uvedenou hranici překročil.

vnitrostátních konfliktů (občanských válek). Tato skutečnost kontrastuje s nezájmem světové veřejnosti, resp. mocností o dění v této zemi, přestože patří k významným producentům opia či heroinu a dalších drog (metaamfetaminu), jejichž obchod přispívá k prolongování konfliktů a nestabilitě celého regionu Zlatého trojúhelníku.

Stěžejní otázku studia tohoto aspektu představuje, proč je některý makroregion postižen válkami a násilím více než jiný, zda, jak a proč se geografický obraz konfliktů v čase proměňuje. Základní spor, který je zároveň sporem o příčiny ozbrojených konfliktů, se vede o důvody koncentrovanějšího výskytu válek v subsaharském Africe a v okrajovém pásu Asie. Za nejvýznamnější a zároveň kontroverzně hodnocené faktory se považují kulturní heterogenita (etnická a náboženská) a chudoba (ekonomické faktory). Významnou roli hrají politické faktory, resp. politická slabost či nestabilita.

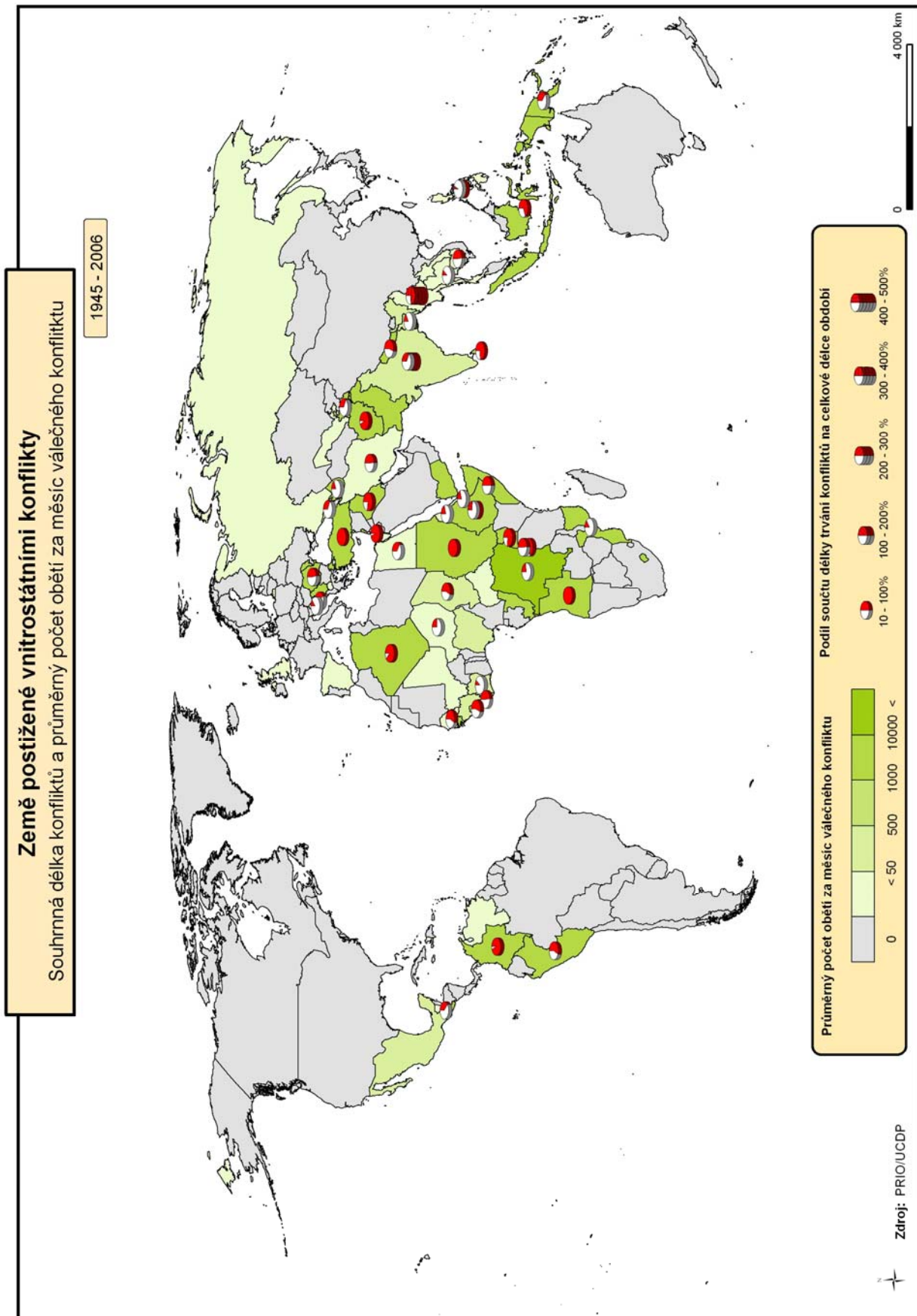
Většina studií se shoduje v tom, že ozbrojené konflikty doprovázejí chudobu. Více než 2/3 konfliktů se v 90. letech odehrálo v zaostalých zemích, jejichž HDP podle koupěschopnosti na osobu se pohybuje kolem 1 000 dolarů a méně. Huntington zdůrazňuje zvýšený výskyt ozbrojených konfliktů podél kulturních linií (krvavé hranice islámu). Řada autorů (např. Collier, Douma, Fearon a Laitin, Reno) tvrdí, že jejich výskyt souvisí se s slabostí státní moci, členitostí terénu, nízkou hustotou zalidnění a slabou teritoriální integritou. Všechny tyto faktory hrají významnější roli v rozvojovém světě, tj. v Africe a Asii.

Někteří autoři (Buono de Mesquita, Cohen, Halliday, O'Loughlin, Waltz) dávají však proměnu geografického obrazu válek do souvislosti se zásadními změnami geopolitického systému, resp. s jeho vývojovými fázemi – nejprve s fází studené války a posléze s jejím koncem. Zatímco v poválečném období k nejvýznamnějším (z hlediska angažovanosti států a zejména podle počtu obětí) ozbrojeným konfliktům a tradičním válkám docházelo v důsledku dekolonizačního procesu a komunistické expanze v euroasijském *rimlandu*, resp. v *shatterbelts* (korejská, vietnamská, občanská válka v Indonésii, irácko-iránská válka), v současnosti se většina nejtragičtějších konfliktů odehrává v subsaharské Africe. Když rozdělíme výskyt konfliktů do těchto dvou základních etap (1946–89, resp. 1946–70 a 1990–2005), je rozdíl v geografickém obraze jasně patrný (viz obr. 28), zvláště pokud budeme distribuci konfliktů hodnotit podle počtu postižených států. Vyšší podíl Asie na konfliktech v období 1945–89 je dán skutečností, že zde nezávislé státy vznikaly dříve než v Africe, která dekolonizaci završila až v 60. letech.

S rostoucím počtem vnitrostátních konfliktů rostl podíl Afriky a Asie na celkovém počtu, stejně jako rostl počet a podíl (postižených) zaostalých zemí (tab. 41 a 42, obr. 26 až 29). Právě období po rozpadu systému studené války je charakterizováno růstem počtu ozbrojených konfliktů v subsaharské Africe a snížením jejich výskytu v ostatních makroregionech. Za nejvýznamnější koncentrace konfliktů lze nyní považovat střední a západní Afriku, resp. oblast Sahelu; následuje Indie a jihovýchodní Asie. Na Afriku a Asii připadá cca 85 % všech vážných ozbrojených konfliktů současného světa.

V Africe nebyla po roce 1989 postižena ozbrojeným konfliktem jen asi desítka zemí a pokud započítáme i konflikty, které vznikly před koncem studené války, pak takových zemí bylo jen pět. Patří mezi ně Benin, Botswana, Libye (ta se však tradičně angažovala v konfliktu v Čadu i jinde), Namibie a Jižní Afrika (ale opomíjený separatismus Zuluů si ročně vyžádá stovky obětí). Mezi málo konfliktní země lze ještě zařadit Gabon, Ghanu, Malawi, Maroko (okupuje však Západní Saharu), Tanzanii a Zambii. Většina datasetů také „opomíjí“ Keňu, vesměs proto, že se jedná o konflikty nestátních aktérů; přitom etnické střety o využití zdrojů (půdy, vody, pastvy) jsou zejména v regionu Rift Valley běžné již po mnoho let. Někteří autoři (např. Osamba 2000) tvrdí, že severní oblasti země de facto spravují bandité.

obr. 29 Země postižené vnitrostátními ozbrojenými konflikty 1945–2006

Do seznamu stabilizovaných zemí již nepatří Zimbabwe, protože represe opozice ze strany Mugabeho režimu přináší desítky obětí ročně a země je na prahu občanské války. Souhrnně bylo v Africe ve sledovaném období postiženo ozbrojenými konflikty více než 40 zemí, tj. ¾ celkového počtu. Pozoruhodné je, že se konfliktům dlouhodobě vyhýbá Tanzanie (s výjimkou tradičního separatismu Zanzibaru), která leží v sousedství nejhůře postižených zemí Afriky a také z hlediska rizikových faktorů patří potenciálně k těm nejvíce ohroženým (chudoba, etnická i náboženská heterogenita). Právě vysoká etnická diversita neumožňuje dominanci některého etnika a nevede k obvyklým střetům. Země také nedisponuje významným surovinovým bohatstvím; v čele Tanzanie také dlouho působil jeden z nejrespektovanějších státníků Afriky Julius Nyerere a také díky němu vydržela země stabilní.

tab. 41 Rozšíření ozbrojených konfliktů po studené válce podle SIPRI a UCDP

region	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005
Evropa a SNS	1/2	1/6	5/10	3/5	–/–	2/3	1/1	1/1	1/2
Blíz. východ a Maghreb	5/4	6/7	6/7	6/4	4/3	3/2	4/4	3/4	5/6
subsaharská Afrika	10/14	11/17	7/11	5/9	4/14	11/16	7/14	4/10	3/6
Asie	14/19	11/16	10/15	11/13	9/15	9/14	9/14	8/15	5/14
Latinská Amerika	5/8	4/5	3/3	3/4	2/2	2/2	3/1	3/1	2/1
celkem	35/47	35/51	31/46	28/35	19/34	27/37	24/36	19/32	17/29

Zdroj: SIPRI, resp. Eriksson, Wallenstein 2004 (války)/UCDP (ozbrojené konflikty).

Collier a Hoefflerová ve svých studiích (2001, 2002) uvádějí, že pravděpodobnost výskytu ozbrojených konfliktů v Africe (9 % v případě vnitrostátních konfliktů) se příliš neliší od jejich incidence v ostatních makroregionech rozvojového světa (asi 7–7,5 %), ale že riziko jejich vzniku je zde podstatně vyšší, a to především z důvodu krizového ekonomického vývoje, resp. devastace hospodářství v postkoloniálním období. Dokonce tvrdí, že kdyby Afrika vykazovala srovnatelný, tedy vyšší hospodářský růst jako ostatní (především asijské) rozvojové země, pak by riziko vzniku konfliktů bylo na černém kontinentě nižší než v Asii.

tab. 42 Rozšíření ozbrojených konfliktů po studené válce podle HIIK

region	1995	1997	1999	2001	2003	2005	celkem	%	války	%	V/K	%
Evropa a SNS	11	12	7	12	8	12	114	13,4	11	10,6	25	6,8
Blízký východ	23	15	16	16	12	14	169	19,8	24	23,1	85	23,1
Asie*	14	17	20	31	27	35	262	30,8	12	11,5	110	29,9
Afrika	12	20	20	27	24	27	240	28,2	48	46,2	116	31,5
Amerika	6	5	4	5	10	10	67	7,9	9	8,7	32	8,7
celkem	62	69	67	91	81	98	852	100	104	100	368	100

Pozn. údaje ve vývoji zahrnují války (V), vážné krize (K) a (násilné) krize; * včetně Oceánie

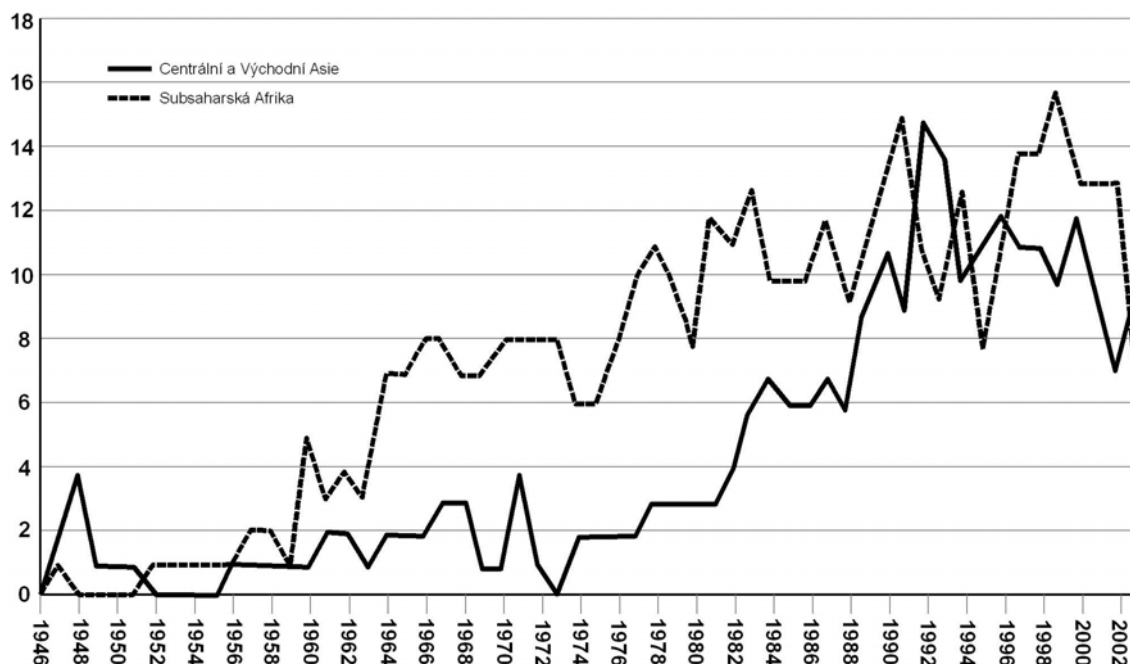
SIPRI a UCDP uvádějí po studené válce více konfliktů v Asii, HIIK a Marshall (2006) v Africe. Afrika koncentruje nejtragičtější konflikty – války (a spíše ekonomické povahy), Asie více ozbrojených konfliktů menší intenzity a spíše kulturní povahy (tab. 41 a 42). Ke zvýšení počtu konfliktů a jejich rizika v subsaharské Africe dochází v souvislosti s koncem studené války, když se ke špatnému hospodaření a slabosti vlád připojuje omezení vojenské a ekonomické podpory od bývalých geopolitických soupeřů. Konflikty jsou tak stále více motivovány ekonomickými zájmy, ziskem i snahou o přežití (např. Renner 2002); stávají se nakažlivými a rychleji překračují hranice (*spillover effect*). Zisky z loupeživého využívání surovin umožňují korumpovat státní úředníky a slabá státní správa zase umožňuje aktivity kořistnických guerillových skupin. Na druhé straně někteří autoři vyšší koncentraci konfliktů v Africe odmítají. Fearon a Laitin (2003) dokonce tvrdí, že výskyt vnitrostátních konfliktů

se podle makroregionů světa nijak významně neliší. Takové závěry zpochybňuje např. Gleditsch a Ward (2000); také srovnání několika různých datasetů (HIIK, Marshall, UCDP, viz obrázky a tab. 41 a 42) dokumentuje rozdílnou distribuci ozbrojených konfliktů podle makroregionů.

Hodnocení incidence válek a konfliktů podle kontinentů či makroregionů nemusí být nejvhodnější. Korektnější je přístup, který výskyt spojuje s určitými charakteristikami regionů, např. vyspělostí, surovinami a kulturní rozmanitostí. Z tohoto hlediska je zřejmá stále vyšší koncentrace ozbrojených konfliktů v oblastech, které Baar (2002) nazývá transregionální zóny potenciální nestability a které se rozkládají podél kulturních hranic (národů a civilizací).

Stejně jako v případě hodnocení výskytu ozbrojených konfliktů na globální úrovni je i geografické rozšíření ovlivněno kritérii pro zařazování konfliktů a jejich výslednými počty. Zejména ozbrojené konflikty, které nemají charakter války, jsou řadou datasetů opomíjeny. Některé zase nedostatečně rozlišují mezi aktéry konfliktů i jejich lokalizací. Nejvýraznější disproporce se týká konfliktů v Nigérii. Podle tradičních kritérií a datasetů se v této zemi, zmítané konflikty neustále, žádný významný ozbrojený konflikt po studené válce nevyskytl. UCDP uvádí pouhé dva, ale např. Jongmann (2001) cca 20 konfliktů nižší intenzity a ve formě politického násilí. Zinnová (2006) v Nigérii identifikuje více než 40 etnicky, nábožensky, ekonomicky a politicky motivovaných konfliktů, které jednotlivě způsobily smrt desítkám až tisícům lidí. V rámci Indie – vedle dlouhodobého ozbrojeného konfliktu v Kašmíru a konfliktů, jež mají charakter občanské války (ozbrojené skupiny extrémní levice – naxalité, resp. maoisté působí v několika státech od Biháru po Ándhrapraděš) – lze rozlišit dalších minimálně deset etno-religiózních politických konfliktů (zejména na etnicky rozmanitém a převážně křesťanském severovýchodě země zasaženém migracemi Indů). Také v rámci „občanské“ války v DR Kongo lze identifikovat minimálně 10 ozbrojených konfliktů, vedených rozdílnými aktéry a motivovaných snahou o kontrolu vlády (centrální i regionální), regionální a lokální dominanci, ovládnutí nerostných zdrojů a dalších zdrojů zisku a obživy a také motivovaných etnicky, včetně snahy o separaci, ač většina datasetů uvádí pouze jeden až dva konflikty. Představuje tak příklad země, kde konflikt o moc na státní úrovni (virtuálně) překrývá konflikty na úrovni regionální a lokální, i když v realitě – vzhledem ke geografickému rozšíření a podle počtu obětí – je tomu naopak – dominují konflikty na úrovni lokální a regionální.

obr. 30 Vývoj ozbrojených konfliktů v Asii a v subsaharské Africe

Zdroj: Marshall 2006

Řada datasetů, přestože operuje s přesnými kritérii, není při zařazování konfliktů zcela konzistentní. Např. AKUF rozlišuje v Indii v poválečném období 9 etnopolitických konfliktů (avšak v rámci Barmy pouze jediný), zatímco PRIO/UCDP 12, resp. 7 až 10 konfliktů. Ale velké rozdíly existují i v případě relativně kulturně homogenního Jemenu: AKUF uvádí v poválečném období celkem 11 konfliktů (včetně konfliktu se Saúdskou Arábií a mezi Jižním a Severním Jemenem), zatímco UCDP šest, resp. 7 konfliktů a Marshall také šest.

Stačí tedy, abychom několik datasetů propojili, a výsledný počet konfliktů (dosáhne několika set) a jejich geografická distribuce se významně změní, stejně jako se změní statistická interpretace příčin jejich vzniku, a to ve prospěch faktorů kulturní povahy, neboť konflikty na bázi identity budou v takovém souboru jasně dominovat (viz tab. 24).

Zatímco uvedené datasety dokumentují přibližně stejnou incidenci konfliktů v Africe a Asii (viz mapky), někteří autoři, např. Doyle a Sambanis (2000), resp. Elbadawi a Sambanis (2000) a jiné datasety (HIIK/KOSIMO) ukazují, že nejvíce válkami postiženým regionem ve druhé polovině 90. let je subsaharská Afrika (cca 35–40 % konfliktů a téměř 50 % válek); v Asii uvedení autoři neidentifikují v tomto období ani jednu skutečnou válku (v Asii převládají konflikty nižší intenzity).

Pokud budeme války a konflikty relativizovat na počet zemí, pak dlouhodobě nejproblémovějším makroregionem zůstává Blízký východ, kde podle datasetu PRIO/UCDP připadá v období 1989–2005 na 13 zemí 16 ozbrojených konfliktů, zatímco v případě Afriky je to cca 45 konfliktů na 54 států. Podle HIIK je intenzita výskytu ozbrojených konfliktů na Blízkém východě 2x vyšší než v Asii či Africe (viz tab. 42).

Zcela jiný obraz dostaneme, pokud geografické rozšíření konfliktů hodnotíme na základě počtu obětí (viz tab. 43). Právě údaje obětí nejlépe dokumentují přesun těžiště z Asie (kde se odehrávaly nejvýznamnější války a konflikty studené války) do subsaharské Afriky, která je v posledních dvou desetiletích jednoznačně nejvíce postiženým makroregionem. Rozdíly v případě konzervativních a nejvyšších odhadů obětí jsou značné (rozložení obětí podle

UCDP je geograficky rovnoměrnější), což je způsobeno (ne)zahrnutím nepřímých obětí. Podle relativních hodnot (počet obětí vztažený k populaci regionu) následuje Blízký východ a region SNS (oblast Kavkazu a Střední Asie).

tab. 43 Počet obětí ozbrojených konfliktů podle makroregionů a období

	UCDP 1945-89	% 45-89	UCDP 1990-06	% 90-06	MAX 1945-89	% 45-89	MAX 1990-06	% 90-06
Afrika (subsah.)	1 107	12,7	441	35,7	11 492	34,5	8 784	77,9
Asie	6 548	75,2	258	12,8	19 730	59,3	739	6,6
BVSA*	489	5,6	232	18,8	980,5	2,9	520	4,6
Evropa	169	1,9	73	5,9	200	0,6	321 ¹	2,8
SNS	20	0,2	197	15,9	100	0,3	306	2,7
Latin. Amerika	374	4,3	135,5	11,0	777	2,3	599	5,3
svět	8 707	100	1 236,5	100	33 280	100	11 269	100

Zdroj: UCDP

Pozn.: * BVSA – Blízký východ a severní Afrika (země Maghrebu);

MAX – maximální odhady na bázi ostatních zdrojů

V případě distribuce i šíření konfliktů hraje roli nejvýznamnější geografický faktor – poloha, i když ve dvojím – protikladném – smyslu. Blízkost je nakažlivá: země, které sousedí se státy postiženými konflikty, vykazují mnohem vyšší riziko vzniku konfliktu než jiné. Konflikty plynule překračují hranice a jejich dopady na sousedy jsou stále významnější. Tam, kde jsou hranice umělé (koloniální) a kde státní moc žije jen sama pro sebe, se konflikty šíří snadno a často. Již klasické případy představují Libérie-Sierra Leone, Kongo/Zaire-Rwanda/Uganda, Súdán-Čad, Etiopie-Somálsko. Regiony a země, které byly již v minulosti konflikty postiženy a které mají podobné země v sousedství a které zároveň zažívají hospodářský pokles, se dostávají do tzv. **konfliktní pasti** (a bludného kruhu násilí), z níž je obtížné vybřednout (Collier et al. 2003). Takové regiony reprezentuje především západní a střední Afrika. Periferní poloha také zvyšuje pravděpodobnost úmrtí v konfliktech, zejména v případě nepřímých obětí. Nejvyšší úmrtnost vykazují špatně dostupné uprchlické tábory v Dárfúru (viz tab. 31), i když se na ní podílí i vláda v Chartúmu, která brání účinné pomoci.

Významné geografické konsekvence vykazují současné „**surovinové**“ **války** (Le Billon 2005, Renner 2002, Ross 2003). Primární je vyšší výskyt konfliktů v zemích produkujících snáze kontrolovatelné, resp. plnitelné suroviny (viz tab. 44 a 45). Navíc druh konfliktní suroviny ovlivňuje charakter konfliktu a formu jeho prostorového projevu. V případě, že se jedná o suroviny, které vyžadují velké investice a nelze je snadno ovládnout a provozovat (těžba ropy, plynu a hlubinná těžba rud), pak se opoziční skupiny snaží převzít moc v zemi; pokud má vláda kvůli velké vzdálenosti ložisek od hlavního města problémy s jejich kontrolou, produkuje taková situace secesionistická hnutí. V případě geograficky rozptýlenějších a snáze kontrolovatelných zdrojů (aluviální diamanty nebo plodiny rostlinného původu) dochází buď k masovým bouřím nebo ke snaze regionálních vůdců – válečných baronů (**warlords**) kontrolovat geograficky omezené oblasti produkce.

tab. 44 Pravděpodobnost výskytu vnitrostátních konfliktů a produkce diamantů a drog

	diamanty (celkem)	aluviální diamanty	opium a koka
producenti	0,278 (5/18)	0,500 (4/8)	0,444 (4/9)
ostatní země	0,188 (27/143)	0,183 (28/153)	0,184 (28/152)

Zdroj: Ross 2003

tab. 45 Geografické aspekty výskytu surovin a ozbrojených konfliktů

poloha/distribuce	koncentrované zdroje/ forma konfliktu	rozptýlené zdroje/ forma konfliktu
zdroje geograficky vládě blízké	boj o vládu – převraty	rolnická, masová povstání
	Alžírsko (ropa, plyn)	Salvador (káva)
	Kongo-B (ropa)	Guatemala (zem. plodiny)
	Kolumbie (ropa)	Chiapas (zem. plodiny)
	Irák-Kuvajt (ropa)	Senegal-Mauritánie (zem. plodiny)
	Jemen (ropa)	
zdroje geograficky vzdálené	separatismus	warlordismus
	Cabinda/Angola (ropa)	Afghánistán (drogy, drahokamy)
	Čečensko (ropa)	Angola (diamanty)
	Aceh (ropa, plyn)	Barma (drahokamy, drogy, dřevo)
	Západní Papua (měď, zlato)	Filipíny (dřevo, drogy)
	Západní Sahara (fosfáty)	Kambodža (drahokamy, dřevo)
	Kurdistán/Irák (ropa)	DR Kongo (diamanty, zlato, koltan)
	Biafra (ropa)	Kolumbie (koka)
	Katanga/Shaba (měď, kobalt)	Libérie (dřevo, diamanty, zlato, kaučuk, marihuana)
	Bougainville/P-NG (měď)	Sierra Leone (diamanty)
	jižní Súdán (ropa)	severní Uganda (dobytek, únosy)

Zdroj: Le Billon 2005, Ross 2003.

Novinku v tomto ohledu představuje kontrola – loupení surovin (koltanu, zlata a diamantů) na území jiného státu, a to i za účasti regulérních vojenských složek (Rwanda a Uganda v Kongu/Zaire nebo Libérie v Sierra Leone). Dokladem této skutečnosti jsou údaje o exportu surovin, kterými některé země do té doby nedisponovaly. Na základě vývoje exportu v případě DR Kongo (výrazný pokles v letech 1999–2000) je také zřejmé, že značná část exportu musí být ilegální a že podíl Rwandy a Ugandy byl ve skutečnosti mnohem vyšší (viz tab. 46). Tuto skutečnost explicitně také dokumentuje převis importu diamantů do Belgie z oblasti západní Afriky v období, než došlo k uplatňování principů Kimberley procesu (viz tab. 47). Z údajů je zřejmé, jak byl největší producent diamantů v oblasti, tj. Sierra Leone rabován a jak na obchodu participovaly země, které diamanty netěží (resp. v malém množství), zejména pak Libérie a zejména libanonští obchodníci, kteří zde působí.

tab. 46 Export diamantů – DR Kongo, Rwanda a Uganda 1997–2000
(mil. USD)

	1997	1998	1999	2000	růst (%)	celkem
Uganda	0,2	1,44	1,8	1,3	537	4,7
Rwanda	0,72	0,02	0,44	1,79	148	3,0
DR Kongo	752,8	879	520	210,5	-72	2362,3

Zdroj: Ingrid Samset: Conflict of Interests or Interests in Conflict? Diamond & War in the DRC (http://www.cmi.no/publications/2002%5Csamset_in_roape.pdf)

Ve stejném období (1997–98) se Rwanda stala 2.-3. největším vývozcem koltanu na světě, když o reálném exportu druhého největšího světového producenta (DR Kongo/Zaire) neexistují hodnověrné údaje, resp. je zřejmé, že značná část jeho produkce byla uloupena (převážně ozbrojenými složkami Rwandy, event. Ugandy) a "exportována" přes Rwandu.

tab. 47 Převis importu diamantů do Belgie v období válek v Libérii a Sierra Leone (mil. USD)

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Côte d'Ivoire	90,5	51,3	201,8	115,9	41,6	48,0
Gambia	74,1	14,9	128,1	131,4	103,4	58,0
Guinea	137,1	-8,5	48,1	61,2	75,4	86,9
Liberia	283,9	392,4	616,2	329,2	269,1	297,9
Sierra Leone	76,4	-6,7	65,8	104,4	64	29,2
celkem	662	443,4	1060	742,1	553,5	520

Zdroj: Smillie (2002): Dirty Diamonds (<http://www.fafno.no/pub/rapp/377/377.pdf>)

Významný geografický aspekt ozbrojených konfliktů představuje jejich rozdílná distribuce podle typů, která je důsledkem odlišného historického vývoje, zejména kolonizace a dekolonizace. Latinská Amerika byla vždy kontinentem občanských válek, živených ideologicky, a tak není divu, že konec podpory ze strany socialistického tábora po konci studené války prakticky vedl k jejich eliminaci. Pouze „občanská“ válka v Kolumbii se transformovala v permanentní konflikty pro kořist. Proměnu kvůli demisi velmocenské podpory po éře zástupných válek prodělala Afrika, kde převážily etno-religiózní konflikty, jejichž úpornost živí ekonomické motivy a vysvětluje zhroucení států. Asie jako kontinent plynulejší modernizace vykazuje mix konfliktů kulturní a občanské (ideologické) povahy.

Většina prací a používaných dat ukazuje zřejmou korelaci (souvislost) s úrovní rozvoje a výskytem ozbrojených konfliktů; hodnoty korelačního koeficientu pro souhrnný ukazatel lidského rozvoje (*Human development index*) se pohybují mezi -0,45 a -0,5. Na základě téhož ukazatele činila incidence ozbrojených konfliktů v období 1995 až 2004 v případě vyspělých zemí 5,5 %; u středně rozvinutých států však již 29 % a zaostalé země již byly ve sledovaném období postiženy válečným konfliktem ve 47 % případů (Collier et al. 2003).

Nedostatkem tradičních studií je hodnocení výskytu konfliktů na úrovni států bez ohledu na jejich velikost plošnou i populační, bez ohledu na skutečné geografické faktory. Také proto se v posledním období rozšířily studie, které hodnotí incidenci konfliktů v souvislosti s fyzickogeografickými podmínkami (Fearon a Laitin 2003, Buhaug a Gates 2002) i sociálněgeografickými rozdíly (např. Stewartová 2001 a 2006) a věnují pozornost lokalizaci jednotlivých bojových a loupeživých operací v rámci významně postižených států (Zaire/DR Kongo, Uganda, Súdán). S využitím moderních prostředků GIS a DPZ, zejména skupina skandinávských vědců Centra pro studium občanských válek (CSCW)⁸⁶ při studiu vnitrostátních konfliktů v Africe a CERAC⁸⁷ v Kolumbii (databáze 20 000 událostí v letech 1988–2005) mapují jednotlivé akce a střety, a tak získávají přesnější obraz nejen o geografickém rozšíření, ale pomáhají odhalovat také důvody ozbrojených aktivit.

⁸⁶ Viz <http://www.prio.no/> Centre for the Study of Civil War. PRIO, Oslo.

⁸⁷ CERAC (Conflict Analysis Resource Center), <http://www.cerac.org.co/research.htm>.

Závěr

Hodnocení výsledků a formulování závěrů v případě široce koncipovaného cíle práce je obvykle obtížné již samo o sobě. Pokud se navíc jedná o hodnocení tak komplexního jevu jakým jsou války a ozbrojené konflikty a jejich proměny, pak to platí dvojnásob. Také proto nelze považovat (celkové) výsledky a poznatky práce za jednoznačné, resp. za takové, které by dávaly naprosto jasné odpovědi jak na tradiční otázky, tak na otázky a hypotézy pokládané a formulované v úvodu. Řadu z nich lze potvrdit, spíše však na základě velmi jednoduchých srovnání a údajů, než s využitím statistických korelačních a regresních analýz.

ad hypotéza 1

Práce ve shodě s relevantní literaturou potvrzuje, že incidenci válek a ozbrojených konfliktů významně ovlivňují velké geopolitické změny; poslední globální geopolitickou změnu představuje pád železné opony, konec studené války a rozpad/kolaps komunistického tábora. V přechodném období – na začátku 90. let, kdy byl geopolitický systém (či alespoň jeho významná část – sovětský blok a jeho ideje/hodnoty) do určité míry destabilizován, se výrazně zvýšil počet ozbrojených konfliktů a dosáhl nejvyšších hodnot v novodobé historii. Brzy však – podle většiny datasetů – došlo k výraznému poklesu počtu válek a (vážných) ozbrojených konfliktů, který mohl naznačovat stabilizaci nově se formujícího systému. Zdá se však, že – po nových událostech 11. září 2001 a invazi USA do Iráku v roce 2003 a také vzhledem k rostoucí síle Číny a obnoveným velmocenským ambicím Ruska – není období formování nového geopolitického systému patrně ještě ukončeno, a tudíž není ani zřejmý jeho další vliv na bezpečnostní situaci v makroregionálním ani globálním měřítku. Stejně jako není zatím jasné, jak ji ovlivní nedostatek surovin a dalších zdrojů a stále sílící soupeření v rámci intenzivnějších procesů globalizace.

ad hypotéza 2

Stanovisko k této hypotéze je zdánlivě jednoduché. Klasické mezistátní války jsou skutečně již vzácným úkazem (o něco častější jsou konflikty mezinárodní). Na druhé straně vzrůstá podíl ozbrojených konfliktů rozmanitě internacionalizovaných. Někteří autoři dokonce tvrdí, že internacionalizovány jsou nyní – v období intenzivní globalizace – prakticky již všechny ozbrojené konflikty. S nadějí na realizaci reform OSN a posílení mandátů ozbrojených složek pod jejím velením lze očekávat rozšíření vojenských mírových operací – mezinárodních zásahů.

ad hypotéza 3

Diskreditace marx-leninských idejí, resp. jejich praktického uplatňování, vedla v podmínkách nastalého ideového vakua k rozvoji etnonacionálních aspirací – proletářský internacionalismus nahradil „lokální/regionální“ nacionalismus. Jedná se o proces velmi nakažlivý. Nacionalismus představuje jednoduchý nástroj mobilizace mas, zvláště těch nespokojených. Není proto nijak překvapivé, že se etnonacionální aspirace staly zdrojem řady nových nebo dříve jen latentních (marginalizovaných) konfliktů. Podíl konfliktů pro identitu – konfliktů motivovaných etnicky a nábožensky či za přítomnosti obou motivů (etnoreligiózně) se výrazně zvýšil (bez ohledu na to, že někteří autoři nepovažují kulturní faktory pro vznik konfliktů za primární).

Občanské války v pravém slova smyslu nebyly – navzdory jejich silné medializaci – ani v minulosti příliš časté a v současnosti představují výjimečný typ konfliktu. O (politickou) moc jde totiž v rámci ozbrojených konfliktů vždy. Pokud tedy lze některý konflikt vysvětlit lépe či přesněji – na základě jiných než „čistě“ mocenských důvodů –, pak by příslušné

faktory a motivy (etnické, náboženské, ekonomické) měly být při kategorizaci konfliktů upřednostněny.

ad hypotéza 4

Jakkoli se ekonomické faktory považují pro vznik ozbrojených konfliktů za důležité (podle mnohých autorů jsou primární), je poměrně obtížné potvrdit jejich univerzální význam, resp. jejich dominanci. Ozbrojené konflikty totiž postihují i ekonomicky vyspělejší či bohatší země, i když v podstatně menší míře než země zaostalé. Pokud k tomu však dochází, pak vždy z důvodů etnických či náboženských. Hypotézu o silicím významu ekonomických motivů však potvrzují studie, jež dokumentují vzrůstající podíl ozbrojených konfliktů, které jsou vedeny o surovinové zdroje a zdroje obživy, resp. explicitně za účelem obohacení, přestože to jejich aktéři často popírají.

ad hypotéza 5

Přestože se odborníci neshodují v otázce primárních příčin ozbrojených konfliktů, docilují konsenzu v případě podmínek, jež tyto konflikty umožňují. Shodují se na tom, že jedním z nejdůležitějších faktorů přispívajících ke vzniku násilných konfliktů je politická nestabilita, nejen v rámci mezinárodního systému – globálního geopolitického či makroregionálního –, ale také v rámci jednotlivých států. Slabost státní moci, korupce, neschopnost či neochota vlád zajišťovat veřejné služby, a zejména vykonávat právo/zákonnost vedou často ke kolapsu států. Produkuje chaos a podmínky, ve kterých se uplatňuje predátorské chování a využívání příležitostí k získání moci, kontrole území a zdrojů. Téměř všechny země subsaharské Afriky, které byly postižené ozbrojenými konflikty v posledních 20 letech, vykazují zjevné známky tohoto vývoje. Země, ve kterých se stále nedaří nastolit (efektivní) vládu a řád, představují odstrašující příklady nekončícího násilí – Afghánistán, Čad, DR Kongo/Zaire, Irák nebo Somálsko.

ad hypotéza 6

Tuto hypotézu lze potvrdit, zejména pokud vývoj válek a ozbrojených konfliktů hodnotíme tradičním způsobem, tedy prostřednictvím bojových obětí. Vzhledem k tomu, že tradičních válek, zejména klasických občanských válek, které byly v minulosti charakterizovány velmi vysokou intenzitou bojů, ubývá, klesá průměrný počet bojových obětí (což dokumentují konzervativnější datasey COW a Fearon). Pokud však zahrneme také oběti nepřímé, pak je tomu naopak. Počet i podíl nepřímých obětí se rapidně zvyšuje v případě kolapsu států, následného dezorganizovaného násilí a velkých humanitárních katastrof, jež zhroutené státy vesměs produkují.

ad hypotéza 7

Potvrzení hypotézy o prodlužování konfliktů je poměrně banální. Prodlužování ozbrojených konfliktů je způsobeno zejména zvyšujícím se podílem etnických a náboženských konfliktů, které patří k těm nejméně poddajným a trvají nejdéle. Výsledky jsou také ovlivněny relativně krátkým časovým úsekem od konce studené války (jen 17 let ve srovnání s předchozími 45 lety).

ad hypotéza 8

Také hypotézu o proměně geografického obrazu válek a ozbrojených konfliktů lze (do značné míry) potvrdit. I když data srovnávající obě období (studená válka versus období po roce 1989) dokumentují, že změna není zásadní, trendy jsou zcela zřejmé – koncentrace ozbrojených konfliktů na periferii, zejména v subsaharské Africe pokračuje, ale přetrvávají i dlouhodobé konflikty v jižní Asii (stále významný podíl tohoto makroregionu je dán tím, že v rámci mnohonárodnostních zemí jako Indie, Myanmar, Pákistán či Indonésie se odehrává

několik ozbrojených konfliktů současně) i na Blízkém východě. Na Afriku však připadá dominantní podíl celkových (nepřímých) obětí.

ad hypotéza 9

V souladu s poznatky většiny odborníků lze konstatovat, že války a ozbrojené konflikty se po konci studené války proměnily. Skutečné důkazy v tomto ohledu, avšak tento typ studie nemůže poskytnout, takové závěry se vesměs opírají o poznatky šetření přímo v terénu (case-studies). Neurčitost, komplikovanost, proměnlivost a globalizace současných ozbrojených konfliktů je patrně také dalším důvodem jejich obtížného, a tudíž i alternativního, resp. kontroverzního vysvětlování.

ad hypotézy týkající se korelační a regresní analýzy

Výsledky statistické (korelační, komponentní a regresní) analýzy jsou méně průkazné, zejména pokud jde o jejich explanační hodnotu. Lze sice tvrdit, že výsledky korelací ovlivňuje jak počet závislých proměnných, tak kvantitativní forma jejich vyjádření, výsledné číselné hodnoty však nejsou nijak přesvědčivé.

ad hypotéza 10

Předpoklad o významné signifikanci etno-religiózních faktorů pro vznik ozbrojených konfliktů se na základě korelační a regresní analýzy (poněkud v kontrastu se zjevným růstem podílu těchto konfliktů po konci studené války) jednoznačně nepotvrdil. Korelace s počty obětí jsou v řadě případů negativní. Přesto zejména početnější datasety vykazují pro období po studené válce také pozitivní hodnoty korelace s výskytem/délkou konfliktů a naznačují vzrůstající význam těchto faktorů v procesu vývoje. Analýza tak potvrzuje poznatky řady prací, že etnická/kulturní heterogenita (frakcionalizace) produkuje konflikty nepoddajné, dlouhotrvající, ale o nízké intenzitě. Výsledky jiných studií dokazují, že lepším predikátorem konfliktů je ukazatel etnické dominance či polarizace (což naznačuje nevhodnost některých v práci použitých ukazatelů).

ad hypotéza 11

Většina datasetů, zejména pak Marshallův, event. UCDP, potvrzuje vzrůstající vliv ekonomických faktorů na dopady válek v čase (vyšší průměrné oběti), resp. ve srovnání období studené války a éry po jejím konci. V některých případech se také (ale nepříliš přesvědčivě) projevuje vliv základních ekonomických proměnných (HDP na obyvatele, HDI) na počty obětí ozbrojených konfliktů – se stoupajícím počtem obětí se (korelační) závislost zvyšuje. Prohlubování této závislosti lze však považovat za poměrně banální – vyspělejší země jsou ozbrojenými konflikty postihovány stále méně, zatímco v případě zaostalých je tomu téměř naopak.

ad hypotéza 12

Předpoklad o zvyšujícím se vlivu geopolitických faktorů na intenzitu konfliktů lze potvrdit, když nejvyšší význam (korelaci) vykazuje dědictví válek a ozbrojených konfliktů v nedávné minulosti, stejně jako kolonizace (boj proti kolonizátorům) a postavení země ve světové hierarchii – vyšší intenzita výskytu násilných konfliktů na geografické periferii a na periferii zájmu; další tradičně zdůrazňovaný faktor – nerostné bohatství, resp. export primárních surovin – se (podle výsledků této práce) příliš významně neprojevuje.

ad hypotéza 13

Obě části hypotézy lze potvrdit, ale jen do určité (?) míry, neboť hodnoty korelací či generované regresní analýzou nejsou příliš významné, resp. projevují se vesměs jen u datasetů s vyššími počty ozbrojených konfliktů. Konkrétně relativní počty obětí významné souvislosti

narozdíl od výskytu/délky konfliktů s příslušnými proměnnými nevyjevují, ale lze potvrdit prohlubování souvislostí (korelací) v čase, tedy s prodlužováním období po konci studené války.

Zůstává ještě otázkou a výzvou pro další práce, nakolik jsou uvedené výsledky ovlivněny zvoleným přístupem, metodami, kvalitou zdrojových dat a nakolik – jistě stále ještě nedokonalým – výběrem a vyjádřením (ošetřením a konstrukcí) závislých i nezávislých proměnných. Oproti předpokladům se totiž příliš nenaplnily naděje vkládané do ukazatelů počtu obětí a velkých diferencí mezi ozbrojenými konflikty a státy, které hodnoty obětí při započtení obětí maximálních (nepřímých) poskytují. Nejdůležitějším ukazatelem zůstává prostý počet konfliktů, resp. epizod.

Velmi rozšířené (až módní) tvrzení řady autorů o postmoderním charakteru (mnoha) současných válek a ozbrojených konfliktů a stírání rozdílů mezi formami boje/násilí a dalších politických a ekonomických aktivit poněkud kontrastuje s údaji, které dokumentují vzrůstající význam tradičních faktorů – historického dědictví, ekonomických zájmů, kvality a efektivity vlády/správy, geografické polohy a hierarchického postavení zemí v rámci globálního systému. Globalizace, jež přináší profit především flexibilnějším zemím a skupinám, přitom tyto vlivy spíše umocňuje.

Souhrnně lze říci, že výsledky výše uvedených srovnání (komparací datasetů a poznatků řady odborníků) a statistické analýzy potvrzují na jedné straně nejednoznačnost vysvětlování příčin vzniku válek a ozbrojených konfliktů a na druhé straně význam poměrně banálních faktorů, které konflikty generují a ovlivňují. Vzhledem ke komplexní podmíněnosti fenoménu jaký války představují, je velmi obtížné a často i neseriózní označovat jednotlivé faktory, které mohou vznik ozbrojených konfliktů ovlivňovat, za nejdůležitější. Pokud lze některý z faktorů vyzdvihnout, pak vždy opatrně a s ohledem na příslušný kontext – geopolitický, geografický, sociokulturní a ekonomický. Protože se jejich váha v průběhu času (s ohledem na změny uvedených kontextů) a také z geografického hlediska proměňuje, je nutné vliv těchto faktorů neustále zkoumat. V zásadě je však možné tvrdit, že důvěryhodnější vysvětlení lze docílit jen prostřednictvím kombinace (analýzy) faktorů a alternativních přístupů k jejich studiu. Vypovídací možnosti statistických i jiných kvantitativních metod jsou za výše uvedených podmínek (proměny faktorů a kontextů) vždy omezené. Na druhé straně je možné tyto metody – vzhledem k variabilitě používaných proměnných a možnostem jejich vyjádření a konstrukce (nemluvě o věrohodnosti jejich původu) – využívat tak, aby jednotliví argumentující autoři dosahovali (subjektivně) motivovaných „žádoucích“ výsledků. S určitou nadsázkou lze dokonce konstatovat, že pokud je cílem některého autora dokázat význam určitého faktoru, pak najde dostatek (nepřímých) důkazů (nezávislých i závislých proměnných, jež lze různě modifikovat a přizpůsobovat), které jeho hypotézy podpoří, či dokonce model, který je potvrdí. Za pozitivní rys stále většího počtu analýz lze považovat zdůrazňování individuálních a skupinových ekonomických motivů a generelní trend k privatizaci násilí. A tak je možné – po vzoru Fearona a Laitina (2003) s jejich zpochybňováním významu kulturních faktorů – tvrdit, že také ekonomický faktor je přítomen prakticky v každém konfliktu, a tudíž že jej lze považovat za důležitý, stejně jako za banální, ale pro identifikaci a explanaci příčin konkrétních konfliktů, resp. rozlišování mezi nimi je nedostatečný.

Války a ozbrojené konflikty představují neodmyslitelnou součást vývoje lidské „civilizace“, věčně zůstávají i jejich důvody a principy. Na druhé straně však lze také tvrdit, že se neustále – alespoň v některých ohledech – mění. A tak odborníci stále vedou spory o to, „jak nové vlastně nové války jsou“ (Berdal 2003). Pravděpodobně největší změny se týkají technologií

a způsobu vedení bojů (operací), které jsou často spojovány s postmoderním charakterem válek současnosti a budoucnosti a procesem jejich dehumanizace (týká se spíše výjimečných válek mezistátních, resp. mezinárodních intervencí). Další významnou změnu představuje proces ekonomizace ozbrojených konfliktů, skutečnost, že stále více násilí a bojů je motivováno pouze ziskem, že samofinancování bojů již není jen prostředkem, ale stalo se cílem. A tak tradiční kategorii občanských válek v minulém století i v rámci studené války, vedených především z ideologických, event. „čistě“ politicko-mocenských příčin, nahradily konflikty, které můžeme označit jako kořistnické (predátorské) nebo také „trvale udržitelné“. Keen (2000) říká, že v takových válkách nejde o vítěze, resp. že vítězem je ten, kdo prostřednictvím válek a násilných aktivit kontroluje zdroje a z nich plynoucí zisky. Válka tak nemusí znamenat nechtěné selhání, ale racionální, až kreativní aktivitu, v jejímž rámci se mocenské elity, stejně jako rebelské skupiny, snaží zajistit nekontrolovatelné příjmy a nezávislý životní styl – válka se stává cílem, nikoli prostředkem.

V této souvislosti je pozoruhodné, že řada válek, zejména mezistátních, resp. internacionalizovaných přinesla paradoxní výsledky (viz např. Eichler 2006). Válka v Perském zálivu znamenala porážku Saddáma Hussajna, ale nikoli odstranění jeho brutálního režimu, a tudíž další oběti z řad Kurdů a šíitů. Svržení režimu Mobutua devastujícího Zaire s pomocí jednotek Rwandy a Ugandy nevedlo ke stabilizaci oblasti, právě naopak – představovalo první dějství nejtragičtějšího konfliktu po studené válce – „první africké války“. Eritrea pro kus bezcenné půdy ztratila v nesmyslné válce s Etiopií tisíce vojáků. Operace Trvalá svoboda znamenala konec vlády Talibanu v Afghánistánu, ale nikoli moci regionálních vojenských vůdců – warlordů a jejich ekonomické základny – produkce drog, nepřinesla tedy kýženou stabilitu. A invaze USA do Iráku byla naprosto kontraproduktivní, místo svobody Iráčanům přinesla sektářské násilí a vyprovokovala takovou vlnu terorismu jakou svět nikdy nezažil, a tak přímé a nepřímé ztráty na životech jsou srovnatelné s počty obětí za Hussajnovy krutovlády.

Charakteristickým rysem nových válek je stírání rozdílů prakticky ve všech aspektech, které jsou s válkami spojeny. Za nejvýznamnější lze považovat stírání rozdílů mezi veřejnými (státními a společenskými) a privátními zájmy, a zejména mezi vnitrostátními a mezistátními, resp. mezinárodními válkami, tedy globalizaci válek a konfliktů. Tato skutečnost paradoxně kontrastuje s neschopností a neochotou mezinárodních institucí na tento vývoj adekvátně reagovat. Zvyšující se tlak na omezené přírodní (surovinové) zdroje a na zdroje obživy je základní příčinou nekončící spirály a difúze či disperze konfliktů a násilí v zaostalé části světa. Zaostalost materiální i duchovní, ke které vyspělý svět významně přispívá (či ji dokonce záměrně udržuje), generuje řadu rizikových faktorů a procesů: vysoký populační přírůstek, omezování zdrojů obživy, nízké produktivní investice (zajišťující soběstačnost a nikoli jen export surovin) a nízké investice do vzdělání a zdravotnictví – to vše produkuje vysokou nezaměstnanost a frustrace, zvláště nadbytečných mladých mužů a umožňuje tak snadnou manipulaci nevzdělaných mas k převážně ziskovým cílům mocenských elit a samozvaných povstaleckých vůdců – warlordů.

A tak pokles počtu válek a ozbrojených konfliktů i počtu bojových obětí lze přičíst jen na konto toho šťastnějšího či úspěšnějšího světa, který těží z pozitivního vlivu globalizace, intenzivnějšího zapojení do mezinárodních ekonomických a vojensko-politických struktur, zatímco v řadě zaostalých zemí se globalizace projevuje negativně a přispívá ke vzniku konfliktů či k jejich prodlužování.

Významné změny, ke kterým došlo po konci studené války, se týkají geografické distribuce ozbrojených konfliktů. Ty se po přechodném výbuchu v postsovětském prostoru jednoznačně soustředily na periferii Země i zájmu, do zaostalých zemí rozvojového světa. Zároveň se však

začaly intenzivněji globalizovat. Důležité je v této souvislosti zdůraznit, že výskyt nových konfliktů je stále více výsledkem tlaků působících na rozdílných úrovních: globální úroveň produkuje „makroekonomický“ tlak ve prospěch liberalizace obchodu a na využití omezených zdrojů surovin a levné pracovní síly, který prostřednictvím špatné politiky vlád generuje na regionální a lokální úrovni často ve spojitosti s etnickou mobilizací konflikty, jejichž efekty se i díky zapojení do globálních obchodních sítí šíří do celého světa. Také lze navázat např. na Keena (2000), který tvrdí, že lokální a regionální skupiny si pomocí násilí berou to, co jim upírají zkorumpované vlády. Keen dále připomíná, že periferie světa (subsaharská Afrika) je ozbrojenými konflikty postižena proto, že jí vyspělý svět, politicky zkorumpovaný silnými firmami i svými voliči, nedovolí zapojit se do globálních struktur a těžit z nich jako rovnocenný partner.

Collier et al. (2003) navazující na Kaplana shrnuje, že občanské války vytvářejí území, která se vymykají kontrole vlád a stávají se epicentry kriminality a nemocí, jež exportují do světa dábelské produkty – drogy, AIDS a terorismus. Ozbrojené konflikty se tak ve zvýšené míře vyskytují všude tam, kam nedosahuje moc (centrálních) vlád – ve zhroutených zemích a na periferii jejich sousedů.

Také hodnocení proměny ozbrojených konfliktů – podobně jako analýzy jejich kvantitativní incidence a příčin – je značně variabilní až kontroverzní. Zatím ojedinělé studie upozorňují na vliv rozdílných datasetů, kritérií a výsledných počtů konfliktů, které nutně přinášejí (poněkud) rozdílné výsledky (Sambanis 2004). Nejdůležitější závěry této práce se věnují právě této problematice a konstatují přetrvávající rozpory v hodnocení/charakteristice současných válek a konfliktů a přístupech k jejich analýze. Někteří autoři (např. Gleditsch 2002) rozlišují studie, resp. jejich závěry na optimistické a pesimistické, přičemž optimistické poslední dobou převažují. Optimisté mají pravdu v tom, že počet významných konfliktů – válek a s nimi i počet přímých obětí klesl, pesimisté v tom, že se proměnil charakter ozbrojených – je více konfliktů menší intenzity. I když takové konflikty nenaplnují tradiční kritéria (počet bojových obětí nebo status aktérů), a tak se do řady datasetů nedostanou, bezpečnostní situace proto v řadě regionů lepší není. S úbytkem válek totiž nekoresponduje růst počtu a podílu obětí nepřímých, ani (dostatečný) pokles uprchlíků.

Přes optimismus řady současných studií (např. Mueller 2004 a Mack et al. – *Human Security Report* 2005) a skutečný pokles výskytu vážných vnitrostátních ozbrojených konfliktů (válek) nelze hovořit o jasném trendu a vítězství mírotvorných aktivit. Poslední roky jsou totiž ve znamení zhoršování bezpečnostní situace takřka v globálním měřítku, zejména pokud bereme v úvahu zesilující hrozbu všudypřítomného terorismu. Nejen opomíjené (staro)nové konflikty v Dárfúru, Nigérii, Somálsku nebo v Čadu, ale zejména invaze v Libanonu, eskalace konfliktu v Iráku, obnovení bojů v Afghánistánu a s nimi související vyšší angažovanost mezinárodních sil naznačují, že se podmínky ve světě sice změnily, ale pokud jde o ochotu států angažovat se na periferii, nijak zásadně. Riziko recidivy konfliktů (zejména etnoreligiálních) či vzniku konfliktů nových je tedy stále vysoké. Zvláště, když iniciátoři konfliktů se – přes dílčí úspěchy – i nadále ve většině případů těší beztrestnosti a finanční toky a konta na válkách parazitujících aktérů zůstávají vesměs skryta a nedotčena (Berdal a Malone 2000).

Vedle geopoliticky významných ozbrojených konfliktů musí být pozornost soustředěna na malé konflikty nebo konflikty nízké intenzity v rámci zaostalých a kulturně heterogenních makroregionů subsaharské Afriky a v oblastech soupeření etnicky, nábožensky a ekonomicky motivovaných rivalů. Počet takových konfliktů – na rozdíl od tradičních válek – spíše vzrůstá (viz databáze HIIK). Právě opomíjené, jen zdánlivě vnitrostátní konflikty představují v dnešním stále více globalizovaném a také (dez)informovaném světě zárodky konfliktů rozsáhlejších s řadou očekávaných i nečekaných konsekvencí.

Asi nejvýznamnější atribut současných válek a konfliktů představuje jejich globalizace – napojení na vyspělý svět prostřednictvím (i)legální sítě dodavatelsko-odběratelských vztahů a neformální dělby práce, zejména v důsledku tlaku na vyšší či snadné zisky. Současné ozbrojené konflikty, ať se odehrávají kdekoli na periferii, jsou nějakým způsobem přímo či nepřímo internacionalizovány; jsou vtaženy do hry zájmů producentů násilí a těch, kteří na něm v jiné části světa parazitují. Proto, pokud akceptujeme Blaineyho tvrzení (1988), že konec válek vesměs nějakým způsobem souvisí s jejich vznikem, pak snaha o zlepšení bezpečnostní situace v zaostalé části světa by měla začít ve světě vyspělém. Jádrové země musí převzít odpovědnost za stav, ke kterému přímo i nepřímo přispívají, a to vytvořením podmínek pro globální kontrolu pohybu prvků, plodících či prolongujících konflikty. Musí účinněji a zejména systémově odstraňovat příčiny tohoto, vesměs skrytého pohybu, a zaměřit se na spravedlivější zapojení postižených zemí do globálních procesů.

Literatura

- ARNSON, C., ZARTMAN, W.I. (eds.) (2005): *Rethinking the Economies of War, The Intersection of Need, Creed, and Greed*. Woodrow Wilson Center Press, Washington D.C.
- AVANT, D. (2004): *The Privatization of Security and Change in the Control of Force*, *International Studies Perspectives* 5, s. 153–157.
- AXT, H.-J., MILOSOSKI, A., SCHWARZ, O. (2006): *Conflict – a literature review* (http://www.europeanization.de/downloads/conflict_review_fin.pdf)
- AZAM, J.-P., HOEFFLER, A. (2002): *Violence against Civilians in Civil Wars: Looting or Terror?* *Journal of Peace Research* 39(4), s. 461–485.
- BAAR, V. (2001): *Národy na prahu 21. století, Emancipace nebo nacionalismus?* Ostravská universita, Nakladatelství Tilia, Ostrava.
- BALLENTINE, K., SHERMAN, J. (eds.) (2003): *The Political Economy of Armed Conflict, Beyond Greed and Grievance*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.
- BALLENTINE, K., NITZSCHKE, H. (2003): *Political Economy of Civil War* (http://www.berghof-handbook.net/uploads/download/dialogue3_ballentine_nitzschke.pdf).
- BARŠA, P., STRMISKA, M. (1999): *Národní stát a etnický konflikt*. Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno.
- BECK, U. (2006): *War Is Peace: On Post-National War*. *Journal of Peace Research* 43(5), s. 507–522.
- BELL-FIALKOFF, A. (2003): *Etnické čistky*. Práh, Praha.
- BENOIT, K. (1996): *Democracies Really Are More Pacific (in General)*. *Journal of Conflict Resolution* 40(4), s. 636–657.
- BERDAL, M. (2003): *How „New“ are „New Wars“? Global Economic Change and the Study of Civil War*. *Global Governance* 9(4), s. 477–502.
- BERDAL, M., MALONE, D. (eds.) (2000): *Greed and Grievance, Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.
- BESANÇON, M. (2005): *Relative Resources: Inequality in Ethnic Wars, Revolutions and Genocides*. *Journal of Peace Research* 42(4), s. 393–415.
- BEST, S., KELLNER, D. (2001): *The Postmodern Adventure: Science, Technology, and Cultural Studies at The Third Millenium*. Guilford Press, New York.
- BLAINEY, G. (1988): *The Causes of War*. Third Edition, The Free Press, New York.
- BONIFACE, P. (2005): *Vers la 4éme guerre mondiale*. Armand Colin, Paris.
- BOOT, M. (2006): *War Made New: Technology, Warfare, and the Course of History: 1500 to Today*, Gotham Books.
- BOUTWELL, J., KLARE, M., (eds.) (1999): *Light Weapons and Civil Conflict: Controlling the Tools of Violence*. Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict and American Academy of Arts and Sciences, Rowman & Littlefield Publishers, Lanham, Maryland.
- BRECKE, P. (1999): *Violent Conflict 1400 A.D. to the Present in Different Regions of the World* (http://www.inta.gatech.edu/peter/PSS99_paper.html).
- BRZEZINSKI, Z. (1999): *Velká šachovnice*. Mladá Fronta. Praha.
- BUENO DE MESQUITA, B. (1978): *Systemic Polarization and the Occurrence and Duration of War*. *Journal of Conflict Resolution* 22(2) (<http://www.jstor.org/cgi-bin/jstor/viewitem/00220027/ap010105/01a00030/0?frame=noframe&dpi=3&backcontext=page>).
- BUENO DE MESQUITA, B., MORROW, J. D., SIVERSON, R., SMITH, A. (1999): *An Institutional Explanation of Democratic Peace*. *American Political Science Review* 93, s. 791–807.
- BUHAUG, H. (2005): *Exit, Voice, and Violence: Determinants of Territorial and Governmental Conflicts, 1946–99* (www.statsvitenskap.uio.no/konferanser/nfkis/cr/buhaug.pdf).
- BUHAUG, H., GATES, S. (2002): *The Geography of Civil War*. *Journal of Peace Research* 39(4), s. 417–433.
- BUREŠ, O. (2005): *Outsourcing War: Beyond Iraq*. *Politologica. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis* (4/2005).
- BUREŠ, O. (2006): *Privatizace operací na udržení míru*. *Mezinárodní vztahy* 41(2), s. 143–157.
- BUSSMANN, M., SCHNEIDER, G. (2007): *When Globalization Discontent Turns Violent: Foreign Economic Liberalization and Internal War*. *International Studies Quarterly* 51, s. 79–97.

- CAIRNS, E. (1997): *A Safer Future: Reducing the Human Cost of War*. Oxfam, Oxford.
- CATER, Ch. (2003): *The Political Economy of Conflict and UN Intervention: Rethinking the Critical Cases of Africa*. In: K. Ballentine, J. Sherman (eds.) *The Political Economy of Armed Conflict, Beyond Greed & Grievance*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.
- CASTELLS, M. (2000): *End of Millennium* (vol. 3 *The Information Age: Economy, Society and Culture*), 2nd edition, Blackwell Publishing Limited, Oxford, s. 166–205.
- CEDERMAN, L.E., GIRARDIN, L. (2007): *Beyond Fractionalization: Mapping Ethnicity onto Nationalist Insurgencies*. *American Political Science Review* 101(1), s. 173–185.
- COHEN, S.B. (1999): *Geopolitics in the New World Era*. In: G. Demko, C. Flint (eds.) *Geopolitical Perspectives on the 21st Century*. Westview Press, Boulder, s. 40–68.
- COHEN, S.B. (2003): *Geopolitics of the World System*. Rowman and Littlefield, Boulder & London.
- COLLIER, P. (2000a): *Doing Well out of War*. In: M. Berdal, D. Malone (eds.) *Greed and Grievance: Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London, s. 91–111.
- COLLIER, P. (2000b): *Economic Causes of Civil Conflict and their Implications for Policy* (<http://www.worldbank.org/research/conflict/papers/civilconflict.pdf>).
- COLLIER, P. (2000b): *Rebellion as a Quasi-criminal Activity*. *Journal of Conflict Resolution* 44(6), s. 839–853.
- COLLIER, P. (2001): *Implications of Ethnic Diversity*. *Economic Policy* 32(16), s. 127–166.
- COLLIER, P., ELLIOTT, L.V., HEGRE, H., HOFFFLER, A., SAMBANIS, N. (2003): *Breaking the Conflict Trap: Civil War and Development Policy*. The World Bank and Oxford University Press, Oxford and Washington.
- COLLIER, P., HOFFFLER, A. (1999): *Justice-Seeking and Loot-Seeking in Civil Wars* (<http://www.isnie.org/ISNIE99/Papers/collier.pdf>).
- COLLIER, P., HOFFFLER, A. (2001): *Greed and Grievance in Civil Wars*. (http://www.worldbank.org/research/conflict/papers/greedgrievance_23oct.pdf).
- COLLIER, P., HOFFFLER, A. (2002): *On the Incidence of Civil War in Africa*. *Journal of Conflict Resolution* 46(1), s. 13–28.
- COLLIER, P., HOFFFLER, A. (2004): *Greed and Grievance in Civil Wars*. *Oxford Economic Papers* 56, s. 563–595.
- COLLIER, P., HOFFFLER, A. (2005): *Political Economy of Secession*. In: H. Hannum, E.F. Babbitt (eds.) *Negotiating Self-Determination*. Lexington Books, Lanham, MD.
- COLLIER, P., HOFFFLER, A., SÖDERBOM, M. (2001): *On the Duration of Conflict* World Bank (http://www.worldbank.org/research/conflict/papers/CHS_Duration.pdf).
- COLLIER, P., SAMBANIS, N. (2005): *Understanding Civil War: Evidence and Analysis*, Vol. 1, Vol. 2, The World Bank.
- COPELAND, D.C. (1996): *Economic Interdependence and War: A Theory of Trade Expectations*. *International Security* 20(4), s. 5–41.
- COULOMB, F. (2004): *Economic Theories of Peace and War*. Routledge, London.
- COYNE, Ch. (2007): *After War: The Political Economy of Exporting Democracy*. Stanford University Press (http://www.coyne.com/Coyne_-_After_War_-_Chapter_1.PDF).
- CRAFT, C., SMALDONE, J.P. (2002): *The Arms Trade and the Incidence of Political Violence in Sub-saharan Africa, 1967–97*. *Journal of Peace Research* 39(6), s. 693–710.
- CRAMER, Ch., WEEKS, J. (2002): *Macroeconomic Stabilization and Structural Adjustment*. In: E.W. Nafziger, R. Väyrynen (eds.) *The Prevention of Humanitarian Emergencies*. Palgrave/Macmillan, Houndsmills, s. 43–61.
- CRANNA, M., ed. (1994): *The True Cost of Conflict*. Earthscan Publications, London.
- DER DERIAN, J. (2001): *Virtuous War: Mapping the Military-Industrial-Media-Entertainment Network*. Westview/Perseus, Boulder and Oxford.
- DOSTÁL, P. (1999): *Ethnicity, mobilization and territory: an overview of recent experiences*. *Acta Universitatis Carolinae* 35(1), s. 45–57.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2000): *Globalisation: processes of integration or multi-polarisation?* In: *Acta Universitatis Carolinae–Geographica*, 35, s. 5–20.
- DOSTÁL, P., HAMPL, M. (2004): *Geography of post-communist transformation and general cycle of regional development: experiences of the Czech Republic*. In: *European Spatial Research and Policy*, 11, s. 7–29.

- DOYLE, M.W. (1986): Liberalism and World Politics. *The American Political Science Review* 80(4), s. 1151–1169.
- DOYLE, M.W., SAMBANIS, N. (2000): International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis. *American Political Science Review* 94, s. 779–801.
- DRULÁK, P. (2003): *Teorie mezinárodních vztahů*. Portál, Praha.
- DUFFIELD, M. (2000): Globalization, Transborder Trade, and War Economies. In: M. Berdal, D. Malone (eds.) *Greed and Grievance: Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London, s. 69–89.
- DUFFIELD, M. (2001): *Global Governance and the New Wars: The Merging of Development and Security*. Zed Books, London.
- DUGIN, A.G. (1997): *Osnovy geopolitiki: geopolitičeskoje buduščee Rossiji, Arktogeia*.
- ECK, K. (2005): A Beginner's Guide to Conflict Data, UCDP Papers, No.1 (http://www.pcr.uu.se/publications/UCDP_pub/UCDP_paper1.pdf).
- EICHLER, J. (2006a): Hrozba globálního terorismu a její vyhodnocování. *Mezinárodní vztahy* 3, s. 19–45.
- EICHLER, J. (2006b): Války postkonfrontačního období – úspěchy, paradoxy, výzvy. *Vojenské rozhledy* 2, s. 40–51.
- ELBADAWI, I., SAMBANIS, N. (2000): Why Are There So Many Civil Wars in Africa? Understanding and Preventing Violent Conflict. *Journal of African Economies* 9(3), s. 244–269.
- ELBE, S. (2002): HIV/AIDS and the Changing Landscape of War in Africa. *International Security* 27(2), s. 159–177.
- ELLINGSEN, T. (2000): Cultures Colorful Community or Ethnic Witches' Brew? Multiethnicity and Domestic Conflict during and after the Cold War. *Journal of Conflict Resolution* 44(2), s. 228–249.
- ELLINGSEN, T. (2005): Toward a Revival of Religion and Religious Clashes? *Terrorism and Political Violence* 17, s. 305–332.
- EMMINGHAUS, W.B., KIMMEL, P.R., STEWART, E.C. (1997): Primal Violence: Illuminating Culture's Dark Side, Peace and Conflict. *Journal of Peace Psychology* 3(2), s. 167–191.
- ERIKSSON, M., WALLENSTEEN, P. (2004): Armed Conflict 1989–2003. *Journal of Peace Research* 41(5), s. 625–636 (http://www.sipri.org/contents/conflict/03A_FIN.pdf).
- FEARON, J. (2004a): Separatists Wars, Partition, and World Order. *Security Studies* 13(4), s. 394–415.
- FEARON, J. (2004b): Why do Some Civil Wars Last So Much Longer than Others? *Journal of Peace Research* 41(3), s. 275–302.
- FEARON, J., LAITIN, D. (2000): Violence and the Social Construction of Ethnic Identity, *International Organization* 54 (4), s. 845–847.
- FEARON, J., LAITIN, D. (2003): Ethnicity, Insurgency, and Civil War. *American Political Science Review* 97 (1), s. 75–90.
- FINSTERBUSCH, K., GREISMAN, H. C. (1975): The Unprofitability of Warfare in the Twentieth Century. *Social Problems* 22(3), s. 450–463.
- FITZIMMONS, S. (2005): Dogs of Peace: A Potential Role for Private Military Companies in Peace Implementation. *Journal of Military and Strategic Studies* 8(1) (<http://www.jmss.org/2005/fall/articlesbody7.htm>).
- FLINT, C. (ed.) (2005): *The Geography of War and Peace*. Oxford University Press, New York.
- FOUCHER, M. (1991): *Fronts et Frontières. Un tour du monde géopolitique*. Fayard, Paris.
- FUKUYAMA, F. (2004): *State-Building: Governance and World Order in the 21st Century*. Cornell University Press, Ithaca.
- GELLNER, E. (1993): *Národy a nacionalismus*. Hříbal, Praha.
- GHOBARAH, H.A., HUTH, P., RUSSETT, B. (2003): Civil Wars Kill and Maim People – Long After the Shooting Stops. *American Political Science Review* 97(2), s. 189–202.
- GLEDITSCH, N.P. (2002): The Future of Armed Conflict. Annual Madame Madeleine Feher European Scholar-in-Residence Lecture. The Begin-Sadat Center for Strategic Studies Bar-Ilan University (<http://www.biu.ac.il/Besa/feher6.pdf>).
- GLEDITSCH, K.S., BUHAUG, H. (2004): The Death of Distance? The Globalization of Armed Conflict. CSCW/PRIO (<http://iicas.ucsd.edu/papers/GTCconf/deathof.pdf>).

- GLEDITSCH, N.P., HEGRE, H. (1997): Democracy and Peace: Three Levels of Analysis, *Journal of Conflict Resolution* 41(2), s. 283–310.
- GLEDITSCH, N.P., WALLENSTEEN, P., ERIKSSON, M., SOLLENBERG, M., STRAND, H. (2002): Armed Conflict, 1946–2001: A New Dataset. *Journal of Peace Research* 30, s. 615–637.
- GLEDITSCH, K.S., WARD, M.D. (2000): War and Peace in Space and Time: The Role of Democratization. *International Studies Quarterly* 44, s. 1–29.
- GRAY, C.S. (2005): How Has War Changed Since the End of the Cold War? (<http://carlisle-www.army.mil/usawc/Parameters/05spring/gray.pdf>).
- GREEN, E.D. (2004): On the Endogeneity of Secessionist Groups (<http://personal.lse.ac.uk/greened/Endogeneity.pdf>).
- GUIDOLIN, M., LA FERRARA, E. (2005): The Economic Effects of Violent Conflict: Evidence from Asset Market Reactions. Working Papers 2005 (<http://www.iae.csic.es/docs/polarization/GuidolinLaFerrara.pdf>).
- GURR, T.R. (1993): Minorities at Risk: A global View of Ethnopolitical Conflicts, US Institute of Peace, Washington.
- GURR, T.R., MARSHALL, M., KHOSLA, D. (2001): Peace and Conflict 2001: A Global Survey of Armed Conflicts, Self-Determination Movements, and Democracy (http://www.cidcm.umd.edu/peace_and_conflict.asp).
- GURR, T.R., WOODWARD, M., MARSHALL, M. (2005): Forecasting Instability: Are Ethnic Wars and Muslim Countries Different? (<http://globalpolicy.gmu.edu/pitf/PITFethnicmuslim.pdf>).
- HAAS, M. (1974): *International Conflict*. Bobbs Merrill, New York.
- HABLES GRAY, Ch. (1997): *Post-Modern War. The New Politics of Conflict*. Routledge, London.
- HABLES GRAY, Ch. (2003): Posthuman Soldiers in Postmodern War. *Body & Society* 9(4), s. 215–226.
- HALLIDAY, F. (1983): *The Making of the Second Cold War*. Verso Editions & NLB, London.
- HAMMES, T.X. (2006): Countering Evolved Insurgent Networks. *Military Review* 86(4).
- HARBOM, L., WALLENSTEEN, P. (2005): Armed Conflict and Its International Dimensions, 1946–2004. *Journal of Peace Research* 42(5), s. 623–635.
- HEGRE, H., ELLINGSEN, T., GATES, S., GLEDITSCH, N.P. (2001): Toward a Democratic Civil Peace? Democracy, Political Change, and Civil War 1816–1992. *American Political Science Review* 95(1), s. 16–33.
- HENDERSON, E., SINGER, (2000): Civil War in the Post-Colonial World, 1946–92. *Journal of Peace Research*, 37(3), s. 275–299.
- HEYDEN, G. (1960): *Teorie životního prostoru*. Orbis, Praha.
- HOFFMAN, B. (2001): *Inside Terrorism*, 2nd ed. Columbia University Press, New York.
- HOFFMAN, F. (2007): *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars* (http://www.potomac institute.org/publications/Potomac_HybridWar_0108.pdf).
- HOLSTI, K. J. (1996): *The State, War, and the State of War*. Cambridge University Press.
- HOMER-DIXON, T.F. (1994): Environmental Scarcity and Violent Conflict: Evidence from Cases. *International Security* 19(1), s. 5–40.
- HOMER-DIXON, T.F. (1999): *Environment, Scarcity and Violence*. Princeton University Press.
- HOMER-DIXON, T., BLITT, J. (1998): *Ecoviolence: Links among Environment, Population, and Security*. Rowman and Littlefield, Lanham.
- HOROWITZ, D.L. (2001): *Ethnic Groups in Conflict*. University of California Press, Berkeley.
- HUMAN SECURITY REPORT 2005, Human Security Centre, Liu Institute for Global Issues, University of British Columbia (<http://www.humansecurityreport.info/>).
- HUMPHREYS, M., WEINSTEIN, J.M. (2006): Handling and Manhandling Civilians in Civil War. *American Political Science Review* 100(3), s. 429–447.
- HUNTINGTON, S.P. (2001): *Střet civilizací, Boj kultur a proměna světového řádu*. Rybka Publishers, Praha.
- CHAN, S. (2003): Explaining War Termination: A Boolean Analysis of Causes. *Journal of Peace Research* 40(1), s. 49–66.
- CHIOZZA, G., GLEDITSCH, K.S., GOEMANS, H.E. (2004): Civil War, Tenure, and Interstate Insecurity (http://www.nyu.edu/gsas/dept/politics/seminars/gleditsch_f04.pdf).

- CHOJNACKI, S. (2005): *Križe im Walden, Eine Typologische und Empirische (Bestandsaufnahme)*. http://www.uni-leipzig.de/~historik/docs/osoeg/konfliktregulierung/Nomos_Chojnacki_220705.pdf.
- CHOSSUDOVSKY, M. (2003): *The Globalization of Poverty and the New World Order*. Global Outlook, Ontario.
- CHUA, A. (2003): *World on Fire: How Exporting Free Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability*. Anchor Books, New York.
- IGNATIEFF, M. (1995): *Blood and Belonging: Journeys into the New Nationalism*. Reprint, Farrar, Straus and Giroux, New York.
- IGNATIEFF, M. (1998): *The Warrior's Honor: Ethnic War and the Modern Conscience*. Chatto and Windus, London.
- ISENBERG, D. (2004): *A Fistful of Contractors: The Case of Pragmatic Assessment of Private Military Companies in Iraq*. Basic Research Report 2004.2 (<http://www.basicint.org/pubs/Research/2004PMC.htm>).
- JAGGERS, K., GURR, T.R. (1995): Tracking Democracy's Third Wave with the Polity III Data. *Journal of Peace Research* 32(4), s. 469–482.
- JONGMAN, A.J. (2000): *The World Conflict and Human Right Map 2000. The PIOOM Experience with Mapping Dimension od Contemporary Conflicts and Human Rights Violations* (<http://www.pcr.uu.se/conferenses/Euroconference/paperjongman.doc>).
- JONGMAN, A.J. (2001): Database Section – Dimension of Contemporary Conflicts and Human Rights Violations, *Terrorism and Political Violence* 13(2), s. 143–177.
- JUNG, D. (ed.) (2003): *Shadow Globalization, Ethnic Conflict and New Wars*. Routledge, London.
- KALDOR, M. (2001): *New Old Wars, Organized Violence in A Global Era*. Polity Press, Cambridge.
- KALYVAS, S.N. (2001): „New“ and „Old“ Civil Wars – A Valid Distiction? *World Politics* 54 (1), s. 99–108.
- KALYVAS, S.N. (2003): The Ontology of „Political Violence“: Action and Identity in Civil Wars. *Perspectives on Politics* 1, s. 475–494.
- KALYVAS, S.N. (2006): *The Logic of Violence in Civil War*. Cambridge University Press.
- KAPLAN, R.D. (2003): *Přicházející anarchie, Zborcení snů, svět po studené válce*. Pavel Mervart, Červený Kostelec.
- KATES, R.W. (1993): Ending Deaths from Famine – The Opportunity in Somalia. *The New England Journal of Medicine* 328, s. 1055–1057.
- KAUFMAN, S.J. (2006): Escaping Symbolic Politics: Trap Reconciliation Initiatives and Conflict Resolution in Ethnic Wars. *Journal of Peace Research* 43(2), s. 201–218.
- KEEGAN, J. (ed.) (1999): *The Book of War*. Viking Press, New York.
- KEEN, D. (1998): *The Economic Functions of Violence in Civil Wars*. Adelphi Paper 320, Oxford University Press/International Institute of Strategic Studies.
- KEEN, D. (2000): Incentives and Disincentives for Violence. In: M. Berdal, D. Malone (eds.) *Greed and Grievance, Economic Agendas in Civil Wars*, Lynne Rienner Publishers, s. 19–41.
- KEEN, D. (2005): Liberalization and Conflict. *International Political Science Review* 26(1), s. 73–89.
- KEENE, D. (1994): The Functions of Famine in Southwestern Sudan: Implications for Relief. In: J. Macrae, A. B. Zwi (eds.) *War & Hunger: Rethinking international responses to complex emergencies*. Zed Books, London, s. 111–124.
- KEGLEY, Ch.W., RAYMOND, G.A. (1992): Must We Fear a Post-Cold War Multipolar System? *The Journal of Conflict Resolution* 36(3), s. 573–585.
- KLARE, M.T. (2002): *Resource Wars. The New Landscape of Global Conflict*. Henry Holt & Company, New York.
- KLARE, M.T. (2004): *Blood and Oil: The Dangers and Consequences of America's Growing Dependency on Imported Petroleum (The American Empire Project)*. Metropolitan Books, New York.
- KUGLER, R. L. (1995): *Toward a Dangerous World, U.S. National Security Strategy for the Coming Turbulence*. RAND, National Defense Research Institute. (http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/2007/MR485.pdf)
- LACINA, B.A., GLEDITSCH, N.P. (2005): Monitoring Trends in Global Combat: A New Dataset of Battle Deaths. *European Journal of Population* 21(2–3), s. 145–165.

- LACINA, B., GLEDITSCH, N.P., RUSSETT, B. (2006): Declining Risk of Death in Battle, *International Studies Quarterly* 50, s. 673–680 (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/pdf/10.1111/j.1468-2478.2006.00419.x>).
- LAKE, D. (1992): Powerful Pacifists: Democratic States and War. *American Political Science Review* 86, s. 24–37.
- LE BILLON, P. (2001): The Political Ecology of War: Natural Resources and Armed Conflict. *Political Geography* 20, s. 561–584.
- LE BILLON, P. (2003): Buying Peace or Fuelling War: The Role of Corruption in Armed Conflicts, *Journal of International Development* 15, s. 413–426.
- LE BILLON, P. (2005): The Geography of „Resource Wars“. In: C. Flint (ed.): *The Geography of War and Peace*. Oxford University Press, s. 217–241.
- LEVY, J.S. (1983): Misperception and the Causes of War: Theoretical Linkages and Analytical Problems. *World Politics* 36(1), s. 76–99.
- LEVY, J. (1989): The Causes of War: A Review of Theories and Evidence. In: P. Tetlock, J. Huber, R. Jervis, P. Stern and C. Tilly (eds.) *Behavior, Society, and Nuclear War*, Vol. 1. Oxford University Press.
- LEVY, J.S. (1992): The Causes of War: Contending Theories. In: Ch. Kegley, E. Wittkopf (eds.) *The Global Agenda*. McGraw-Hill, New York, s. 59–69.
- LORENZ, K. (1993): *Základy etologie*. Academia, Praha.
- LUTTWAK, E. (1995): Toward Post-Heroic Warfare. *Foreign Affairs* 74(3).
- LUTTWAK, E. (1999): Give War a Chance. *Foreign Affairs* 78(4), s. 36–51.
- MACK, A. (ed.) (2005): *Human Security Report 2005*. Oxford University Press, New York.
- MAMADOUH, V. (2005): Geography and War, Geographers and Peace. In: C. Flint (ed.) *The Geography of War and Peace*. Oxford University Press, s. 26–60.
- MANDEL, E. (1986): *The Meaning of the Second World War*. Verso.
- MAREŠ, M. (2005): *Terorismus v ČR*. Centrum strategických studií, Brno.
- MARSHALL, M.G. (2006): *Global Conflict Trends*. Center for Systemic Peace. (<http://members.aol.com/cspmgm/conflict.htm>).
- MARSHALL, M.G., GURR, T.R. (2003): *Peace and Conflict 2003. A Global Survey of Armed Conflicts, Self-Determination Movements, and Democracy* (http://www.cidcm.umd.edu/peace_and_conflict.asp).
- MARSHALL, M.G., GURR, T.R. (2005): *Peace and Conflict 2005. A Global Survey of Armed Conflicts, Self-Determination Movements, and Democracy*.
- McCARTHY, J. (1997): The Globalization of Social Movement Theory. In *Transnational Social Movements and Global Politics*. Syracuse University, Syracuse.
- MCWORTHER, S. (2004): *Killing the Citizenry: Data on State Violence and Civilian Deaths* (<http://www.prio.no/cscw/pdf/micro/techniques/killing%20the%20citizenry.pdf>).
- MEARSHEIMER, J. (1990): Why We Will Soon Miss the Cold War? In: R. Betts (ed.) (2005) *Conflict after the Cold War*. Pearson Longman.
- MELVERN, L. (2000): *A People Betrayed: The Role of the West in Rwanda's Genocide*. Zed Books, London.
- MESSER, E., COHEN, M.J., MARCHIONE, T. (2001): Conflict: A Cause and Effect of Hunger. ECSP Report, Issue 7, s. 1–30.
- METZ, (2000): *Armed Conflict in the 21st Century: Information Revolution and Post-modern Warfare*. Strategic Studies Institute (<http://www.intellnet.org/documents/400/090/499.pdf>).
- MIDLARSKY, M.I. (1999): *The Evolution of Inequality: War, State Survival, and Democracy in Comparative Perspective*. Stanford University Press.
- MILLER, K. (2005): An Apology – It was 9,2 Million Dead in Africa in the Last 10 Years (<http://www.arcuk.org/pages/apology-9m-deaths.htm>).
- MODELSKI, G. (1999): From Leadership to Organization: The Evolution of Global Politics. In: V. Bornschier, Ch. Chase-Dunn (eds.): *The Future of Global Conflict*. Sage Publications, London.
- MODELSKI, G. (2005): Long-Term Trends in World Politics. *Journal of World-Systems Research* 11(2), s. 195–206.
- MØLLER, B. (1996) *Ethnic Conflict and Postmodern Warfare: What Is the Problem? What Could Be Done?* (<http://www.ciaonet.org/wps/mub01/>).

- MORGAN, P.M. (ed.) (2003): *Deterrence Now*. Cambridge University Press.
- MOYNIHAN, D.P. (1992): *On the Law of Nations*. Harvard University Press, Cambridge, Mass., London.
- MUELLER, J. (1989): *Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War*. Basic Books, New York (<http://psweb.sbs.ohio-state.edu/faculty/jmueller/links.htm>).
- MUELLER, J. (2004): *Remnants of War*. Cornell University Press, Ithaca.
- MÜNKLER, H. (2005): *The New Wars*. Polity Press, Cambridge.
- MURRAY, CH. J.L., KING, G., LOPEZ, A.D., TOMIJIMA, N., KRUG, E. (2002): *Armed Conflict as a Public Health Problem*. *British Medical Journal* 324, s. 346–349.
- NAFZIGER, W. E., AUVINEN, J. (2003): *Economic Development, Inequality, and War: The Sources of Humanitarian Emergencies*. Palgrave/Macmillan, Houndsmills, UK.
- NATHAN, L. (2005): *The Frightful Inadequacy of Most of the Statistics: A Critique of Collier and Hoeffler on Causes of Civil War*. *Crisis States Discussion Paper 1* (<http://www.crisisstates.com/download/dp/dp11.pdf>).
- NEUMAYR, A. (1995): *Dictators in the Mirror of Medicine: Napoleon, Hitler, Stalin*. Medi-Ed Press, Bloomington.
- NEWMAN, E. (2004): *The „New Wars“ Debate: A Historical Perspective is Needed*. *Security Dialogue* 35(2), s. 173–189.
- O'LOUGHLIN, J. (2005): *Political Geography of Conflict: Civil Wars in the Hegemonic Shadow*. In: C. Flint (ed.) *The Geography of War and Peace, From Death Camp to Diplomats*. Oxford University Press, s. 85–110.
- O'LOUGHLIN, J., VAN DER WUSTEN, H. (1993): *Political Geography of War and Peace*. In: Taylor, P. (ed.) *Political Geography of the Twentieth Century, A Global Analysis*. Belhaven Press, London.
- OSAMBA, J.O. (2001): *Violence and the Dynamics of Transition: State, Ethnicity and Governance in Kenya* (http://www.codesria.org/Links/Publications/ad_articles/osamba.pdf)
- OSINGA, F. (2006): *Science, Strategy and War: The Strategic Theory of John Boyd*. Routledge, Abingdon UK.
- Ó TUATHAIL, G., DALBY, S. (1998): *Re-Thinking Geopolitics: Towards a Critical Geopolitics*. Routledge, London, New York.
- PACKER, D. (2003): *Capitalism means War* (<http://www.isg-fi.org.uk/spip.php?article10>).
- PEARCE, J. (1998): *From civil war to civil society: has the end of the Cold War brought peace to Central America?* *International Affairs* 75 (3), s. 587–615.
- PETRAS, J. (2003): *The New Development Politics: The Age of Empire Building and New Social Movements*. Ashgate Publishing.
- PLATÓN (1997): *Zákony. Oikoymenh, Praha*.
- REAGAN, P.K., PASKEVICIUTE, A. (2003): *Women's Access to Politics and Peaceful States*. *Journal of Peace Research* 40(3), s. 287–302.
- RENNER, M. (1997): *Small Arms, Big Impact: The Next Challenge of Disarmament*. *Worldwatch Paper 137*, Worldwatch Institute.
- RENNER, M. (1999): *Ending Violent Conflict*. *Worldwatch Paper 146*, Worldwatch Institute (<http://www.worldwatch.org/node/844>).
- RENNER, M. (2002): *The Anatomy of Resource Wars*. *Worldwatch Paper 162*, Worldwatch Institute.
- RENO, W. (1995): *Corruption and State Politics in Sierra Leone*. Cambridge University Press, New York.
- RENO, W. (1998): *Warlord Politics and African States*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.
- RENO, W. (2000a): *Armed Rebellion in Collapsed States*. *Southeast Asian Studies* (<http://www.cseas.kyoto-u.ac.jp/seas/39/4/390408.pdf>).
- RENO, W. (2000b): *Shadow States and the Political Economy of Civil Wars*. In: M. Berdal, D. Malone (eds.) *Greed and Grievance, Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, s. 43–68.
- RESTREPO, J., SPAGAT, M., VARGAS, J. (2004): *The Severity of the Columbian Conflict: Cross-Country Datasets Versus New Micro Data*. *CEPR Discussion Paper No. 4571*. (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=601930)

- REYNAL-QUEROL, M. (2002): Ethnicity, Political Systems, and Civil Wars. *Journal of Conflict Resolution* 46(1), s. 29–54.
- RICHARDS, P. (ed.) (2005): *No Peace, No War: An Anthropology of Contemporary Armed Conflicts*. Ohio University Press, Athens.
- ROBEJŠEK, P. (2006): *Svět viděný z Řípu: zahraniční politika pro každého z nás*. Alfa Publishing, Praha.
- ROSS, M. L. (1999): The Political Economy of the Resource Curse. *World Politics* 51, s. 297–322.
- ROSS, M. L. (2003): Oil, Drugs, and Diamonds. In: K. Ballentineová, J. Sherman (eds.) *The Political Economy of Armed Conflict*, s. 47–70.
- ROSS, M.L. (2004): What Do We Know about Natural Resources and Civil War? *Journal of Peace Research* 41(3), s. 337–356.
- RUMMEL, R.J. (1975–79): *Understanding Conflict and War* (<http://www.hawaii.edu/powerkills/NOTE13.HTM>).
- RUMMEL, R.J. (1995): Democracy, Power, Genocide, and Mass Murder. *Journal of Conflict Resolution* 39(1), s. 3–26.
- RUMMEL, R.J. (1997): *Power Kills: Democracy as A Method of Nonviolence*. Transaction Publishers, New Brunswick, NJ. (<http://www.hawaii.edu/powerkills/NOTE6.HTM>).
- RUSSETT, B., LAYNE, Ch., SPIRO, D.E., DOYLE, M.W. (1995): Correspondence. *The Democratic Peace*. *International Security* 19(4), s.164–184.
- RUSSETT, B., ONEAL, J., COX, M. (2000): Clash of Civilizations, or Realism and Liberalism Déjà vu? Some Evidence. *Journal of Peace Research* 37(5), s. 583–608.
- SACHS, J., WARNER, A. (2001): The Curse of Natural Resources. *European Economic Review* 45, s. 827–838.
- SAMBANIS, N. (2001): Do Ethnic and Non-Ethnic Civil Wars have the Same Causes? A Theoretical and Empirical Inquiry (part 1). *Journal of Conflict Resolution*, 45(3), s. 259–82.
- SAMBANIS, N. (2003): Using Case Studies to Expand the Theory of Civil War. CPR Working Papers ([http://inweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/67ByDocName/UsingCaseStudiestoExpandtheTheoryofCivilWar/\\$FILE/WP+5+text.pdf](http://inweb18.worldbank.org/ESSD/sdvext.nsf/67ByDocName/UsingCaseStudiestoExpandtheTheoryofCivilWar/$FILE/WP+5+text.pdf)).
- SAMBANIS, N. (2004): What is Civil War? Conceptual and Empirical Complexities of an Operational Definition. *Journal of Conflict Resolution* 48(6), s. 814–858.
- SARKEES, M.R., WAYMAN, F., SINGER, D.J. (2003): Inter-State, Intra-State, and Extra-State Wars: A Comprehensive Look at their Distribution over Time 1816–1997. *International Studies Quarterly* 47, s. 49–70.
- SEN, A. (1992): *Inequality Reexamined*. Clarendon Press, Oxford.
- SHEARER, D. (2000): Aiding or Abetting? Humanitarian Aid and Its Economic Role in Civil War. In: M. Berdal, D. Malone (eds.) *Greed and Grievance, Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, s. 189–203.
- SHULTZ, R.H., DEW, A. (2006): *Insurgents, Terrorists, and Militias: The Warriors of Contemporary Combat*. Columbia University Press, New York.
- SCHRAEDER, P.J. (2002): *Exporting Democracy: Rhetoric vs. Reality*. Lynne Rienner Publishers, Boulder.
- SIMES, D. (2003): America's Imperial Dilemma. *Foreign Affairs* 82 (6), s. 91–102.
- SINGER, P.W. (2003): *Corporate Warriors, The Rise of the Privatized Military Industry*. Cornell University Press, New York.
- SIVARD, R.L. ed. (1996): *World Military and Social Expenditures*. World Priorities, Washington DC.
- SMALL, M., SINGER, D.J. (1982): *Resort to Arms: International and Civil War, 1816–1980*. Sage, Beverly Hills.
- SMITH, A.D. (2000): *The Nation in History*. University Press of New England, Hanover.
- SMITH, D. (1994): War, Peace, and Third World Development. International Peace Research Institute, Oslo (http://hdr.undp.org/docs/publications/ocational_papers/oc16.htm).
- SMITH, D. (1997): *The State of War and Peace Atlas*. International Peace Research Institute Oslo, Viking Adult.
- SMITH, D.L. (2007): *The Most Dangerous Animal: Human Nature and the Origins of War*. St. Martin's Press.

- SNOW, D.M. (1996): *Uncivil Wars: International Security and the New Internal Conflicts*. Lynne Rienner Publishers, Boulder.
- DE SOYSA, I. (2000): *The Resource Curse: Are Civil Wars Driven by Rapacity or Paucity?* In: M. Berdal, D. Malone (eds.): *Greed & Grievance: Economic Agendas in Civil Wars*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London, s. 113–135.
- DE SOYSA, I. (2002): *Paradise is a Bazaar? Greed, Creed and Governance in Civil War, 1989–99*. *Journal of Peace Research* 39(4), s. 395–416.
- DE SOYSA, I., NEUMAYER, E. (2004): *Natural Resources and Civil War: Another Look with New Data*. *Conflict Management and Peace Science* 19(1), s. 5–26.
- STEWART, F. (2001): *Horizontal Inequalities: A Neglected Dimension of Development*. CRISE Working Paper (<http://www.crise.ox.ac.uk/pubs/workingpaper1.pdf>).
- STEWART, F. et al. (2006): *Social Exclusion and Conflict: Analysis and Policy Implications*. CRISE Policy Papers (<http://www.crise.ox.ac.uk/SocialExclusionandConflict.pdf>).
- STRMISKA, M. (2001): *Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzního teroristického násilí v současných demokraciích*. Masarykova universita, Brno.
- SUGANAMI, H. (1997): *Stories of War Origins: A Narrativist Theory of the Causes of War*. *Review of International Studies* 23, s. 401–418.
- SULLIVAN, J.P., BUNKER, R.J. (2002): *Drug Cartels, Street Gangs, and Warlords*. In: R. Bunker (ed.), *Small Wars and Insurgencies* 13(2), s. 40–53.
- ŠEDIVÝ, J. (2000): *Válka: rámeček pro analýzu*. In: P. Jehlička, J. Tomeš, P. Daněk (eds.) *Stát, prostor, politika*. Přírodovědecká fakulta UK Praha, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha, s. 180–199.
- TAYLOR, P. (1993): *Political Geography. World-Economy, Nation-State and Locality*. Third ed. Longman, London.
- TESAŘ, F. (2007): *Etnické konflikty*. Portál, Praha.
- THAROOR, S. (1999): *The Future of Civil Conflict*. *World Policy Journal* 16(1), s. 1–11.
- THOMAS, C., WILKIN, P. (1999): *Globalization, Human Security, and the African Experience*. Lynne Rienner Publishers, Boulder & London.
- THUSSU, D.K., FREEDMAN, D. (2003): *War and the Media*. Sage Publications, London.
- TILLY, Ch. (2004): *Social Movements 1768–2004*. Paradigm Publishers, Boulder.
- TOFFLER, A., TOFFLEROVÁ, H. (2002): *Válka a antiválka, Jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu*. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha.
- TODD, E. (2007): *Po impériu, Esej o rozkladu amerického systému*. Computer Press.
- TOFT, M.D. (2003): *The Geography of Ethnic Violence: Identity, Interests, and the Indivisibility of Territory*. Princeton University Press.
- TØNNESSON, S. (2003): *A ‘Global Civil War’?* *Security Dialogue* 33(3).
- TUSICISNY, A. (2004): *Civilizational Conflicts: More Frequent, Longer, and Bloodier?* *Journal of Peace Research* 41(4), s. 485–498.
- URDAL, H. (2002): *The Devil in the Demographics: How Neo-Malthusian Population Pressure and Youth Bulges Influence the Risk of Domestic Armed Conflict*. MA thesis, University of Oslo, Department of Political Science, Oslo.
- VALENTINO, B. (2004): *Final Solutions: Mass Killing and Genocide in the Twentieth Century*. Cornell University Press, Ithaca.
- VALENTINO, B., HUTH, P., BALCH-LINDSAY, D. (2004): *„Draining the Sea“: Mass Killing and Guerilla Warfare*, *International Organization* 58, s. 375–407.
- VAN CREVELD, M. (1991): *The transformation of war*. Free Press, New York.
- VAN DER DENNEN, J. (1995): *The Origin of War* (<http://dissertations.ub.rug.nl/faculties/jur/1995/j.m.g.van.der.dennen/>).
- VAN EVERA, S. (1990–91): *Primed for Peace: Europe After the Cold War*. *International Security* 15, s. 7–57.
- VAN EVERA, S. (1999): *Causes of War: Power and the Roots of Conflict*. Cornell Univ.Press, Ithaca.
- WALTZ, K. (1991): *America as a Model for the World: A Foreign Policy Perspective*. *Political Science and Politics* 24, s. 667–70.
- ZINN, A. (2005): *Theory versus Reality: Civil War Onset and Avoidance in Nigeria Since 1960*. In: P. Collier, N. Sambanis (eds.) *Understanding Civil War. Vol. 1 Africa*. The World Bank.

Vybrané internetové zdroje

AKUF – Arbeitsgemeinschaft Kriegsursachenforschung

<http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/Ipw/Akuf/>

CASCON System for Analyzing International Conflict

<http://web.mit.edu/cascon/index.html>

CIDCM – Center for International Development Conflict Management

<http://www.cidcm.umd.edu/>

– Minority at Risk

<http://www.cidcm.umd.edu/mar/>

– Polity IV Project (<http://www.cidcm.umd.edu/projects/project.asp?id=18>)

Civil War Termination Data

<http://www.rci.rutgers.edu/~licklide/civilwardata.htm>

COW – Correlation of War

<http://www.correlatesofwar.org/>

Fearon – Ethnicity , Insurgency and Civil War

<http://www.stanford.edu/group/ethnic/>

Global Issues

<http://www.globalissues.org/>

Global Security – The World at War

<http://www.globalsecurity.org/>

HIK – Heidelberg Institute of International Conflict Research

<http://www.hiik.de/>

Human Rights Watch

<http://www.hrw.org/>

INSCR – Integrated Network for Societal Conflict Research

<http://www.systemicpeace.org/inscr/inscr.htm>

– Global Conflict Trends (<http://www.systemicpeace.org/conflict.htm>)

IISS – International Institute for Strategic Studies

<http://www.iiss.org/publications/armed-conflict-database/>

INCORE – International Conflict Research

<http://www.incore.ulst.ac.uk/services/cds/>

Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence (Marshall)

<http://members.aol.com/cspmgm/warlist.htm>

ONWAR

<http://www.onwar.com/aced/nation/>

PIOOM World Conflict Map 2001/2002

http://www.goalsforamericans.org/gallery/v/maps/atf_world_conf_map.pdf.html

PITF – Political Instability Task Force

<http://globalpolicy.gmu.edu/pitf/>

– **State Failure Project**

Project Ploughshares

<http://www.ploughshares.ca/>

– **Armed Conflicts reports**

<http://www.ploughshares.ca/content/ACR/ACR00/ACR00.html>

PRIO – Peace Research Institute Oslo

<http://www.prio.no/>

– **CSCW – Centre for the Study of Civil War**

http://www.prio.no/page/CSCW/PRIO_menu_buttons/9195/9220?PHPSESSID=c91af7b4332404f7c5296c9f82cb33c1

Small Arms Survey

<http://www.smallarmssurvey.org/>

SIPRI – Stocholm International Peace Research Institute

<http://www.sipri.org/>

UDPCR Uppsala Departement for Peace and Conflict Research:

<http://www.pcr.uu.se/>

UCDP – Uppsala Conflict Data Program

<http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/search.php>

United Nations Regional Center – Conflicts

www.unrec.org/eng/conflicts/

USIP – United States Institute for Peace

<http://www.usip.org/>

World Bank

<http://www.worldbank.org/research/conflict/papers/econagendas.pdf>).

Příloha 1 Seznam nezávislých proměnných

1) ekonomické proměnné

1. GDPER70 – hrubý domácí produkt na obyvatele ve směnných relacích v r. 1970
2. GDPER90 – hrubý domácí produkt na obyvatele ve směnných relacích v r. 1990
3. GDPER95 – hrubý domácí produkt na obyvatele ve směnných relacích v r. 1995
4. GDPERCH8090 – změna (přírůstek/úbytek) HDP na obyvatele za období 1980 až 1990
5. GDPERCH9000 – změna (přírůstek/úbytek) HDP na obyvatele za období 1990 až 2000
zdroj: UN <http://unstats.un.org/unsd/snaama/selectionbasicFast.asp>

6. GDPENN90 – hrubý domácí produkt podle koupěschopnosti v r. 1990;
7. GDPENN95 – hrubý domácí produkt podle koupěschopnosti v r. 1995;
zdroj: Heston, Alan, Robert Summers, and Bettina Aten. 2006. "Penn World Table Version 6.2." University of Pennsylvania, Center for International Comparisons of Production, Income and Prices, Philadelphia. [<http://pwt.econ.upenn.edu/>].

8. GDP70MAD – hrubý domácí produkt podle koupěschopnosti v r. 1970;
9. GDPPMAD90 – hrubý domácí produkt podle koupěschopnosti v r. 1990;
10. GDPPMAD95 – hrubý domácí produkt podle koupěschopnosti v r. 1995;
11. GDPMAD8595 – změna (přírůstek/úbytek) HDP na obyvatele za období 1985 až 1995 (v případě postkomunistických zemí za období 1990–2000);
zdroj: Angus Maddison, Groningen Growth and Development Centre and the Conference Board, Total Economy Database, January 2007 (<http://www.ggd.net>);

12. EXPRIM90 – podíl primárních surovin na hodnotě exportu na začátku 90. let;
13. EXPRIM98 – podíl primárních surovin na hodnotě exportu v r. 1998;
14. EXOIL – podíl surové ropy (a plynu) na hodnotě exportu v polovině 90. let;
15. EXMIN – podíl nerostných surovin na hodnotě exportu v polovině 90. let;
16. EXDIAGOLD – podíl diamantů, drahých kamenů a zlata na exportu v polovině 90. let;
17. EXAGR – podíl zemědělských produktů na exportu v polovině 90. let;
18. EXWOOD – podíl surového a jednoduše zpracovaného dřeva na hodnotě exportu v polovině 90. let.
zdroje: International Trade Center, UNCTAD/WTO (<http://www.intracen.org/menus/countries.htm>).

19. INEQGINI – míra nerovnosti (Giniho koeficient);
20. INEQ10 – míra nerovnosti (% příjmů připadající na 10 % nejbohatších obyvatel);
21. INEQ10REL – poměr příjmů 10 % nejbohatších ku 10 % nejchudších;
22. INEQ20REL – poměr příjmů 20 % nejbohatších ku 20 % nejchudších;
23. UN2US – míra chudoby, podíl obyvatel žijících z méně než 2 dolarů denně
zdroj: Human Development Report, Indicators (<http://hdrstats.undp.org/indicators/>)

24. FOOD8091 – průměrný přírůstek/úbytek produkce potravin v letech 1980 až 1991;
25. FOOD9196 – průměrný přírůstek/úbytek produkce potravin v letech 1991 až 1996;
zdroje: FAO (<http://www.fao.org/es/ess/faostat/foodsecurity/>);

2) kulturní proměnné

26. ELFR61 – index etnoligvistické frakcionalizace v r. 1961;
27. ELFR85 – index etnoligvistické frakcionalizace v r. 1985;
zdroj: Roeder (<http://weber.ucsd.edu/~proeder/elf.htm>)
28. ETFRAL – ukazatel (index) etnické frakcionalizace;
zdroj: Alesina, Devleeschauwer, Easterly, Kurlat, Wacziarg: Fractionalization. Journal of Economic Growth 8 s. 155–194 (většina údajů na bázi Encyclopedia Britannica);
29. ETNDIVERF – index etnické diversity (Fearon);
zdroj: Ethnic and Cultural Diversity by Country, Journal of Economic Growth, Vol 8, Num 2, June 2003;
30. ETNOLOG – index heterogenity (Piaseckého index sociálněkulturní heterogenity)
data na bázi jazykové struktury;
zdroj: Ethnologue Atlas (http://www.ethnologue.com/14/country_index.asp)
v případě zemí jako je Rusko, resp. nástupnických republik SSSR a Jugoslávie jsou uváděna data z příslušného sčítání (1989, resp. 1991), tedy za etnika nikoli za jazyky;
31. LANGFRAL – ukazatel jazykové frakcionalizace (zdroj: Alesina et al.);
32. LANGFRANM – ukazatel etnické/jazykové heterogenity (Piaseckého index sociálněkulturní heterogenity);
zdroj: Narody mira (vydání 1991), údaje o jazykové struktuře z roku 1985;
33. LANGNUM – počet všech jazyků, kterými se hovoří v dané zemi;
zdroj: Ethnologue Atlas (http://www.ethnologue.com/14/country_index.asp)
34. LANGRATE – ukazatel etnické polarizace: poměr počtu obyvatel majoritního a minoritního (druhého nejrozšířenějšího) jazyka;
35. INDRELT – ukazatel náboženské frakcionalizace (Piaseckého index sociálněkulturní heterogenity);
zdroj: <http://www.thearda.com/>
36. RELAL – ukazatel (index) náboženské frakcionalizace (zdroj: Alesina et al.);
37. MUSLIM – podíl obyvatel muslimského vyznání (přičemž byly vyloučeny země, kde muslimové – vesměs přistěhovalci – tvoří méně než 2 % populace);
38. MUSRAT – poměr podílu muslimů a obyvatel/věřících druhého nejvýznamnějšího náboženského vyznání;
zdroj: <http://www.thearda.com/>

3) politické proměnné

39. FH8089 – ukazatel demokracie: průměrná hodnota míry svobody (průměr hodnoty politických práv a občanských svobod v období 1980 až 1989);
40. FH9099 – ukazatel demokracie: průměrná hodnota míry svobody (průměr hodnoty politických práv a občanských svobod v období 1980 až 1989);
41. FHDIF8099 – změna míry demokracie (přírůstek/úbytek) za období 1980 až 2000;
42. FHFLUK90 – fluktuace míry demokracie v 90. letech.

zdroj: Freedom House (<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=1>)

43. KOLOKUP – souhrnný ukazatel pro kolonizaci, okupaci a dělení země; reflektuje skutečnost, zda země byla ještě po 2. světové válce kolonií (1–2 body), a zda kolonizace skončila "národně osvobozenou" válkou (3 body); dále zda byla vojensky okupována (3 body v případě války), nebo postižená nějakou formou vojenské invaze (1–2 body), a zda byla mocensko-politicky administrativně rozdělena (1 bod) či v jejím rámci některé územní entity usilují násilně (ozbrojenými aktivitami) o separaci (2 body);

44. KORUP00 – index vnímání korupce (Corruption Perception Index);

zdroje: Transparency International (<http://www.transparency.org/>);

http://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_Perceptions_Index

45. LAWAVG9600 – index vlády práva (rule of law index), průměr za období 1996–2000;

46. LAWCH9600 – změna indexu vlády práva v letech 1996 až 2000;

zdroj World Bank (<http://www.worldbank.org/wbi/governance/pubs/govmatters3.html>).

47. PEACEIND – index míru (Global Peace Index); představuje nový syntetický ukazatel (údaje pro období 2004–06), který agreguje charakteristiky jako např. výdaje na zbrojení, vztahy k sousedům nebo stav dodržování lidských práv;

hodnoty pro Sovětský svaz a bývalou Jugoslávii (pro období jejich zániku) odhadnuty;

zdroj: Vision of Humanity (<http://www.visionofhumanity.com/rankings/>)

48. POLFLUK8899 – ukazatel politické stability: fluktuace míry demokracie v období 1988 až 1999;

zdroj: Polity IV Project (<http://www.cidcm.umd.edu/projects/project.asp?id=18>).

49. PREWC – ukazatel historického dědictví postižení válkami a ozbrojenými konflikty: na základě počtu a významu válek a ozbrojených konfliktů za období 1960–1989, resp.

předcházejících současnému konfliktu (suma hodnot/bodů podle významu ozbrojeného konfliktu: např. válka – 3 body, národně osvobozený boj podle rozsahu 2–3 body);

50. SFI – ukazatel (ne)funkčnosti státu (State Failure Index – index selhání státu), údaje za období 2005–06;

zdroje: <http://globalpolicy.gmu.edu/pitf/>; <http://www.fundforpeace.org/web/index.php>

4) geografické a geopolitické proměnné

51. AGRPDEN90 – hustota zemědělské populace na ha orné půdy (včetně trvalých kultur) na začátku 90. let (průměr 1990–92);

52. ARHAP93 – orná půda (v ha) na pracovníka v zemědělství v r. 1993;

53. FAOFOR – podíl lesů (lesního krytu) na ploše země;

54. HUSAR93 – hustota zalidnění na ha orné půdy v r. 1993;

55. CHAGPH – změna hustoty zemědělské populace na ha orné půdy za období 1990–92 až 1969–81;

56. CHUS0093 – změna hustoty zalidnění na ha orné půdy v období 1993 až 2000;

57. LANDTOT – celková rozloha země;

zdroje: FAO, <http://faostat.fao.org/default.aspx>

<http://faostat.fao.org/site/377/default.aspx>

58. URB90 – míra urbanizace v r. 1990;
zdroje: <http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2>

59. AIR00 – ukazatel hierarchie: absolutní hodnota obratu mezinárodní letecké přepravy cestujících (suma obratu za relevantní letiště všech zemí);

60. AIREL00 – ukazatel hierarchie: na počet obyvatel relativizovaná hodnota obratu zahraničních návštěvníků letišť;

zdroje: <http://www.azworldairports.com/azworld/index.cfm>

http://www.airportsinternational.co.uk/api_data.asp

http://en.wikipedia.org/wiki/World's_busiest_airports_by_passenger_traffic

61. DISTOT – ukazatel polohy v rámci světa: průměrná vzdálenost země (hlavního města) od světových jader (Brusel, New York, Tokio);

62. DISTSHORT – ukazatel polohy v rámci světa: nejkratší vzdálenost k jednomu ze světových jader (Brusel, New York, Tokio);

zdroje: <http://www.geobytes.com/citydistancetool.htm>

<http://www.mapcrow.info/>

www.convertunits.com/distance/

63. HIERARKT – ukazatel postavení hierarchie země v rámci světového geoeconomického systému na základě hierarchie (globálních) měst vycházející ze studie Knoxe a Taylora; některé hodnoty byly (vzhledem ke změnám) korigovány, zejména v případě čínských měst (zvýšení hodnoty); doplněna byla další ekonomicky významná miliónová města (ohodnocena 0,5 až 1 bodem).

zdroj: Knox, Taylor (http://en.wikipedia.org/wiki/Global_city)

<http://www.lboro.ac.uk/gawc/couro2.html>

64. MILEXP8994 – podíl zbrojních výdajů na HDP: průměrná hodnota za období 1989 až 1994 (v případě postkomunistických zemí vesměs 1992/93 až 1998);

65. MILEXP9599 – podíl zbrojních výdajů na HDP: průměrná hodnota za období 1995 až 1999;

66. MILEXCH – změna (přírůstek/úbytek) výdajů na zbrojení ve srovnání uvedených období;
zdroje: Military Balance, SIPRI Yearbook,

The 28th edition of "World Military Expenditures and Arms Transfers"

(<http://www.fas.org/man/docs/wmeat98/index.html>);

67. NEIBAC90 – ukazatel geopolitické polohy v užším geografickém slova smyslu: součet počtu sousedních zemí postižených konflikty (v 90. letech) s rozlišením jejich významu/rozsahu (válka za 1 bod, ostatní ozbrojené konflikty 0,5 bodu);

5) demografické proměnné

68. POP90 – absolutní počet obyvatel v r. 1990;

69. CHPOP7090 – přírůstek počtu obyvatel mezi lety 1970 a 1990;

zdroje: www.un.org/popin/data.html

<http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=1>

pro výpočty historických a regionálně relevantních hodnot

www.populstat.info/populhome.html

70. FERT90 – ukazatel úhrnné plodnosti v r. 1990, resp. na začátku 90. let;
 71. POP15 – podíl obyvatel mladších 15 let v r. 1990;
 72. MORT590 – úmrtnost dětí mladších 5 let v r. 1990;
 73. LET90 – naděje dožití při narození celkem v r. 1990, resp. na začátku 90. let;
 zdroje: OSN, Population Division (<http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2>).

6) další ukazatele vyspělosti – proměnné

vzdělanosti:

74. EDUEXP90 – podíl výdajů na vzdělávání na HDP v r. 1990;
 75. EDUEXP95 – podíl výdajů na vzdělávání na HDP v r. 1995;
 76. EDUIND95 – index vzdělanosti v r. 1995;
 77. EDUEXCH9095 – změna výdajů na vzdělávání v období 1990 až 1995;
 78. LITER90 – podíl gramotných obyvatel (starších 15 let) v r. 1990;
 79. SECSER90 – podíl studujících střední školu z celkového počtu obyvatel školního věku v r. 1990 (secondary school enrollment ratio);
 80. TERSER90 – podíl studujících vysokou školu z celkového počtu obyvatel školního věku v r. 1990 (tertiary school enrollment ratio);
 zdroje: UNESCO (<http://stats.uis.unesco.org/unesco>)
 World Bank
 (<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/EXTDATAS/TATISTICS/EXTEDSTATS>);

ostatní:

81. HDI75 – index lidského rozvoje v r. 1975 (hodnoty pro tehdy neexistující země odhadnuty);
 82. HDI90 – index lidského rozvoje v r. 1990;
 83. HDI95 – index lidského rozvoje v r. 1995;
 zdroj: Human Development Report (<http://hdrstats.undp.org/indicators/>);
84. PODV95 – podíl podvyživených obyvatel v r. 1995;
 85. PAVED – podíl silnic s tvrdým (zpevněným) povrchem;
 86. PHON90 – míra telefonizace;
 zdroje: CIA World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)
 Human Development Report (<http://hdrstats.undp.org/indicators/>)
http://earthtrends.wri.org/searchable_db/index.php?action=select_variable&theme=4
87. HOMICIDE – ukazatel míry vražd (počet vražd na 100 000 obyvatel);
 zdroje: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_homicide_rate
 UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2007. The Ninth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of the Criminal Justice Systems.

Pozn. V případě některých, zejména zaostalých nebo rozvrácených zemí (bez statistických údajů) byly hodnoty odhadnuty – na bázi hodnot sousedních, kulturně či sociálně ekonomicky podobných zemí.

Příloha 2 Přehledy ozbrojených konfliktů podle vybraných datasetů

AKUF 1945–2006

země	lokality	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Afghánistán		263	1978	2001	495 000	2 000 000
Afghánistán	Uzurgan, Kandahar	62	2001	2006	3 500	50 000
Alžírsko	sever	179	1992	2006	44 200	200 000
Angola	střed, jihovýchod	330	1975	2002	157 225	1 500 000
Angola	Cabinda	85	1991	1994	250	2 000
Angola	Cabinda	60	2002	2006	360	360
Argentina	BA, Tucumán	115	1968	1977	2 984	3 500
Ázerbajdžán	Náhorní Karabach	51,5	1990	1994	9 800	40 000
Bangladéš		9	1971	1971	315 000	3 000 000
Bangladéš	Chittagong Hill Tracts	245	1973	1993	1 253	55 000
Barma/Myanmar	Karen, Kayah, Shan, Kachin, Arakan, Mon	255	1948	2006	17 000	130 000
Barma/Myanmar		707	1948	1989	45 500	142 000
Bolívie		76	1946	1952	1 500	4 000
Bosna a Hercegovina	Sarajevo, střed, enklávy	44	1992	1995	40 413	250 000
Brunej	Seria	5	1962	1962	30	100
Burundi		13,5	1972	1973	3 000	250 000
Burundi		170	1993	2006	6 760	300 000
Čad	sever, střed, jih	357	1966	1996	34 500	230 000
Čad	jih, východ	120	1996	2006	1 400	5 000
Čad	východ	12	2006	2006	700	2 000
Čína	Mandžusko, Shandong, Jianguo, Hebei	49	1946	1950	1 000 000	3 000 000
Čína	Tibet	55	1954	1959	71 000	432 700
Dominikánská republika		4	1965	1965	1 000	4 027
DR Congo / Zaire	Katanga	30	1960	1963	14 000	200 000
DR Congo / Zaire	South Kasai, Kinshasa	12	1960	1961		
DR Congo / Zaire	východ, Kwilu, Kisangani	30	1964	1966	10 000	30 000
DR Congo / Zaire	Katanga	2	1964	1966		
DR Congo / Zaire	Katanga (Shaba)	4	1967	1967	778	2 000
DR Congo / Zaire	Shaba (Kolwezi)	14	1977	1978	855	4 000
DR Congo / Zaire		7	1996	1997	4 000	222 000
DR Congo / Zaire	Kivu	108	1997	2007		
DR Congo / Zaire	východ	30	1998	2001	145 000	4 700 000
DR Congo / Zaire	Ituri (SV)	45	2002	2005		
DR Congo / Zaire	východ, Kivu	20	2005	2007		
Džibutsko		38	1991	1994	290	740
Egypt	Káhira, Luxor	66	1992	1998	955	2 000
Etiopie	sever (Eritrea)	352	1961	1991	65 000	546 000
Etiopie	Ogaden	16	1963	1964	700	2 000
Etiopie	Tigray	196	1974	1991	20 000	20 000
Etiopie	Ogaden	120	1975	1984	25 000	109 000
Etiopie	Oromo	210	1976	1993	2 500	5 000
Etiopie	Gambella	25	2003	2004	600	2 000
Filipíny	SZ Luzon	105	1946	1954	9 000	11 273
Filipíny	Mindanao	443	1970	2006	35 000	150 000
Filipíny	Luzon	444	1970	2006	25 000	75 000
Gruzie	Jižní Osetie	19	1990	1992	150	950
Gruzie		27,5	1991	1993	216	291
Gruzie	Abcházie	28	1992	1994	2 500	33 000
Gruzie	Gali	0,2	1998	1998	150	550
Gruzie	Jižní Osetie	2	2004	2004	30	100
Guatemala		0,5	1954	1954	48	200
Guatemala	El Petén, Escuintla	80	1962	1968	1 200	15 000
Guatemala	El Chiqué,	204	1980	1996	42 275	200 000
Guinea	Macenta, Massadou	7,5	2000	2001	630	1 500
Guinea		11	1998	1999	1 700	4 000
Haiti		12	1993	1994	280	5 000
Haiti		20	2004	2005	129	271
Chorvatsko	Slavonie, Srbská Krajina	50	1991	1995	2 000	9 000

AKUF pokračování

země	lokality	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Indie	Kašmír	14	1947	1949	3 000	3 000
Indie	Hajdarábád	0,2	1948	1948	6 360	40 000
Indie	Nágsko	128	1954	1964	1 560	2 053
Indie	Kašmír	1,5	1965	1965	11 065	20 000
Indie	Mizorám	173	1966	1980	999	1 500
Indie	Nágsko	82	1969	1975	250	250
Indie	Pandžáb	137	1982	1993	15 886	21 400
Indie	Assám	197	1990	2006	840	8 000
Indie	Kašmír	204	1990	2006	26 500	80 000
Indie	Bodoland (Arunáčalpradéš, Assám)	108	1997	2006	658	2 000
Indie	Ándhrpradéš, Bihár, Čhattisgarh, Džarchand	108	1997	2006	3 000	10 000
Indie	Tripura	96	1999	2006	636	3 000
Indonésie	jižní Moluky	5	1950	1950	5 000	5 000
Indonésie	záp. Jáva, Sumatra, Sulawesi	40	1958	1961	6 000	33 444
Indonésie	Západní Irian	348	1965	1993	8 500	150 000
Indonésie	Východní Timor	230,5	1975	1994	17 500	300 000
Indonésie	Aceh	42	1990	1993	1 800	20 000
Indonésie	Aceh	80	1999	2005	3 542	70 000
Irák	Mosul	2	1945	1945	1 000	1 000
Irák	Kurdistán	58	1961	1966	12 000	105 000
Irák	Kurdistán	14	1969	1970	2 000	2 000
Irák	Kurdistán	294	1974	1998	36 000	600 000
Irák	jih	48	1991	1995	10 250	70 000
Irák	Baghdád, Falluja, Anbar	44	1998/2003	2006	30 000	150 000
Írán	Mahábád	1	1947	1947	50	2 000
Írán	Kurdistán	114	1979	1988	9 800	182 000
Írán	Teheran, Ilam, Kermanshah	20	2000	2001	25	100
Jemen	Severní Jemen	2,3	1948	1948	1 500	14 000
Jemen	Severní Jemen	30	1962	1969	600	3 150
Jemen	Jižní Jemen (sever)	1	1968	1968	4 000	5 000
Jemen	sever, hranice jih,	85	1978	1982	70 000	150 000
Jemen	Jižní Jemen	55	1986	1986	300	2 200
Jemen	Jižní Jemen	5,5	1994	1994	1 000	1 000
Jemen	sever	0,5	2004	2006	4 250	13 000
Jihoafrická rep.	Soweto, Pretoria, Natal	220	1976	1994	14 000	21 000
Jordánsko	Karameh, Amman, Hama	10	1970	1971	2 000	40 000
Jugoslávie/Chorvatsko	Slavonie, Srbská Krajina	9	1991	1995	9 050	25 000
Jugoslávie/Kosovo	Kosovo	15	1998	1999	2 500	15 000
Jugoslávie/Slovinsko		0,2	1991	1991	63	63
Kambodža		87	1968	1975	156 000	717 000
Kambodža		275	1975	1998	32 500	2 300 000
Keňa		47	1963	1967	4 200	6 000
Kolumbie	Boyaca, Antioquia, Cundinamarca	95,5	1949	1957	134 820	300 000
Kolumbie	střed a JV (Cauca, Caqueta)	511	1964	2006	19 764	200 000
Kolumbie	Bogota, Medellín, Cauca	193,5	1974	1990		
Kolumbie	střední Magdalena	503,5	1965	2006		
Kongo	Brazzaville, Pool	29	1997	1999	6 000	15 000
Kongo		52	2002	2006	116	116
Kostarika		9	1948	1948	2 000	2 000
Kostarika		0,3	1955	1955	50	100
Kuba	SV	25	1956	1959	900	20 000
Kuba	JV, střed	0,15	1961	1961	279	5 115
Kuba	Zátoka svíní	0,15	1961	1961	279	5 115

AKUF pokračování

země	lokality	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Kypr	Nicosia	7,5	1963	1964	60	576
Kyrgystán	Batken (Fergana)	12,5	1999	2000	86	150
Laos		23,5	1959	1961	3 000	5 000
Laos	Planina džbánů	120	1963	1973	18 500	350 000
Laos	sever, SV (Xieng Khouang - Phou Bia)	55	1975	1979	20 000	184 000
Laos	sever, SV, Hmongové	30	1990	1992	1 000	54 000
Laos	sever (Xieng Khouang), Vientiane	10	2000	2000	100	100
Laos	sever, SV	26	2003	2005	179	3 000
Lesotho		0,7	1998	1998	114	114
Libanon		5	1958	1958	1 300	3 000
Libanon		187,5	1975	1990	60 000	162 000
Libanon	jižní Libanon	124	1990	2000	1 500	1 500
Libérie	východ, Freetown	80	1989	1996	8 600	220 000
Libérie		36	2000	2003	2 067	10 000
Madagaskar	Tamatave, Antananarivo	6	2002	2002	70	70
Maďarsko	Budapešť	0,5	1956	1956	3 171	3 222
Makedonie	SZ, západ	7	2001	2003	145	145
Malajsko/Malajsie	pevninská část	145	1948	1960	8 600	12 500
Mali		68,5	1990	1996	50	700
Mexiko	Chiapas	14	1994	1995	74	1 000
Mexiko	Chiapas, Oaxaca	2	1996	2000	28	40
Moldavsko	Podněsterská rep.	5	1992	1992	500	1 000
Mosambik		213	1974	1992	109 750	1 000 000
Namíbie		267,5	1966	1988	12 000	20 000
Namíbie	Capriví strip	1	1999	1999	15	15
Nepál	Terai	2	1950	1951	6 000	15 000
Nepál		1	1962	1962	114	250
Nepál		94	1999	2006	10 770	15 000
Niger	Air, Azawad	53	1990	1994	400	2 000
Niger	Toubou	50	1994	1998	28	160
Niger	střed, sever	4	1964	1964	4 000	4 000
Nigérie	Biafra	30	1967	1970	75 000	2 000 000
Nigérie	Kano	0,3	1980	1980	4 177	4 177
Nigérie	delta (Bayelsa - Yenagoa, Odi)	12	1999	2000	300	4 000
Nigérie	sever (Kano, Kaduna), střed (Plateau -Jos)	40	1999	2002	2 000	60 000
Nigérie	Plateau, Tarawa,	30	2000	2002	1 000	3 000
Nigérie	delta Nigeru (Warri, Port Harcourt)	48	2003	2006	72	1 200
Nigérie	sever (Kano) a střed (Yelwa)	32	2004	2006	52	2 000
Nikaragua		21	1977	1979	10 000	30 000
Nikaragua	pohraničí s Hondurasem	128	1981	1990	10 000	57 000
Omán		28	1957	1959	300	300
Omán	Dhofar	124	1965	1975	500	2 500
Pákistan	Balúčistán	52	1973	1977	8 600	10 000
Pákistan	Sindh. Karáči	109	1986	1995	1 200	3 000
Pákistan	Karáči, a sever	132	1995	2006	325	5 000
Papua - Nová Guinea	Bougainville	108,5	1989	1998	323	20 000
Paraguay		5,5	1947	1947	1 000	28 000
Peru	střed (Concepción, Junín)	6,5	1965	1966	138	8 000
Peru		208	1980	1997	22 000	77 552
Peru	povodí Huallaga, Lima	79	1987	1994		
Pobřeží Slonoviny	střed, západ	51	2002	2006	1 265	3 000
Rumunsko		0,3	1989	1989	750	6 000

AKUF pokračování

země	lokality	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Rusko	Sev. Osetie x Ingušsko	0,5	1992	1992	400	2 200
Rusko	Čečensko	20	1994	1996	45 500	114 000
Rusko	Čečensko	90	1999	2006	33 800	75 300
Rwanda		35	1963	1966	20 000	105 000
Rwanda		46	1990	1994	6 250	937 000
Rwanda		68	1997	2002	2 884	12 859
Řecko	sever, střed (Pindos), záp. Makedonie	39	1946	1949	44 000	160 000
Salvádor		132,5	1981	1992	55 000	80 000
Senegal	Casamance	200	1990	2006	1 180	5 000
Sierra Leone		130	1991	2002	13 000	200 000
Somálsko	střed, Baidoa, sever, JZ	223	1988	2006	64 700	550 000
Spoj. Arabské Emiráty	Severní Irsko	184,5	1969	1994	3 194	3 552
Srí Lanka		2	1971	1971	1 260	10 000
Srí Lanka	Illám, SV	222,5	1983	2002	40 000	100 000
Středoafriická rep.	hl. město	14,5	1996	1997	59	60
Středoafriická rep.	sever	50	2002	2006	155	500
Súdán	jižní Súdán	198	1955	1972	20 000	750 000
Súdán	jižní Súdán	231	1983	2002	56 230	2 000 000
Súdán	Dárfúr	46	2003	2006	5 500	450 000
Surinam	střed	35,5	1986	1989	300	500
Sýrie	Hama	1	1982	1982	5 450	25 550
Šalamounovy o.	Guadalcanal	22	1998	2000	100	200
Španělsko	Asturias, Cantabria, Galicia, Extremadura, La Mancha, Teruel, Sierra Nevada	70	1945	1950	2 400	40 000
Španělsko	Baskicko, Madrid aj.	138	1968	1979	245	900
Tádžikistán	Dušanbe a Pamír	75	1992	1998	21 000	52 000
Thajsko	pohraničí	184,5	1965	1980	2 967	6 203
Thajsko	jižní Thajsko	36	2004	2006	655	2 500
Turecko	Kurdistán	208,5	1984	2001	20 000	55 000
Turecko	Kurdistán	31	2004	2006	300	2 000
Uganda		135	1981	1992	108 000	520 000
Uganda	sever	139	1995	2006	6 290	100 000
Venezuela		58	1963	1967	400	800
Vietnam	jižní Vietnam	220	1957	1975	162 890	400 000
Vietnam	hory jižního Vietnamu	336,5	1964	1992	10 000	250 000
Zambie	SZ (Lunga NP)	82	1976	1982	500	500
Zimbabwe	sever, SZ	164	1966	1979	8 600	30 000
Zimbabwe	Ndebele (Matabeleland), Midlands	64	1983	1988	5 000	30 000

délka v měsících

COW 1945–1997

země	souperici ci strany	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Afgánistán	Afghanistan vs. Mujahedin	5083	1978	1992	516 000	516 000
Alžírsko	Algeria vs. Former Rebel Leaders	172	1962	1963	150 000	150 000
Angola	Angola vs. UNITA of 1975	5681	1975	1991	100 000	100 000
Angola	Angola vs. UNITA of 1992	756	1992	1994	43 000	43 000
Argentina	Argentina vs. Army	97	1955	1955	900	900
Ázerbájdžán	Azerbaijan vs. Nagorno-Karabakh	946	1991	1994	10 600	20 000
Bolívie	Bolivia vs. Leftists	3	1952	1952	450	1 500
Bosna a Hercegovina	Bosnia/Herzegovina vs. Serbs	1359	1992	1995	55 000	55 000
Burundi	Burundi vs. Hutu of 1972	26	1972	1972	1 000	5 000
Burundi	Burundi vs. Hutu of 1988	5	1988	1988	2 000	2 000
Burundi	Burundi vs. Tutsi Supremacists	39	1991	1991	550	1 000
Burundi	Burundi vs. Hutu of 1993	1532	1993	1997*	1 300	1 600
Čad	Chad vs. Frolinat of 1966	1689	1966	1971	3 500	3 500
Čad	Chad vs. Frolinat of 1980	3061	1980	1988	24 500	24 500
Čína	China vs. Communists of 1946	1499	1946	1950	1 209 900	1 245 000
Čína	China vs. Tibetans	1117	1956	1959	71 000	71 000
Čína	China vs. Red Guard	596	1967	1968	50 000	50 000
Dominikánská rep.	Dominican Republic vs. Leftists	130	1965	1965	2 526	4 027
Etiopie	Ethiopia vs. Eritrean Rebels	6357	1974	1991	150 000	350 000
Etiopie	Ethiopia vs. Somali Rebels	2376	1976	1977	24 250	40 000
Etiopie	Ethiopia vs. Tigrean Liberation Front	4818	1978	1991	16 000	16 000
Filipíny	Philippines vs. Huks	670	1950	1952	9 000	9 000
Filipíny	Philippines vs. Moros	3000	1972	1980	19 000	60 000
Filipíny	Philippines vs. NPA	7397	1972	1992	23 150	23 150
Gruzie	Georgia vs. Gamsakurdia & Abkhaz	872	1991	1994	4 366	4 441
Guatemala	Guatemala vs. Conservatives	23	1954	1954	48	48
Guatemala	Guatemala vs. Indians	2112	1966	1972	6 650	6 650
Guatemala	Guatemala vs. Leftists of 1970	305	1970	1971	1 600	1 600
Guatemala	Guatemala vs. Leftists of 1978	2225	1978	1984	24 800	24 800
Chile	Chile vs. Pinochet Led Rebels	5	1973	1973	2 095	2 095
Indie	India vs. Sikhs & Kashmiros	4745	1985	1997*	31 624	36 607
Indonésie	Indonesia vs. Moluccans	157	1950	1950	5 000	5 000
Indonésie	Indonesia vs. Darul Islam	65	1953	1953	521	1 000
Indonésie	Indonesia vs. Leftists	1478	1956	1960	33 444	33 444
Irák	Iraq vs. Shammar Tribe & Pro-Western Officers	5	1959	1959	500	5 000
Irák	Iraq vs. Kurds of 1961	798	1961	1963	33 000	33 000
Irák	Iraq vs. Kurds of 1974	382	1974	1975	12 250	20 250
Irák	Iraq vs. Kurds & Shiites	3287	1985	1993	29 386	60 236
Irák	Iraq vs. KDP Kurds	8	1996	1996	1 500	1 500
Írán	Iran vs. Anti-Shah Coalition	485	1978	1979	4 650	4 650
Írán	Iran vs. Mujaheddin	332	1981	1982	2 000	4 500
Jemen	Yemen Arab Republic vs. Yahya Family	33	1948	1948	4 000	4 000
Jemen	Yemen Arab Republic vs. Royalists	2485	1962	1969	10 000	101 000
Jemen	Yemen PR vs. Leftist Factions	17	1986	1986	10 000	13 000
Jemen	Yemen vs. South Yemen	137	1994	1994	4 000	7 000
Jordánsko	Jordan vs. Palestinians	8	1970	1970	3 440	3 440
Jugoslávie	Yugoslavia/Serbia vs. Croats	248	1991	1992	9 150	9 150
Kambodža	Cambodia vs. Khmer Rouge of 1970	1822	1970	1975	185 000	300 000
Kambodža	Cambodia vs. Khmer Rouge of 1978	4686	1978	1991	59 350	200 000
Kambodža	Cambodia vs. Khmer Rouge of 1993	1615	1993	1997	250	10 715

délka ve dnech

* konflikty pokračující i po roce 1997

COW pokračování

země	souperici strany	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Kolumbie	Colombia vs. Conservatives	369	1948	1949	549	1 400
Kolumbie	Colombia vs. Liberals of 1949	4856	1949	1962	134 820	134 820
Kongo	Congo vs. Denis Sassou Nguemo	133	1997	1997	7 000	10 000
Kostarika	Costa Rica vs. National Union Party	37	1948	1948	2 000	2 000
Kuba	Cuba vs. Castroites	202	1958	1959	5 000	5 000
Laos	Laos vs. Pathet Lao of 1960	639	1960	1962	3 000	5 000
Laos	Laos vs. Pathet Lao of 1963	3591	1963	1973	18 500	18 500
Libanon	Lebanon vs. Leftists of 1958	130	1958	1958	1 000	1 400
Libanon	Lebanon vs. Leftists of 1975	5663	1975	1990	142 765	142 765
Libérie	Liberia vs. Anti-Doe Rebels	363	1989	1990	10 000	10 000
Libérie	Liberia vs. NPFL & ULIMO	1039	1992	1995	13 000	13 000
Libérie	Liberia vs. National Patriotic Forces	138	1996	1996	500	3 000
Mosambik	Mozambique vs. Renamo	4733	1979	1992	113 250	177 800
Myanmar/Barma	Burma vs. Karens	1050	1948	1951	10 255	10 255
Myanmar/Barma	Burma vs. Ethnic Rebels	4679	1968	1980	24 500	24 500
Myanmar/Barma	Burma vs. Kachin Rebels	4359	1983	1995	13 633	13 633
Nigérie	Nigeria vs. Biafrans	922	1967	1970	75 000	75 000
Nigérie	Nigeria vs. Muslim Fundamentalists of 1980	15	1980	1981	1 050	7 000
Nigérie	Nigeria vs. Muslim Fundamentalists of 1984	32	1984	1984	1 000	1 000
Nikaragua	Nicaragua vs. Sandinistas	291	1978	1979	10 000	25 000
Nikaragua	Nicaragua vs. Contras	2955	1982	1990	30 100	30 100
Pákistan	Pakistan vs. Bengalis	253	1971	1971	50 000	50 000
Pákistan	Pakistan vs. Baluchi Rebels	1651	1973	1977	8 600	9 000
Pákistan	Pakistan vs. Mohajir	423	1994	1995	2 925	2 925
Paraguay	Paraguay vs. Leftists	167	1947	1947	4 000	4 000
Peru	Peru vs. Shining Path	5051	1982	1995	30 493	30 493
Rumunsko	Romania vs. Anti-Ceausescu Rebels	2	1989	1989	909	909
Rusko	Russia vs. Chechens	507	1994	1996	45 500	45 500
Rwanda	Rwanda vs. Watusi	84	1963	1964	2 500	2 500
Rwanda	Rwanda vs. Tutsi	1040	1990	1993	4 600	4 600
Rwanda	Rwanda vs. Patriotic Front	104	1994	1994	900	900
Řecko	Greece vs. Communists	1139	1944	1945	154 000	154 000
Salvador	El Salvador vs. Salvadorean Democratic Front	4599	1979	1992	55 050	55 200
Sierra Leone	Sierra Leone vs. RUF	1859	1991	1996	3 497	3 497
Somálsko	Somalia vs. Clan Factions	5725	1982	1997	67 350	67 350
Srí Lanka	Sri Lanka vs. Janatha Vimukthi-JVP	41	1971	1971	1 260	2 000
Srí Lanka	Sri Lanka vs. Tamils	5270	1983	1997*	42 475	42 475
Srí Lanka	Sri Lanka vs. JVP	853	1987	1989	5 100	5 400
Súdán	Sudan vs. Anya Nya	3073	1963	1972	10 000	55 000
Súdán	Sudan vs. SPLA-Garang Faction	5156	1983	1997*	47 000	47 000
Tádžikistán	Tajikistan vs. Popular Democratic Army	1884	1992	1997	31 600	51 600
Tchaj-wan	China vs. Taiwanese	22	1947	1947	540	1 000
Thajsko	Thailand vs. Communists	1400	1970	1973	1 700	2 840
Turecko	Turkey vs. Kurds	2365	1991	1997*	30 300	30 300
Uganda	Uganda vs. Buganda Tribe	10	1966	1966	2 000	2 900
Uganda	Uganda vs. National Resistance Army	2756	1980	1988	105 000	105 000
Uganda	Uganda vs. Lords Resistance Army	1057	1996	1997*	750	750
Vietnam	Republic of Vietnam vs. NLF	1864	1960	1965	164 730	164 730
Zaire	Zaire vs. Katanga & Leftists	1886	1960	1965	30 748	31 348
Zaire	Zaire vs. Rebels	8	1993	1993	300	1 000
Zaire	Zaire vs. Kabila-ADFL	222	1996	1997	4 000	4 000
Zimbabwe	Zimbabwe vs. Patriotic Front	2557	1972	1979	27 000	27 000

délka ve dnech

* konflikty pokračující i po roce 1997

Fearon 1945–1999

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Afghánistán	Mujahideen	15	1978	1992	511 000	511 000
Afghánistán	v. Taliban	8	1992	1999*	40 000	40 000
Alžírsko	Kabylie	2	1962	1963	150 000	150 000
Alžírsko	FIS	8	1992	1999*	39 000	85 600
Angola	UNITA	25	1975	1999*	154 750	154 798
Angola	FLEC (Cabinda)	8	1992	1999*	400	1 000
Argentina	Mil. coup	1	1955	1955	900	900
Argentina	ERP/Montoneros	5	1973	1977	2 984	2 984
Ázerbajdžán	Nagorno-Karabagh	3	1992	1994	9 800	19 200
Bangladéš	Chittagong Hills/Shanti Bahini	22	1976	1997	3 625	3 625
Bolívie	MNR	1	1952	1952	450	1 500
Bosna a Hercegovina	Rep. Srpska/Croats	4	1992	1995	55 000	55 000
Burundi	Hutu uprising	1	1972	1972	1 000	5 000
Burundi	Org. massacres on both sides	1	1988	1988	2 000	2 000
Burundi	Hutu groups v. govt	7	1993	1999*	2 900	3 200
Čad	FROLINAT, various ...	35	1965	1999*	34 975	35 122
Čad	Deaths inc. in conflict with FROLINAT	5	1994	1998		
Čína	PLA	5	1946	1950	1 209 900	1 245 000
Čína	Tibet	2	1950	1951	2 000	5 000
Čína	Tibet	4	1956	1959	71 000	71 000
Čína	Xinjiang	9	1991	1999*	158	1 000
Dominikánská rep.	Mil. coup	1	1965	1965	2 526	4 027
DR Kongo/Zaire	Katanga, Kasai, CNL	6	1960	1965	30 748	31 348
DR Kongo/Zaire	FLNC	2	1977	1978	919	1 593
DR Kongo/Zaire	AFDL (Kabila)	2	1996	1997	4 000	4 000
DR Kongo/Zaire	RCD, etc v. govt	2	1998	1999*	96 066	96 066
Džibutsko	FRUD	2	1993	1994	100	400
Etiopie	Eritrea, Tigray, etc.	19	1974	1992	164 100	365 000
Etiopie	ALF, ARDUF (Afars)	3	1997	1999*	665	815
Filipíny	Huks	7	1946	1952	9 000	9 000
Filipíny	MNLF, MILF	33	1968	1999*	35 447	97 652
Filipíny	NPA	23	1972	1994	24 300	24 300
Gruzie	Abkhazia	3	1992	1994	3 200	3 200
Guatemala	URNG, various	29	1968	1996	46 300	46 300
Guinea	Mil. faction	3	1992	1994	1 700	4 000
Haiti	Mil. coup	5	1991	1995	250	346
Chorvatsko	Krajina	4	1992	1995	1 050	1 050
Indie	N.East rebels	48	1952	1999*	6 038	7 827
Indie	Sikhs	12	1982	1993	18 875	18 875
Indie	Kashmir	11	1989	1999*	13 310	18 960
Indonésie	Rep. S. Moluccas	1	1950	1950	5 000	5 000
Indonésie	Darul Islam	1	1953	1953	521	1 000
Indonésie	Darul Islam, PRRI, Permesta	3	1958	1960	33 444	33 444
Indonésie	OPM (West Papua)	35	1965	1999*	3 125	9 423
Indonésie	E. Timor	25	1975	1999	17 493	61 170
Indonésie	GAM (Aceh)	9	1991	1999*	1 750	5 000
Irák	Shammar	1	1959	1959	500	5 000
Irák	KDP, PUK (Kurds)	14	1961	1974	62 300	70 450
Írán	Khomeini	2	1978	1979	3 650	3 800
Írán	KDPI (Kurds)	15	1979	1993	4 815	32 622
Jemen	Opp. coalition	1	1948	1948	4 000	4 000
Jemen	Royalists	8	1962	1969	10 000	101 000
Jemen	Faction of Socialist Party	2	1986	1987	10 000	13 000
Jemen	South Yemen	1	1994	1994	4 000	7 000
Jihoafriická rep.	ANC, PAC, Azapo	12	1983	1994	18 900	18 900
Jordánsko	Fedeyeen/Syria v. govt	1	1970	1970	3 440	3 440
Jugoslávie	Croatia/Krajina	1	1991	1991	9 050	9 050
Kambodža	FUNK	6	1970	1975	182 100	297 100
Kambodža	Khmer Rouge, FUNCINPEC, etc	15	1978	1992	59 550	202 142
Kolumbie	La Violencia	15	1948	1962	135 369	136 220
Kolumbie	FARC, ELN, etc	37	1963	1999*	19 764	19 764

Fearon pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Konžská rep.	Factional fighting	2	1998	1999	2 500	2 500
Korea (Jižní)	v. Rhee	2	1949	1950	14 860	14 860
Kostarika	NLA	1	1948	1948	2 000	2 000
Kuba	Castro	2	1958	1959	5 000	5 000
Kypr	Cypriots, Turkey	1	1974	1974	5 000	5 800
Laos	Pathet Lao	14	1960	1973	21 500	23 500
Libanon	Nasserites v. Chamoun	1	1958	1958	1 000	1 400
Libanon	various militias	16	1975	1990	144 000	144 000
Libérie	NPFL (Taylor), INPFL (Johnson)	8	1989	1996	23 500	26 000
Mali	Tuaregs	6	1989	1994	300	696
Maroko	Polisario	14	1975	1988	12 600	12 600
Moldavsko	Dniestr Rep.	1	1992	1992	500	800
Mosambik	RENAMO	20	1976	1995	113 250	177 872
Myanmar/Barma	CPB, Karens, etc.	52	1948	1999*	73 588	73 588
Nepál	CPN-M/UPF (Maoists)	3	1997	1999*	700	700
Niger	Biafra	4	1967	1970	75 000	75 000
Nikaragua	FSLN	2	1978	1979	10 000	25 000
Nikaragua	Contras	8	1981	1988	29 900	29 900
Pákistan	Bangladesh	1	1971	1971	61 223	61 223
Pákistan	Baluchistan	5	1973	1977	9 000	8 600
Pákistan	MQM:Sindhis v. Mohajirs	7	1993	1999	4 955	4 955
Papua-Nová Guinea	BRA (Bougainville)	11	1988	1998	377	407
Paraguay	Febreristas, Libs, Comms	1	1947	1947	4 000	4 000
Peru	Sendero Luminoso	15	1981	1995	30 305	30 305
Rusko	Chechnya	3	1994	1996	45 500	45 500
Rusko	Chechnya II	1	1999	1999*	10 583	23 083
Rwanda	Post-rev strife	4	1962	1965	2 500	2 500
Rwanda	RPF, genocide	10	1990	1999*	7 450	13 048
Řecko	DSE	5	1945	1949	154 000	154 000
Salvádor	FMLN	14	1979	1992	55 000	55 000
Senegal	MFDC (Casamance)	11	1989	1999*	1 360	1 660
Sierra Leone	RUF, AFRC, etc.	9	1991	1999*	12 597	12 597
Somálsko	SSDF, SNM (Isaaqs)	11	1981	1991	55 000	55 000
Somálsko	post-Barre war	9	1991	1999*	12 800	12 800
Spoj. Království	IRA	31	1969	1999	3 488	3 488
Srí Lanka	JVP	1	1971	1971	1 260	2 000
Srí Lanka	LTTE, etc.	17	1983	1999*	49 975	49 975
Srí Lanka	JVP II	3	1987	1989	5 100	5 400
SSSR	Ukraine/UPA	5	1946	1950	17 669	17 969
SSSR	Latvia/LTS(p)A etc	3	1946	1947	735	735
SSSR	Estonia/Forest Brothers	4	1946	1948	667	667
SSSR	Lithuania/BDPS	4	1946	1948	8 620	8 620
Středoafriká rep.	Factional fighting	2	1996	1997	196	1 000
Súdán	Anya Nya	10	1963	1972	10 000	55 000
Súdán	SPLA, etc.	17	1983	1999*	50 500	50 500
Tádžikistán	UTO	6	1992	1997	31 600	51 600
Turecko	Militia-ized party politics	4	1977	1980	4 872	4 872
Turecko	PKK	16	1984	1999	35 095	35 095
Uganda	NRA, etc.	7	1981	1987	104 800	104 800
Uganda	LRA, West Nile, etc.	7	1993	1999*	2 550	2 550
Vietnam	NLF	16	1960	1975	2 097 705	2 097 705
Zimbabwe	ZANU, ZAPU	8	1972	1979	27 000	27 000
Zimbabwe	Ndebele guer's	5	1983	1987	2 685	2 685

délka v letech

* konflikty pokračující i po roce 1999

KOSIMO 1945–1999

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Afghánistán	Afghanistan I (civil war I)	19,5	1978	1979	5 000	5 000
Afghánistán	Afghanistan II (Soviet intervention)	110	1979	1988	450 000	1 200 000
Afghánistán	Afghanistan IV (civil war III)	24	1992	1993	4 000	4 000
Afghánistán	Afghanistan V (civil war IV)	92	1993	1999	6 000	6 000
Afghánistán	Afghanistan III (civil war II)	40	1988/89	1991/92	20 000	55 000
Alžírsko	Algeria (October-uprisings)	2	1988	1989	159	600
Alžírsko	Algeria (Islamists vs. secularists I)	30	1989	1992	10	30
Alžírsko	Algeria (Islamists vs. secularists II)	96	1992	1999	30 000	100 000
Angola	Angola (civil war II)	197	1976	1991	150 000	150 000
Angola	Angola (secession Cabinda)	90	1991	1999	250	2 000
Angola	Angola (civil war III)	28	1992	1994	150 000	500 000
Angola	Angola (civil war)	36	1997	1999	0	0
Argentina	Argentina (Montoneros)	100	1969	1977	10 000	10 000
Ázerbajdžán	Azerbaijan (Nagorny-Karabach II)	40	1991	1994	15 000	15 000
Bangladéš	Bangladesh (Chakma, Marma)	150	1975	1987	100 000	200 000
Bolívie	Bolivia (teachers' strike)	60	1946	1952	2 000	3 500
Bolívie	Bolivia (Che Guevara 23.3.67-10.10.67)	6,5	1967	1967	25	200
Bosna a Hercegovina	BiH (Moslems-Serbs)	43	1992	1995	100 000	200 000
Bosna a Hercegovina	BiH (Moslems-Croats)	25	1992	1994	0	0
Bosna a Hercegovina	BiH (Serbs-Croats)	30	1992	1994		
Bosna a Hercegovina	BiH (Moslems-Moslems (Bihac))	22	1993	1994	0	0
Brunej	Brunei (uproar)	5	1962	1962	25	100
Burundi	Burundi I (genocide)	13,5	1972	1973	100 000	200 000
Burundi	Burundi II (Hutu)	10	1988	1988	5 000	50 000
Burundi	Burundi III (civil war)	74	1993	1999	100 000	100 000
Čad	Chad I	118	1966	1975	0	0
Čad	Chad II	50	1975	1979	0	0
Čad	Chad III	12	1980	1980	0	0
Čad	Chad IV	24	1982	1983	0	0
Čad	Chad V	84	1983	1990	28 000	75 000
Čad	Chad VI	108	1991	1999	8 000	10 000
Čad	Chad (autonomy Southern provinces)	90	1992	1999	500	500
Čína	China (civil war)	48	1945	1949	1 000 000	2 000 000
Čína	China (Tibet I)	0,5	1950	1951	1 000	2 000
Čína	China (Tibet II)	12	1954	1959	65 000	65 000
Čína	China (Tibet III)	70	1959	1965	100 000	400 000
Čína	China (cultural revolution)	60	1969	1969/75	400 000	1 500 000
Čína	China (Tibet IV)	145	1987	1999	14	100
Čína	China (student-uprisings)	0,1	1989	1989	700	700
Čína	Liberation of Turkestan mov. (Uygurs)	30	1997	1999	100	300
ČSSR	CSSR (Prague spring)	1	1968	1968	50	1 000
Dominikánská rep.	Dominican Republic I	30	1959	1962	25	100
Dominikánská rep.	Dominican Republic II (intervention)	0,15	1965	1965	3 000	10 000
DR Kongo/Zaire	Zaire (Katanga-secession (Shaba))	35	1960	1963	608	1 000
DR Kongo/Zaire	Zaire (civil war)	18	1964	1965	20 000	100 000
DR Kongo/Zaire	Zaire (Stanleyville-hostages)	4	1964	1964	1 000	1 000
DR Kongo/Zaire	Zaire (Katanga-mercenaries)	5	1966	1967	778	2 000
DR Kongo/Zaire	Zaire (Shaba III)	11	1977	1978	700	700
DR Kongo/Zaire	CongoDR/Zaire (regime-crisis)	40	1991	1999	500	10 000
Konžská rep.	Congo (regime crisis)	10	1993	1995	2 000	2 000
DR Kongo/Zaire	CongoDR/Zaire (AFDL-Kabila)	10	1996	1998	2 500	4 000
Konžská rep.	Congo (Brazzaville, regime crisis)	5	1997	1997	10 000	10 000
DR Kongo/Zaire	CongoDR/Zaire (Kabila)-RCD	22	1998	1999	145 000	3 500 000
Džibutsko	Djibouti (Afar-Issas II)	37	1991	1994	1 000	5 000
Egypt	Egypt (Islamists vs. government)	135	1988	1999	500	2000
Etiopie	Ethiopia (Somalis)	12	1960	1961	500	1 000
Etiopie	Ethiopia/Eritrea II (decl. independence)	72	1961	1967	0	0
Etiopie	Ethiopia/Eritrea III (civil war)	292,5	1967	1993	36 000	2 000 000
Etiopie	Ethiopia (red terror)	50	1974	1978	100 000	200 000
Etiopie	Ethiopia (Tigray)	206	1974	1991	25 000	25 000
Etiopie	Ethiopia (Oromo)	170	1977	1991	1 500	3 000
Etiopie	Ethiopia (Ogaden, WSLF)	130	1978	1988	1 400	1 400
Etiopie	Ethiopia (Oromo II)	108	1991	1999	500	2 000
Etiopie	Ethiopia (Ogaden II)	65	1994	1999	200	1 000

KOSIMO pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Filipíny	Philippines (Luzon, HUK)	105	1945	1954	9 000	9 000
Filipíny	Philippines (uproar by National Front)	375	1968	1999	10 000	12 000
Filipíny	Philippines (Moros in Mindanao and Sulu)	240	1970	1999	100 000	150 000
Filipíny	Philippines (Aquino-Marcos)	20	1984	1986	500	500
Ghana	Ghana (Konkomba x Nanumba)	15	1994	1999	2 000	5 000
Gruzie	Georgia (Abchasia)	16	1989	1999	15 000	20 000
Gruzie	Georgia (Gamsachurdia)	27	1989	1999	125	275
Gruzie	Georgia (Southossetia)	10	1989	1999	950	950
Guatemala	Guatemala I (intervention)	0,3	1954	1954	25	230
Guatemala	Guatemala II	156	1960	1972	20 000	50 000
Guatemala	Guatemala III	204	1980	1999	46 000	72 000
Guinea	Guinea-Bissau (civil war)	11	1998	1999	1 500	2 000
Haiti	Haiti II (exiled people)	1	1959	1959	1	25
Haiti	Haiti III (intervention August 1963)	0,1	1963	1963	20	20
Haiti	Haiti V (military gov. vs. President Aristide)	20	1991	1994	2 000	3 000
Chorvatsko	Croatia (occupation East Slavonia)	26	1991	1995	10 000	15 000
Chorvatsko	Reconquest of Krajina/West Slavonia)	3	1995	1995	2 110	2 150
Indie	India II (partition)	15	1947	1948	500 000	800 000
Indie	India IV (Kashmir I)	16	1947	1949	1 500	10 000
Indie	India V (Hyderabad)	12	1948	1948	2 000	10 000
Indie	India VIII (Kashmir II)	180	1949	1964	2 000	10 000
Indie	India X (Nagas)	180	1950	1964	300	1 000
Indie	India XIII (Mizo)	50	1964	1972	25	100
Indie	India XVI (Kashmir IV)	60	1965	1970	6 800	6 800
Indie	India XVIII (Khalistan/Punjab)	138	1981	1999	10 000	18 000
Indie	India XIX (Assam I)	12	1983	1984	2 000	2 000
Indie	India XX (Ayodhya)	190	1984	1999	1 200	2 500
Indie	India XXI (Assam II, Bodoland)	145	1987	1999	34	34
Indie	India XXII (Kashmir V)	134	1988	1999	15 000	20 000
Indonésie	Indonesia	70	1947	1991	4 000	4 000
Indonésie	Indonesia (South-Moluccas)	5	1950	1965	5 000	10 000
Indonésie	Indonesia (uproar in southern Sulawesi)	40	1950	1965	100	500
Indonésie	Indonesia (Ulama-movement in Aceh I)	95	1953	1961	520	1 000
Indonésie	separation attempt PRRI-rebels in Sumatra	40	1955	1958	33443	33443
Indonésie	Indonesia (West Irian II)	80	1960	1969	100	1 000
Indonésie	Indonesia (West Irian III)	168	1969	1982	50 000	100 000
Indonésie	Indonesia (East-Timor (civil war I))	6	1974	1975	2 000	2 000
Indonésie	Indonesia (East-Timor III)	300	1975	1999	100 000	250 000
Indonésie	Indonesia (West Irian IV)	204	1982	1999		
Indonésie	Indonesia (GAM-movement in Aceh II)	120	1990	1999	2 000	20 000
Indonésie	Indonesia	20	1997	1999	1 000	2 000
Irák	Iraq (Mossul-revolt)	9	1958	1959	2 000	2 000
Irák	Iraq (Curds I)	115	1961	1970	25 500	50 000
Irák	Iraq (Curds II)	24	1974	1975	2 000	20 000
Irák	Iraq (Curds III)	115	1979	1986/88	182 000	200 000
Irák	Iraq (shiits II)	150	1979	1991	5	100
Irák	Iraq (Curds IV)	105	1991	1999	500	2 000
Irák	Iraq (shiits III)	105	1991	1999	10 000	30 000
Irák	Iraq (Curds-Curds)	80	1993	1999	200	1 000
Írán	Iran (Curds I)	10	1945	1946	25	100
Írán	Iran (Azerbaijan)	2	1945	1946	25	100
Írán	oil-nationalization, change of government	25	1951	1953		200
Írán	Iran (islamic revolution I)	12	1978	1979	0	4 000
Írán	Iran (Curds II)	120	1979	1988	1 000	1 000
Írán	Iran (islamic revolution II)	35	1979	1981	4 000	20 000
Írán	Iran (islamic revolution III)	35	1981	1983	0	0
Írán	Iran (opposition)	80	1992	1998	5 000	20 000

KOSIMO pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Izrael	Israel II (Palestine-war)	12	1948	1949	8 000	20 000
Izrael	Israel V (Intifada)	70	1987	1993	1 300	1 700
Jemen	Yemen AR (civil war I)	0,5	1948	1948	4 000	4 000
Jemen	Yemen AR (civil war II)	80	1962	1968	100 000	100 000
Jemen	Yemen PR (Aden-civil war)	0,4	1986	1986	10 000	13 000
Jemen	Yemen (unification) II	40	1991	1999	200	200
Jemen	Yemen (70-days-war)	2,5	1994	1994	10 000	15 000
Jihoafrická rep.	South Africa (Sharpeville)	0,1	1960	1960	74	74
Jihoafrická rep.	South Africa (ANC, PAC)	220	1976	1994	15 000	15 000
Jihoafrická rep.	South Africa (ANC-Inkatha)	50	1990	1994	12 000	12 000
Jordánsko	Jordan (Black September)	10	1970	1971	2 000	2 440
Jugoslávie	Serbia: Kosovo & Metohija	15	1997	1999	2 200	2 200
Kambodža	Cambodia II	60,5	1970	1975	150 000	1 000 000
Kambodža	Cambodia	155	1978	1991	25 000	150 000
Kambodža	Cambodia	95	1991	1999	1 100	20 000
Keňa	Kenya (Shifra-attack)	40	1965	1967	2 000	5 000
Keňa	Kenya (Rift-Valley)	55	1991	1995	1 500	1 500
Kolumbie	Columbia (Violencia I)	68,5	1948	1953	80 000	300 000
Kolumbie	Columbia (Violencia II)	40	1954	1957	0	0
Kolumbie	Columbia (Guerilla I)	55	1958	1962	0	0
Kolumbie	Columbia (Guerilla II)	105	1964	1972	500	1 500
Kolumbie	Columbia (Guerilla III)	84	1978	1984	2 000	4 000
Kolumbie	Columbia (Guerilla IV)	180	1985	1999	27 000	100 000
Kolumbie	Columbia (drug kartell)	125	1989	1999	3 000	3 000
Komory	Comoros (Secession Anjouan, Moheli)	0,1	1995	1995	0	0
Komory	Comoros (Secession Anjouan, Moheli)	3	1997	1997	10	100
Korea	Korea II (Korean War)	36	1950	1953	1 500 000	2 000 000
Korea (Jižní)	Korea I	30	1947	1950	15 000	31250
Kostarika	Costa Rica (exiled people)	1	1948	1949	1	25
Kostarika	Costa Rica (opposition)	9	1948	1948	2 000	2 000
Kuba	Cuba (revolution)	35	1956	1959	2 000	5 000
Kuba	Cuba (bay of pigs)	0,1	1961	1961	100	1 000
Kypr	Cyprus II (civil war)	7,5	1963	1964	100	1 000
Kypr	Cyprus IV (Turkey invasion)	1	1974	1974	1 500	5 000
Laos	Laos II (civil war)	150	1963	1975	70 000	100 000
Lesotho	Lesotho (RSA Intervention)	0,7	1998	1999	68	68
Libanon	Lebanon (1st civil war)	5,5	1958	1958	1 000	2 000
Libanon	Lebanon I	0,1	1975	1975	80	80
Libanon	Lebanon II	1	1975	1976	1 000	1 000
Libanon	Lebanon III	7	1976	1976	2 000	2 000
Libanon	Lebanon IV	36	1976	1979	1 500	1 500
Libanon	Lebanon V	36	1979	1982	1 500	1 500
Libanon	Lebanon VI	24	1982	1984	2 500	2 500
Libanon	Lebanon VII	55	1984	1989	60 000	98 000
Libanon	Lebanon (Shiit militia)	15	1988	1990	1 200	1 200
Libanon	Lebanon VIII	15	1989	1990	1 500	1 500
Libanon	Lebanon IX (FATAH-militia)	90	1990	1997	0	0
Libérie	Liberia (civil war)	67,5	1989	1995	150 000	200 000
Maďarsko	Hungary (revolt)	0,6	1956	1957	10 000	32 000
Malajsko/Malajsie	Malaysia (Sarawak/Sabah)	43	1963	1966	740	1 000
Mali	Mali (Tuareg I)	5	1961	1964	0	0
Mali	Mali (Tuareg III)	10	1990	1999	200	2 000
Mexiko	Mexico (Chiapas)	3,5	1994	1999	150	550
Mosambik	Mozambic (civil war; RENAMO)*	189	1978	1994	100 000	400 000
Myanmar/Barma	Burma/Myanmar (minorities)	620	1948	1999	40 000	60 000
Myanmar/Barma	Burma/Myanmar (democratization)	124	1988	1999	3 000	5 000
Namíbie	Namibia (Caprivi)	1	1971	1971	10	25
Nepál	Nepal II	20	1959	1961	1	25
Nepál	Nepal III	2	1960	1960	25	100
Nepál	Nepal IV	145	1987	1999	8 000	8 000

KOSIMO pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Niger	Niger (Tuareg II)	30	1990	1995	1 000	1 500
Nigérie	Nigeria (Biafra-secession)	30	1967	1970	1 000 000	2 000 000
Nigérie	Nigeria (Ogoni)	70	1993	1999	1 800	2 000
Nikaragua	Nicaragua (exiled people)	0,1	1959	1959	25	100
Nikaragua	Nicaragua I (revolution)	20	1977	1979	10 000	40 000
Nikaragua	Nicaragua II (Contras)	95	1981	1990	20 000	40 000
Nikaragua	Nicaragua III (Recontras)	40	1990	1994	1	100
Omán	Oman (Imam-Sultan-conflict)	30	1954	1971	100	1 000
Omán	Oman (Dhofar-uproar)	190	1963	1979	1 000	2 000
Pákistan	Pakistan (Bangladesh II)	8,5	1971	1971	300 000	300 000
Pákistan	Pakistan (Belushistan)	42	1973	1976	500	500
Pákistan	Pakistan (civil war in Karachi)	50	1977	1999	2 000	5 000
Panama	Panama (revolutionaries)	0,1	1959	1959	1	100
Panama	power struggle and US-intervention	2	1989	1990	75	542
Papua-Nová Guinea	Papua-New Guinea (Bougainville II)	73	1988	1999	1 000	5 000
Paraguay	Paraguay (coup d'état)	5,5	1947	1947	28 000	28 000
Paraguay	Paraguay (Argentine support for rebels)	35	1958	1961	25	100
Peru	Peru (APRA-uproar 3.10.48)	0,5	1948	1948	0	0
Peru	Peru (Guerilla)	6	1965	1966	500	500
Peru	Peru (Illuminated path II)	192	1980	1996	20 000	30 000
Peru	Peru (MRTA, Tupac-Amaru II)	2	1996	1997	17	17
Peru	Peru (Illuminated path II)	35	1997	1999	215	585
Polsko	Poland (Octoberuprisings)	0,1	1956	1956	53	53
Rumunsko	Romania (revolt)	0,1	1989	1991	193	750
Rusko	Russia (Czechnia)	110	1991	1999	72 000	72 000
Rusko	Russia (attempt of coup d'état)	0,1	1992	1993	150	150
Rwanda	Rwanda (Bugesera-invasion)	10	1963	1964	14 000	14 000
Rwanda	Rwanda-Burundi (Tutsi-Terror)	10	1966	1967	100	20 000
Rwanda	Rwanda (civil war)	45,5	1990	1994	500 000	1 000 000
Rwanda	Rwanda (Hutu-refugees)	70	1994	1999	2 000	200 000
Řecko	Greece (civil war II)	44	1946	1949	44 000	160 000
Salvádor	El Salvador (civil war)	132	1981	1992	30 000	65 000
Saúdská Arábie	Saudi Arabia (occupation of mosque)	0,033	1979	1979	400	400
Senegal	Senegal (Casamance)	215	1982	1999	1 000	1 500
Sierra Leone	Sierra Leone (civil war)	105	1991	1999	50 000	50 000
Somálsko	Somalia (civil war I)	30	1988	1991	15 000	50 000
Somálsko	Somalia (civil war II)	108	1991	1999	300 000	300 000
Somálsko	Somalia (Somaliland/secession)	105	1991	1999	100	1 000
Srí Lanka	Sri Lanka (Ceylon) (Tamils I)	20	1956	1958	500	500
Srí Lanka	Sri Lanka (Ceylon) (uproar)	2	1971	1971	1 200	2 000
Srí Lanka	Sri Lanka (Tamils II)	41	1983	1987	1 000	25 000
Srí Lanka	Sri Lanka (Tamils III)	108	1987	1995	30 000	100 000
Srí Lanka	Sri Lanka (Tamils IV)	48	1995	1999	1 000	5 000
SSSR	USSR (Nagorno-Karabakh I)	26	1987	1991	800	800
SSSR	USSR (Uzbekistan)	0,1	1989	1989	103	103
SSSR	USSR (attempt of coup d'état)	0,1	1991	1991	3	20

KOSIMO pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Středoafriická rep.	Central Africa Rep. (unrest)	25	1997	1999	200	500
Súdán	Sudan (autonomy for Southern region)	90	1955	1963	0	0
Súdán	Sudan (civil war I)	110	1963	1972	100 000	500 000
Súdán	Sudan (civil war II)	68	1983	1988	1 000 000	1 300 000
Súdán	Sudan (civil war III)	132	1989	1999	0	0
Súdán	Sudan (SPLA-split-up)	40	1991	1994	5 000	5 000
Surinam	Surinam I (jungle-war)	30	1986	1992	100	300
Surinam	Surinam II (Toekayana)	60	1994	1999	200	500
Sýrie	Syria (february-uproar in Hama)	1	1982	1982	20 000	20 000
Španělsko	Spain (Guerilla)	70	1945	1950	2 500	6 000
Španělsko	Spain (Basque autonomy)	380	1960	1999	500	500
Tádžikistán	Tajikistan (civil war II)	5	1992	1992	20 000	20 000
Tádžikistán	Tajikistan (civil war III)	70	1992	1999	20 000	100 000
Taiwan	Taiwan (China-Nationalchina)	3	1947	1947	4 000	4 000
Tanzanie	Tanzania/Zanzibar (massacre)	0,3	1963	1964	4 000	4 000
Thajsko	Thailand (communism)	300	1965	1980	5 000	5 000
Thajsko	Thailand (democratization)	10	1991	1992	49	200
Togo	Togo (regime crisis)	1	1991	1994	1 000	2 000
Tunisko	Tunisia (uprisings)	0,1	1978	1978	51	51
Tunisko	Tunisia (Gafsa)	0,5	1980	1987	42	42
Turecko	Turkey (Curds I)	64,5	1984	1989	1 000	1 000
Turecko	Turkey (Curds II)	120	1989	1999	5 250	9 440
Uganda	Uganda (Obote)	70	1981	1986	90	90
Uruguay	Uruguay (Tupamaros)	95	1964	1972	53	6 000
Uzbekistán	Uzbekistan (student-uprisings)	0,1	1992	1992	20	
Vanuatu	Vanuatu (attempt of secession)	0,5	1980	1980	2	2
Velká Británie	UK (Northern Ireland)	252	1968	1999	2 700	3 000
Venezuela	Venezuela (Guerilla)	100	1960	1969	600	600
Vietnam	VietnamSouth	100	1955	1963	39 000	162 890
Vietnam	VietnamSouth (Buddhists)	1	1963	1963	17	17
Vietnam	VietnamSouth	115	1964	1973	1 215 992	2 000 000
Vietnam	VietnamSouth	40	1973	1976	100 000	100 000
Zimbabwe	Zimbabwe (civil war)	96	1972	1979	12 000	20 000
Zimbabwe	Zimbabwe (Matabele-massacre)	2	1983	1983	500	500

délka v měsících

Major Episodes of Armed Conflict and Political Violence, 1945–2006 (Marshall)

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti	TYP
Afghánistán	Civil war	280	1978	2002	1 000 000	CW
Afghánistán	Ouster of Taliban; Hunt for al Qaeda	62,7	2001	2006	25 000	CV, EV, IW
Albánie	Civil violence (Pyramid Schemes)	1	1997	1997	2 000	CV
Alžírsko	Civil violence (rebel factions)	10	1962	1963	2 000	CV
Alžírsko	Civil warfare (Islamic militants)	160	1991	2004	60 000	CW
Angola	Civil war (UNITA)	321	1975	2002	1 000 000	CW
Angola	Civil violence (Cabinda separatists; FLEC)	357	1975	2005	3 500	EV/CV
Argentina	Civil violence (army rebellion)	8	1955	1955	3 000	CV
Argentina	"The Dirty War" repression of dissidents	60	1976	1980	20 000	CW
Ázerbájdžán	Ethnic War (Nagorno-Karabakh)	100	1988	1997	15 000	EW
Bangladéš	Ethnic war (Chittagong Hills)	201	1975	1992	25 000	EW
Bhútán	Ethnic violence (Drukpas v Nepalese)	25	1991	1993	200	EV
Bolívie	Civil violence	1,7	1946	1946	1 000	CV
Bolívie	Civil violence	0,1	1952	1952	2 000	CV
Bosna a Hercegovina	Ethnic war (Serbs, Croats, Muslims)	44	1992	1995	200 000	EW
Brazílie	Civil violence (military)	0,1	1964	1964	500	CV
Brazílie	Repression of dissidents (death squads)	5	1980	1980	1 000	CV
Burundi	Ethnic violence (failed coup; Hutu/Tutsi)	2	1965	1965	5 000	EV
Burundi	Ethnic violence (Hutus target Tutsis)	1	1972	1972	2 000	EV
Burundi	Repression of Hutus	13,5	1972	1973	100 000	EW
Burundi	Ethnic violence (Tutsis against Hutus)	2	1988	1988	10 000	EV
Burundi	Civil violence	10	1991	1991	1 000	CV
Burundi	Ethnic warfare (Tutsis against Hutus)	140	1993	2005	100 000	EW
Čad	Civil war	345	1965	1994	75 000	CW
Čad	United Front for Democratic Change (FUC) rebels	13	2005	2006	1 000	CW
Čad	fighting between Toroboro ("black" sedentary farmer) and Janjawid ("arab" pastoralis) militias	10	2006	2007	5 000	EV
Česko	"Prague Spring" civil violence	5	1968	1968	1 000	CV
Čína	Chinese civil war	55	1946	1950	1 000 000	CW
Čína	Tibet invasion ³	7	1950	1951	2 000	EW, IW
Čína	Repression of the landlords	20	1950	1951	1 500 000	CV
Čína	Ethnic war (Tibetans)	140	1956	1967	100 000	EW
Čína	Repression of counter-revolutionaries	10	1959	1959	50 000	CW
Čína	"Cultural Revolution"	115	1966	1975	500 000	CW
Čína	Ethnic violence (Uighurs, Kazakhs)	215	1980	1998	10 000	EV
Čína	Repression of dissidents	15	1983	1984	5 000	CV
Čína	Civil violence (Tiananman protests)	0,1	1989	1989	2 000	CV
Čína	Repression of dissidents	5	1990	1990	2 000	CW
Dominikánská rep.	Civil violence	3	1965	1965	3 000	CV
DR Kongo/Zaire	Civil violence (mercenaries)	4	1967	1967	800	CV
DR Kongo/Zaire	Katanga civil war	58	1960	1965	100 000	CW
DR Kongo/Zaire	Repression of dissidents	75	1977	1983	10 000	CW
DR Kongo/Zaire	Ethnic/civil warfare	1	1984	1984	1 000	CV/EV
DR Kongo/Zaire	Ethnic violence	50	1992	1996	10 000	EV
DR Kongo/Zaire	Civil War (ouster of Mobutu & aftermath)	122	1996	2006	1 500 000	CW/EW
DR Kongo/Zaire	Civil warfare	30	1997	1999	10 000	CW
Džibutsko	FRUD rebellion	37	1991	1994	1 000	CW/EV
Egypt	Civil violence (Nasser coup)	0,1	1952	1952	1 000	CV
Egypt	Civil violence (Islamic militants)	70	1992	1999	2 000	CV
Etiopie	Eritrean separatists	140	1962	1973	2 000	EV
Etiopie	Ethnic warfare (Eritreans and others)	209	1974	1991	750 000	EW
Etiopie	"Ogaden War" ethnic violence (Somalis)	30	1977	1979	10 000	EW
Etiopie	Ethnic war (Oromo separatists)	24	1999	2000	2 000	EW
Filipíny	Civil violence (Huks)	36	1950	1952	10 000	CV
Filipíny	Civil warfare (New Peoples Army)	310	1972	1997	40 000	CW
Filipíny	Ethnic warfare (Moros)	420	1972	2006	50 000	EW

Marshall pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti	TYP
Francie	Civil violence (student and labor unrest)	4	1968	1968	3 000	CV
Gambie	SRLP rebellion	0,3	1981	1981	650	CV
Ghana	Civil violence (Konkomba v Nanumba)	0,5	1981	1981	1 000	CV/EV
Ghana	Ethnic violence	10,5	1994	1994	1 000	EV
Gruzie	Civil war	24	1991	1993	1 000	CW
Gruzie	Ethnic war (Abkhazians-Ossetians)	15	1991	1993	3 000	EW
Gruzie	Ethnic warfare (Abkhazia - Gali)	1,5	1998	1998	1 000	EW
Guatemala	Civil violence (coup against Arbenz)	0,3	1954	1954	1 000	CV
Guatemala	Civil violence	10	1964	1964	1 000	CV
Guatemala	Repression of indigenous peoples	363,5	1966	1996	150 000	EW
Guinea	Parrot's Beak clashes	5	2000	2001	1 000	CV
Guinea	Civil war (coup attempt)	11	1998	1999	6 000	CW
Haiti	Civil violence	13	1956	1957	1 000	CV
Haiti	Civil violence (Aristide presidency)	9	1991	1991	3 500	CV
Haiti	General unrest surrounding ouster of President Aristide and his Lavalas Family ruling party	30	2004	2006	2 000	CV
Chile	Civil violence (army ouster of Allende)	0,2	1973	1973	5 000	CV
Chile	Repression of dissidents ("disappeared")	36	1974	1976	20 000	CW
Chile	Civil violence	5	1987	1987	3 000	CV
Chorvatsko	Civil war (Croatian independence)	5	1991	1991	10 000	CW
Chorvatsko	Ethnic war (Serbs)	30	1991	1995	40 000	EW
Indie	"Partition"--Muslims vs Hindus/Sikhs	15	1946	1948	1 000 000	EW
Indie	Kashmir rebellion	16	1947	1949	4 000	EV
Indie	Civil violence (Hyderabad)	0,2	1948	1948	200	CV
Indie	Ethnic war (northeast tribals; Assam separatists)	654	1952	2006	25 000	EW
Indie	Repression of Naxalites	180	1968	1982	2 000	CV
Indie	Civil violence (elections in Assam)	2	1983	1983	3 000	CV
Indie	Ethnic warfare (Sikhs)	132	1983	1993	25 000	EW
Indie	International violence, Kashmir insurgency	12	1989	1990	3 000	EV,IV
Indie	Ethnic war (Kashmiris)	200	1990	2006	35 000	EW
Indie	Ethnic violence (Hindu v Muslim)	135	1991	2002	3 500	EV
Indie	International violence (Kargil clashes)	3	1999	1999	1 500	EV,IV
Indie	Maoist insurgency; People's War Group; Maoist Communist Centre; People's Liberation Guerrilla Army	70	2001	2006	1 500	CV
Indonésie	Ethnic violence (Moluccans)	1	1950	1950	5 000	EV
Indonésie	Civil violence (Darul Islam)	3,3	1953	1953	1 000	CV
Indonésie	Civil violence (dissident military)	50	1957	1961	30 000	CV
Indonésie	Ethnic warfare (Papuan-West Irian)	360	1963	1993	15 000	EW
Indonésie	Repression of Chinese/Communists	6	1965	1966	500 000	CW
Indonésie	Ethnic violence (Aceh)	204	1975	1991	15 000	EV
Indonésie	Colonial war (East Timor)	204	1976	1992	180 000	CW
Indonésie	Ethnic violence (Aceh; GAM militants)	95	1997	2005	3 000	EV
Indonésie	Civil violence (ouster of Suharto)	2	1998	1998	2 000	CV
Indonésie	Ethnic violence (East Timor independence)	1	1999	1999	3 000	CV
Indonésie	Ethnic violence (Moluccas; Muslim/Christian)	35	1999	2002	3 500	EV
Indonésie	Communal (Dayaks vs Madurese immigrants)	2	2001	2001	1 000	EV
Irák	Civil violence (coup ousts monarchy)	0,2	1958	1958	2 000	CV
Irák	Civil violence (Shammar tribe)	0,75	1959	1959	2 000	CV
Irák	Ethnic warfare (Kurds)	390	1961	1993	150 000	EW
Irák	Civil violence	0,1	1963	1963	1 400	CV
Irák	Ethnic violence (Shias)	230	1979	1998	25 000	EV
Irák	Ethnic warfare (Kurds)	30	1996	1998	2 000	EW
Irák	Invasion, ouster of Hussein-Ba'athist regime, and subsequent occupation	45	2003	2006	100 000	CW,EW,IW
Írán	Azerbaijani and Kurd rebellions	22	1945	1947	2 000	EV
Írán	Civil violence (land reform)	0,2	1963	1963	1 000	CV
Írán	Civil war (Islamic state)	188	1978	1993	50 000	CW
Írán	Ethnic war (Kurds)	75	1979	1985	40 000	EW
Itálie	Ethnic violence (Sardinians)	150	1970	1982	2 000	EV
Jamajka	Civil violence (elections)	2	1980	1980	1 000	CV

Marshall pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti	TYP
Jemen	Ethnic warfare (south Yemenis)	2	1994	1994	3 000	EW
Jemen	Followers of al-Huthi in Sadaa	26	2004	2006	1 000	CV
Jemen	Civil war	12	1986	1987	10 000	CW
Jemen	Civil violence (Yahya clan coup attempt)	12	1947	1948	5 000	CV
Jemen	Ethnic violence (Yemeni-Adenese clans)	50	1956	1960	1 000	EV
Jemen	Civil war (following coup)	90	1962	1970	40 000	CW
Jihoafriická rep.	Ethnic violence	2	1976	1976	1 000	EV
Jihoafriická rep.	Ethnic/civil warfare	160	1983	1996	20 000	EW/CV
Jordánsko	Civil violence	1	1958	1958	500	CV
Jordánsko	Civil violence (Palestinians)	10	1970	1970	10 000	CV
Jugoslávie	Ethnic war (Kosovar Albanians)	15	1998	1999	15 000	EW
Kambodža	Civil war	61	1970	1975	150 000	CW
Kambodža	Khmer Rouge repression of dissidents	44,5	1975	1978	1 500 000	CW
Kambodža	Civil warfare (Khmer Rouge)	95	1990	1997	5 000	CW
Kamerun	Military faction	0,1	1984	1984	750	CV
Keňa	Shifita; Somali separatism	35	1964	1966	1 000	EV
Keňa	Ethnic violence (Kalenjin, Masai, Kikuyu, Luo)	30	1991	1993	2 000	EV
Kolumbie	Civil violence (Conservatives)	0,1	1948	1948	1 000	CV
Kolumbie	"La Violencia" civil war (Liberals)	145	1949	1962	250 000	CW
Kolumbie	Civil violence (insurgency and drug lords)	275	1984	2006	50 000	CV
Konžská rep.	Ethnic violence	5	1993	1993	2 000	EV/CV
Konžská rep.	Civil violence (Ninja militants in Pool region)	8	2002	2003	500	CV/EV
Korea	Korean War (civil war)	36	1950	1953	1 500 000	CW
Korea (Jižní)	Civil violence (Army)	2	1948	1948	1 000	CV
Korea (Jižní)	Unrest, riots, and government repression	7	1979	1980	1 000	CV
Kostarika	Civil violence (National Union)	1,5	1948	1948	2 000	CV
Kostarika	Civil violence	1	1955	1955	1 000	CV
Kuba	Civil war (Castro ousts Batista)	26	1957	1959	5 000	CW
Kypr	Civil violence (Makarios crisis)	60	1963	1968	2 000	CV
Kypr	Civil violence	1	1974	1974	5 000	CV
Laos	Civil war	160	1960	1973	25 000	CW
Laos	Civil violence (rebel Lao and Hmong)	190	1975	1990	10 000	CV
Lesotho	Civil violence (May elections)	0,7	1998	1998	1 000	CV
Libanon	Civil violence	5,5	1958	1958	2 000	CV
Libanon	Ethnic war (Various sects)	190	1975	1991	100 000	EW
Libérie	Repression of dissidents (failed coup)	2	1985	1985	5 000	CW
Libérie	Civil war	90	1990	1997	40 000	CW
Libérie	Civil violence (attacks by LURD guerillas)	44	2000	2003	1 000	CV
Maďarsko	International war	0,7	1956	1956	20 000	CV,IW
Malajsko/Malajsie	Repression of Chinese by Malay militia	100	1948	1956	12 500	EW
Malajsko/Malajsie	Independence and civil violence ⁴	125	1950	1960	15 000	CV, IND
Mali	Ethnic violence (Tuareg)	65	1990	1995	1 000	EV
Mexiko	Ethnic violence (Chiapas)	45	1994	1997	1 000	EV
Moldavsko	Ethnic violence (Trans-Dniester Russians)	5	1991	1997	2 000	EV
Mosambik	Civil war (RENAMO)	145	1981	1992	500 000	CW
Myanmar/Barma	Civil violence (student protests)	2	1988	1988	2 000	CV
Myanmar/Barma	Ethnic war (Karen, Shan, and others) ²	708	1948	2006	100 000	EW
Nepál	Civil war (UPF "People's War")	115	1996	2006	8 000	CW
Niger	Ethnic violence (Azawad and Toubou)	85	1990	1997	1 000	EV
Nigérie	Repression of Ibo (N,NE)	6	1966	1966	20 000	CW,EW
Nigérie	Ethnic warfare (Biafra separatism)	31	1966	1970	500 000	EW
Nigérie	Ethnic violence (Islamic groups)	50	1980	1985	9 000	EV
Nigérie	Ethnic violence (Muslim-Christian)	85	1986	1993	10 000	EV
Nigérie	Communal violence (Delta province; Ijaw, Itsekiri)	120	1997	2006	1 500	EV
Nigérie	Ethnic violence (Christian-Muslim; Plateau, Kano reg.)	45	2001	2004	55 000	EV
Nikaragua	Civil war (Sandinistas)	17	1978	1979	40 000	CW
Nikaragua	Civil war (Contras)	95	1981	1990	30 000	CW
Omán	Civil violence	2	1957	1957	500	CV
Omán	Civil violence (Dhofar rebellion)	60	1970	1975	3 000	CV

Marshall pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti	TYP
Pákistán	Ethnic violence (Pushtun)	12	1960	1961	1 000	EV
Pákistán	Ethnic warfare (Baluch separatism)	50	1973	1977	12 000	EW
Pákistán	Ethnic violence (Sindhis; Muhajirs)	185	1983	1998	5 000	EV
Pákistán	Sectarian violence: Sunnis, Shi'ites, and Ahmadis	65	2001	2006	2 000	EV
Pákistán	Pashtuns in Federally Administered Tribal Areas, mainly South Waziristan, and NWFP)	35	2004	2006	1 500	EV
Pákistán	Rebellion in Baluchistan	28	2005	2007	800	EV
Pákistán	Ethnic war (Bengali independence)	9	1971	1971	1 000 000	EW
Papua-Nová Guinea	Ethnic warfare (Bougainville)	100	1988	1997	1 000	EW
Paraguay	Civil violence (Liberals)	5,5	1947	1947	1 000	CV
Peru	Civil violence	10	1965	1965	5 000	CV
Peru	Civil violence (Sendero Luminoso)	190	1982	1997	30 000	CV
Pobřeží Slonoviny	Civil war (north, south, and west divisions)	60	2000	2005	3 000	CW
Portugalsko	Civil violence	2	1975	1975	100	CV
Rovníková Guinea	Repression of dissidents	125	1969	1979	50 000	CV
Rumunsko	Civil violence	0,1	1989	1989	1 000	CV
Rusko	Civil war (Chechnya secession)	20,5	1994	1996	40 000	EW
Rusko	Ethnic war (Chechen separatists)	88	1999	2006	30 000	EW
Rwanda	PARMEHUTU overthrow of Tutsi monarchy; repression of Tutsis	85	1959	1966	75 000	EW
Rwanda	Ethnic warfare (Tutsis v Hutu regime) ⁶	45,5	1990	1994	15 000	EW
Rwanda	Ethnic violence (Hutus target Tutsis) ⁶	2	1994	1994	500 000	EW
Rwanda	Ethnic warfare (Hutus vs Tutsi regime) ⁶	55	1994	1998	15 000	EW
Rwanda	Ethnic war (attacks by Hutu guerillas)	10	2001	2001	2 500	EW
Řecko	Greek civil war	44	1945	1949	150 000	CW
Salvádor	Civil war (FMLN)	147	1979	1992	75 000	CW
Saúdská Arábie	Islamic Militants	1	2003	2006	700	CV
Senegal	Ethnic violence (Casamance)	95	1992	1999	3 000	EV
Sierra Leone	Civil/Ethnic warfare (RUF/Mende)	115	1991	2001	25 000	CW
Somálsko	Military faction	0,5	1978	1978	500	CV
Somálsko	Civil war	225	1988	2006	100 000	CW
Spoj. Arabské Emiráty	Ethnic violence (Northern Ireland/IRA)	305	1969	1994	3 000	EV
Srí Lanka	Civil violence (attempted coup)	2	1971	1971	10 000	CV
Srí Lanka	Ethnic war (Tamils)	280	1983	2006	75 000	EW
Srí Lanka	Civil war (JVP-Sinhalese extremists)	35	1987	1990	25 000	CW
SSSR	Sporadic ethnic/communal violence	15	1990	1991	5 000	EV
Středoafriká rep.	Civil violence (attacks by Bozize loyalists; coup)	30	2001	2003	1 000	CV
Středoafriká rep.	APRD (northwest) and UFDR (northeast) rebels	15	2005	2007	1 500	EW
Súdán	Ethnic warfare (Islamic v African)	198	1956	1972	500 000	EW
Súdán	Islamic Charter Front (coup attempt)	0,3	1976	1976	1 000	CV
Súdán	Ethnic war (Islamic v African)	236	1983	2002	1 000 000	EW
Súdán	Communal-separatist violence in Darfur	45	2003	2006	120 000	EV
Sýrie	Repression of dissidents (Muslim)	20	1981	1982	25 000	CW
Šalamounovy o.	Communal violence (Malaita/Isatabu islanders)	70	1998	2003	500	EV
Tádžikistán	Civil warfare	65	1992	1998	25 000	CW
Tanzanie	Civil violence ? ethnic violence	0,5	1964	1964	4 000	CV/EV

Marshall pokračování

země	charakteristika	délka	začátek	konec	oběti	TYP
Thajsko	Civil violence	1	1951	1951	500	CV
Thajsko	Ethnic violence and repression (Malay)	200	1967	1983	1 000	EV,CV
Thajsko	Anti-Drug Trafficking Campaign	10	2003	2003	2 500	CV
Thajsko	Malay-Muslims in southern border region (Narathiwat, Pattani, Songkhla, and Yala provinces)	36	2004	2006	1 200	EV
Tchaj-wan	Repression of Taiwan dissidents	3	1947	1947	20 000	CW
Tchaj-wan	Ethnic violence (Native Taiwanese v KMT)	13	1954	1955	5 000	EV
Tchaj-wan	Civil violence (Taiwanese v KMT)	7	1955	1955	5 000	CV
Tunisko	Colonial violence	1	1961	1961	1 000	CV
Turecko	Civil violence	135	1974	1985	8 000	CV
Turecko	Ethnic violence (Armenians)	40	1977	1980	5 000	EV
Turecko	Ethnic warfare (Kurds)	185	1984	1999	40 000	EW
Turecko	Kurds in southeast	35	2004	2006	1 000	EV
Uganda	Ethnic violence (Buganda)	4	1966	1966	2 000	EV
Uganda	Ethnic warfare (Idi Amin regime)	90	1971	1978	250 000	EW,CW
Uganda	Repression of dissidents	70	1981	1986	100 000	CW
Uganda	Ethnic violence (Langi and Acholi)	250	1986	2006	12 000	EV
USA	Civil violence (urban Afro-American unrest)	5	1965	1968	1 000	CV
Vietnam	Repression of landlords	15	1953	1954	15 000	CV
Vietnam	Civil violence	2	1956	1956	5 000	CV
Vietnam	"Vietnam War" (civil war)	210	1958	1975	2 000 000	CW,IW
Zambie	Civil violence	2	1964	1964	1 000	CV
Zimbabwe	Ethnic violence (ZANU/ZAPU v Whites)	96	1972	1979	20 000	EV
Zimbabwe	Ethnic violence (Ndebele)	75	1981	1987	3 000	EV

délka v měsících

UCDP 1945–2006

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Afghánistán	Various organizations	19,5	1978	1979	11 000	45 000
Afghánistán	Various organizations	122	1979	1989	495 000	2 000 000
Afghánistán	Hezb-i-Islami, Hezb-i-Wahdat-i-Islami, Jamaat-i-Islami	89	1989	1996	40 000	75 000
Afghánistán	Jamaat-i-Islami, Jumbish-i-Milli-ye Islami, Taleban, UIFSA	60	1996	2001	13 000	40 000
Afghánistán	UIFSA	2	2001	2001	1 000	49 600
Afghánistán	Taleban	42,7	2003	2006*	3 500	50 000
Alžírsko	Takfir wa' Hijra	0,03	1991	1991	39	100
Alžírsko	GIA, MIA/FIS/AIS, GSPC (99)	179	1992	2006*	70 000	200 000
Alžírsko	GSPC	4	2004	2005	917	1 000
Angola	UNITA , South Africa, FNLA , Zaire	169,5	1975	1989	157 225	1 500 000
Angola	UNITA	72	1990	1995		
Angola	FLEC-FAC, FLEC-R	60	1991	1998	250	2 000
Angola	UNITA	48,7	1998	2002	12 475	16 975
Angola	FLEC-FAC, FLEC-R	24	2002	2004		
Argentina	Military faction (J. Domingo Molina Gómez)	8	1955	1955	3 000	6 600
Argentina	Military faction	0,1	1963	1963	25	50
Argentina	ERP, Montoneros	60	1973	1977	2 984	3 000
Ázerbajdžán	Republic of Nagorno-Karabakh	23	1992	1993		
Ázerbajdžán	Husseinov military faction	0,57	1993	1993	60	100
Ázerbajdžán	Republic of Nagorno-Karabakh	4,3	1994	1994	9 800	40 000
Ázerbajdžán	OPON forces	0,1	1995	1995	51	100
Ázerbajdžán	Republic of Nagorno-Karabakh	2	2005	2005	60	90
Bangladéš	JSS/SB/Shanti Bahini	201	1975	1992	1 253	100 000
Bolívie	Popular Revolutionary Movement	1,7	1946	1946	1 000	4 000
Bolívie	MNR	0,1	1952	1952	600	3 000
Bolívie	ELN	7,5	1967	1967	82	200
Bosna a Hercegovina	Serbian irregulars, Serb. Rep. of BiH	42,5	1992	1995	55 000	278 000
Bosna a Hercegovina	Autonomous Province of Western Bosnia	22	1993	1995	900	900
Bosna a Hercegovina	Croatian irregulars, Croat. Rep. of BiH	16	1993	1994	13 687	13 687
Burkina Faso	Popular Front	0,1	1987	1987	100	200
Burundi	Military faction (Police faction?)	0,03	1965	1965	25	100
Burundi	Palipehutu	10	1991	1992	350	2 000
Burundi	CNDD, Frolina, Palipehutu-FNL, Rwasa	155	1994	2006	6 760	300 000
Čad	tax revolt	0,5	1965	1965	250	1 000
Čad	FROLINAT	55	1966	1970		
Čad	FLA, CCFAN, FAN, FAP	132	1971	1981	27 200	100 000
Čad	GUNT, Islamic Legion, MOSANAT, MPS	108	1982	1990		
Čad	CNR, CSNPD, FNT, MDD	48	1991	1994	350	1 599
Čad	FARF, MDD, MDJT	62	1997	2002	1 376	1 376
Čad	RAFD, RDL/FUCD, UFDD	12,5	2005	2006*	100	2 000
Čína	Peoples Liberation Army	45	1946	1949	1 000 000	3 000 000
Čína	Tibet	0,1	1950	1950	1 000	5 000
Čína	Tibet	12	1956	1956	4 000	4 000
Čína	Tibet	3,8	1959	1959	67 000	432 700
Dominikánská rep.	Military faction (Pro-Bosch forces)	4	1965	1965	1 000	4 027
DR Kongo/Zaire	Katanga	30	1960	1962	608	1 000
DR Kongo/Zaire	Independent Mining State of South Kasai	29	1960	1962	14 000	200 000
DR Kongo/Zaire	CNL, ANL	15	1964	1965	1 000	30 000
DR Kongo/Zaire	Opposition militias	4	1967	1967	778	2 000
DR Kongo/Zaire	FLNC	10	1977	1978	855	4 000
DR Kongo/Zaire	AFDL	7	1996	1997	4 000	222 000
DR Kongo/Zaire	MLC, RCD	40,5	1997	2001	145 000	4 700 000
Džibutsko	FRUD	37	1991	1994	290	740
Džibutsko	FRUD-faction	5	1999	1999	25	30
Egypt	al-Gamaa al-Islamiyya	69,5	1993	1998	955	2 000

UCDP pokračování

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Eritrea	EIJM	20	1997	1999		
Eritrea	EIJM	5	2003	2003	342	500
Etiopie	Military faction	0,13	1960	1960	324	1 000
Etiopie	ELF, ELF factions, EPLF	341	1962	1991	65 000	550 000
Etiopie	WSLF	90	1975	1983	25 000	50 000
Etiopie	EPDM, EPRP, OLF, TPLF	185	1976	1991	50 000	2 000 000
Etiopie	ALF	29	1989	1991	75	750
Etiopie	OLF	28	1989	1991	1 000	3 000
Etiopie	ONLF	108	1996	2006*	915	3 500
Etiopie	ARDUF	7	1996	1996	25	250
Etiopie	al-Itahad al-Islami	29,7	1996	1999	200	1 050
Etiopie	OLF	88,5	1999	2006	550	2 000
Filipíny	HUK	102	1946	1954	9 000	11 273
Filipíny	CPP, NPA, Military faction (89-90)	402,5	1969	2006*	25 000	75 000
Filipíny	MIM, MNLF (72)	244	1970	1990	35 000	150 000
Filipíny	ASG (94), MILF	168	1993	2006*	4 282	6 665
Francie	OAS	14	1961	1962	2 360	3 000
Gabon	Military faction (Hilaire-Aubame)	0,03	1964	1964	30	100
Gambie	SRLP	0,2	1981	1981	500	900
Ghana	Military faction (National Liberation Council)	0,03	1966	1966	27	27
Ghana	Military faction (Jerry Rawlings)	0,03	1981	1981	50	1 000
Ghana	Military faction	0,03	1983	1983	26	26
Gruzie	Anti-government alliance	0,4	1991	1992	113	113
Gruzie	Zviadists	27	1992	1993	125	291
Gruzie	Republic of Abkhazia	15,5	1992	1993	2 500	33 000
Gruzie	Republic of South Ossetia	6,5	1992	1992	950	3 000
Gruzie	Republic of South Ossetia	0,3	2004	2004	22	73
Guatemala	Military faction	0,06	1949	1949	40	40
Guatemala	Forces of Carlos Castillo Armas	0,3	1954	1954	48	48
Guatemala	FAR, MR-13, PGT,ORPA,EGP,URNG	363,4	1965	1995	46 000	250 000
Guinea	Military faction	0,1	1970	1970	250	300
Guinea	Military Junta for the Consolidation of Democracy, Peace and Justice	11	1998	1999	1 700	6 000
Guinea	RFDG	16	2000	2001	418	1 500
Haiti	Military faction (), 'Leopard Corps	0,17	1989	1989	40	40
Haiti	R. Cedras, 'Engine Lourd, Tonton Macoute	8,8	1991	1991	1 500	3 000
Haiti	OP Lavalas (Chimères), RARF	10,7	2004	2004	129	271
Chile	Military faction (Pinochet)	1	1973	1973	244	3 000
Chorvatsko	Serbian irregulars, Serb. Krajina	24	1992	1993	200	200
Chorvatsko	Serbian Republic of Krajina	6	1995	1995	6 000	25 000
Indie	CPI	15,5	1947	1948	2 000	20 000
Indie	CPI	39	1948	1951	4 000	20 000
Indie	India	0,2	1948	1948	800	40 000
Indie	NNC	127	1956	1968	1 560	2 053
Indie	MNF	28	1966	1968	999	1 500
Indie	CPI (-Marxist), CPI-ML,MCC	61,5	1967	1972	1 000	3 000
Indie	TNV	127,4	1978	1988	275	1 175
Indie	PLA,	78	1982	1988	175	700
Indie	Sikh insurgents	132	1983	1993	15 886	56 700
Indie	Kashmir Insurgents	204,5	1989	2006*	26 500	80 000
Indie	ABSU	20,5	1989	1990	85	150
Indie	PWG, MCC, CPI-M	192	1990	2006*	3 000	10 000
Indie	ULFA, (UPDS)	175	1990	2006*	840	8 000
Indie	NSCN (I-M)	73	1992	2000	516	20 000
Indie	UNLF, KNF, PLA(04)	156	1992	2006*	645	4 500
Indie	ATTF, NLFT (97)	144	1992	2006*	636	11 000
Indie	NDFB	142,5	1993	2004	350	925
Indie	NSCN-K	23	2005	2006*	25	40

UCDP pokračování

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Indonésie	Republic of South Moluccas	1	1950	1950	5 000	5 000
Indonésie	Darul Islam Movement	3,3	1953	1953	521	3 000
Indonésie	Darul Islam M., Permesta movement, PRRI	46,5	1958	1961	6 000	33 444
Indonésie	OPM	39	1965	1969	100	10 000
Indonésie	Fretilin	179,7	1975	1992	17 500	300 000
Indonésie	OPM	31	1976	1978	8 500	150 000
Indonésie	GAM	10,5	1990	1991	1 800	20 000
Indonésie		24	1997	1998	86	116
Indonésie	GAM	82	1999	2005	6 000	70 000
Irák	Military faction (Qassim)	0,03	1958	1958	25	2 000
Irák	Nationalists	0,75	1959	1959	500	2 300
Irák	KDP	99,3	1961	1970	12 000	105 000
Irák	Military faction	0,03	1963	1963	200	5 000
Irák	KDP, PUK, DPK (89)	246	1973	1993	100 000	300 000
Irák	SCIRI	40	1982	1987	181	181
Irák	SCIRI	72	1991	1996	10 250	70 000
Irák	PUK	12	1996	1996	300	5 000
Irák	Al-Mahdi Army, Jaish Ansar Al-Sunna, TQJBR, Al Jaysh al-Islami fi Iraq	33	2004	2006*	30 000	150 000
Írán	Republic of Kurdistan/KDPI	7,5	1946	1946	25	2 000
Írán	Republic of Azerbaijan	11,5	1946	1946	50	2 000
Írán	KDPI	35	1966	1968	75	3 000
Írán	KDPI	156	1979	1996	9 800	182 000
Írán	Mujahideen e Khalq	48	1979	1982		
Írán	APCO	14,8	1979	1980	50	2 000
Írán	Mujahideen e Khalq	36	1986	1993	6 000	30 000
Írán	Mujahideen e Khalq	48	1997	2001		
Írán	PJAK, Jondullah	16,7	2005	2006	28	120
Jemen	Opposition coalition	0,5	1948	1948	4 000	4 000
Jemen	Royalists	89,5	1962	1970	70 000	150 000
Jemen	National Democratic Front	25	1980	1982	150	2 200
Jemen	Faction of Yemenite Socialist Party	0,36	1986	1986	4 250	14 000
Jemen	Democratic Republic of Yemen	4,3	1994	1994	1 500	7 000
Jihoafrická rep.	ANC, Azapo, PAC	96	1981	1988	3 775	20 000
Jugoslávie	Republic of Slovenia	0,33	1991	1991	62	63
Jugoslávie	Croatian irregulars, Republic of Croatia	5	1991	1991	9 050	19 642
Kambodža	KR	25	1967	1969	2 900	2 900
Kambodža	FUNK (Sihanouk)	60,5	1970	1975	156 000	717 000
Kambodža	KNUFNS	2	1978	1978	32 500	2 000 000
Kambodža	KPNLF, KR, FUNCINPEC (81)	132	1979	1989	60 000	460 000
Kambodža	FUNCINPEC, KPNLF, KR	98	1990	1998	850	29 525
Kamerun	UPC	24	1960	1961	1 000	300 000
Kamerun	Military faction (Ahidjo supporters?)	0,13	1984	1984	500	1 000
Keňa	Military faction	0,7	1982	1982	159	318
Kolumbie	ELN, EPL, FARC, M-19, AUC	484,5	1966	2006*	45 500	200 000
Komory	Presidential guard (Denard)	0,1	1989	1989	27	29
Komory	MPA/Republic of Anjouan	3	1997	1997	56	56
Konžská rep.	Cobras, Ninjas	3	1993	1994	175	175
Konžská rep.	Cobras, Cocoyes, Ninjas, Ntsiloulous	31	1997	1999	4 000	15 000
Konžská rep.	Ntsiloulous	6,5	2002	2002	116	116
Korea (jižní)	Leftist insurgents (e.g. Inmin-gun: Peoples Army), Military faction	26,7	1948	1950	14 373	60 000
Kostarika	National Liberation Army	9,5	1948	1948	1 000	2 000
Kuba	Military faction	0,03	1953	1953	28	28
Kuba	Movimiento 26 De Julio	25	1957	1958	900	20 000
Kuba	National Revolutionary Council	0,1	1961	1961	279	279
Kypr	Turkey	2	1974	1974	917	9 300
Laos	Neutrals, Pathet Lao	17,5	1959	1961	3 000	5 000
Laos	Pathet Lao	123,7	1963	1973	18 500	250 000
Laos	LRM	24	1989	1990	50	54 000
Lesotho	Military faction	2	1998	1998	114	114

UCDP pokračování

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Libanon	Independent Nasserite Movement /Mourabitoun militia	2,5	1958	1958	1 000	2 000
Libanon	Various organizations	167	1975	1988	60 000	162 000
Libanon	Lebanese Army (Aoun), Lebanese Forces	19,5	1989	1990	13 700	13 700
Libérie	Military faction (Doe)	0,1	1980	1980	27	27
Libérie	INPFL, NPFL	67,5	1989	1995	8 600	250 000
Libérie	LURD	43,5	2000	2003	2 067	4 058
Madagaskar	Monima National Independence Movement	3	1971	1971	50	1 000
Maďarsko	Russia (Soviet Union)	0,7	1956	1956	3 171	20 000
Makedonie	UCK (National Liberation Army)	3,5	2001	2001	145	145
Malajsko/Malajsie	CPM	31	1958	1960	204	204
Malajsko/Malajsie	CCO	43	1963	1966	100	3 996
Malajsko/Malajsie	CPM	23,5	1974	1975	200	200
Malajsko/Malajsie	CPM	12	1981	1981	25	100
Mali	MPA	5	1990	1990	25	200
Mali	FIAA	1,5	1994	1994	21	500
Maroko	Military faction	0,06	1971	1971	264	264
Mexiko	EZLN	0,4	1994	1994	74	145
Mexiko	EPR	3	1996	1996	28	40
Moldavsko	Dniestr Republic	7	1992	1992	500	1 000
Mosambik	Renamo	189	1977	1992	109 750	1 000 000
Myanmar/Barma	BCP, leftist organisations	489	1948	1988	17 000	130 000
Myanmar/Barma	Arakan Insurgents	492	1948	1988	3 000	3 000
Myanmar/Barma	KNU, 'God's army (2000)	528,5	1949	1992	14 500	100 000
Myanmar/Barma	Various Insurgents	179	1949	1963	400	960
Myanmar/Barma	PNDF	1,5	1949	1949	285	500
Myanmar/Barma	KNPP	12	1957	1957	290	290
Myanmar/Barma	SSA, SSIA	132	1959	1970	7 400	7 400
Myanmar/Barma	KIO	369	1961	1992	15 500	21 444
Myanmar/Barma	PSLO, SSNPLO, SSRA, MTA (85)	156	1976	1988	2 448	2 448
Myanmar/Barma	ABSDF	45	1990	1994	100	150
Myanmar/Barma	NMSP	9	1990	1990	100	100
Myanmar/Barma	ARIF, RSO	24	1991	1994	250	300
Myanmar/Barma	KNPP	12	1992	1992	150	1 100
Myanmar/Barma	MTA	36	1993	1995	1 050	2 000
Myanmar/Barma	KNU, DKBA	120	1995	2006*	300	1 000
Myanmar/Barma	BMA	0,25	1996	1996	33	100
Myanmar/Barma	KNPP	12	1996	1996		
Myanmar/Barma	SSA/s	72,3	1996	2002	235	2 100
Myanmar/Barma	UWSA	8,5	1997	1997	35	300
Myanmar/Barma	KNPP	11	2005	2005	35	60
Myanmar/Barma	SSA/s	12	2005	2006*	74	182
Nepál	Nepali Congress	35	1960	1962	250	250
Nepál	CPN-M/UPF	124	1996	2006	12 000	15 000
Niger	FLAA, CRA, UFRA	16	1992	1994	400	2 000
Niger	FDR, FARS	20	1996	1997	28	160
Niger	UFRA	8	1997	1997	27	27
Nigérie	Military faction, massacres of Igbo	6	1966	1966	25	52
Nigérie	Republic of Biafra	31	1967	1970	75 000	3 100 000
Nigérie	Ahlul Sunnah Jamaa (Followers of the Prophet)	1,2	2004	2004	52	52
Nigérie	NDPVF	4	2004	2004	72	1 500
Nikaragua	FSLN	17,5	1978	1979	10 000	50 000
Nikaragua	Contras/FDN	94,5	1981	1989	10 000	57 000
Omán	Oman, United Kingdom	1,8	1957	1957	32	200
Omán	PFLOAG/PFLO (74)	48	1972	1975	500	2 500

UCDP pokračování

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Pákistán	Mukti Bahini: Liberation Force	8,5	1971	1971	26 000	3 000 000
Pákistán	Baluchi separatists	42	1974	1977	4 000	9 000
Pákistán	MQM	10,7	1990	1990	46	46
Pákistán	MQM	24	1995	1996	325	5 000
Pákistán	Baluch Ittehad, BLA	29	2004	2006*	296	382
Panama	Military faction (Noriega)	0,03	1989	1989	75	1 000
Papua-Nová Guinea	BRA (Bougainville)	73	1989	1996	3 000	20 000
Paraguay	Liberals and Communists, Opposition coalition (Febreristas)	4,6	1947	1947	1 000	28 000
Paraguay	Military faction (Stroessner)	0,03	1954	1954	25	50
Paraguay	Military faction (Rodríguez)	0,06	1989	1989	250	500
Peru	ELN, MIR, Túpac Amaru	6	1965	1966	138	8 000
Peru	Sendero Luminoso, MRTA (89)	220,5	1981	1999	22 000	77 552
Pobřeží Slonoviny	MJP, MPC1, MPIGO	15,3	2002	2003		
Pobřeží Slonoviny	Forces Nouvelles	12	2004	2004	1 265	3 000
Rovníková Guinea	Military faction (Obiang)	0,03	1979	1979	70	300
Rumunsko	National Salvation Front	0,1	1989	1989	750	4 000
Rusko	Parliamentary forces	0,3	1993	1993	193	300
Rusko	Republic of Chechnya (Ichkeria)	20,5	1994	1996	45 500	100 000
Rusko	Republic of Chechnya (Ichkeria)	89	1999	2006*	33 800	75 300
Rusko	Wahhabi movement of the Buinaksk district	1	1999	1999	350	580
Rwanda	FPR	45,5	1990	1994	5 500	1 100 000
Rwanda	ALIR (PALIR), FDLR	67	1997	2002	2 884	12 860
Řecko	DSE	43,5	1946	1949	51 000	160 000
Salvádor	Military faction (Mejia)	0,1	1972	1972	300	300
Salvádor	ERP, FAL, FARN, FPL, PRTC, FMNL (80)	147	1979	1991	55 000	80 000
Saúdská Arábie	Juhayman Movement	0,67	1979	1979	269	269
Senegal	MFDC	109,2	1990	2003	1 193	2 500
Sierra Leone	RUF	69	1991	1996	3 497	3 497
Sierra Leone	AFRC, Kamajors, RUF, West Side Boys	36	1997	2000		
Sierra Leone	RUF	10,3	2000	2000	13 000	200 000
Somálsko	Military faction (Shaykh Usmaan)	0,03	1978	1978	25	520
Somálsko	SNM, SPM, SSDF	96	1981	1988	5 000	100 000
Somálsko	SNM, SPM, SSDF (91), USC (90), USC-faction	96	1989	1996	50 000	550 000
Somálsko	SRRC (Somali Reconciliation and Restoration Council)	18,5	2001	2002	244	568
Somálsko	SICS	6,5	2006	2006*	463	2 289
Spoj. Království	PIRA	252	1971	1991	3 094	3 468
Spoj. Království	Real IRA	0,03	1998	1998	55	55
Srbsko a Černá Hora	UCK	10	1998	1998	1 000	2 000
Srbsko a Černá Hora	UCK	5	1999	1999	2 500	15 000
Srí Lanka	JVP	1,3	1971	1971	1 200	5 096
Srí Lanka	LTTE, PLOTE, TELO	241	1983	2006*	40 000	100 000
Srí Lanka	JVP	13	1989	1990	5 025	50 000
SSSR	UPA	62	1946	1950	17 600	100 000
SSSR	Azerbaijani Popular Front	0,07	1990	1990	142	142
SSSR	ANM, Republic of Armenia	21	1990	1991	800	800
Středoafriická rep.	Military faction	7	2001	2001	59	300
Středoafriická rep.	Forces of Francois Bozize	5	2002	2002	155	500
Středoafriická rep.	UFDR	2	2006	2006*	30	130

UCDP pokračování

země	opoziční strana	délka	začátek	konec	oběti - min	oběti - max
Súdán	Anyā Nya, SSLM (70)	110	1963	1972	20 000	750 000
Súdán	Sudanese Communist Party	0,1	1971	1971	38	38
Súdán	Islamic Charter Front	0,3	1976	1976	300	2 000
Súdán	SPLM, SPLM-faction (91), SAF (96), NDA	259,5	1983	2004	55 530	2 000 000
Súdán	JEM, SLM/A	10	2003	2003	200	5 000
Súdán	JEM, SLM/A, NRF, SLM/A-MM	44,7	2004	2006*	5 500	450 000
Surinam	SLA/Jungle Commando	30	1986	1988	300	300
Sýrie	Military faction (Jadid)	0,03	1966	1966	41	300
Sýrie	Muslim Brotherhood	31,5	1979	1982	5 450	25 550
Španělsko	ETA	15	1980	1981		
Španělsko	ETA	12	1987	1987	245	900
Španělsko	ETA	24	1991	1992		
Tádžikistán	IRP, UTO	55	1992	1996	20 000	50 000
Tádžikistán	Movement for Peace in Tajikistan	0,2	1998	1998	114	200
Taiwan	Taiwanese insurgents	10	1947	1947	540	1 000
Thajsko	Military faction (Navy)	0,7	1951	1951	25	1 000
Thajsko	CPT	91	1974	1982	2 967	6 203
Thajsko	Patani insurgents (BRN-C,PULO,GMIP)	38	2003	2006*	655	2 500
Togo	MTD?	0,06	1986	1986	30	30
Togo	Military faction (Supporters of Eyadema)	0,2	1991	1991	42	300
Trinidad a Tobago	Jamaat al-Muslimeen	0,15	1990	1990	30	30
Tunisko	Résistance Armée Tunisienne	0,03	1980	1980	41	41
Turecko	PKK,Kadek (02),KONGRA-GEL(03)	268,5	1984	2006*	20 000	49 000
Turecko	Devrimci Sol	17,5	1991	1992	80	150
Turecko	MKP (Maoist Communist Party)	0,67	2005	2005	22	424
Uganda	Military faction	0,03	1971	1971	25	100
Uganda	UPA	2,4	1972	1972	200	200
Uganda	Military faction	8	1974	1974	25	1 000
Uganda	Military faction, UNLA	27,3	1977	1979	2 000	4 000
Uganda	FOBA, NRA, UFDM, UFM, UNLA, UNRF, UPC, UPDA, UPF, UPM	71	1981	1988	100 000	520 000
Uganda	UPDA faction, UPA, UDCA	36	1989	1991		
Uganda	UDCA/LRA, ADF (96), WNBf (96), UNRF II	156	1994	2006*	6 290	100 000
Uruguay	MLN/Tupamaros	11	1972	1972	53	300
Uzbekistán	IMU	4,5	2000	2000	60	220
Uzbekistán	JIG (Jamoat)	6	2004	2004	35	55
Venezuela	Military faction (leftists faction)	6	1962	1962	400	400
Venezuela	Military faction (Chávez)	8,7	1992	1992	183	183
Vietnam	FNL	117	1955	1964	162 890	400 000
Vietnam	FNL, Democratic Republic of Vietnam	124	1965	1975	684 000	2 097 705
Zimbabwe	ZANU, ZAPU	96	1972	1979	8 600	30 000

délka v měsících

* konflikty pokračující po r. 2006

Příloha 3 Výsledky komponentní, korelační a regresní analýzy

Komponentní analýza (PCA) všech 87 nezávislých proměnných

Rotated Component Matrix(a)

	Component					
	1	2	3	4	5	6
GDPENN95	,895	,323				
GDPPMAD95	,886	,306				
GDPER95	,884					
GDPER90	,875					
LAWAVG9600	,867					
KORUP00	,847					
GDPENN90	,832	,420				
GDPPMAD90	,820	,402				
PHON90	,797	,360		-,255		
GDPER70	,767	,390				
SFI	-,757	-,344			,262	
FH8089	-,726					
GDP70MAD	,715	,340			,328	
AIREL00	,693					
FH9099	-,555	-,299			,540	
PEACEIND	-,549	-,262			,284	,401
AIR00	,532					,405
GDPMAD8595	,502	-,309			-,323	
POLFLUK8899	-,472					
FHFLUK90	-,467					
NEIBAC90	-,422	-,311			,281	,288
LAWCH9600	,345					
EDUIND95	,348	,809				
LITER90	,310	,805				
SECSE90	,393	,750		-,298		
HDI90	,539	,744	-,273			
MORT590	-,423	-,720	,311			
FERT90	-,386	-,716			,319	
LET90	,489	,697	-,322			
HDI75	,594	,685	-,258			
HDI95	,593	,682	-,311			
FERSER90	,435	,629				
UN2USD	-,525	-,616	,266			
POP15	-,517	-,605		,350	,280	
URB90	,546	,587				
CHAGPH	-,435	-,587				
PODV95	-,320	-,515				
AGRPDEN90		-,514				
PREWC		-,494				,386
EXAGR95	-,306	-,487			-,257	
EDUEXP90		,483				-,341
PAVED	,417	,471		-,435		
FHDIF8099	-,306	,398			-,348	-,318

EDUEXP95	,290	,394				-342
MUSRAT		-,327		,253		
CHUS0093		-,325				
ARHAP93		,252				
EXWOOD						
FOOD9196						
LANGFRANM			-,885			
ELFR85			,880			
ELF85			,879			
LANGFRAL		-,256	,862			
ETNOLOG		,254	-,858			
ELFR61	-,255		,848			
ELF61			,841			
ETNDIVERF		-,328	,783			
ETFRAL			,763			
LANGRATE			-,669			
RELA		,262	,492			
INDRELT			-,444			
GDPERCH9000			-,386			
INEQGINI				,881		
INEQ10				,867		
INEQ10REL				,845		
INEQ20REL				,842		
DISTOT		-,301		,634		
DISTSHORT		-,385	,259	,538		
HOMECLD	-,300			,459		
EDUEXCH9095				,346		
EXDIAGOLD						
EXOIL					,788	
EXMIN95			,268	,263	,718	
MILEXP8994					,684	
MUSLIM		-,345		-,287	,602	
CHPOP7090					,596	
MILEXP9599					,546	
GDPERCH8099	,411				-,479	
EXPRIM95	-,382	-,302	,292	,350	,456	
EXPRIM90	-,351	-,266	,267	,363	,435	
FAOFOR			,258		-,343	
HUSAR93					,302	
FOOD8091						
MILEXCH						
POP90						,642
LANGNUM			,297			,560
HIERARKT	,405					,553
LANDTOT						,462
KOLOKUP	-,310	-,385				,453

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.
a Rotation converged in 7 iterations.

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	28,808	32,369	32,369	28,808	32,369	32,369	16,335	18,353	18,353
2	6,905	7,758	40,127	6,905	7,758	40,127	11,951	13,428	31,782
3	5,322	5,980	46,107	5,322	5,980	46,107	9,581	10,765	42,547
4	4,848	5,447	51,554	4,848	5,447	51,554	6,330	7,112	49,659
5	4,088	4,594	56,148	4,088	4,594	56,148	5,568	6,256	55,915
6	2,893	3,251	59,398	2,893	3,251	59,398	3,100	3,484	59,398
7	2,446	2,748	62,147						
8	2,210	2,483	64,629						
9	2,130	2,394	67,023						
10	1,793	2,014	69,037						
11	1,661	1,867	70,904						
12	1,572	1,766	72,670						
13	1,377	1,547	74,217						
14	1,350	1,516	75,733						
15	1,280	1,439	77,171						
16	1,182	1,328	78,499						
17	1,157	1,300	79,799						
18	1,086	1,220	81,019						
19	1,034	1,161	82,180						
20	,976	1,097	83,277						
21	,893	1,003	84,280						
22	,820	,922	85,202						
23	,776	,872	86,074						
24	,738	,829	86,904						
25	,725	,814	87,718						
26	,681	,765	88,482						
27	,639	,718	89,200						
28	,590	,663	89,863						
29	,575	,646	90,509						
30	,533	,599	91,108						
31	,491	,551	91,659						
32	,465	,522	92,181						
33	,451	,507	92,689						
34	,410	,461	93,149						
35	,379	,426	93,575						
36	,368	,413	93,988						
37	,361	,406	94,394						
38	,346	,389	94,784						
39	,309	,348	95,131						
40	,293	,329	95,460						
41	,275	,309	95,769						
42	,258	,290	96,059						
43	,250	,281	96,340						
44	,234	,263	96,604						

45	,222	,250	96,853				
46	,209	,235	97,088				
47	,196	,220	97,309				
48	,179	,201	97,510				
49	,169	,190	97,700				
50	,154	,173	97,873				
51	,151	,169	98,042				
52	,140	,158	98,200				
53	,136	,152	98,352				
54	,129	,145	98,497				
55	,115	,130	98,627				
56	,110	,123	98,750				
57	,104	,117	98,867				
58	,092	,104	98,971				
59	,079	,089	99,059				
60	,077	,087	99,146				
61	,071	,080	99,226				
62	,068	,076	99,302				
63	,059	,066	99,369				
64	,056	,063	99,432				
65	,052	,059	99,491				
66	,047	,053	99,544				
67	,044	,050	99,593				
68	,042	,047	99,640				
69	,038	,042	99,683				
70	,037	,042	99,725				
71	,034	,038	99,763				
72	,032	,036	99,799				
73	,027	,030	99,829				
74	,024	,027	99,856				
75	,022	,025	99,881				
76	,018	,020	99,901				
77	,016	,018	99,919				
78	,015	,016	99,935				
79	,013	,014	99,949				
80	,011	,012	99,961				
81	,010	,011	99,972				
82	,007	,008	99,981				
83	,006	,007	99,988				
84	,004	,005	99,993				
85	,002	,003	99,995				
86	,002	,002	99,997				
87	,001	,001	99,999				
88	,001	,001	100,000				
89	2,20E-008	2,48E-008	100,000				

Extraction Method: Principal Component Analysis.

**Párové korelace za jednotlivé datasety
analýza na úrovni konfliktů - tři až čtyři základní nezávislé proměnné**

AKUF

Correlations

			HDI75	ELF85	GDPPRELA	GDP70MAD	DURTOT AKUF	DEATMIN AKUF	DEATMAX AKUF
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,282(**)	,815(**)	,787(**)	-,110	-,129	-,082
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,119	,067	,245
		N	201	201	201	201	201	201	201
	ELF85	Correlation Coefficient	-,282(**)	1,000	-,319(**)	-,248(**)	,055	-,145(*)	-,163(*)
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,437	,040	,021
		N	201	201	201	201	201	201	201
	GDPPRELA	Correlation Coefficient	,815(**)	-,319(**)	1,000	,844(**)	-,119	-,062	-,032
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,092	,381	,654
		N	201	201	201	201	201	201	201
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,787(**)	-,248(**)	,844(**)	1,000	-,148(*)	-,140(*)	-,113
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,036	,048	,112
		N	201	201	201	201	201	201	201
	DURTOTAKUF	Correlation Coefficient	-,110	,055	-,119	-,148(*)	1,000	,242(**)	,257(**)
		Sig. (2-tailed)	,119	,437	,092	,036	.	,001	,000
		N	201	201	201	201	201	201	201
	DEATMINAKUF	Correlation Coefficient	-,129	-,145(*)	-,062	-,140(*)	,242(**)	1,000	,977(**)
		Sig. (2-tailed)	,067	,040	,381	,048	,001	.	,000
		N	201	201	201	201	201	201	201
	DEATMAXAKUF	Correlation Coefficient	-,082	-,163(*)	-,032	-,113	,257(**)	,977(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,245	,021	,654	,112	,000	,000	.
		N	201	201	201	201	201	201	201

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed)

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

AKUF
Correlations

		HDI75	ELF85	GDPPRELA	GDP70MAD	DURTOT AKUF	DEATMIN AKUF	DEATMAX AKUF
HDI75	Pearson Correlation	1	-,273(**)	,760(**)	,810(**)	-,042	-,155(*)	-,156(*)
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,555	,028	,027
	N	201	201	201	201	201	201	201
ELF85	Pearson Correlation	-,273(**)	1	-,229(**)	-,257(**)	,041	,017	-,037
	Sig. (2-tailed)	,000		,001	,000	,565	,815	,606
	N	201	201	201	201	201	201	201
GDPPRELA	Pearson Correlation	,760(**)	-,229(**)	1	,862(**)	-,065	-,129	-,141(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,001		,000	,359	,068	,046
	N	201	201	201	201	201	201	201
GDP70MAD	Pearson Correlation	,810(**)	-,257(**)	,862(**)	1	-,103	-,166(*)	-,176(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,146	,019	,012
	N	201	201	201	201	201	201	201
DURTOTAKUF	Pearson Correlation	-,042	,041	-,065	-,103	1	,232(**)	,303(**)
	Sig. (2-tailed)	,555	,565	,359	,146		,001	,000
	N	201	201	201	201	201	201	201
DEATMINAKUF	Pearson Correlation	-,155(*)	,017	-,129	-,166(*)	,232(**)	1	,856(**)
	Sig. (2-tailed)	,028	,815	,068	,019	,001		,000
	N	201	201	201	201	201	201	201
DEATMAXAKUF	Pearson Correlation	-,156(*)	-,037	-,141(*)	-,176(*)	,303(**)	,856(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,027	,606	,046	,012	,000	,000	
	N	201	201	201	201	201	201	201

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

COW
Correlations

			ELF85	HDI75	GDPREL	DEATHMINC	DEATHMAXC	DURMAX
Spearman's rho	ELF85	Correlation Coefficient	1,000	-,183	-,122	-,188	-,236(*)	,083
		Sig. (2-tailed)	.	,065	,222	,058	,017	,409
		N	102	102	102	102	102	102
	HDI75	Correlation Coefficient	-,183	1,000	,747(**)	,014	-,013	-,125
		Sig. (2-tailed)	,065	.	,000	,889	,897	,210
		N	102	102	102	102	102	102
	GDPREL	Correlation Coefficient	-,122	,747(**)	1,000	,045	,056	-,168
		Sig. (2-tailed)	,222	,000	.	,651	,575	,091
		N	102	102	102	102	102	102
	DEATHMINC	Correlation Coefficient	-,188	,014	,045	1,000	,906(**)	,437(**)
		Sig. (2-tailed)	,058	,889	,651	.	,000	,000
		N	102	102	102	102	102	102
	DEATHMAXC	Correlation Coefficient	-,236(*)	-,013	,056	,906(**)	1,000	,398(**)
		Sig. (2-tailed)	,017	,897	,575	,000	.	,000
		N	102	102	102	102	102	102
	DURMAX	Correlation Coefficient	,083	-,125	-,168	,437(**)	,398(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,409	,210	,091	,000	,000	.
		N	102	102	102	102	102	102

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

COW
Correlations

		ELF85	HDI75	GDPREL	DEATHMINC	DEATHMAXC	DURMAX
ELF85	Pearson Correlation	1	-,221(*)	-,117	-,216(*)	-,154	,075
	Sig. (2-tailed)		,026	,243	,029	,123	,454
	N	102	102	102	102	102	102
HDI75	Pearson Correlation	-,221(*)	1	,727(**)	,045	-,047	-,130
	Sig. (2-tailed)	,026		,000	,656	,636	,192
	N	102	102	102	102	102	102
GDPREL	Pearson Correlation	-,117	,727(**)	1	-,012	-,066	-,189
	Sig. (2-tailed)	,243	,000		,906	,508	,058
	N	102	102	102	102	102	102
DEATHMINC	Pearson Correlation	-,216(*)	,045	-,012	1	,883(**)	,334(**)
	Sig. (2-tailed)	,029	,656	,906		,000	,001
	N	102	102	102	102	102	102
DEATHMAXC	Pearson Correlation	-,154	-,047	-,066	,883(**)	1	,352(**)
	Sig. (2-tailed)	,123	,636	,508	,000		,000
	N	102	102	102	102	102	102
DURMAX	Pearson Correlation	,075	-,130	-,189	,334(**)	,352(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,454	,192	,058	,001	,000	
	N	102	102	102	102	102	102

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Fearon
Correlations

			ELF85	HDI75	GDPPREL	GDP70MAD	DMIN	DMAX	DURYEAR
Spearman's rho	ELF85	Correlation Coefficient	1,000	-,179	-,183	-,111	-,160	-,171	,181
		Sig. (2-tailed)	.	,062	,055	,247	,097	,075	,059
		N	110	110	110	110	109	109	110
	HDI75	Correlation Coefficient	-,179	1,000	,808(**)	,789(**)	,155	,121	-,167
		Sig. (2-tailed)	,062	.	,000	,000	,108	,209	,080
		N	110	110	110	110	109	109	110
	GDPPREL	Correlation Coefficient	-,183	,808(**)	1,000	,906(**)	,106	,102	-,158
		Sig. (2-tailed)	,055	,000	.	,000	,272	,289	,099
		N	110	110	110	110	109	109	110
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	-,111	,789(**)	,906(**)	1,000	,146	,136	-,159
		Sig. (2-tailed)	,247	,000	,000	.	,130	,159	,097
		N	110	110	110	110	109	109	110
	DMIN	Correlation Coefficient	-,160	,155	,106	,146	1,000	,938(**)	,193(*)
		Sig. (2-tailed)	,097	,108	,272	,130	.	,000	,045
		N	109	109	109	109	109	109	109
	DMAX	Correlation Coefficient	-,171	,121	,102	,136	,938(**)	1,000	,166
		Sig. (2-tailed)	,075	,209	,289	,159	,000	.	,084
		N	109	109	109	109	109	109	109
	DURYEAR	Correlation Coefficient	,181	-,167	-,158	-,159	,193(*)	,166	1,000
		Sig. (2-tailed)	,059	,080	,099	,097	,045	,084	.
		N	110	110	110	110	109	109	110

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Fearon
Correlations

		ELF85	HDI75	GDPPRELF	GDP70MAD	DMIN	DMAX	DURYEAR
ELF85	Pearson Correlation	1	-,206(*)	-,140	-,153	-,261(**)	-,212(*)	,189(*)
	Sig. (2-tailed)		,031	,144	,110	,006	,027	,048
	N	110	110	110	110	109	109	110
HDI75	Pearson Correlation	-,206(*)	1	,768(**)	,787(**)	,151	,101	-,081
	Sig. (2-tailed)	,031		,000	,000	,117	,298	,400
	N	110	110	110	110	109	109	110
GDPPRELF	Pearson Correlation	-,140	,768(**)	1	,872(**)	-,016	-,045	-,082
	Sig. (2-tailed)	,144	,000		,000	,866	,641	,394
	N	110	110	110	110	109	109	110
GDP70MAD	Pearson Correlation	-,153	,787(**)	,872(**)	1	,030	-,001	-,056
	Sig. (2-tailed)	,110	,000	,000		,753	,990	,559
	N	110	110	110	110	109	109	110
DMIN	Pearson Correlation	-,261(**)	,151	-,016	,030	1	,902(**)	,052
	Sig. (2-tailed)	,006	,117	,866	,753		,000	,591
	N	109	109	109	109	109	109	109
DMAX	Pearson Correlation	-,212(*)	,101	-,045	-,001	,902(**)	1	,120
	Sig. (2-tailed)	,027	,298	,641	,990	,000		,215
	N	109	109	109	109	109	109	109
DURYEAR	Pearson Correlation	,189(*)	-,081	-,082	-,056	,052	,120	1
	Sig. (2-tailed)	,048	,400	,394	,559	,591	,215	
	N	110	110	110	110	109	109	110

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

KOSIMO
Correlations

			HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	DURTOTKOS	DMINK	DMAXK
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,237(**)	,760(**)	,808(**)	-,173(**)	-,115	-,136(*)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,006	,073	,034
		N	246	246	244	242	246	246	246
	ELF85	Correlation Coefficient	-,237(**)	1,000	-,077	-,149(*)	,173(**)	,018	,001
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,228	,021	,006	,770	,993
		N	246	253	244	242	253	253	253
	GDPER70	Correlation Coefficient	,760(**)	-,077	1,000	,859(**)	-,170(**)	-,069	-,089
		Sig. (2-tailed)	,000	,228	.	,000	,008	,286	,168
		N	244	244	244	242	244	244	244
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,808(**)	-,149(*)	,859(**)	1,000	-,140(*)	-,145(*)	-,160(*)
		Sig. (2-tailed)	,000	,021	,000	.	,030	,024	,013
		N	242	242	242	242	242	242	242
	DURTOTKOS	Correlation Coefficient	-,173(**)	,173(**)	-,170(**)	-,140(*)	1,000	,237(**)	,238(**)
		Sig. (2-tailed)	,006	,006	,008	,030	.	,000	,000
		N	246	253	244	242	255	255	255
	DMINK	Correlation Coefficient	-,115	,018	-,069	-,145(*)	,237(**)	1,000	,923(**)
		Sig. (2-tailed)	,073	,770	,286	,024	,000	.	,000
		N	246	253	244	242	255	255	255
	DMAXK	Correlation Coefficient	-,136(*)	,001	-,089	-,160(*)	,238(**)	,923(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,034	,993	,168	,013	,000	,000	.
		N	246	253	244	242	255	255	255

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

KOSIMO
Correlations

		HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	DURTOTKOS	DMINK	DMAXK
HDI75	Pearson Correlation	1	-,237(**)	,731(**)	,770(**)	-,078	-,135(*)	-,187(**)
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,223	,034	,003
	N	246	246	244	242	246	246	246
ELF85	Pearson Correlation	-,237(**)	1	-,095	-,136(*)	,122	-,054	,014
	Sig. (2-tailed)	,000		,139	,034	,054	,395	,828
	N	246	253	244	242	253	253	253
GDPER70	Pearson Correlation	,731(**)	-,095	1	,867(**)	-,069	-,130(*)	-,150(*)
	Sig. (2-tailed)	,000	,139		,000	,285	,042	,019
	N	244	244	244	242	244	244	244
GDP70MAD	Pearson Correlation	,770(**)	-,136(*)	,867(**)	1	-,019	-,158(*)	-,184(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,034	,000		,773	,014	,004
	N	242	242	242	242	242	242	242
DURTOTKOS	Pearson Correlation	-,078	,122	-,069	-,019	1	,157(*)	,225(**)
	Sig. (2-tailed)	,223	,054	,285	,773		,012	,000
	N	246	253	244	242	255	255	255
DMINK	Pearson Correlation	-,135(*)	-,054	-,130(*)	-,158(*)	,157(*)	1	,721(**)
	Sig. (2-tailed)	,034	,395	,042	,014	,012		,000
	N	246	253	244	242	255	255	255
DMAXK	Pearson Correlation	-,187(**)	,014	-,150(*)	-,184(**)	,225(**)	,721(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,003	,828	,019	,004	,000	,000	
	N	246	253	244	242	255	255	255

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

**Marshall
Correlations**

			HDI75	ELF85	GDPPRELM	GDP70MAD	DURM	DRELM
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,295(**)	,750(**)	,785(**)	-,159(*)	-,046
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,014	,478
		N	238	238	238	238	238	238
	ELF85	Correlation Coefficient	-,295(**)	1,000	-,110	-,151(*)	,118	-,036
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,090	,020	,070	,578
		N	238	238	238	238	238	238
	GDPPRELM	Correlation Coefficient	,750(**)	-,110	1,000	,823(**)	-,207(**)	-,055
		Sig. (2-tailed)	,000	,090	.	,000	,001	,397
		N	238	238	238	238	238	238
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,785(**)	-,151(*)	,823(**)	1,000	-,131(*)	,029
		Sig. (2-tailed)	,000	,020	,000	.	,043	,656
		N	238	238	238	238	238	238
	DURM	Correlation Coefficient	-,159(*)	,118	-,207(**)	-,131(*)	1,000	,297(**)
		Sig. (2-tailed)	,014	,070	,001	,043	.	,000
		N	238	238	238	238	238	238
	DRELM	Correlation Coefficient	-,046	-,036	-,055	,029	,297(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,478	,578	,397	,656	,000	.
		N	238	238	238	238	238	238

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Marshall
Correlations

		HDI75	ELF85	GDPPRELM	GDP70MAD	DURM	DRELM
HDI75	Pearson Correlation	1	-,299(**)	,713(**)	,760(**)	-,105	-,036
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,105	,580
	N	238	238	238	238	238	238
ELF85	Pearson Correlation	-,299(**)	1	-,137(*)	-,171(**)	,135(*)	-,041
	Sig. (2-tailed)	,000		,035	,008	,037	,533
	N	238	238	238	238	238	238
GDPPRELM	Pearson Correlation	,713(**)	-,137(*)	1	,853(**)	-,120	-,054
	Sig. (2-tailed)	,000	,035		,000	,064	,407
	N	238	238	238	238	238	238
GDP70MAD	Pearson Correlation	,760(**)	-,171(**)	,853(**)	1	-,091	-,037
	Sig. (2-tailed)	,000	,008	,000		,161	,572
	N	238	238	238	238	238	238
DURM	Pearson Correlation	-,105	,135(*)	-,120	-,091	1	,221(**)
	Sig. (2-tailed)	,105	,037	,064	,161		,001
	N	238	238	238	238	238	238
DRELM	Pearson Correlation	-,036	-,041	-,054	-,037	,221(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,580	,533	,407	,572	,001	
	N	238	238	238	238	238	238

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

PITF
Correlations

			HDI75	ELF85	GDPPRELP	GDP70MAD	MODUR	AVEMAG
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,246(**)	,794(**)	,777(**)	-,091	-,010
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,119	,863
		N	294	294	294	294	294	294
	ELF85	Correlation Coefficient	-,246(**)	1,000	-,211(**)	-,122(*)	,185(**)	-,060
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,037	,001	,305
		N	294	294	294	294	294	294
	GDPPRELP	Correlation Coefficient	,794(**)	-,211(**)	1,000	,862(**)	-,093	-,047
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,110	,421
		N	294	294	294	294	294	294
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,777(**)	-,122(*)	,862(**)	1,000	-,096	-,012
		Sig. (2-tailed)	,000	,037	,000	.	,100	,833
		N	294	294	294	294	294	294
	MODUR	Correlation Coefficient	-,091	,185(**)	-,093	-,096	1,000	,024
		Sig. (2-tailed)	,119	,001	,110	,100	.	,678
		N	294	294	294	294	294	294
	AVEMAG	Correlation Coefficient	-,010	-,060	-,047	-,012	,024	1,000
		Sig. (2-tailed)	,863	,305	,421	,833	,678	.
		N	294	294	294	294	294	294

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

PITF
Correlations

		HDI75	ELF85	GDPPRELP	GDP70MAD	MODUR	AVEMAG
HDI75	Pearson Correlation	1	-,257(**)	,783(**)	,796(**)	-,114	-,019
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,051	,747
	N	294	294	294	294	294	294
ELF85	Pearson Correlation	-,257(**)	1	-,220(**)	-,192(**)	,143(*)	-,068
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,001	,014	,245
	N	294	294	294	294	294	294
GDPPRELP	Pearson Correlation	,783(**)	-,220(**)	1	,904(**)	-,129(*)	-,055
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,027	,351
	N	294	294	294	294	294	294
GDP70MAD	Pearson Correlation	,796(**)	-,192(**)	,904(**)	1	-,112	-,048
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000		,055	,408
	N	294	294	294	294	294	294
MODUR	Pearson Correlation	-,114	,143(*)	-,129(*)	-,112	1	,001
	Sig. (2-tailed)	,051	,014	,027	,055		,982
	N	294	294	294	294	294	294
AVEMAG	Pearson Correlation	-,019	-,068	-,055	-,048	,001	1
	Sig. (2-tailed)	,747	,245	,351	,408	,982	
	N	294	294	294	294	294	294

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP
Correlations

			HDI75	ELF85	GDPPRELU	GDP70MAD	DURTU	DMINGL	DMAXGL	GDPER70
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,272(**)	,690(**)	,802(**)	-,175(**)	,129(*)	,078	,727(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,002	,022	,167	,000
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	ELF85	Correlation Coefficient	-,272(**)	1,000	-,180(**)	-,194(**)	,142(*)	-,123(*)	-,096	-,091
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,001	,001	,012	,029	,089	,110
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	GDPPRELU	Correlation Coefficient	,690(**)	-,180(**)	1,000	,767(**)	-,198(**)	,116(*)	,075	,633(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,001	.	,000	,000	,040	,185	,000
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,802(**)	-,194(**)	,767(**)	1,000	-,228(**)	,089	,037	,860(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	.	,000	,117	,514	,000
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	DURTU	Correlation Coefficient	-,175(**)	,142(*)	-,198(**)	-,228(**)	1,000	-,012	,019	-,182(**)
		Sig. (2-tailed)	,002	,012	,000	,000	.	,837	,742	,001
		N	312	312	312	312	312	312	312	312
	DMINGL	Correlation Coefficient	,129(*)	-,123(*)	,116(*)	,089	-,012	1,000	,918(**)	,106
		Sig. (2-tailed)	,022	,029	,040	,117	,837	.	,000	,061
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	DMAXGL	Correlation Coefficient	,078	-,096	,075	,037	,019	,918(**)	1,000	,035
		Sig. (2-tailed)	,167	,089	,185	,514	,742	,000	.	,539
		N	313	313	313	313	312	313	313	313
	GDPER70	Correlation Coefficient	,727(**)	-,091	,633(**)	,860(**)	-,182(**)	,106	,035	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,110	,000	,000	,001	,061	,539	.
		N	313	313	313	313	312	313	313	313

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP
Correlations

		HDI75	ELF85	GDPPRELU	GDP70MAD	DURTU	DMINGL	DMAXGL	GDPER70
HDI75	Pearson Correlation	1	-,279(**)	,538(**)	,803(**)	-,091	,107	,069	,752(**)
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,109	,059	,222	,000
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
ELF85	Pearson Correlation	-,279(**)	1	-,174(**)	-,214(**)	,050	-,179(**)	-,121(*)	-,167(**)
	Sig. (2-tailed)	,000		,002	,000	,374	,001	,032	,003
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
GDPPRELU	Pearson Correlation	,538(**)	-,174(**)	1	,592(**)	-,101	-,012	-,027	,539(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,002		,000	,075	,838	,635	,000
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
GDP70MAD	Pearson Correlation	,803(**)	-,214(**)	,592(**)	1	-,129(*)	-,015	-,050	,889(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,022	,798	,380	,000
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
DURTU	Pearson Correlation	-,091	,050	-,101	-,129(*)	1	,060	,050	-,134(*)
	Sig. (2-tailed)	,109	,374	,075	,022		,288	,375	,018
	N	312	312	312	312	312	312	312	312
DMINGL	Pearson Correlation	,107	-,179(**)	-,012	-,015	,060	1	,793(**)	,014
	Sig. (2-tailed)	,059	,001	,838	,798	,288		,000	,804
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
DMAXGL	Pearson Correlation	,069	-,121(*)	-,027	-,050	,050	,793(**)	1	-,033
	Sig. (2-tailed)	,222	,032	,635	,380	,375	,000		,567
	N	313	313	313	313	312	313	313	313
GDPER70	Pearson Correlation	,752(**)	-,167(**)	,539(**)	,889(**)	-,134(*)	,014	-,033	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,000	,000	,018	,804	,567	
	N	313	313	313	313	312	313	313	313

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP2et

(UCDP + interetnické střety)

Correlations

			HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	DURTU	DMINGL	DMAXGL	GDPRELU
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,092	,638(**)	,702(**)	-,005	,139(**)	,115(*)	,711(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,062	,000	,000	,919	,005	,020	,000
		N	409	409	409	409	408	409	409	409
	ELF85	Correlation Coefficient	-,092	1,000	,029	-,185(**)	,082	-,097(*)	-,090	-,138(**)
		Sig. (2-tailed)	,062	.	,557	,000	,094	,049	,066	,005
		N	409	416	409	409	415	416	416	416
	GDPER70	Correlation Coefficient	,638(**)	,029	1,000	,803(**)	-,106(*)	,126(*)	,059	,613(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,557	.	,000	,032	,011	,233	,000
		N	409	409	409	409	408	409	409	409
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,702(**)	-,185(**)	,803(**)	1,000	-,155(**)	,111(*)	,063	,732(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,002	,025	,204	,000
		N	409	409	409	409	408	409	409	409
	DURTU	Correlation Coefficient	-,005	,082	-,106(*)	-,155(**)	1,000	-,004	,046	-,032
		Sig. (2-tailed)	,919	,094	,032	,002	.	,930	,353	,518
		N	408	415	408	408	415	415	415	415
	DMINGL	Correlation Coefficient	,139(**)	-,097(*)	,126(*)	,111(*)	-,004	1,000	,912(**)	,128(**)
		Sig. (2-tailed)	,005	,049	,011	,025	,930	.	,000	,009
		N	409	416	409	409	415	416	416	416
	DMAXGL	Correlation Coefficient	,115(*)	-,090	,059	,063	,046	,912(**)	1,000	,114(*)
		Sig. (2-tailed)	,020	,066	,233	,204	,353	,000	.	,020
		N	409	416	409	409	415	416	416	416
	GDPRELU	Correlation Coefficient	,711(**)	-,138(**)	,613(**)	,732(**)	-,032	,128(**)	,114(*)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,005	,000	,000	,518	,009	,020	.
		N	409	416	409	409	415	416	416	416

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP2et

(UCDP + interetnické střety)

Correlations

		HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	DURTU	DMINGL	DMAXGL	GDPRELU
HDI75	Pearson Correlation	1	-,143(**)	,721(**)	,795(**)	,018	,170(**)	,125(*)	,592(**)
	Sig. (2-tailed)		,004	,000	,000	,716	,001	,011	,000
	N	409	409	409	409	408	409	409	409
ELF85	Pearson Correlation	-,143(**)	1	-,101(*)	-,190(**)	,034	-,144(**)	-,097(*)	-,147(**)
	Sig. (2-tailed)	,004		,041	,000	,495	,003	,047	,003
	N	409	416	409	409	415	416	416	416
GDPER70	Pearson Correlation	,721(**)	-,101(*)	1	,883(**)	-,070	,060	,007	,551(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,041		,000	,158	,229	,889	,000
	N	409	409	409	409	408	409	409	409
GDP70MAD	Pearson Correlation	,795(**)	-,190(**)	,883(**)	1	-,059	,036	-,007	,637(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,235	,474	,890	,000
	N	409	409	409	409	408	409	409	409
DURTU	Pearson Correlation	,018	,034	-,070	-,059	1	,102(*)	,091	-,024
	Sig. (2-tailed)	,716	,495	,158	,235		,037	,065	,630
	N	408	415	408	408	415	415	415	415
DMINGL	Pearson Correlation	,170(**)	-,144(**)	,060	,036	,102(*)	1	,800(**)	,043
	Sig. (2-tailed)	,001	,003	,229	,474	,037		,000	,383
	N	409	416	409	409	415	416	416	416
DMAXGL	Pearson Correlation	,125(*)	-,097(*)	,007	-,007	,091	,800(**)	1	,020
	Sig. (2-tailed)	,011	,047	,889	,890	,065	,000		,686
	N	409	416	409	409	415	416	416	416
GDPRELU	Pearson Correlation	,592(**)	-,147(**)	,551(**)	,637(**)	-,024	,043	,020	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,003	,000	,000	,630	,383	,686	
	N	409	416	409	409	415	416	416	416

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP2tot

(UCDP + interetnické střety a jednostranné násilí)

Correlations

			HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	GDPRELU	DURTU	DMINGL	DMAXGL
Spearman's rho	HDI75	Correlation Coefficient	1,000	-,081	,625(**)	,704(**)	,713(**)	-,027	,056	,042
		Sig. (2-tailed)	.	,054	,000	,000	,000	,520	,183	,310
		N	573	573	573	573	573	572	573	573
	ELF85	Correlation Coefficient	-,081	1,000	,007	-,168(**)	-,162(**)	,042	-,078	-,092(*)
		Sig. (2-tailed)	,054	.	,862	,000	,000	,316	,059	,027
		N	573	580	573	573	580	579	580	580
	GDPER70	Correlation Coefficient	,625(**)	,007	1,000	,823(**)	,628(**)	-,100(*)	,106(*)	,056
		Sig. (2-tailed)	,000	,862	.	,000	,000	,017	,011	,181
		N	573	573	573	573	573	572	573	573
	GDP70MAD	Correlation Coefficient	,704(**)	-,168(**)	,823(**)	1,000	,736(**)	-,134(**)	,067	,035
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000	,001	,107	,407
		N	573	573	573	573	573	572	573	573
	GDPRELU	Correlation Coefficient	,713(**)	-,162(**)	,628(**)	,736(**)	1,000	-,038	,094(*)	,096(*)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	.	,365	,024	,021
		N	573	580	573	573	580	579	580	580
	DURTU	Correlation Coefficient	-,027	,042	-,100(*)	-,134(**)	-,038	1,000	,030	,096(*)
		Sig. (2-tailed)	,520	,316	,017	,001	,365	.	,470	,021
		N	572	579	572	572	579	579	579	579
	DMINGL	Correlation Coefficient	,056	-,078	,106(*)	,067	,094(*)	,030	1,000	,898(**)
		Sig. (2-tailed)	,183	,059	,011	,107	,024	,470	.	,000
		N	573	580	573	573	580	579	580	580
	DMAXGL	Correlation Coefficient	,042	-,092(*)	,056	,035	,096(*)	,096(*)	,898(**)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,310	,027	,181	,407	,021	,021	,000	.
		N	573	580	573	573	580	579	580	580

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

UCDP2tot

(UCDP + interetnické střety a jednostranné násilí)

Correlations

		HDI75	ELF85	GDPER70	GDP70MAD	GDPRELU	DURTU	DMINGL	DMAXGL
HDI75	Pearson Correlation	1	-,124(**)	,708(**)	,784(**)	,605(**)	,017	,145(**)	,099(*)
	Sig. (2-tailed)		,003	,000	,000	,000	,685	,001	,018
	N	573	573	573	573	573	572	573	573
ELF85	Pearson Correlation	-,124(**)	1	-,106(*)	-,189(**)	-,154(**)	,014	-,147(**)	-,120(**)
	Sig. (2-tailed)	,003		,011	,000	,000	,730	,000	,004
	N	573	580	573	573	580	579	580	580
GDPER70	Pearson Correlation	,708(**)	-,106(*)	1	,883(**)	,565(**)	-,060	,060	,005
	Sig. (2-tailed)	,000	,011		,000	,000	,152	,153	,914
	N	573	573	573	573	573	572	573	573
GDP70MAD	Pearson Correlation	,784(**)	-,189(**)	,883(**)	1	,652(**)	-,050	,037	-,010
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000	,235	,380	,814
	N	573	573	573	573	573	572	573	573
GDPRELU	Pearson Correlation	,605(**)	-,154(**)	,565(**)	,652(**)	1	-,007	,057	,027
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000		,875	,169	,509
	N	573	580	573	573	580	579	580	580
DURTU	Pearson Correlation	,017	,014	-,060	-,050	-,007	1	,119(**)	,094(*)
	Sig. (2-tailed)	,685	,730	,152	,235	,875		,004	,024
	N	572	579	572	572	579	579	579	579
DMINGL	Pearson Correlation	,145(**)	-,147(**)	,060	,037	,057	,119(**)	1	,788(**)
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,153	,380	,169	,004		,000
	N	573	580	573	573	580	579	580	580
DMAXGL	Pearson Correlation	,099(*)	-,120(**)	,005	-,010	,027	,094(*)	,788(**)	1
	Sig. (2-tailed)	,018	,004	,914	,814	,509	,024	,000	
	N	573	580	573	573	580	579	580	580

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

**Párové korelace – Spearmanův korelační koeficient: závislá proměnná = trvání konfliktu (za státy)
nezávislé proměnné 6 faktorů (komponent)**

AKUF
Correlations

			DURTOTA	DUR4589A	DUR9006A	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	REGR factor score 4 for analysis 1	REGR factor score 5 for analysis 1	REGR factor score 6 for analysis 1
Spearman's rho	DURTOTA	Correlation Coefficient	1,000	,833(**)	,842(**)	-,311(**)	-,329(**)	,141	,151(*)	,219(**)	,450(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000	,064	,047	,004	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	DUR4589A	Correlation Coefficient	,833(**)	1,000	,502(**)	-,096	-,305(**)	,030	,196(**)	,093	,451(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,207	,000	,697	,010	,224	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	DUR9006A	Correlation Coefficient	,842(**)	,502(**)	1,000	-,388(**)	-,336(**)	,184(*)	,022	,223(**)	,397(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000	,015	,770	,003	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,311(**)	-,096	-,388(**)	1,000	-,118	-,017	,177(*)	-,191(*)	-,010
		Sig. (2-tailed)	,000	,207	,000	.	,123	,824	,020	,012	,899
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,329(**)	-,305(**)	-,336(**)	-,118	1,000	-,038	-,116	-,017	-,067
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,123	.	,620	,130	,826	,379
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	,141	,030	,184(*)	-,017	-,038	1,000	,036	,040	-,042
		Sig. (2-tailed)	,064	,697	,015	,824	,620	.	,635	,603	,580
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,151(*)	,196(**)	,022	,177(*)	-,116	,036	1,000	,058	,065
		Sig. (2-tailed)	,047	,010	,770	,020	,130	,635	.	,448	,394
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,219(**)	,093	,223(**)	-,191(*)	-,017	,040	,058	1,000	,091
		Sig. (2-tailed)	,004	,224	,003	,012	,826	,603	,448	.	,233
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,450(**)	,451(**)	,397(**)	-,010	-,067	-,042	,065	,091	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,899	,379	,580	,394	,233	.
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Párové korelace – Spearmanův korelační koeficient: závislá proměnná = počet obětí (za státy)
nezávislé proměnné – 6 faktorů (komponent)**

AKUF

Correlations

Spearman's rho		DEMINRELA	DEMAXRELA	DEMINRELVI	DEMAXRELVI	REGR factor score 1	REGR factor score 2	REGR factor score 3	REGR factor score 4	REGR factor score 5	REGR factor score 6
DEMINRELA	Correlation Coefficient	1	,995(**)	,977(**)	,990(**)	-,391(**)	-,273(**)	0,109	,158(*)	,277(**)	,365(**)
	Sig. (2-tailed)	.	0	0	0	0	0	0,155	0,039	0	0
DEMAXRELA	Correlation Coefficient	,995(**)	1	,974(**)	,993(**)	-,395(**)	-,271(**)	0,105	0,133	,274(**)	,374(**)
	Sig. (2-tailed)	0	.	0	0	0	0	0,173	0,083	0	0
DEMINRELVI	Correlation Coefficient	,977(**)	,974(**)	1	,974(**)	-,389(**)	-,244(**)	0,095	0,133	,263(**)	,374(**)
	Sig. (2-tailed)	0	0	.	0	0	0,001	0,217	0,081	0	0
DEMAXRELVI	Correlation Coefficient	,990(**)	,993(**)	,974(**)	1	-,407(**)	-,270(**)	0,111	0,127	,284(**)	,391(**)
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	.	0	0	0,146	0,096	0	0
REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,391(**)	-,395(**)	-,389(**)	-,407(**)	1	-0,118	-0,017	,177(*)	-,191(*)	-0,01
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	.	0,123	0,824	0,02	0,012	0,899
REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,273(**)	-,271(**)	-,244(**)	-,270(**)	-0,118	1	-0,038	-0,116	-0,017	-0,067
	Sig. (2-tailed)	0	0	0,001	0	0,123	.	0,62	0,13	0,826	0,379
REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	0,109	0,105	0,095	0,111	-0,017	-0,038	1	0,036	0,04	-0,042
	Sig. (2-tailed)	0,155	0,173	0,217	0,146	0,824	0,62	.	0,635	0,603	0,58
REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,158(*)	0,133	0,133	0,127	,177(*)	-0,116	0,036	1	0,058	0,065
	Sig. (2-tailed)	0,039	0,083	0,081	0,096	0,02	0,13	0,635	.	0,448	0,394
REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,277(**)	,274(**)	,263(**)	,284(**)	-,191(*)	-0,017	0,04	0,058	1	0,091
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	0,012	0,826	0,603	0,448	.	0,233
REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,365(**)	,374(**)	,374(**)	,391(**)	-0,01	-0,067	-0,042	0,065	0,091	1
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	0,899	0,379	0,58	0,394	0,233	.
	N	172	171	172	172	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu (1945-2006)
 AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **32,3 %****

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,462(a)	,213	,209	189,568
2	,537(b)	,288	,280	180,810
3	,568(c)	,323	,311	176,880

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	103,675	14,413		7,193		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	89,290	13,114	,462	6,809		,000
2	(Constant)	103,211	13,747		7,508		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	89,274	12,509	,462	7,137		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-53,022	12,509	-,274	-4,239		,000
3	(Constant)	103,300	13,449		7,681		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	89,277	12,237	,462	7,296		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-53,019	12,237	-,274	-4,333		,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-35,959	12,235	-,186	-2,939		,004

a Dependent Variable: DURTOTa

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1945-89 AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **22,0 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,389(a)	,151	,146	132,591
2	,449(b)	,202	,192	128,948
3	,469(c)	,220	,206	127,862

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	60,037	10,081		5,955	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	50,602	9,173	,389	5,517	,000
2	(Constant)	59,780	9,804		6,097	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	50,593	8,921	,389	5,671	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-29,318	8,921	-,225	-3,286	,001
3	(Constant)	59,824	9,722		6,154	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	50,594	8,846	,389	5,720	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-29,316	8,846	-,225	-3,314	,001
	REGR factor score 1 for analysis 1	-17,464	8,845	-,134	-1,975	,050

a Dependent Variable: DUR4589A

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1990-2006

metoda stepwise – nejlepší model: čtyři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 35,9 %

AKUF

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,458(a)	,210	,205	82,960
2	,537(b)	,289	,280	78,945
3	,580(c)	,337	,325	76,461
4	,599(d)	,359	,344	75,371

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

d Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	43,635	6,308		6,918	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	38,687	5,739	,458	6,741	,000
2	(Constant)	43,427	6,002		7,235	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	38,680	5,461	,458	7,082	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-23,704	5,462	-,281	-4,340	,000
3	(Constant)	43,473	5,814		7,478	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	38,681	5,290	,458	7,313	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-23,702	5,290	-,281	-4,481	,000
4	REGR factor score 1 for analysis 1	-18,493	5,289	-,219	-3,497	,001
	(Constant)	43,517	5,731		7,594	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	38,683	5,214	,458	7,419	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-23,701	5,214	-,281	-4,545	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-18,494	5,214	-,219	-3,547	,001
	REGR factor score 3 for analysis 1	12,688	5,214	,150	2,434	,016

a Dependent Variable: DUR9006A

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = min. počet obětí (vlastní)
 AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **16,0 %****

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,275(a)	,076	,070	,56359
2	,375(b)	,140	,130	,54516
3	,400(c)	,160	,145	,54049

a Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,273	,043		6,362	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,146	,039	-,275	-3,734	,000
2	(Constant)	,274	,042		6,599	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,146	,038	-,275	-3,859	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,134	,038	,254	3,562	,000
3	(Constant)	,273	,041		6,620	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,145	,037	-,274	-3,880	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,134	,037	,254	3,594	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,075	,038	-,140	-1,984	,049

a Dependent Variable: DEMINRELvl

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. počet obětí (vlastní) AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **19,0 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,266(a)	,071	,065	5,07362
2	,366(b)	,134	,123	4,91312
3	,436(c)	,190	,175	4,76491

a Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	1,983	,387		5,124	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,271	,354	-,266	-3,594	,000
2	(Constant)	1,991	,375		5,314	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,263	,343	-,264	-3,688	,000
3	REGR factor score 1 for analysis 1	-1,193	,340	-,251	-3,505	,001
	(Constant)	1,999	,363		5,500	,000
3	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,264	,332	-,264	-3,805	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-1,193	,330	-,251	-3,613	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	1,126	,330	,237	3,417	,001

a Dependent Variable: DEMAXRELVl

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = min počet obětí AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 17,7 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,269(a)	,072	,067	2,34744
2	,363(b)	,132	,121	2,27818
3	,421(c)	,177	,163	2,22369

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	,948	,179		5,296	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,592	,162	,269	3,645	,000
2	(Constant)	,938	,174		5,397	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,592	,158	,269	3,758	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,538	,159	-,243	-3,390	,001
3	(Constant)	,941	,170		5,548	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,592	,154	,269	3,849	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,535	,155	-,242	-3,453	,001
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,472	,154	-,214	-3,063	,003

a Dependent Variable: DEMINRELA

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. počet obětí AKUF metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 15,6 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,238(a)	,056	,051	3,83036
2	,327(b)	,107	,096	3,73748
3	,395(c)	,156	,141	3,64356

a Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	1,365	,293		4,659	,000	
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,849	,267	-,238	-3,180	,002	
2	(Constant)	1,368	,286		4,787	,000	
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,851	,261	-,238	-3,264	,001	
3	REGR factor score 6 for analysis 1	,797	,259	,225	3,083	,002	
	(Constant)	1,365	,279		4,899	,000	
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,848	,254	-,237	-3,337	,001	
	REGR factor score 6 for analysis 1	,800	,252	,226	3,173	,002	
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,796	,255	-,222	-3,126	,002	

a Dependent Variable: DEMAXRELA

**Párové korelace - Spearmanův korelační koeficient – závislá proměnná = trvání konfliktů
nezávislé proměnné 6 faktorů/komponent**

COW

Correlations

			DURMIN	DURMAX	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	REGR factor score 4 for analysis 1	REGR factor score 5 for analysis 1	REGR factor score 6 for analysis 1
Spearman's rho	DURMIN	Correlation Coefficient	1,000	,983(**)	-,338(**)	-,200(**)	-,043	,063	,200(**)	,408(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,008	,577	,408	,008	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	DURMAX	Correlation Coefficient	,983(**)	1,000	-,327(**)	-,217(**)	-,025	,044	,183(*)	,430(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,004	,745	,568	,016	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,338(**)	-,327(**)	1,000	-,118	-,017	,177(*)	-,191(*)	-,010
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,123	,824	,020	,012	,899
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,200(**)	-,217(**)	-,118	1,000	-,038	-,116	-,017	-,067
		Sig. (2-tailed)	,008	,004	,123	.	,620	,130	,826	,379
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,043	-,025	-,017	-,038	1,000	,036	,040	-,042
		Sig. (2-tailed)	,577	,745	,824	,620	.	,635	,603	,580
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,063	,044	,177(*)	-,116	,036	1,000	,058	,065
		Sig. (2-tailed)	,408	,568	,020	,130	,635	.	,448	,394
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,200(**)	,183(*)	-,191(*)	-,017	,040	,058	1,000	,091
		Sig. (2-tailed)	,008	,016	,012	,826	,603	,448	.	,233
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,408(**)	,430(**)	-,010	-,067	-,042	,065	,091	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,899	,379	,580	,394	,233	.
		N	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Párové korelace - Spearmanův korelační koeficient – závislá proměnná = počet obětí nezávislé proměnné 6 faktorů/komponent

COW

Correlations

			DEADMIN1	DEADMAX1	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	REGR factor score 4 for analysis 1	REGR factor score 5 for analysis 1	REGR factor score 6 for analysis 1
Spearman's rho	DEADMIN1	Correlation Coefficient	1,000	,998(**)	-,340(**)	-,153(*)	-,061	,055	,216(**)	,403(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,045	,427	,471	,004	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	DEADMAX1	Correlation Coefficient	,998(**)	1,000	-,336(**)	-,158(*)	-,061	,051	,220(**)	,398(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,038	,423	,509	,004	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,340(**)	-,336(**)	1,000	-,118	-,017	,177(*)	-,191(*)	-,010
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,123	,824	,020	,012	,899
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,153(*)	-,158(*)	-,118	1,000	-,038	-,116	-,017	-,067
		Sig. (2-tailed)	,045	,038	,123	.	,620	,130	,826	,379
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,061	-,061	-,017	-,038	1,000	,036	,040	-,042
		Sig. (2-tailed)	,427	,423	,824	,620	.	,635	,603	,580
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,055	,051	,177(*)	-,116	,036	1,000	,058	,065
		Sig. (2-tailed)	,471	,509	,020	,130	,635	.	,448	,394
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,216(**)	,220(**)	-,191(*)	-,017	,040	,058	1,000	,091
		Sig. (2-tailed)	,004	,004	,012	,826	,603	,448	.	,233
		N	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,403(**)	,398(**)	-,010	-,067	-,042	,065	,091	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,899	,379	,580	,394	,233	.
		N	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. trvání konfliktu COW metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 26,3 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,339(a)	,115	,110	2095,795
2	,453(b)	,205	,196	1991,783
3	,513(c)	,263	,250	1923,308

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	964,464	159,344		6,053	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,426	144,988	,339	4,707	,000
2	(Constant)	959,154	151,441		6,334	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,239	137,793	,339	4,951	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-605,782	137,799	-,301	-4,396	,000
3	(Constant)	960,365	146,235		6,567	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	682,282	133,056	,339	5,128	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-605,732	133,062	-,301	-4,552	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-485,558	133,040	-,241	-3,650	,000

a Dependent Variable: DURMAX

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = min. počet obětí COW metoda stepwise – nejlepší model – dvě vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **11,2 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,245(a)	,060	,055	,690906
2	,334(b)	,112	,101	,673713

a Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,286	,053		5,453	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,158	,048	-,245	-3,310	,001
2	(Constant)	,288	,051		5,614	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,158	,047	-,245	-3,395	,001
	REGR factor score 6 for analysis 1	,146	,047	,227	3,137	,002

a Dependent Variable: DEADMIN1

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. počet obětí COW metoda stepwise – nejlepší model – dvě vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 9,9 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,249(a)	,062	,057	,911107
2	,315(b)	,099	,088	,895583

a Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.	
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error		
1	(Constant)	,363	,069		5,237		,000	
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,212	,063	-,249	-3,362		,001	
2	(Constant)	,364	,068		5,346		,000	
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,212	,062	-,249	-3,420		,001	
	REGR factor score 6 for analysis 1	,164	,062	,192	2,642		,009	

a Dependent Variable: DEADMAX1

**Párové korelace - Spearmanův korelační koeficient – závislá proměnná = trvání konfliktů
nezávislé proměnné 6 faktorů/komponent**

Marshall

Correlations

			DURTM	DUR4589	DUR9006	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	REGR factor score 4 for analysis 1	REGR factor score 5 for analysis 1	REGR factor score 6 for analysis 1
Spearman's rho	DURTM	Correlation Coefficient	1,000	,826(**)	,818(**)	-,271(**)	-,394(**)	,030	,117	,149	,538(**)
		Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000	,694	,125	,051	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	DUR4589	Correlation Coefficient	,826(**)	1,000	,468(**)	-,113	-,320(**)	-,129	,142	,054	,543(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,140	,000	,092	,062	,477	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	DUR9006	Correlation Coefficient	,818(**)	,468(**)	1,000	-,343(**)	-,367(**)	,197(**)	,025	,207(**)	,420(**)
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000	,010	,742	,006	,000
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,271(**)	-,113	-,343(**)	1,000	-,118	-,017	,177(*)	-,191(*)	-,010
		Sig. (2-tailed)	,000	,140	,000	.	,123	,824	,020	,012	,899
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,394(**)	-,320(**)	-,367(**)	-,118	1,000	-,038	-,116	-,017	-,067
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,123	.	,620	,130	,826	,379
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	,030	-,129	,197(**)	-,017	-,038	1,000	,036	,040	-,042
		Sig. (2-tailed)	,694	,092	,010	,824	,620	.	,635	,603	,580
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,117	,142	,025	,177(*)	-,116	,036	1,000	,058	,065
		Sig. (2-tailed)	,125	,062	,742	,020	,130	,635	.	,448	,394
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,149	,054	,207(**)	-,191(*)	-,017	,040	,058	1,000	,091
		Sig. (2-tailed)	,051	,477	,006	,012	,826	,603	,448	.	,233
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
	REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,538(**)	,543(**)	,420(**)	-,010	-,067	-,042	,065	,091	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,899	,379	,580	,394	,233	.
		N	173	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu Marshall metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 47,6 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,589(a)	,347	,344	157,708
2	,667(b)	,444	,438	145,967
3	,690(c)	,476	,466	142,203

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	98,310	11,991		8,199	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,112	10,910	,589	9,543	,000
2	(Constant)	97,828	11,098		8,815	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,096	10,098	,589	10,308	,000
3	REGR factor score 2 for analysis 1	-54,957	10,099	-,311	-5,442	,000
	(Constant)	97,906	10,812		9,055	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	104,098	9,838	,589	10,582	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-54,954	9,838	-,311	-5,586	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-31,289	9,837	-,177	-3,181	,002

a Dependent Variable: DURTM

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1945-89 Marshall metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 42,4 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,574(a)	,330	,326	104,356
2	,638(b)	,408	,401	98,406
3	,651(c)	,424	,413	97,365

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	58,247	7,934		7,341		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	66,244	7,219	,574	9,176		,000
2	(Constant)	57,965	7,482		7,747		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	66,234	6,808	,574	9,729		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-32,154	6,808	-,279	-4,723		,000
3	(Constant)	58,001	7,403		7,835		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	66,235	6,736	,574	9,833		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-32,152	6,736	-,279	-4,773		,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-14,531	6,735	-,126	-2,158		,032

a Dependent Variable: DUR4589

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1990-2006
metoda stepwise – nejlepší model – čtyři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 41,9 %**

Marshall

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,501(a)	,251	,247	72,2469
2	,585(b)	,342	,335	67,9066
3	,626(c)	,392	,381	65,5063
4	,648(d)	,419	,405	64,1939

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

d Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	40,067	5,493		7,294	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	37,869	4,998	,501	7,577	,000
2	(Constant)	39,867	5,163		7,721	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	37,862	4,698	,501	8,060	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-22,803	4,698	-,302	-4,854	,000
3	(Constant)	39,909	4,981		8,013	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	37,864	4,532	,501	8,355	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-22,801	4,532	-,302	-5,031	,000
4	REGR factor score 1 for analysis 1	-16,764	4,531	-,222	-3,700	,000
	(Constant)	39,952	4,881		8,185	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	37,865	4,441	,501	8,526	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-22,799	4,441	-,302	-5,134	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-16,764	4,440	-,222	-3,775	,000
	REGR factor score 3 for analysis 1	12,545	4,441	,166	2,825	,005

a Dependent Variable: DUR9006

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = počet obětí
Marshall metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 17,1 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,254(a)	,065	,059	2,84523
2	,343(b)	,118	,108	2,77132
3	,413(c)	,171	,156	2,69498

a Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	1,134	,216		5,243	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,677	,197	-,254	-3,441	,001
2	(Constant)	1,129	,211		5,357	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,677	,192	-,254	-3,533	,001
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,614	,192	-,231	-3,200	,002
3	(Constant)	1,133	,205		5,531	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,677	,186	-,254	-3,633	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,613	,186	-,230	-3,290	,001
	REGR factor score 6 for analysis 1	,612	,186	,230	3,281	,001

a Dependent Variable: DEREL

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = počet obětí 1945-89
Marshall metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = **11,9 %****

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,237(a)	,056	,050	2,56929
2	,297(b)	,088	,078	2,53216
3	,345(c)	,119	,103	2,49696

a Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,804	,195		4,116	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,566	,178	-,237	-3,184	,002
2	(Constant)	,805	,193		4,181	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,566	,175	-,237	-3,231	,001
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,431	,175	-,180	-2,460	,015
3	(Constant)	,808	,190		4,257	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-,566	,173	-,237	-3,276	,001
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,431	,173	-,180	-2,495	,014
	REGR factor score 6 for analysis 1	,417	,173	,174	2,414	,017

a Dependent Variable: DEREL4589

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = počet obětí 1990-2006
Marshall metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 13,8 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,252(a)	,063	,058	1,04668
2	,321(b)	,103	,092	1,02729
3	,371(c)	,138	,123	1,01011

a Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 5 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,324	,080		4,069	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,246	,072	-,252	-3,401	,001
2	(Constant)	,325	,078		4,164	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,246	,071	-,252	-3,465	,001
	REGR factor score 6 for analysis 1	,195	,071	,199	2,742	,007
3	(Constant)	,322	,077		4,196	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,246	,070	-,252	-3,524	,001
	REGR factor score 6 for analysis 1	,195	,070	,199	2,787	,006
	REGR factor score 5 for analysis 1	,183	,070	,187	2,614	,010

a Dependent Variable: DEREL9006

**Párové korelace - Spearmanův korelační koeficient – závislá proměnná = trvání konfliktů (1945-2006)
nezávislé proměnné 6 faktorů/komponent
UCDP**

		DURTU	DUR4589	DUR9006	REGR factor score 1 for analysis 1	REGR factor score 2 for analysis 1	REGR factor score 3 for analysis 1	REGR factor score 4 for analysis 1	REGR factor score 5 for analysis 1	REGR factor score 6 for analysis 1
DURTU	Correlation Coefficient	1,000	,787(**)	,811(**)	-,339(**)	-,312(**)	,071	,088	,205(**)	,507(**)
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,000	,000	,000	,352	,252	,007	,000
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
DUR4589	Correlation Coefficient	,787(**)	1,000	,412(**)	-,102	-,332(**)	-,016	,161(*)	,021	,423(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,180	,000	,837	,034	,781	,000
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
DUR9006	Correlation Coefficient	,811(**)	,412(**)	1,000	-,369(**)	-,303(**)	,165(*)	-,037	,264(**)	,458(**)
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	.	,000	,000	,030	,626	,000	,000
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 1 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,339(**)	-,102	-,369(**)	1,000	-,118	-,017	,177(*)	-,191(*)	-,010
	Sig. (2-tailed)	,000	,180	,000	.	,123	,824	,020	,012	,899
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 2 for analysis 1	Correlation Coefficient	-,312(**)	-,332(**)	-,303(**)	-,118	1,000	-,038	-,116	-,017	-,067
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,123	.	,620	,130	,826	,379
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 3 for analysis 1	Correlation Coefficient	,071	-,016	,165(*)	-,017	-,038	1,000	,036	,040	-,042
	Sig. (2-tailed)	,352	,837	,030	,824	,620	.	,635	,603	,580
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 4 for analysis 1	Correlation Coefficient	,088	,161(*)	-,037	,177(*)	-,116	,036	1,000	,058	,065
	Sig. (2-tailed)	,252	,034	,626	,020	,130	,635	.	,448	,394
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 5 for analysis 1	Correlation Coefficient	,205(**)	,021	,264(**)	-,191(*)	-,017	,040	,058	1,000	,091
	Sig. (2-tailed)	,007	,781	,000	,012	,826	,603	,448	.	,233
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173
REGR factor score 6 for analysis 1	Correlation Coefficient	,507(**)	,423(**)	,458(**)	-,010	-,067	-,042	,065	,091	1,000
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,899	,379	,580	,394	,233	.
	N	173	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**Párové korelace - Spearmanův korelační koeficient – závislá proměnná = počet obětí
nezávislé proměnné 6 faktorů/komponent
UCDP**

Correlations

Spearman's rho		DMINUC	DMAXUC	DEADMINREL	DEADMAXREL	REGR factor score 1	REGR factor score 2	REGR factor score 3	REGR factor score 4	REGR factor score 5	REGR factor score 6
DMINUC	Correlation Coefficient	1	,981(**)	,987(**)	,940(**)	-,350(**)	-,264(**)	0,043	0,112	,217(**)	,365(**)
	Sig. (2-tailed)	.	0	0	0	0	0	0,577	0,141	0,004	0
DMAXUC	Correlation Coefficient	,981(**)	1	,976(**)	,952(**)	-,351(**)	-,289(**)	0,068	0,124	,231(**)	,364(**)
	Sig. (2-tailed)	0	.	0	0	0	0	0,372	0,104	0,002	0
DEADMINREL	Correlation Coefficient	,987(**)	,976(**)	1	,949(**)	-,368(**)	-,255(**)	0,072	0,108	,215(**)	,358(**)
	Sig. (2-tailed)	0	0	.	0	0	0,001	0,349	0,157	0,004	0
DEADMAXREL	Correlation Coefficient	,940(**)	,952(**)	,949(**)	1	-,397(**)	-,321(**)	0,091	0,105	,223(**)	,397(**)
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	.	0	0	0,232	0,169	0,003	0
REGR factor score 1	Correlation Coefficient	-,350(**)	-,351(**)	-,368(**)	-,397(**)	1	-0,118	-0,017	,177(*)	-,191(*)	-0,01
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	.	0,123	0,824	0,02	0,012	0,899
REGR factor score 2	Correlation Coefficient	-,264(**)	-,289(**)	-,255(**)	-,321(**)	-0,118	1	-0,038	-0,116	-0,017	-0,067
	Sig. (2-tailed)	0	0	0,001	0	0,123	.	0,62	0,13	0,826	0,379
REGR factor score 3	Correlation Coefficient	0,043	0,068	0,072	0,091	-0,017	-0,038	1	0,036	0,04	-0,042
	Sig. (2-tailed)	0,577	0,372	0,349	0,232	0,824	0,62	.	0,635	0,603	0,58
REGR factor score 4	Correlation Coefficient	0,112	0,124	0,108	0,105	,177(*)	-0,116	0,036	1	0,058	0,065
	Sig. (2-tailed)	0,141	0,104	0,157	0,169	0,02	0,13	0,635	.	0,448	0,394
REGR factor score 5	Correlation Coefficient	,217(**)	,231(**)	,215(**)	,223(**)	-,191(*)	-0,017	0,04	0,058	1	0,091
	Sig. (2-tailed)	0,004	0,002	0,004	0,003	0,012	0,826	0,603	0,448	.	0,233
REGR factor score 6	Correlation Coefficient	,365(**)	,364(**)	,358(**)	,397(**)	-0,01	-0,067	-0,042	0,065	0,091	1
	Sig. (2-tailed)	0	0	0	0	0,899	0,379	0,58	0,394	0,233	.
N		173	173	173	173	173	173	173	173	173	173

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu UCDP metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 24,4 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,402(a)	,162	,157	253,8000
2	,471(b)	,222	,213	245,2027
3	,494(c)	,244	,231	242,4332

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t		Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error	
1	(Constant)	94,697	19,297		4,907		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	100,826	17,558	,402	5,742		,000
2	(Constant)	94,156	18,643		5,050		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	100,807	16,963	,402	5,943		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-61,637	16,964	-,246	-3,633		,000
3	(Constant)	94,249	18,433		5,113		,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	100,810	16,772	,402	6,011		,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-61,633	16,772	-,246	-3,675		,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-37,145	16,770	-,148	-2,215		,028

a Dependent Variable: DURTU

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1945-89
UCDP metoda stepwise – nejlepší model – dvě vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 14,5 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,320(a)	,103	,097	188,4227
2	,380(b)	,145	,135	184,4757

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	56,059	14,326		3,913	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	57,614	13,035	,320	4,420	,000
2	(Constant)	55,735	14,026		3,974	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	57,602	12,762	,320	4,514	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-36,980	12,763	-,206	-2,898	,004

a Dependent Variable: DUR4589

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = trvání konfliktu 1990-06
metoda stepwise – nejlepší model – čtyři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 28,8 %**

UCDP

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,432(a)	,187	,182	99,7053
2	,498(b)	,248	,239	96,1873
3	,521(c)	,271	,259	94,9307
4	,537(d)	,288	,271	94,1226

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

d Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	38,771	7,581		5,114	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,230	6,898	,432	6,267	,000
2	(Constant)	38,554	7,313		5,272	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,223	6,654	,432	6,495	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,664	6,655	-,247	-3,706	,000
3	(Constant)	38,593	7,218		5,347	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,224	6,567	,432	6,582	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,663	6,568	-,247	-3,755	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-15,442	6,567	-,154	-2,352	,020
4	(Constant)	38,638	7,156		5,399	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	43,226	6,511	,432	6,638	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-24,661	6,512	-,247	-3,787	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-15,443	6,511	-,154	-2,372	,019
	REGR factor score 3 for analysis 1	12,882	6,511	,129	1,979	,050

a Dependent Variable: DUR9006

Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. počet obětí UCDP metoda stepwise – nejlepší model – dvě vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 8,1 %

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,220(a)	,048	,043	1,691501244 602882
2	,284(b)	,081	,070	1,667094078 139688
3	,322(c)	,104	,088	1,650864202 244365

a Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1, REGR factor score 3 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	,704	,129		5,476	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,117	,220	2,943	,004
2	(Constant)	,705	,127		5,562	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,115	,220	2,986	,003
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,283	,115	-,181	-2,458	,015
3	(Constant)	,704	,126		5,610	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	,344	,114	,220	3,015	,003
	REGR factor score 1 for analysis 1	-,283	,114	-,181	-2,482	,014
	REGR factor score 3 for analysis 1	-,238	,114	-,152	-2,088	,038

a Dependent Variable: DMAXUC

**Mnohonásobná lineární regresní analýza – nezávislé proměnné = 6 faktorů, závislá proměnná = max. počet obětí (ze všech zdrojů)
UCDP metoda stepwise – nejlepší model – tři vysvětlující proměnné, koeficient determinace = 21,4 %**

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,282(a)	,079	,074	6,041280149 946250
2	,392(b)	,153	,143	5,810580783 037410
3	,463(c)	,214	,200	5,613870519 479980

a Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1

b Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1

c Predictors: (Constant), REGR factor score 2 for analysis 1, REGR factor score 6 for analysis 1, REGR factor score 1 for analysis 1

Coefficients(a)

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta	B	Std. Error
1	(Constant)	2,691	,459		5,858	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,606	,418	-,282	-3,841	,000
2	(Constant)	2,702	,442		6,117	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,605	,402	-,282	-3,993	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	1,549	,402	,272	3,853	,000
3	(Constant)	2,706	,427		6,339	,000
	REGR factor score 2 for analysis 1	-1,605	,388	-,282	-4,132	,000
	REGR factor score 6 for analysis 1	1,549	,388	,272	3,989	,000
	REGR factor score 1 for analysis 1	-1,407	,388	-,247	-3,622	,000

a Dependent Variable: DEADMAXREL